

BIBLIOTHECA
UNIV. PAULI
CRACOV. INST.

38125

Mag. St. Or.

P

*Anty Kolomy Smacher
wiczowy prozie klapan
yeczwa zabich niabrachoro
ot ciotusca moiy w swent
panuency*

Teolog. fol. 756g.

15/11

REGVLA
S. AVGVSTINA,
Hipońskiego Biskupa,
Doktorá Kościelnego.

CONSTITVCIE
Siostr wtorego Hábitu / Zakonu Ká-
nonów.

Przełożone ná Polskie przez F. N. M.
Ord. Prad. scilicet

Zslecenia Przełożonych.

*ANLi pygment
Jawo w ka watah*

38125

*Podany K...
...
...*

REGVLA S. AVGVSTINA BISKVPA.

I Adewszystko Siostry namilse macie
milowac Boga / potym blizniego.
bo te przykazania przednieyszym spo
sobem sa nam dane.
Te sa rzeczy / ktore abyście chowa
ty / przykazujemy / wy ktore w Bła

störze iestescie postanowione.
2. Klapiżob dla czego iestescie w iedno zgromadzo
ne / abyście zgodne w domu mieškaly / y miały serce ie
dno y dusze iedno w Bogu.

3. Nie nazzywajcie co wlasnego / ale niechay wam be
da wszystkie rzeczy spolne / y niech rozdawa kazdey z
was Przelożona wasza żywność y odzienie / nie zároveň
wszystkim / bo nie wszystkie iednako zdrowe y mocne ie
stescie / ale kazdey iakoby potrzeba bylo. Tak abo
wiem czytacie w Dziełach Apostolskich : iż były im ws
zystkie rzeczy spolne / y rozdawano kazdemu iako komu
potrzeba bylo.

4. Ktore co miały na świecie / kiedy weszły do Błasto
ra / niech z checia zezwola / aby ono bylo spolne. Bco

14

re zaś nie miały / niech tego nie szukała w Klastorze /
 * niedostatkow. czego ani na świecie / mieć mogły : A wszakże ich wło-
 miność * co potrzeba ma bydz dano / choćby też wbostwo
 ich / gdy na świecie były / y na same potrzeby zdobydz sie
 nie mogło. Lecz nie dla tego rozumieć się miała za sze-
 sławe iż znalazły żywność y odzienie / i takiego na świe-
 cie naleść nie mogły : ani się niech nie wynoszą że się to-
 warzysza zeymi / do których na świecie będąc przystąpić
 * podno- nie śmiały : ale niech serce wzgore trzymają / * a ziem-
 * pro- skich dobre * nie szukała / aby nie pojęły Klastory bo-
 * gnośc. gątem bydz pożyteczne / nie w bogim : gdyby się tam bo-
 gactwo poniżały / a w bogie nadymały. Jednakże z dru-
 giej strony / one które czymś zdaty się bydz na świecie /
 niech nie mają w ohydzie siostr swoich / które do tego s-
 wietego towarzystwa z wbostwą przysły. Równem
 niech się stają / nie z bogatych rodziców godności / a-
 le z ubogich siostr towarzystwa chlubić. Ani się
 niech nie wynoszą jeśli do spólnego życia z swoich dost-
 atkow co wniosły / ani z swych bogactw więcej hărădzie-
 ia / że ich Klastorowi wdziękają / niżli gdyby ich na s-
 wiecie zażywały. Inna abowiem którakolwiek nie-
 prawość około złych czynków bawo się / aby były wy-
 konane / ale pycha y dobrym wynikiem naczadźce jest /
 aby zgineły. A coż pomoże rozpraszac dając w bogim /
 y w bogim się stać / gdyby dusza niedźna hărădzie-
 ła się stała bogactw gărăzac / niżli była trzymają-
 ąc? Wszelkie tedy iednomyslnie y zgodnie życie / y
 czucie / w sobie z obopólnie Bogą / któregoście się stają
 y kościołmi.

mo-

¶ 3. Modlitew pilne badźcie / godzin y czasow po-
 stanowionych. Na miejscu modlitwy niechay żadna
 nie nie działa / iedno na co jest wezynione / z kad też na-
 zwisko wzięto / aby jeśli które y krom godzin postano-
 wionych [kiedy im taćno] chętałyby się modlić / nie
 były im przeszkoda / któreby tam co innego czynić chęta-
 ły. Przez psalmy y hymny gdy się modlicie Bogu /
 to niech się wważa w sercu / co się wymawia wsty. * A
 nie śpiewajcie iedno co czytacie / że ma bydz śpiewano /
 co zaś nie tak napisano aby się śpiewało / niech się nie
 śpiewa.

* glosm.

¶ 4. Ciało wasze wstramiaycie posty / y powścią-
 gliwością od pokarmu y picia / ile zdrowie dopu-
 sęca. Kiedy zaś kłoda nie może pościć / niech iednak
 krom godziny obiadu / nie nie ie / * chyba kiedy
 choruje.

* z pokar-
mu nie
bierze.

¶ 5. Gdy siedzicie do stołu / po ki od niego nie wsta-
 niecie / tego co się wam wedle zwyczaju czyta / bez zgiet-
 ku y sporek słuchajcie : żeby nie same wsta pokarm bra-
 ły / ale też y wsty przyjmowały * słowo Boże.

* taknely.

Które słabe są z dawnego zwyczaju / jeśli im co w
 żywności dogadają / nie ma to być innym przykro / y za-
 niesprawiedliwa się zdac / które wezynio inie wychowa-
 nie dujsze. Ani ich szczęśliwymi niech nie rozumieć /
 przeto że pożywają czego nie pożywają one / ale raczej
 niech się same z siebie ciepa / iże mogą / czego nie zmo-
 gą. A jeśli tym które przysły z wychowania rostkofniey
 tego do klastora / co żywności / śat / sirośakow * na-
 trycia / * dacie się / czego drugim dujszym a dla tego szczę-
 śliwym

* wor sto-
manatka
ny.
* Pocow /
abo kolo-
der.

A 3

śliwym

slużysz/ nie dacie się/ pomyśleć maia te którym się nie
dacie/ iak bårzo tãnte z swego swietckiego żywota/ do
eego (Zakonnego) się zniżyły/ choćiaż też do inszych/
ktore są nã cieie dujsze/ skromnoſci doysć nie mogły. Ani
eate maia się obruſiać/ gdy widza iſ im wiecey daia/ nie
żeby ich wãżono/ ale że ich znosia/ aby z tego nie przypa-
dła obrzydła przewrotnoſć/ kiedyby w klastorze gdzie
bogãtſze ile mogã bywaia pracowitemi/ obogie ſtawiały
się pieſzliwemi. Zaprawde iako niemocnym potrze-
ba mniej pożywać* aby nie były obciążone: tak po cho-
robie maia bydz tym ſposobem chowane/ aby tym prze-
dzy oſzerſtwały* choćiażby też z napodleyſzego swieta-
ckiego uboſtwa przyſtły/ iakoby im to ziednaia ſwieża
choroba/ co bogãtſzym dawne wychowanie. Ale gdy
się na ſity przeſtę zdobedo/ niech się wroca do ſeſeſia
wſzego zwyczaju ſwego/ który ſłużeńicom Bożym tym
wiecey przyſtoi/ im mniej potrzebuia: ani ich tam niech
nie zatrzymawa wola* iuż pokrzepione/ dokad ich by-
ła potrzeba choroby wprãwila. Te niech się rozumie-
ia doſtateczniejſemi/ ktoreby w wytrwaniu ſkromno-
ſci* poteżniejſemi były. Lepiej bowiem mniej po-
trzebować/ niſ niżby mieć.

¶ 6. Niech nie badzie okazaie obzienie wãſe / ani
prãgniãie ſatãmi ſie podobac / ale obyczãymi. Nie
miejcie tak ſubtelnego głoownego nãkrycia/ żeby ſie dia-
teczki ſpodnie nie pokãzowały. Wloſow odkrytych
zjadney ſtrony nie miejcie: ani po wierzech/ badz
toſtarchanych z niedbãlſtwa/ badz wſtroionych z wy-
myſlnoſci.

Kiedy

¶ 7. Kiedy idziecie/ wſpot chodzie/ gdy przydzie-
cie dokad idziecie/ wſpot ſtoycie. W chodzie/ ſtanu/
poſtãwie/ y we wſſtych poſtepkach wãſzych/ niech ſie
nie dziecie/ coby pobudziło czyie poſadliwoſć/ ale co-
by przyſtało wãſey ſwiatobliwoſci.

¶ 8. Czy wãſe choćby weyrzãły na kogo/ w za-
dnego niech ſie nie wlepiãia. Nie zãkãzniec ſie wam
kiedy idziecie meſczyzny widziec / ale poſadac / abo
chciec bydz od nich poſadãnemi. ¶ A nie tylko ſamym
dotkniãciem/ ale też y chciwoſcia y weyrzrzeniem poſa-
dana bywa/ y poſadãbia. ¶ Ani powiãdãycie
żebyſcie miały wmyſły wſtydliwe / ieſlibyãcie miały o-
czy niewſtydliwe: Do niewſtydliwe oko / niewſtydli-
wego ſercã ieſt opowiedãcz. A gdy ſie wzãiem ſobie
(choćiaż ieſz milczy) weyrzrzeniem ſpolnym / ſercã o-
znãymia niewſtydliwe/ y wedle poſadliwoſci ciãta w
zobopolnym kochãia ſie zãpaleniu/ by też niekniãone by-
ły od nieczyſtego nãruſzenia ciãta / odbiega ſamã czy-
ſtoſć z obyczãiom* A nie ma rozumieć tã / ktora ſie na
meſczyzne zãpãtrnie/ y w iego zãpãtrwaniu na ſãme
ſiebie/ kocha ſie/ żeby nie miała bydz od inszych widzia-
na gdy to czyni: widziaãa ieſt koniecznie / a ob ktorych
ſie bydz widziaãa nie rozumie. Ale niech żeby ſie wkr-
tã/ y oſadnego z ludzi widziaãa nie byla/ co weyni z
onym zwierzchnym dozorca / ktoremu nie tajno bydz
nie moſe. Czy dla tego ma ſie rozumieć że niewidzi/ iſ
tym pãtrzy cierpliwiey/ im madziej? Temu tedy niech
ſie boi ſwieta białagłowa zbzydzić/ aby ſie niech ciãta
meſczyznie zle podobac. Onim niech myſli/ że wſſyſt

to wi-

*brãt po-
tarmu.*do ſie-
bie przy-
ſtly.*wpodo-
bãnie.*niedo-
ſtãtku.

+ wyſtęstwo ielt

*ſumma
nia.

ko widzi/ aby nie żadała od mężczyzny nierządnie bydz
widziána. Abowiem y w tey sprawie zalecona iest bo
iażn/ tedy napisano: Brzybliwośćia iest Panu kto wle-
pia oko.

¶ 9. Gdy tedy wespół iestecie w Kościele/ y ko-
dykolwiek/ gdzie y mężczyzna iest/ zobopolnie waszey w-
stybliwości przestrzegaycie. Pan Bog bowiem kto-
ry mieszka w was/ tymże też sposobem będzie was
strzegł przez wasze same. A iestlibyście te (o ktorey
mowie) oką bystrość w ktorey z was postrzegły/ na-
teychmiast ją wspomniacie/ aby zaczęte rzeczy daley nie po-
stepowały/ ale zaraz záchamowane były. * A iestlibyście
y po wspomnieniu znówu albo inszego ktoregokolwiek
dnia/ toż ją czynić wyzwały/ iuż iako zraniona do wlecze-
nia niech wyda/ ktorakolwiek tego postrzeże: pierwszy
iednak drugiey albo trzeciey pokazana bydz ma/ aby
dwu albo trzech wsty* mogła bydz przekonana/ y przy-
stojnym* karaniem pohamowana. A nie rozumiey-
cie się bydz niechotnymi gdy to oznaymuiecie. Wi-
cey abowiem winne iestecie/ iesli siostróm swym/ kto-
re wydaiac* poprawić możecie/ milczac zginac dopu-
szacie. Bo iestliby siostrą twoią rane miała na ciele/
ktora chciała by zataić/ boiac się rzezania: azabyś nie
okrutna była to tając/ a miłosierna oznaymując. J-
ko tedy słusniey masz ją obiawić/ aby się gorzey nie ka-
zila na sercu. Ale przed tym niżby inszym była poka-
zana/ przez ktoreby przekonana bydz miała gdyby się
zaprzata/ pierwey Przetożney ma bydz wskazana/ iesli-
by nápomniona zaniedbała się poprawić/ azaby snadz

* popra-
wione.

* świad-
ectwem.
* suro-
wością.

* opowia-
dając.

potraie-

potajemnie mogła nie przyeđz do wiadomości drugich.
A iestliby się zaprzata/ tedy przacey się/ miała bydz przy-
dane insze/ aby iuż przed wszystkimi mogła bydz nie od-
iednego świadka strofowana/ ale dwiema albo trzema
przekonana. Przekonana zaś/ wedle Przetożney albo
Káptana rozsadku/ ma dla poprawy podiac karanie/ ko-
regu iestliby się podiac zbraniata/ choćby też sama nie
odešla/ z waszego towarzystwa/ niech będzie wyrzuc-
na. Abowiem y to nie dzieie się okrutnie/ ale miło-
sierdzie/ aby zaraz śmiertelna wielu nie zgubiła. A to-
com powiedział o nie wlepianiu oka/ toż w inszych grze-
chow dochodzeniu/ zakażowaniu/ oznaymieniu/ prze-
konaniu y karaniu/ niech się pilnie chowa/ z miłością lu-
dzi/ a z nienawiścią złości.

¶ 10. A ktorakolwiek tak bázno zaśta w złości/ ze-
by tajemnie od tego listy/ albo ktorekolwiek wspomine-
czki wzięta/ iesliż to dobrowolnie wyznawa/ niech się tey
przepuści/ y modlitwą za nie czyni: iestliby zaśiey dosto-
y przekonano: wedle zdania Przetożney albo Káptana/
albo też Biskupa* cieżey niech będzie karana.

¶ 11. Szaty wasze na iednym miejscu mieycie/ pod-
iedney albo dwu straża/ albo ileby potrzeba pokazowa-
ta/ na ich wytrzasanie/ aby od molow naruszone nie by-
ty. A iako karmicie się z iedney spiżarnie/ tak też odzie-
waycie się z iedney westyariey. * Jesli bydz może nied-
baycie o to/ coby wam do obleczenia wedle czasu przy-
stojności wydawało się/ czyli to bierze każda z was co
była złożyła/ albo ine co druga miała: by tylko każdey
co potrzeba dodano. Jesli zaś z tad między wami spo-

* gdzie
on wła-
dza ma.

* kátnice

B

ry y sem-

ry y semrání wsczynáia sie y wskarza sie/ ktora/ że po-
 bleysego coś wzięta/ niżli pierwey miała; y za niedodna-
 rzecz sobie ma/ że nie tak odziana jest iako inſza siostrá
 iej odziana była; z tad wy dochodźcie iako wam wiele
 niedostawa w onym wnetrznym świetnym odzieniu
 serca/ ktore sie o ubior ciała swarzyćcie. Wſzákże ieſti
 ſie znoſi wáſá krewkoſć / abyſcie toż wzięły coſcie po-
 tożyły / ná iednym przebieſie mieyſcu pod poſpolita ſtra-
 ża mieyćcie to co kładziecie/ tak zaſte żeby żadna ſobie nie
 nie robiła/ bądź ſkądby ſie odziewała/ bądź kiedyby le-
 żała/ bądź ſkądby ſie opáſowała ábo przykrywała/ ábo
 głoſe nakrywała: ále wſytkie roboty wáſe w poſpoli-
 toſci niech beda / z wietſza pilnoſcia y wſtawiecznieyſza
 ochota/ niż gdybyſcie ſobie wlaſne robity. Miłoſć
 bowiem o ktorey nápiſano/ iż nie ſuka co ſwego ieſt/ tak
 ſie rozumie/ iż poſpolite nádwlaſne/ nie wlaſne nádw-
 ſpolite przekłada. A dla tego im wiecey o rzeczy po-
 ſpolite niż o wlaſne będziecie ſie ſtárały/ wiedzcie żeſcie
 tym wiecey poſtapity/ aby we wſytkim czego wýywa-
 przemiiáiaa potrzeba/ przewyżſzała miłoſć / ktora za-
 wſe zoſtaie. Zátym tedy idzie/ aby y to co kto/ ábo kto-
 ra ſwym/ bądź córkóm/ bądź iákim powinowáctwem
 do giebie należacy/ w kłaſtorze poſtánowionym/ dá-
 liby/ lub ſuknia/ lub cokolwiek inſzego między potrzebá-
 mi poczytánego/ niech ſie potáiemnie nie bierze/ ále
 niech będzie w mocy Przetóžney / aby do poſpolitoſci
 obrocone/ gdy * będzie potrzeba było dáne. A ieſliżeby
 ktora rzecz ſobie dána zátaiła/ iako o kradzież/ niechay
 będzie potępiona.

* Fomu.

Szaty

Szaty wáſe wedlug zdánia Przetóžney niech pr-
 ne beda / bądź od was ſámych / bądź od praczek / żeby
 wnetrżney ná duſzy zmázy / ochedožney ſáty zbytnia
 chćiwóſć nie názbieráa.

¶ 12. Wmywánie teſz ciała / y wýwánie káźnie / niech
 nie będzie częſte/ ále niech ſie wedlug zwyczáiu z przewo-
 ka czáſu poſtapi / to ieſt raz w mieſiac. Ktorey zaś
 choroby potrzebá wýciaga / aby było wmywane ciało/
 niech ſie dłuſzey nie odwlaſza: niech będzie bez ſemr-
 nia zá ráda lekářza/ tak/ że choćiażby teſz niechciała/ zá
 rozkazaniem przetóžney niech wéžni co potrzebá czy-
 nić dla zdrowia. Jeſliby zaś chćiała/ á podobnoby
 potrzebnie chćiwóſci iej niech ſie nie dogadza: czáſem
 ábowiem choćiaż co ſkodzi: pomocno ſie być zda to co
 ſmaknie. Ktemu/ ieſli ieſt ſkryty ból w dziele/ ſłužebni-
 cy Božey powiádaiacey co ia boli / bez wátpienia niech
 ſie wierzy: ále iedná ieſli niemáſ perwnoſci / byſoliby
 do wleczenia onego bólu pomocno/ to co ſmaknie/ leká-
 rza ſie trzeba porádzić.

Niech nie chodza do káźniey / ábo gdziebykolwiek
 ieſć potrzeba było / mniej niż trzy. Ani tá ktora kiedy
 ma potrzebe ieſć z ktoremiby oná chćiała / ále z ktore-
 miby Przetóžna kazała ieſdz/ powinna będzie. O cho-
 rych ſtáranie/ bądź to aby po chorobie poſiliły ſie/ bądź
 teſz dla iákiey ſláboſci / ábo dla febry teſz * zle ſie máia-
 cych/ ktoreykolwiek ma ſie zlecić/ aby oná ze ſpižárney
 wpmínáa ſie/ co by ktorey bydz potrzebnego wpatrzyła.

¶ 13. A te ktore ábo ſpižárnia/ ábo ſáty/ ábo Bſięgi
 w poruczeniu máia/ bez ſemránía niech ſłuža ſioſtrom

* choćiaż
też y bez
febry.

B 2

ſwoim

swoim. Bóg pierwszy godziny na każdy dzień niechay prosi / ktoreby nie wedle czasu prosiły / niech im nie daia. Szat zaśie y obuwia kiedyby ktorey byto potrzebą dać / niech nie odwołaja te / pod których scho-
 *straża. waniem *sa terzeży / o ktore sie prosi.

¶ 14. Swarow albo żadnych nie miećcie / albo corychley skończcie / aby gniew w nienawiść nie wrost / y tramu z trzaski nie wezyni / a dusze meżoboystwa nie nabawit. Abowiem nie do samey meżyzny należy co napisaćano : Kto ma w nienawiści brata swego meżoboyca test / ale przy płci meżkley ktora naprzod Bóg stworzył / biatagłowska pleć toż przykazanie wzięta. Ktoraby kolwiek przymowka / albo ztorzeżeniem / albo występku zarcuciem druga obrażita / niech pamięta dosyć wezynieniem conarychley zleczyć * to co wezynit : a owa zaś ktora jest obrażona / bez sporu ma odpuszcic. Jesliżę zaś wzajem sie obrażily / wzajem sobie winy odpuszczac powinne beda / dla modlitwy waszych / ktore też im częściej miwacie / tym światobliwie mieć macie. Ale pśa jest ktora aż gniewem często kuszona bywa : wśak że potwapia sie przepiasac / aby iey odpuszcita ta ktorey swym zdaniem krzywdę wezynit : niżli owa ktora nie rychley sie rozgniewa / a do przeproszenia trudniej sie skłania. Ktora niechce odpuszcic Siostrze / niech sie nie spodziewa skutku z modlitwy / a ktora zaś nigdy niechce prosić odpuszczenia / albo nie szersze * prosi / poproźniccy jest w Błagostorze / choćiałyby zamtad niebyła wyrzuciona. Przeto sie od słow przykrych wstrzymawajcie / ktore iesliby wypuszczone byly z ust waszych / niech nie

bedzie

bedzie ciężko z samychże ust dobyć lekarstwa / z których posły rany.

¶ 15. A kiedy potrzeba kary na pobawowanie podległych rzadowi wyćiska na was / abyście słow ostrych użyty / choćiały też pobaczycie / żeście miarę w nich prześły / nie powinyscie w nich odpuszczenia prosić : by zaś w tych ktore maia bydz podane / gdy sie zbytńia pokorą chowa / do rzadzenia poważność sie nie naruszył : ale iednak trzeba prosić od wszystkich Pána odpuszczenia / ktory wie iak wielka przychylnością miłuje te / ktore podobno więcej nad słusność karzeć.

¶ 16. A nie cielesna ale duchowna między wami ma bydz miłość : bo co czynia zapomniawszy wstydu / choćiały biatymglowom biatęglowoy / żartuiac plugawie y graciac : czego nie maia czynić nie tylko Wdowy y niepokalane słuźebnice Chrystusowe / w świętym przedsięwzięciu postanowione : ale koniecznie ani niewiasty meżate / ani Panny ktore iedz maia za maż.

¶ 17. Przetożney iako Matce macie bydz posłusne / chowaiac weźliwość / aby w niey nie był obrażony Bóg / daleko więcej Baplanowi ktory o was wszystkich zawiaduje *

¶ 18. Aby tedy to wszystko sie chowało / y iesliby sie co nie chowało niedbale sie nie przegladalo / * ale po prawą y karanie byto / Przetożney to osobliwie należy / tak aby do Bapłana / ktory was dogląda odniosła to / co iey miarę albo siły przechodzi. Ona zaś sama niech sie nierozumie dla władzy panuicacy / ale dla miłości w słuźniacy szesliwa. W weźliwości przed ludźmi Prze-

B 3

tożona

*starań
ma.*prześta
pilo.

znosi
niedośko
nale.

tożona niech wam będzie: w boiaźni przed Bogiem/
niech się ma za popłożona nogom waszym. Wszelkim
niech z siebie dobrych wżytków dale przykład. Tłech
niepokoyne karze/ cięży boiaźliwe/ przygarnie wto
mine. * Cierpliwa niech będzie tu wszystkim. Do
karania z chęcią niech się ostawi/ z boiaźnią niech żada
ie. A chociaż oboje jest potrzebne/ iednak wiecey od
was młowana bydz niech pragnie/ niżeliby się iey bać
miano/ zawsze myślac iż Bogu za was ma dać rachu
nek. Przeto chetniey czyniac posłuszeństwo/ nie tylko
nád soba/ ale y nád nią litość miećcie/ ktora im między
wami na wyższym miejscu/ tym w niebezpieczeństwie
wielszym jest.

dużney

¶ 19. Tłech zdarzy Pan/ abyście chowały to wszy
stko z miłością/ iako Duchowney * ozdoby miłosnice/
a dobra Chrystusowa wonia z dobrego waszego obco
wania pachnace/ nie iako niewolnice pod prawem/ ale
iako wolne pod łaską postanowione.

wystrze
ga się.

20. A żebyście się w tej Bśiażeczce iako we zwier
zędle przegladac mogły/ żebyście przez zapomnienie
czego niezaniebwały/ raz w tydzień niech wam będzie
czytanat. A gdy się nadydziecie to co napisano jest pełnia
ce/ czyńcie dzieł pánu wszystkim dobr dawcy/ a gdzie
by ktorakolwiek z was obaczyła/ że iey czego niedosta
wa/ niech żałue za przestę/ ostrożnieysza niech będzie *
na potym/ modlac się aby iey winá była odpuszczo
na/ a do pokusy nie była przywiedziona.

Poczynaią się
KONSTITVCYE SIOSTR,
ZAKONV KAZNODZIEIOW.

PROLOG,
Abo Przemowa.

Onieważ z przykazania Reguły / miała to ro
kazanie Siostry/ aby miały iedno serce/ y du
se iedne w Pánu; słusna jest/ żeby ktore pod
iedną Regułą / y pod iedną Profesją słu
bem żyła/ iednostayne się w zachowaniu spo
rządzonego Zakonu znaydowały: aby te ie
dność/ ktora się wnetrze ma zachować w sercach/ zadržma
wała y znaczyła iednostayność zwierzchowinie chowana w o
byczaiach.

2. Co záprawde tym sposobniey y zupełniey będzie się mo
gło zachować/ jeśli to co się czynić ma/ na piśmie się poda: ie
śli wszystkim iako się żyć ma / świadectwem się pisać obwie
ści: jeśli nikomu nie ani odmieniać/ ani przydawać/ ani wymo
wać z własney wolei nie będzie się godziło; by snadź małych
rzeczy zaniebwydząc/ zmienagła się nie rozpuciły.

3. Na co iednak tá/ ktora ma zwierzchność w Konwencie
swym/ będzie mieć władza dyspensować z Siostrami / gdyby
tego kiedy baczyla być potrzebe: i opioć tych rzeczy / ktoreby

Mistrz

Mistrz Zakonu/ albo Prowincyat/ albo ich namiestnicy/ dla iakiey przyczyny inaczey postanowili.

Przeorzyśia też niech używa dyspensacyey/ iako y inne Siostry.

Zebyśmy tedy iedność y pokoy Siostr opatrzyli/ Księge te/ ktora Konstitucyami zowiemy / pilnieśmy spisali / na pewne Rozdziały niżej wypisane/ sporządzona; aby gdy sie czego szukać będzie/ łatwo sie znalazło.

4. Obiśniamy tedy/ iż Konstitucye nie obowiązują Siostr na grzech żaden / ale na karanie tylko; chybaby przykazanie albo pogardzenie przystąpiło.

Regestr Rozdziałow.

O Officium Kościelnym.	Rozd:	1.
O Inclinacyach.		2.
O Rátunkách za Vmarle.		3.
O Postách.		4.
O Pokarmie.		5.
O Kollaciey.	Rozdział.	6.
O Chorych.		7.
O Puszczaniu krwi.		8.
O Pościeli.		9.
O Odzieniu.		10.
O Społeczności rzeczy.		11.

O Bona

O Komuniey, y myciu głowy, y strzyzeniu.	12.
O Silencium.	13.
O tych ktore mają bydz przyięte.	14.
O Nouiciach, y ćwiczeniu ich.	15.
O sposobie czynienia professiey.	16.
O Lekkiey winie.	17.
O Sredniey winie.	18.
O Ciężkiey winie.	19.
O Cięższey winie.	20.
O Naciąższey winie.	21.
O Apostatkach.	22.
O Postanowieniu Przeoiśse.	23.
O Sposobie obierania Przeorzyśze.	24.
O Instituciey Supprzeorzyśze.	25.
O Dozorcach Zakonności.	26.
O Celaryśie.	27.
O Robocie.	28.
O Budowaniu.	29.
O Wefzciu y wyszciu z domow.	30.

C

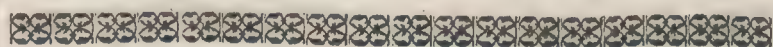
o Ca-

O Capitulo codzienney.	31.
O Pozwoleniu domow.	32.

P R Z Y T Y M

ORDINACYE CLEMENSA VIII.
wpisane w Akta Kápituły General-
skiey Rzymskiey. Roku, 1601.

O Officium Kościelnym

ROZDZIAŁ I.

V Styskawşy pierwsze signum, niech wstana Siostry z
wczesnym pospieszeniem / zakonnie y weściwie sie gotu-
iac. A intenznie / y wszystkich godzin Kościelnych /
niechay Siostry wspót słuchają i chybaby sie z ktorými dla
takiey przyczyyny dispensowało.

Godziny wielkie wszystkie w Kościele / po lekku y rozdzielnie
tak niechay beda mowione / aby Siostry nabożenstwa nie
utrąciły / y inſze rzeczy ktore mają czynić / przeszkody nie miały.

Co tak ma sie czynić aby sie zachował w potwierſzą prze-
dział z pauza / nie pociągając głosu w pauzie / albo na koń-
cu wiersza. To iednak ma sie zachować wedle czasu minuty
albo wiecey.

Godzie

Godziny zaś o Pannie Maryey / po godzinach wielkich /
niech sie odprawia w Kościele.

Czasow ktorych Siostry dwa razy iedza / niech bedzie
czytano przed Kompletu w Kościele: Sorores sobrie
estote, &c.

Potym gdy odmowi wrzad mająca / Adiutorium nostrum
&c. y odprawi sie Konfessia / y Kompletu sie skończy.
Hebdomadaryssa niechay kropi święconą wodą. Potym
niech sie mowi / Pater noster, y Credo in Deum.

Po Kompletie / odprawiaşy (wedle czasu) discipliny / niech
sie puści słusny czas Siostron na święte Meditatie, y mo-
dlitwy prywatne / po ki sie Signu, to jest / znak nie da: (Tymże
sposobem y po intenzni) A gdy sie da signum, niechay wszy-
stkie wychodzą z Kościoła / y wchodzi na miejsce spania.

Ma sie też naznaczyć takie miejsce / na ktoreby sie Siostry /
dla przyzrzenia sobie Officium Kościelnego schodzily /
przy bytności Przeorzyşy / albo tey / ktoreyby ona zleciła
wcześnie.

O Inclinaciach.

ROZDZIAŁ II.

Skończysz intenznia o Błogosławionej Pannie / gdy Sio-
stry do choru przydą / niechay sie przed Ołtarzem nisko uklę-
nia. A gdy na miejscu swe przydą / y da signum Przełożona /
Prostratia uczyniſzy albo inclinatia niska / według czasu / nie-
chay mowi / Pater noster y Credo in Deum. A znova kie-
dy taż Przełożona da znak / niechay wstana.

C 2

Gdy

Gdy sie tedy godziną nabożnie zaczął/obrociwszy sie do Ołtarza niech sie przeżegna / a na Gloria Patri, inclinatio niech czyni chor przeciwko chorowi nisko/ albo prostracja (według czasu) aż do sicut erat zaczęte. Co też trzeba czynić/ ilekroć Pater noster y Credo in Deum mówi sie ić. Iako sie to niżej porządnie objaśni.

Zaczawszy tedy Intrynia przezczczonym sposobem/ skoro inclinacja weźnia na Gloria Patri &c. po venite exultemus, niechay stoi Chor przeciwko Chorowi / potem na pierwszy Psalm niech siedzi ieden Chor/ a na wtóry też niech stoi/ a drugi Chor niech siedzi / y tak niech czynia na przemianę / aż do Laudate Dominum de Caelis. Co też ma sie czynić y na insey godziny.

A iż tu wylizają sie różne inclinacie, a tych czasów w nowych Constitucyach náyduie sie odmiana, dla tego aby sie snadniey zrozumiało, naprzód rozdziela sie te inclinacie na sześciore, a potem pokaze sie ktorey kiedy sążyć.

Pierwsza tedy zowie sie Genuflexio, to jest wklekanie: kiedy tylko sie kładzie na kolanach/ nie sie nie schylając.

Druga ktora sie zowie Prostracia, kiedy pokleknawszy z kołkami y z ciałem przypadamy na formy / albo na kolana kiedy nie mamy form.

Trzecia Venia, ktora tak sie czyni aby ciałem padł na ziemię własnie nie na brzuch iako kiedy krzyżem leży / ale na bok rościagnawszy sie wszystką/ trzymając gołeni na gołeni.

Czwarta ktora sie zowie Inclinatio profunda, to jest niska / kiedy ciało y głowa tak sie nachyla/ iako totkieć może sie kolanem dotknąć.

Piąta średnia inclinatio, kiedy głowa tak sie schyli że bo-

dzie pro-

dzie prosto przeciwko kolanom. dlonie na nich położywszy.

Szosta inclinatio główna / kiedy sie nachyli głowa z ciałem ale troche. To wszystko z declaracye, Brackich Constitucy.

Genu flexio albo klekanie, tedy sie czyni

1. Naprzód przysiedszy do choru. Bo weźniawszy inclinatio niska przed Oświecłym Sakramentem / wklekając sie ma / z weźniwością adorując / to jest pokłon czyniac.
2. Kiedy sie w chorze zaczął Antiphona Salve Regina po Complecie / tedy wszystkie krom Kantoris ktore zaczęła / wklekają na to słowo Salve.
3. Kiedy zaczyna sie Msza o Pannie Maricy na owe słowa salve Sancta Parens.
4. Na wszystko Salve Regina, ktore po godzinach sie odprawia aż do. Et pacem tuam nostris concede temporibus. Per Christum Dominum nostrum, Amen.
5. Kiedy w Wielki Piątek po Hagios Chor mówi/ Sanctus Deus, na to słowo tylko Sanctus wleka sie.
6. Kiedy na Kwiatna Niedziela / w Procesyey przy Kościele zaczyna / Ave Rex Ale to nie służy Siostróm ktore processyey nie zwykły odprawować.
7. W Boże Narodzenie na ostatniej Mszy kiedy w Ewangeliiy mówią. Et Verbum Caro factum est.
8. W Dzień Trzech Królowi kiedy w Ewangeliiy mówią. Et procidentes adorauerunt eum.
9. W Te Deum Laudamus, na ow Wiersz wszystek. Tercio quia sumus tuis famulis subueni quos pretioso sanguine redemisti. Y w hymn o Bożym Ciele na te słowa.

C 3

Tantum

- Tantum ergo. Sacramentum veneremur cernui.
10. *A w Hymnie/ Vexilla Regis prodeunt, ná te słowa. O Crux aue spes vnica.*
  11. *Ilekróć sie Antiphoná/ Sub tuum praesidium. w chorze odprawnie/ Kłękac mamy.*
  12. *Kiedy sie też zaczyna Hymn ná Tertie, Veni creator Spiritus. Przez wszystkie pierwszy Wiersz/ wszystkie y Kántorissom kłękac trzeba. A w Alleluia o Duchu świętym/ kiedy sie mówi tetrzy słowa: Veni sancte Spiritus. y w Bredzie ná Mszy ná te słowa. Et homo factus est.*

*Tu przyda sie to, co sie položyló niżej, o średniej Inclina-
ciey. § 2.*

Prostracia ma sie czynić z áwse.

1. *Kiedy Officium iest de feria, (wyiawszy czas Páschalny) ná Pater noster, przed zaczęciem każdej godziny. A ná pierwszy Gloria Patri, które idzie po Deus in adiutorium. A ná pierwszy Gracia/ y ná Preces przed nią. Także ná Pater noster y Confiteor ná początku Kompletu. A ná preces, y ná Pater noster, y Credo, po Fidelium: iáko też ná Pater noster po każdym fidelium, nie tylko po Godzinách/ ale y po Gratiis. Chyba kiedy sie opuszcza prostracie ná Tonie dla następującego święta nóiem lectionum, które iednak nieopuszcza sie ná Tonie w Quadragesimę chociażby też następowało y solenne święto.*
2. *Prostracia też czyni sie/ po odprawieniu lekcy ná intrzy/ za pulpitem ku Oskarżowi/ kiedy iest Feria, krom czasu Páschalnego: A inegdy iáko y w dzien zadusny/ inclinacia*

niska

- niska czyni sie. Lecz kiedy Officium mortuorum odprawie sie inszych czasów/ nie ma sie nic czynić po lekciach/ to iest/ ani prostracia ani inclinacia.*
3. *Táż prostracia czyni sie z áwse ná Mszy feriałney/ ná pierwszy Kollektę przed Epistola/ y po Komuniey. A ná Orácia za Kościół Ecclesiae tuż, quæsumus Domine preces placatus admitte, y po Komuniey ná Orácia: Quæsumus Domine Deus noster, bo y tá iest za Kościół. A Od skończenia Sanctus (które sie ma skończyć przed Elevationy) aż do Agnus Dei: Lecz kiedy nie ferya/ tedy tylko ob skończeniu Elevationy/ do zaczęcia Pater noster.*
  4. *A kiedy sie w Kwadragesymie trąfi święto iákie/ tedy prostracie máia sie czynić tymże sposobem ná Mszy feriałney.*
  5. *Ná Intrzyjach ciemnych skoro sie wstysy po Byrie/ Mortem autem crucis, prostracia máia czynić/ Przez Pater noster, Miserere, Respice, y Pater noster, które za Orácia Respice idzie. A tu, Miserere máia z soba dwie á dwie mówić.*
  6. *W wielki Piątek/ y w Wielka sobota/ także też prostraciey potrzeba iáko y inych dni feriałnych/ y ná Pater noster, y Miserere, y Orácia po każdej godzinie.*
  7. *Kiedy w ferya odprawnie sie Officium mortuorum, (wyiawszy czas Páschalny) skończywszy Antiphonę po Magnificat, y po Benedictus, Prostracia sie czyni ná Pater noster, ná Psalmu: á że przez Orácia pierwszy/ y ná Pater noster, po Requiescant in pace, tak ná niesporze/ iáko y ná intrzy Prostracie.*
  8. *Ilekróć sie Litanie w chorze mówia/ ob początku Psalmu Deus in adiutorium, á że do ostatniej oraciey/ iáko w Konstytucyach Bráckich napisano/ bydz máia. Lecz ten który*

pisat

pisal Ordinariusz czyni rożność, iż kiedyby od nieśporu nie zaczęła się feria, dosyć by tylko kłekać na Litanie.

9. Także kiedy dyscypliny się dają / trzeba zawsze czynić Prostracie / od Confiteor przez Misericordias do skłócenia Gracye.
10. Także die Cinerum, to jest w wstępną środę / y w Wielki Czwartek / na Septem Psalmos penitenciales, przedemsa / czynia się prostracie.
11. Kiedy Przetozony generalna absolutia dąietrze / bā prostracie / bądź na formach / bądź kiedy ich niemā / na Kolanach.
12. Także kiedy Dyakon do Ołtarza niesie Sakrament w naszym iakiem / przed Komunią albo po Komunii. A krom tego / ilekroć Siostry są w chorze / a ten Sakrament niosą / prostracie trzeba czynić.
13. Tymże sposobem / gdy Komunię niektore / a inszeby nie Komunikowały / tedy nie Komunikujące mają prostracie czynić w chorze.
14. W wielki Piątek na Ceremoniach / przedtym niżeli się adornie Brzyż / kiedy Officiant odstoniwszy Brzyż podniesie go / y zągnie Antiphona Ecce lignum Crucis, na te tylko słowa mają prostracie czynić / y po adoracyi kiedy się zągnie Antiphona. Super omnia.
15. A na ten czas kiedy w Pāsiey rzeka Emit spiritum, trzeba pāść na formach / y Pānu Bogu nabożnie podziękować / aże Bāptan da signum.

Dla lepszego objaśnienia tych prostracyi kiedy się mają czynić, wyliczają się też czasy kiedy się mają opuszczać.

1. Wapzod opuszczają się w Soborze na Tonia / y w Wigilia każdego świętā dziewięci lekcij / krom Quadragesmy /

gdzie

- gdzie potrzeba y na Tonia je czynić / ale nie po Graciam, ponieważ że je poprzedził nieśpor świętā następnego
2. Opuszczają się też kiedy jest iakie święto Simplex, albo święte od pierwszego nieśporu / aże do Kompletu wtorey. A w święto Triumlectionum, od pierwszego nieśporu aże do Tonia samey.
3. Kiedy się śpiewają owe Antiphony przed Bożym Wzrośzieniem / O Sapientia &c. opuszczają się / ale tylko na nieśporze.
4. W wielką środę na nieśporze y na komplecie / także y w Wielki Czwartek na intrzy / na godziny / y na Oracie we Mszy / krom owego Psalmu Misericordias po intrzy iako się rzekło.
5. Od poniedziałku też po Przewodney Wiedzieli / aże do Piątku po oktawie Bożego Ciała.
6. W dzień Zaduszny także niebywają.
7. Kiedy się trąci święto iakie w suchedni / niemają być prostracie / ani na Mszy de feria, tylko to bywa w Quadragesymie iako się powiedziało.
8. Kiedy we dni feriale jest Msza de Dominica, dla tego że się w Wiedzieli nie odpowiadają / albo Msza de Cruce, de Spiritu sancto, de Beata Virgine, albo o iakim świętym wotwa / prostracie nie czynia się na oracie, ale na niskie inclinationie. Dokłada Ordinariusz, że przecie potrzeba prostracyi od Sanctus, aże do Agnus Dei, w tych Mszach pomieszczonych.
9. Kiedy w Wielki Piątek skończy się Psalterz / y odpowiadają Antiphona / Ne reminiscaris: ma Conuent zaraz wżynić prostracie / y one wżyniwszy / mówić Kyrie eleison, Pater

D

nostr

noster, y trwać przez oracia/ ále sam Przeor/ ábo subprzeor/ ábo Zebdomádarz wstáwia y mowi: Et ne nos inducas, &c. Potym Oracia Respice, ták iá kończac/ iáko ná godzinách. To w Ordinariusu nápisano Solt 61. zstro ny Bráćiey.

10. Tákże kiedy bráta zchowáia: po Psalmie Miserere, ábo De profundis, máia Prostrácie wczynić ná Pater noster, y ná Oracia ktora Bápłan mowi/ y ná Pater noster, znówu po Orá ciej: chybáby sie miáta począt iáka godzina/ tedyby inż po Requiescant in pace: signum sie záraz wczynilo ná nie.

Venia czyni sie.

1. W Wigilia Zwiástawiania Pánni Máryey/ skoro w Mar tyrologiú odmowia sie te słowa/ Annuntiatio Dominica, y w Wygilia Narodzenia Páńskiego/ skoro sie od czyta/ Ie sus Christus Filius Dei in Bethleem Iudæ nascitur. Alczy nić sie ma z pokora y nabożeństwem. Bo tedy opowiadá ia sie początki nászego odkupienia/ y ták dlugo ná ziemi le żeć máia/ áże przetożona da znák: á tym czasem trzeba dzie lować odkupicielowi sercem y ciałem/ zá ták wielkie do brodzieystwo.
2. Ták Venia ma sie czynić w Kápitułe skoro Przetożona rze ze/ ktore sie winnymi czuia/ niech wczynia Venie swoje.
3. Kiedy powiádáia swoje winy w Kápitułe/ ábo kiedy stro fowane beda od przetożoney/ máia te venie czynić.
4. Do Bráćiey zá to przynależy/ że gdy z domu wychodza/ á tam máia mieścić dłużej niź przez iedne noc: tákże też kiedy sie wracáia/ máia te venia czynić/ y benedykcyá bráć od przetożonego.

Kiedy

5. Kiedyby ktora Siostra zgorzyla ábo obrażila druga/ ma venia wczyniwszy/ przed nią ták dlugo leżeć/ póki obrażona nie bedzie vblagána/ y tey ktora obrażila nie podnieście.
6. Tá ktora czyta do stotu/ y tá ktora służy/ bá y te ktore sie dza: iesliby czytáiac/ służac/ ábo iedzac/ ábo co innego czy niac w czym wystapity (gdy wszystkie wstána od stotu) má ia czynić venia: á póki przetożona nie da signum; nie po dnościć sie.
7. Jesliby ktora w Chorze zle czytáiac/ ábo śpiewáiac wy krociła/ tákże ma wczynić venia/ ále áże po Officium skoń czonym/ y do tad ma leżeć/ áże Przetożona da signum.
8. Kiedy w Wielki Piątek pokłon sie czyni świętemu Krzy żywi/ máia czynić venie raz tylko/ to iest: przed adoracya/ y raz Krucyfiks pocátować.
9. Tákże kiedy Przetożony ábo Przetożona zleca vřzad/ po sługe/ ábo posłuszeństwo iákis ktorey/ ma pokornie vpad sy przyiać.

Inclinacia niska ma sie czynić.

Napřod kiedy sie wchodzi do Choru. (á iáko sie wyřsey po wiedziáto po inclinacyey trzeba genu flexiey, to iest: vkle knienia) ábo gdy sie stáwi przed Náświetřy Sakrament/ choćia y przemiáiac.

2. Kiedy sie mowi Pater noster, przed Lekcyami/ y w Grátias, y ná Oracia Retribuere, ták w Chorze iáko w Kápitułe.
3. Tá Pater noster y Credo ták ná początku/ iáko w poy szedoku y ná końcu godzin/ y po Grátias: y ná Wieřporze/ y Jutržney zá zmáře: y po lekcyách ná Jutržni/ zá pulpi

D 2

tem

tem. (Tu pamiętać dołożyć / kiedy nie jest de feria: Bo kiedy de feria, krom Páschalnego czasu / już się powiedziało / że prostracie máia bydz.)

4. W Swięto Trium lectionum, y wiersze / ná pierwszą Kollekcie we Mszy / y po Komuniey / y ná Oracia za Kościół: tak przed Epistolą kiedy Káptan mówi: Ecclesia tuę quæ sumus Domine preces placatus admitte, iako y po Komuniey Quæsumus Domine Deus noster, y ná pierwszą Gloria Patri po Deus in adiutorium, y ná Oracie w godzinách: Co też y czasu Páschalnego trzeba zachować / chociażby było de feria.
5. Ná Pater noster w Benedyktowaniu stołu.
6. Po Requiescant in pace, przy Officium mortuorum ná Pater noster, kiedy prostratia nie bywa / tak po Wierszporze / iako y po Intryznie.

Inclinatia średnia ma się czynić.

1. Waprzód ná Benedykcyę która się dáie po Komplecie.
2. Ná Ave Maris stella. By tu omyłki nie było: á y ná potym się wiedziało, przystożę: iż ná Kápitułe Generálskiej w Vbssyponie, Roku 1618. uczyniono wznowienie tylko, aby pierwszy Wiersz w Hymnie Ave Maris stella. był odprawowany w Chorze, kłeczac. Lecz do wykonania tego żaden się nie ma porywać, póki nie będzie approbowáno, to jest: potwierdżono przez drugie dwie Kápitułe Generálne, za tą góraż idące, iako czytamy in prologo Const. text. 8. takiego potwierdżenia tu niemáß.
3. Ná Gratias agimus tibi propter magnam Gloriã tuã, we Mszy. Także Suscipe deprecationem nostram, X ná IESV CHRISTE, w tymże Gloria in excelsis.

Kiedy

4. Kiedy w Prefaciey we Mszy mówi się Gratias agamus Domino Deo nostro.
5. Kiedy się wspomni Imię Jezus / Mária / Dominicus, w Oraciach ná Mszy ábo w Prefaciey / ábo w Antiphonie Salve Regina, ábo w Oraciach memorialnych ná intryznie / y ná niesporze / y po Complacie.
6. Ná benediktie przed lecciami.
7. Ná Oratia Sancta Maria w Preciozie.
8. Ná ostatnie wiersze w Hymnách.
9. X ná Gloria Patri po Psalmách / áże do złączenia sicut erat.
10. X ná Laudes w Benedicite, ná ten wiersz cały Benedicamus Patrem & Filium cum sancto Spiritu, laudemus & super exaltemus eum in secula.
11. X przy stole ná benediktie, y ná Gloria Patri. &c.
12. Pomnieć też ná Oracia we Mszy, która się poczyna A cunctis nos quæsumus Domine &c. iż kiedy się wspomni Mária / uczyni się tá średnia inclinatia, dotad / áż się wymówia te słowa Beato Dominico. Także też y po Komuniey teyże Oraciey / która się poczyna, Mundet & muniat nos.
13. Ná preciozie po trzeciem Deus in adiutorium ná Gloria Patri. A ilekroć się czyni średnia inclinatia, tylekroć máia się obrócić chory do siebie twarzami.

Inclinatia główna czyni się.

1. Kiedy Imię Jezus / Mária / Dominicus, krom wyliczonych czasów wspomina się tak w chorze y indzie.
2. Kiedy w Psalmie Laudate pueri mówi się / sit nomen Do

D 3

mini

mini benedictum: y inszych czasow / iako w Gracis po iedeniu.

3. W Bredzie na Mszy na owe słowa / Qui cum Patre & Filio simul adoratur.

4. Kiedy co do odzienia Siostron sie baje taka inclinacja czynić maia / mówiac: Benedictus Deus in donis suis.

5. Kiedy przelożona zleca co czynić / albo mówić.

6. Także też gdy Bantorissa / albo druga Siostrą zacząnie Antiphonę albo Psalm / ma głowę schylić. Także kiedy ktora idzie mimo Przelożona albo starsze / toż ma uczynić.

A gdy sie ta inclinacja czyni w chorze / nie trzeba Siostron twarzą sie obracać ku sobie.

Kładzie sie tu w textcie iedną przestrożę, kiedyby sie trąfalo skłonić sie dla iakiey przyczyny Siostron do inzego Klastoru.

A w inclinaciach niech sie zgadzają z zwyczajami / tych do ktorych sie staniają.

O ratunkach za vmarle.

ROZDZIAŁ III.

1. O Świętego Dionizego aż do Adwentu za Anniwersarz Braciey y siostr / przychylnych / y przyiętych przez listy do beneficia zakonnych / Siostry ktore umieia czytać / Psalterz a ktore nie czytają / pięćset Paćierzy niech mówią.

2. Toż niech czyni każda Siostrą za Siostry zmarła swego Konwentu.

3. Toż niech bedzie za Mistrza zakonny za Prowincyala zmarłych.

Toż

4. Toż niechay bedzie za Visitatora ich / kiedyby pod czas visitaciey vmarli.

5. Toż niechay bedzie za Prokuratora Zakonu / kiedyby w Rzymie na tym urzędzie vmarli.

6. Każda umieiaca czytać za bracia y siostry nasze zmarłe / trzydzieści razy siedm Psalmow pokutnych niech mówi do roku: nie umieiaca czytać / trzydzieści razy sto Paćierzy / co w czyni trzy tysiące.

7. Anniwersarz za oycę matki / trzeciego dnia po Gromnicach.

8. Anniwersarz dobrodzieciow y przychylnych / nazajutrz po Oktawie świętego Augustyna.

9. Anniwersarz też za Bracia y Siostry / nazajutrz po świętym Dionizym.

10. Anniwersarz zaś za wszystkie pogrzebione na Cmentarzach tych / niechay bedzie wśedy pierwszego dnia wolnego / po Oktawie Narodzenia Panny Maryey.

A iże Zakon na Kapitulie Salmanticenskiej, władza Apostolska, kazał ten Rozdział poprawić, vlienie KonwierSom, tak braciey iako Siostron czyniac: (iako sie niżej pokaże na końcu Rozdziału 14.) dla tego iuż sie kładzie to vjolgowanie.

Co tedy przedtym miasto Psalterza bylo 500. Paćierzy / to teraz tylko pultora sta. A co miasto siedm Psalmow pokutnych bylo sto Paćierzy / teraz dosyć dwadzieścia pieć. Wokłada deklaracja żeby do każdego paćierza przydawali pozdrowienie Panny Maryey.

o Po-

O Postach.

ROZDZIAŁ III.

I O Wielkiej nocy aż do święta Podniesienia Krzyża Świętego/ niechay dwa razy iedza Siostry/ wyiarosy dni Krzyżowe/ y Piątki/ y Wigilia Świąteczna/ y suche dni/ Wigilia świętego Jana Brziciela/ Piotra y Pawła/ Jakuba/ y świętego Dominika Oycá naszego/ Wawrzynca/ Wniebowzięcia Panny Maryey/ Bartłomieja/ y Narodzenia Panny Maryey.

2. A od święta zaś s. Krzyża/ to iest od 14. Września/ aż do Wielkiej nocy/ ystawićny post niechay zachowuia/ y aż po Tłonie niechay iedza/ wyiarosy dni niedzielne: chybaby dispensacya przystąpiła pod czas/ y to dla iakiey przyczyny.

3. Przez cały zaś Adwent y Kwadragesime/ y w Suchedni/ w Wigilia Bożego wstąpienia/ y Świąteczna. świętego Jana Brziciela/ Piotra y Pawła/ Jakuba/ y świętego Dominika Oycá naszego/ w Wigilia świętego Wawrzynca/ w Wniebowzięcia Panny Maryey/ y Bartłomieja/ y Narodzenia Panny Maryey/ Mateusza/ Symona y Judy/ y wszystkich Świętych/ Andrzeja Apostoła/ y wszystkie Piątki/ Kwadragesimalnego (to iest wielkopostnego) niech żywiają pokarmu/ wyiarosy te miejsca w których inaczeyby iadano w pomienione piątki/ albo żeby iakie święto przednie trąfiło sie/ albo kiedy by z ktora dla iakiey przyczyny dispensowano.

4. A kiedy święto maiać Wigilia/ w ktora zwykło sie pościć/ przypadtoby w poniedziałek/ iego Wigilia niech sie odprawnie

w sobota

w sobota poprzedzająca nie przeciwiać sie przeciwnemu zwyczajowi iestliby kiedy był.

5. W poniedziałek y we wtorek po Quinquagesimie niechay wielkopostnego pokarmu żywićia/ y posza.

6. W wielki Piątek zaśie przez cały dzień na chlebie y wodzie przestana.

7. Przednie święto zowiemy semiduplex y duplex, y wielkie.

O Pokarmie.

ROZDZIAŁ V.

I Główny stasney przed obiadem albo wieczera/ Zakryty stół niech troche za dzwoni/ żeby Siostry do iedzenia przyszedz nie omieszkaly. Potym niech bła w Cymbał/ iestli iadło gotowe: a iestliby nie/ niech nie dzwonią ażby było gotowe. Po umyciu tedy ręk niech przelożona dzwoni we dzwonek refektárski/ a tedy siostry niech wchodzić: które gdy wniada/ niech Versiculatorka rzecze: Benedicite. A Konwent niech odprawnie benedykowanie.

2. Serwitorki zaś/ niech poczynają dawać od ostatnich/ aż do stołu przeorzyby postępując.

3. Żadna Siostra od pierwszego stołu niech nie zostaje/ procz Serwitorek/ chybaby za licencya/ y dla iakiey przyczyny. Jle ich zaś zostanie/ niechay iedza w wtorego stołu/ tak żeby trzeciego nie trzeba czynić.

4. Żadna niech nie bedzie osobna potrawa dla Serwitorek/ albo wstugniacych/ ktoraby nie była dla Konwentu/ chybaby były

by były

by były chore/ albo kręwo puszczały.

4. Żadna Siostra wyiarowsy Przeorzyse niech nie posyła drugiej Siostrze pokarmu: ale gdy iey dādza/ może podać tey tylko ktora podle niey iest/ bądź po prawey/ bądź po lewey rece.
5. Przeorzyśa niech ie w Refektarzu/ a potrawami Konwent- skimi niech sie kontentnie. Także Infirmaryse/ y inke kto- re odprawia iakikolwiek rzad: Chybaży Przeorzyśa z niektórymi dla iakiey przyczyny dispensowala.
6. Potrawy niech sie gotują w Konwencie bez miesa/ wyia- rowsy infirmariya.
7. Na każdy dzień iesli bydz może a zeydzie sie/ dwie wårzone potrawie niech miała Siostry. Lecz Przeorzyśa bedzie mo- gla nad to przyczynic/ ile bedzie rozumiała potrzebnō/ a do- statek wystarczy.
8. Jesliby ktora obaczyła że drugiej podle siebie siedzącej czego niedostatek z pospolitości; niech wspomni służacey.
9. Jesliby ktora z Siostr służac/ albo iedzac w czym wystapi- ła/ gdy wstana Siostry niech venia czyni/ a gdy znać da przelożona/ niech sie wroci na swe miejsce.

O Kolacyey. ROZDZIAŁ VI.

1. **C**zasu postu/ godziny służney/ Zakrytyantka na kolacya niech da signum/ a tym Refektoraryśa niech w Cymo- bat bzie; potym gdy Siostry przyda do Refektarza na li-

gnum

gnum ktore przelożona da/ niech czyta Lektoryśa/ wprzod rzeksy: Iube Domine bene dicere, y nastapi benedikcyja/ Noctem quietam, &c.

2. Pod czas Lekcyey mogą pić Siostry/ ktore beda chciły/ potym iako da signum przelożona: a Lektoryśa rzecze Benedicite/ Zebdomadaryśa też da benedikcyja: Largi- tor omnium bonorum benedicat potum Ancillarum sua- rum. A gdy sie skonczy lekcyja/ niech mowi przelożona: Ad- iutorium nostrum in nomine domini, za czym zmilczeniem niech ida Siostry do Kościoła.
3. Ktoraby krom tego czasu chciła pić/ niech prosi o licen- cyja/ y iedne towarzyśke niech wezmie z sobą.

O Chorych. ROZDZIAŁ VII.

1. **M**a sie Przeorzyśa wystrzegac/ aby nie była niebbala o- kolo chorych. Tak abowiem trzeba opatrowac cho- re/ żeby rychley wzmogły/ iako mowi w Regule s. Augustyn.
2. A beda mogły niektore iestć mieso/ ile bedzie wyciągala cie- skosc ich choroby/ albo słabości/ wedle zdania Przeorzyse. Jesliby ktora zaśie taka chorobe miała/ ktoraby ia nie bar- zo mdlila/ ani chuci do iedzenia odeymowala/ taka niech ani na pierzynkach lega/ ani zwyczajnych postow łamie/ ani potraw refektarskich odmienia.
3. W domu niech nie beda tylko dwie miejsca/ w ktorychby iadaly słabe/ y chore/ iedno dla miesa/ a drugie dla inszych

E 2

potraw

potraw: chybáby iásna potrzeba była / ábo gwałtowna choroba.

4. Jesliby też Przeorzyšy trąsilo sie chorować / w Infirmaryey iáko y inſe niechay ma opátrenie.

O Puſzczaniu krwi. ROZDZIAŁ VIII.

1. Puſzczanie krwi ctery razy do Roku niechay będzie. Pierwszy raz / w mieſiacu Wrzeſniu. Wtóry po Uárodzeniu páńskim. Trzeci po Wielkiej nocy. Czwartry okóło ſwie- tego Jana Krzcićela. Procz tych časow / żadna krew niech nie puſza / chybáby za rozſadkiem Przeorzyſe dla iá- kiej przyſzyny zdáło ſie ináczey poſtąpić.

2. A ktore krew puſzczały / niechay nie w Reſektarzu iedza / ale ſi- lentiũ trzymáiąc: y ile dóſtaćek wyſtárczy / wietſza dogoda niech máia. A gwoli puſzczaniu krwi / niech nie iedza mieſá.

O Łożach. ROZDZIAŁ IX.

1. Na pierzynkach niech nie ſypiaia Siostry tylko w Infirmaryey / ná ſtomie / y ná wetniánych worách / (máteras cách) ſpać będzie ſie godziło.

2. A ktore zaś pierzynek beda ſie domagały / niech poſe- dzia iednego

dnego dnia o chlebie y o wodzie.

3. W ſukni w Welum / y z nákrýciám głowy / y opasałſy ſie niech ſypiaia: y też w pończochách / w kárách w ktorych biaległowy pończoch zwykły wſywać.
4. Żadna ktora w poſpolitoſci znieſć ſie moſe / niech niema oſobnego mieyſca do leżenia / chybáby dla ſtrzeżenia rzeczy / gdyby tego potrzeba wyciągała. w ktorym rázie / mniej nád trzy niech nie leſa ná támtym mieyſcu.

O odzieniu. ROZDZIAŁ X.

1. Szaty z wełny wężliwej / nie zbyt koſtowne máia Siostry noſić / a zwláſzć w ptaſzách podłoać ma bydz za- chowana.
2. Płotná przy ciele niech nie wſywaia / Łoſuch zaś miedzy dwiema ſukniámi mieć moga / ktory troche krocſy ma bydz niż ſuknie.
3. A przeſcieradł niech niemaia / chybáby ſnadz Przeorzyſy zdáło ſie dyspensować z ktora w infirmaryey dla ciężkiej choroby.
4. Kóſuchow / y kóder ná toſko / z leśnych zwierzat Siostry niech nie wſywaia.
5. Suknie aż do koſtek / a ſkáplerze bez ktorych niemaia cho- dzić / niech beda krocſe niż ſuknie.
6. Szkarpetki / rantuchy / nákrýcia głowy / y wela niech má-

ia ile Potrzebą będzie / y dostatek dopuści. A rękawic niech nie mają.

O społeczności rzeczy.

ROZDZIAŁ XI.

1. **W**szystkie Siostry na każdy rok raz albo częściej / jeśli im każą / wszystkie rzeczy sobie pozwolone Przeorzyśy swojej niech oznajmują / y do tego pokaza / pod iey rozrządzeniem wszystko poddawać.
2. Żadna też sobie kubła albo naczynia iakiego / albo co takiego / niechay nieprzywłaszcza.
3. Także żadna niech nie ma skrzynki / albo coby sie kluczem otwierdzato / krom tych / ktore dla urzędu swego bez tego obyć sie niemoga.
4. Także żadna niech nie posyła / ani przyjmie bez dozwolenia / listu / albo kartki pisanej / choćay też bez pieczęci / ani też pisanja na tablicy / albo na wosku / ażby Generałowi / albo Prowincyalowi / albo Wikaryemu pokazała.
5. Przeorzyśa też zedwiera siostrami ktoreby obrata / gdy sie potrzebną będzie zdało / w niebytności siostr / każdej niechay tożko pilnie zważyć. A jeśli by tam znalazła co takiego / coby Siostrą bez dozwolenia Przeorzyśe miała / niech weźmie / a sama według słusności skarze.
6. Także też bez licencji / y miądowania osob / niech nie daia nie komukolwiek / ani biora niobcego. A ktora by przeciwno temu uczyniła / iako o kradziestwo niech będzie sądzona / y na takie karanie zdana. †

O Kom-

O Komuniey, y myciu głowy y strzyżeniu.

ROZDZIAŁ XII.

1. **K**ommunia może być wrok piętnaście razy / w te czasy w ktore sie będzie zdało Bractey zawiadniaćey o siostrach / byle tylko do przygotowania sie mogły dostać Spowiedników.
2. W tych zaś razach / siedmiokroć moga być myte głowy / y strzyżone włosy ich : A niechay będzie strzyżenie niemile / iako zależy na zakonne osoby.

O silentium.

ROZDZIAŁ XIII.

1. **S**ilentium niechay trzymają Siostry w Kościele / w kuzganku / na Dormitarzu / w Refektarzu : A indziej moga mówić / za osobną licencją / iako / y kiedy / im będzie pozwolono. Jeśli by jednak ktora cicho y krotko o rzeczach potrzebnych przerzekła / niema być obwiniona o złamanie silentium.
2. Wszystkie zaś Siostry / wśledy przy stole niech trzymają silentium, tak przeorzyśa iako y inſe / wyjąwszy jedna ktora-

by była

- by była wiejsza między nimi/ albo inſa/ ktoreyby zleciła miasto siebie mówić/ a tedy sama niech mileży.
3. Żadna z inſych tamże niech nie mówi tylko o potrzebach stołowych/ y to krótko mowa/ albo iednym słowem/ krótko y cicho.
  4. A iesliby ktora to ſilencium vmyślnie złamata/ albo licencja mówić dała/ na iednym obiedzie woda tylko niech piie/ y iedne discipline w Kapiſtule niech weźmie przy wſyſtkich koniecznie bez diſpenſacy/ wyiawſzy chorych leżących.
  5. Niech ſie zaś ſtrzeże Przeorzyſzą/ żeby nie była łatwia do dania licencyi mówić bez ſłuſſney przyczyyny.
  6. Niech beda naznaczone cztery z Sióſtr zakonnieyſzych/ y rozſadnieyſzych/ bez ktorych iedney albo dwuch/ albo też bez ſamey Przeorzyſze/ albo Supprzeorzyſze/ żadney niech ſie nie dawa licentia idź do kraty/ gdzie rozmowa bywa z ſwiecekimi. Ani tam niech nie mówi ſioſtra/ tylko tak żeby ſyſłała towarzyszka albo towarzyszki. Ta zaś towarzyszka albo towarzyszki/ maia odnieść te z ktora byty poſtane/ iesliby co w ſłowie albo w poſtawie/ albo w czymkolwiek inſym podſtrzegły nagany godnego.
  7. Przeorzyſza zaś y Subprzeorzyſza/ niechay nie mówią z niemi w przyrzeczoſnym loſkutarzu/ tylko przy obecnoſci ktorey ze czterech Sióſtr przyrzeczonych/ albo ktoreykolwiek z Stańſzych Sióſtr.
  8. Niechay ſie żadney nie daie licentia mówić w Loſkutarzu ſwiateckich z obcemi/ albo wnieść do loſkutarza tego/ poſi ſie godziny albo miſa odprawuie/ albo gdy Konuent ſpi/ albo ie/ chyba by dla przyczyyny barzo potrzebney.
  9. Przy kratach Spowiedzi żadna niech nie mówi wiadomie y vmyślnie

- vmyślnie/ o czym inſym tylko o Spowiedzi/ chyba by ſnadz o rzeczach należących do Officium Roſcielnego/ z tymi co po drugiey ſtronie kraty ſa/ y to za licencya y cicho.
10. Niech ſie żadna nie ſpowiada przed ſwiateckim Bapſtanem/ ani przed Zakonnikiem inſzego zakonu/ tylko za dozwoleniem Generala/ albo Prowincyala/ albo tego/ ktoremuby ieden z tych zlecił moſtata/ podług pewney formy/ albo ſpoſobu.
  11. Także przy kole/ żadna niech nie mówi/ tylko owa/ albo owe/ ktore dla iakiego urzędu ſa do ſamego kola naznaczone/ a te też niech nie mówią tam/ tylko o tym co należy do urzędu przyrzeczonego.
  12. Za pierweſze złamanie ſilenciu vmyślnie/ krom ſłotu/ niech mówi ſioſtra Pſalm Miſerere mei, &c. Za drugie niech weźmie w Kapiſtule diſcipline przy wſyſtkich. Za trzecie niech ſie bźi na ziemi/ a to na obiedzie nie na wieczery. Rachowa/ nie iednak to/ ma ſie rozumić między dwiema Kapiſtalami.
  13. Lec Przeorzyſza moze dać niektore licencye generalne (albo po wſzechne) do mówienia ſaſance/ kuchennym/ albo inſe urzędy mającym/ ile ktoreg urzędu potrzeba poſtaże/ y wyciągać będzie.

Otych ktore maia bydz
przyięte.

ROZDZIAŁ XIV.

1. Żadna barzo mloda niech nie będzie przyimowana do Zakonu.

2. Niechay też żadna nie będzie przyjeta / aże sie weźni pilne wypytanie między innymi / o obyczajach / y życiu / y o siłach cielesnych / y o rozrywce umysłu : y iesliby była mężatka a nie rozwiodła sie z mężem przez władza kościelną.
3. Niech też będzie examinowana pilno / iesliby była brzemienista / o czym iesliby sie niemogła mieć pewność / porzec kąc dotąd / ażeby sie miała ta pewność.
4. Także niech sie pyta iesliby była niewolnica / albo rachunkom podległa / albo infego zakonu profeska / albo skryta miała chorobe / albo inne przeszkody / dla ktorych nie zestoby sie iey przyiac. A examinowanie ma bydz przez Przeorzyse / y dwie Siostry rozsadne / z zezwolenia Kápituły na to obranie.
5. Gdy tedy tá ktora ma bydz przyjeta / będzie przyprowadzona dy Kápituły / niech krzysem pądnie w poyrzodku. A gdy iey spyta przetożona / czego by szukała : niech odpowie : miłosierdzia Bożego / y waszego. A kiedy na roztążanie przetożoney wstanie / niech iey też przyjmująca przetoży surowość zakonu / przedsiawzięcie iey wyrozumiewając. Ktora iesliby odpowiedziała / że ma wola wszystko chować / niech przetożona rzecze potym : Dominus qui incipit, ipse perficiat. A Konwent niech odpowie / Amen.
6. Tedy złożywszy ślasy świętekie a zakonne obloty / do towarzystwa Siostr w Kápitułe niech będzie przyjeta.
7. Jednak przedtym niż statosć y spólny żywot będzie obiecować / y niż posłuszeństwo y Profesię weźni : czas probacicy niech iey będzie naznaczony.
8. Probacicy zaś czas stanowiemy leden rok albo co wieocy / iako przetożonemu z porady rozsadnych będzie sie zdalo po

yterezno

- zyteczno / aby y samá ostrosć zakonnych / y Siostry iey oby-
czaiow doświadczyły.
9. Mistrz zakonu / albo Prowincyal pomiarkowawszy możności domu / ktoreby wedle czasu były / pewna iaka liczba Siostr niechay postanowia / nad ktora żadna niech nie będzie przyjeta do zakonu / chyba była osoba / ktoreby sie odmowić niemogło / bez wielkiej szkody y zgorze-
nia : A tedy tylko z porady Generala albo Prowincyala niech będzie przyjeta.
  10. Żadney też niech nie obietnica przyjmowania do zakonu / po-
ki sie miejsce dla niey nie otworzy.
  11. Będzie sie też godziło niektore przyjmować wewnatz za siostry Konwierżki / kiedy potrzebnosć będzie zdalo / w
leżbie mierney / według tego / iako beda potrzebowały sio-
stry ich posług / y pomocy. A te miała odmawiać we dni
powiednie za intrznią dwadzieścia ośm Pacierzy. A w
święto dziewięciu lekcij / czterdzieści. Za niekpor / czterna-
ście Pacierzy : za każda godzinę siedm : miasto precioży /
trzy / za benedictia stołu / leden : po obiedzie zaś dziesięć-
nie / trzy.
  12. W posłach y czynnościach / y innych rzeczach ktore przy-
należa do ich stanu / beda sie zgadzać z innymi.
Tę iako sie wyssey w Rozdziale trzecim tknelo, stała sie odmiana
dla Konwierżow y Konwierżek : y kazano według posle-
niejszego postanowienia poprawić Konstytucyę w trzecim y
czternastym Rozdziale : iako świadczą Constitucye Brackie.
Distin. 2. Cap. 15. Lrā B. dla tegoż musi sie y tu włożyć ta
poprawa. Tak sie tedy postanowiło. Aby Konwierżki zawnie
(lub to trzy lekcye na intrznię / lub dziewięć) odprowadzały

§ 2

miasto

miasto. Intrynie dwadzieścia y cztery Paździerzy / z przydatkiem pozdrowienia Panny Maryey do każdego Paździerza. Na nieśpor dwanaście / na inſze godziny po siedm iako y przedtym byto.

Przyczyna tego poſogowania ieſt ta: Bo one rącey na prace, które maia podejmować dla pożytku poſpolitego, niż na inſze zabawy przyimuią ſie: Iako ſie dołożyło w Konſtytucyach Bractkich tamże.

O nowicyach, y ćwiczeniu ich.

ROZDZIAŁ XV.

1. **P**rzeorzyſa nowiciuſtom Niſteżynia pilna do ćwiczenia ich ma poſtawić / ktoraby ich zakonowi wſyła / w Kościele / y gdziekolwiekby niedbale ſie zachowały ſłowem albo znakiem / ile będzie mogła / ſtarać ſie poprawić. Potrzeby iako może / ma im opatrować.
2. Za iawne niedbałſtwa gdy w niey proſić będą odpuszczenia / pokute dać / albo ich w Kapitułe proklamować.
3. Pokore w ſercu y na ciele mieć / niech ich wſyż często / ſczytze / y rozſadnie ſpowiadać ſie: bez wtaſnego żyć / wtaſna wola opuſzczać / dla wolej ſtarſzych / poſłuſieństwo we wſyż ſtkim dobrowolnie chować.
4. Iako wſeedy y we wſyżtkim maia ſie zachować / ma ich wſcyż: żeby też miejsca ktore ſie im naſnaczy wſeedy trzymać.
5. Iako na miejscach potrzebnych maia ſie zachować / aby oſzu podnieſionych niemiły.

Jako

6. Iako / albo co / y iak cicho modlić ſie maia / żeby drugim tryżeniem niedały ſie ſłyſeć. Iako w Kapitułe albo kiedybykolwiek ſtrofowane były od Przełożoney / Wenia czynić ſie ma: y ieżeli by ktora ſioſtre ſwoie iakiem ſpoſobem wzgorſzyła / do nog iey paſſy odpuszczenia niech proſi.
7. Ma ich też ćwiczyć / żeby ſie znikiem ſprzeczać nie ważyły / y żeby we wſyżtkim Niſteżyni ſwoiey były poſłuſne.
8. W Proceſiey towarzyski ſwey poboczney niech pilnuia.
9. Niech nie mówia na miejscach / y czasow zaſazanych / ba y nigdy bez dozwolenia. A żeby nikogo zgotą niepoſadzają / ale ieſliże co po drugiej obacza (choćaby ſie co ztego zdało) maia w dobre obracać / albo że dobrym wymyſtem wczynione: gdyż często myli ſie ludzki ſad.
10. A żeby nie mówiły o nie przytomnych tylko dobrze.
11. Żeby często diſcipliny brąły. A gdy piła / niech wſieda / y obiemą rekomą naczynie trzymać.
12. Żeby Księgi / y ſtaty / y inſze rzeczy kłaſtorne pilnie chowały.
13. A tego też wſyż trzeba / iż gdyby ſie o co proſiło iedney przełożoney / a ona odmowiła / niech ſie nie proſi od inſzey; chyba by oznaymowały nie pozwolenie pierwoſzey. Tak też / ieſli by ktora w wietſzey Przełożoney proſiła nie wproſiła / niech ſie o toż do mnieyſzey nie wdaie.
14. Pod ten czas poſci Nowicyuſki profeſſey nie wczynia / ſpowiedzi ich maia bydź przyimowane / y niech będą pilnie zaſprawowane tak w ſpoſob ſpowiedzi / iako y w inſze rzeczy.
15. Do tego aby Nowicyuſki przed Profeſſiā z długow ſie w wolniły / y wſyżtkie rzeczy do nog Przeorzyſe położyły.
16. Też Nowiciuſki y inſze Sioſtry ktore ſa ſpoſobne / niech ſie pilno wſe ſpiertwania / y Officium Koſcielnego / procz Kon-

§ 3

wierſet

Sin. 12. 12.

wiersek / ktorym dosyć będzie aby wmiasty nauczyły się tego / co miasto godzin kościelnych mowić maia.

17. A wszystkie niechay się zabawiaia iakakolwiek robota / bądź to się iey wczas / bądź też ia odprawiaac.

18. Też Nowiciuski niechay niebada na Kapitule przy kulpach / ale na początku niech się ostarzaia / albo ich Mistrzyni / krom Kapituly / kulp ich / niechay słucha / a iako będzie mogła napilniey w obyczajach niech ich ćwiczy / y z miłością karze.

O Sposobie czynienia Professyey.

ROZDZIAŁ XVI.

1. Sposob czynienia Professyey / taki jest :

IA siostrá N. czynię professyá, y obiecuię posłuszeństwo Bogu, y

Blo-

Błogosławionej Pannie Máriej, y s. Dominikowi: y tobie Siostrze

N. Przeorzyrzy Konuentu N.

Krákowskiego, (Poznáńskiego, (Ráćiborskiego.)

namieyscu Wielebnego Oycá,

Brátá N. Mistrza Zakonu Brá-

ćiey Káznodzieiow, y następ-

cowiego, według Reguły święte-

go Augustyná, y wstaw Siostr, o

ktorych stáranie, przereczone-

mu Zakonowi iest zlecone, ze

będę tobie posłuszna, y inszym

Przeorzyrzom moim, az

do śmierci.

Nowi

2. Włocysiek zaś sáty / náich professey máia sie bene-
dikowái / tym sposobem.

Ps. Ostende nobis Domine mi-
sericordiam tuam. R. Et salu-
tare tuum da nobis. Ps. Domi-
ne exaudi orationē meam. R.
Et clamor meus ad te veniat.

O R E M V S.

Domine Iesu Christe, qui te-
gimen nostræ mortalitatis
induere dignatus es, obsecra-
mus immensæ largitatis tuæ a-
bundantiam, vt hoc genus ve-
stimentorū quod sancti Patres
ad

ad innocentia, & humilitatis
indiciū ferre sanxerunt, ita be-

nedicere digneris, vt quæ hoc v-
sa fuerit, te induere mereatur.
Christū Dominū nostrum.

Potym niech beda pokropione świeconą wodą.

3. Na Profesya niech żadney nie przyjmie przed tym / nim skończy szesnaste lat.
4. Niechcemy też / żeby ktore Siostry były benedyktowane / gdyż o Świętym Dominiku Oycu naszym powiada się / iż on tak sporządził około tych ktore za czasu jego były. A też takowe świecenie zwykło bydz niektórym okazy / aby się nad inne wynosily.

O lekicy winie.

ROZDZIAŁ XVII.

1. Lekka wino jest gdyby ktora sporo dąbzo signum nienas gotowała się z wczesnym pospieszeniem / zaniechawszy wszystkiego / aby na miejsce dla ktorego znać dano / w czas się stawiła.
2. Jesliby ktora nie pilno odprawiła naznaczony sobie wrzab czytania / albo śpiewania / albo mając zacząć bądź Responsoria / bądź Antiphony bądź cokolwiek innego / Chor ztrąbować.
3. Jesliby ktora źle czytać / albo śpiewać wykręzywszy / nie wpożyczyła się zaraz przed wszystkimi.
4. Jesliby z niedbalstwa ktorey / nie dostawało Księgi na ktorey ma się czytać na kolacyey / albo w Kapitule / albo w Kościele.
5. Takaz wino jest gdyby ktora do stołu / albo do kolacyey (rozgromy duchowne) albo na przemowe / albo do Kapituly /

bo na

- bo na godziny w Kościele / albo na miejsce kiedy spólnie robią rychto nie przysła / albo na czytanie do stołu naznaczona będąc / poznoby się stawiła na benedyktia.
6. Jesliby ktora na dormitarzu / albo gdzie indziej w Konwencie / rozruch iaki wczyniła / albo modlacym się / albo czytającym / albo co sprawiacym / w czym nie pokoy wczyniła.
7. Jesliby chustka do obwinienia Bielich / albo Páteny / albo Korporat / albo Stut / albo manipularz / albo co podobnego / za niedbalstwem ktoreykolwiek / na ziemię wpadło. albo jesliby szat swoich czasu swego / na miejscu naznaczonym przystojnie i porządnie ktora nie położyła.
8. Takze lekka wino jest / jesliby ktora na czynie / albo co do wzywania należącego zgubiła / albo zlamala / albo ktore odzie nie swoje napsowała / albo straciła.
9. Jesliby ktora w Officium albo na przemowie / albo przy robotie zdrzymala się / albo oczyma tutajac się y tam y sam / po kroganku / albo po domu / na proźności ie często obracała.
10. Jesliby proźnemi rzeczami się zabawiła / albo rozpustnie się śmiała / albo drugich do śmiechu pobudzała / albo w wstawaniu / w ruchaniu się / w staniu / w postawie / w słowie / nagany godna się pokazała.
11. Za te winy Psalm jeden / albo więcej według wielkości występku / iako się będzie zdało trzymającej Kapitule / niech się żada.

O Srednicy winie.

ROZDZIAŁ XVIII.

B 2

Srednia

1. Szrednia winá iest / iesliby ktora ná Gloria Patri psalmu pierwszego nie przybyła / a wput Choru dosyć nie wezyniła.
2. Aboby w Wigila Zwiastowania / ábo narodzenia Pánstkiego / ná początku Kapituly nieprzybyła / aby gdy sie opowiedza poczátki nášego zbawienia y odkupienia / sercem y ciátem podziękowała odkupicielowi nášemu.
3. Takáż winá iest iesliby ktora w Chorze nie pilnuie Officium Pánstkiego / bystrymi oczymá / y ruchaniem ábo postepkiem nie zakonnym / lekosc wmyslu pokazála.
4. Iesliby ktora lekcyi czasu náznáczonego nie przyezráta / ábo sie wazyła co inego czytać / ábo śpiewać / krom tego co iest sporządzonego.
5. Iesliby sie ktora w Chorze śmiała / ábo inszych do śmiechu przywiódła / ábo w konwencie iáka rozpusta wezyniła.
6. Także szrednia winá iest / gdyby ktora od Kapituly / ábo kazania / ábo kollarci (rozmowy duchowney) ábo stotu spólnego / ábo roboty / ábo od ktorey godziny kościelney sprzyezyny nie bázno ruszney / pozostála.
7. Iesliby ktora pospolite rozkazanie opuściła.
8. Iesliby ktora co iádtá ábo piła bez przeżegnania.
9. Takáż winá iest iesliby ktora te od ktorey była proklamowana (to iest wypowiedzeniem odniesiona) tegoż dnia iádtoby sie mszác także proklamowała / ábo wymieniała : y tá ktoraby wolała w proklamowaniu swym / poswarek wezyniła.
10. Iesliby ktora (iáko to wiec w mowie bywa) z przysiega szego potwierdzała / ábo przála / ábo prózne słowo rzekła.
11. Iesliby ktora w zwyczajni miała / zwąc siostrze imieniem własnym / opuściwszy to słowo (siostro)

12. Já takie winy / psalmu / discipliny / y Venie / wedle rozsádku tego / ábo tey ktora trzyma Kapitula / wazywszy ciężkosć winy niech sie zádádza.

O ciężkiey winie.

ROZDZIAŁ XIX.

1. Cieżká winá iest / iesliby ktora swary z ktora miała / ábo sie nie wezściwie sprzeczáła.
2. Iesliby ktora co zelizwego ktorey rzekła / ábo występek z ktorey dosyć wezyniła / wymowiła.
3. Iesliby ktora w proclamaciey poswarek wezyniła / ábo też ná owe ktora ia proclamowała / ábo ná ktora insza przeklinania / ábo słowa nieporządne / ábo nie zákonne / zlosliwie wniośla.
4. Takáż winá iest / iesliby ktora rosterki miedzy siostrami siála / ábo ktorey zci wiała / áboby sie nálažta podszuwacza.
5. Iesliby ktora co złego o siostrách / ábo o domu zlosliwie wyrzuciła / ábo wystepku swego / ábo inszey wpornie bronila.
6. Iesliby ktora wiadomie słamála.
7. Iesliby ktora o stráwe / o odzienie / ábo oco inszego szemrála.
8. Iesliby ktora w zwyczaj sobie wzięta silentium nie trzymać.
9. Także ciężká winá iest / gdyby ktora mieso bez dozwoleńia y potrzeby iádtá / ábo posty postanowione złamála.
10. Iesliby ktora ná mészynze sie zapátrzyła / ábo spetne słowá wyrzekła.
11. Iesliby ktora bez licency wzięta rzeczy iákie / ktorey inszey

naznaczone: chociaż nie umysłem zatrzymywania. Także od Kapituły / albo przemowy / albo pospolitego sypiania bez przyczyny iakiey y licencyi pozostać.

12. Ża takowe winy y podobne tym/niech beda naznaczone trzy dni o chlebie y wodzie / y trzy albo więcej dyscypliny / ktore sie maia wziąć w Kapitule przy wszystkich: do tego Psalmy y Venie / iako sie bedzie zdało słusno / względem wiekszych albo mniejszych występku.

O cięższej winie.

ROZDZIAŁ XX.

1. **C**ieższa winą jest / iesliby ktora przez upor albo twardą rebellię / to jest / oburzenie sie / swoim starszym nie posłuszną była / albo z nimi zuchwale sprzeczać sie smiała.
2. Iesliby ktora złośliwie druga uderzyła.
3. Iesliby ktora rzeczy drugiey pozwolone / albo z społecznego mieysca / umysłem zatajenia wzięła / albo co własnego miała.
4. Taką winą jest / gdyby ktora podarki / albo inſe rzeczy bez dozwolenia dała / albo przyeła / albo przyete zataiła.
5. Gdyby ktora listy albo piſanie iakie bez licencyi posłała / albo przyeła / albo czytała / albo sobie przeczytać kazała.
6. Iesliby ktora komukolwiek obcemu / obiawiła co nie wężć wego o domie / albo o siostrach / albo też tajemnice iaka wydała: Albo sie iakiegokolwiek gtownego grzechu dopuściła.
7. Ża takowe występy ktora by ich była winna / proſac odpuszczenia złości swojej / niech ciężkość z płacem wyzna / a ob-

nażona

nażona dż po pás / niechay bierze discipline v nog każdej z osobną: naprzod Przeorzyſe / potym siedzących po obu stronach / y niechay naostatnieysza po wszystkich bedzie w Konwencie. W Refektarzu także: v pospolitego stołu niech nie ie z drugiem / ale w porządku Refektarza na goſey ziemi / y niech ia opatrza chlebem grubszym y wodą / chybaby ież czego Przełożona z miłosierdzia podała: ani ostątki albo niedoiarki obiadu ież z inſzymi maia bydz pomieszane.

8. Czasu godzin Kościelnych / y Gracias po iedzeniu / niechay ona przededrzwiami Kościelnymi wpadſy leży / aby siostry przechodziły przez nie / gdy wchodzi y wychodzi. A żadna niech sie nie waży do niey przyłacząć / ani ież co poruczać.
9. Taką iako długo bedzie w tey pokucie / niech nie komunię kuje / ani przychodzi do pocatowania pokoju / ani ma bydz piſana na żadne Officium Kościelne / ani żadne posłuszeństwo niech nie bądzie ież zlecone.
10. Przeorzyſa zaś niech pośle do tey ktora jest w takim karaniu / (by snadź wrospać nie wpadła) siostry / ktoreby ia wspominały do pokuty / wiódły do cierpliwości / zmiekczały przez polcowanie / pobudzały do doſyć wężynienia / ratowały przez swoje przyczyny: ktorym niech dopomoże wſyſtek Konwent / iesliby sie pokazała w niey słusna albo prawdziwa pokora: a niech sie niezbrania Przełożoną wężynić zna miłosierdzia / y iesli sie ież bedzie zdało / znornu niech discipline bierze / sposobem przerzeżonym.
11. Tymże sposobem ma pokutować iesliby ktora (czego Bóże wchoway) w grzech cielesny wpadła / o ktorym ſtanowimy / ſe ciężey nad inſe ma bydz karany / y więcej niż wſytkiem inſzem bzydziemy sie. A bedzie sie godziło takowey We-

lum

lum czarne odiać po ki będzie w takiej pokucie. A ieliby takowy grzech był skryty/ wezynywszy badanie tajemne/ wez dle czasu y persony/ przystoyna niech czyni pokutę.

2. Ieliby zaś niektóre przez buntowanie / albo spyzysiezenie sie / albo złośliwa zgoda przeciwko Przeorzyssy / albo przeciwko zwierzchnym swoim / iawnie powstały : przereczonym sposobem niech pokutują / a napotym po ki żywe beda / ostaranie miejsce według swego porządku (po kurowych iесли iedną z nich, a po Konwiergkach iесли sama Konwiergka) niech trzymają / y głosu w Kapitułe / tylko w ostarzeniu samey siebie niech niemają / ani sie im żadne posłuszeństwo niech nie zleca.

13. Jednak ieliby ktora nie ze złości / ale prawdziwie przeciwko Przeorzyssy co miała / czego by sie złościć niemiała / ani by przystało : pierwey ia między sobą zewszelą pokora y miłością o poprawie iey niech vponmia. A ieliby często napomniona poprawić sie niedbała / albo pogardziła / Prowincyalowi / albo iego Wikaryemu / niech oznaymia.

O naćieżzey winie. ROZDZIAŁ XXI.

1. **N**aćieższa winą jest / nieukarność eoy ktora grzechu sie nie boi dopuszczać / a przeciwie karania zbrania sie ponosić. Ieliby tedy taka ktora sie znalazła / zdiagwyszyzniey habit za konny / y od towarzysztwa siostr ia odtaczyszy / niechay będzie zamknięta na miejscu osobnym / a niech przestanie na pokarmach

karmach / ktore sa za cięższa wine wyssey wyrażone.

2. Dla ukaranie tedy takowych / niech beda iakie miejsca / sposoby / w ktorych nietylko przereczone niekarne / ale też zarażliwe / y podeyzrzane dowodnie o wcieczce / albo wyrzadzeniu złości personom albo szkodeniu rzeczom (kedy o wielka rzecz idzie) beda mogły bydz zamknięte.

3. Za mnieysze zaś winy niż te sa / bedzie sie mogło pod czas nie ktorym zadać / aby natychje miejscach pobyty do czasu sequestrowane / iako sie bedzie zdato pożyteczno.

O Apostatkách, abo odstępcach zakonu y zbiegach. ROZDZIAŁ XXII.

1. **I**eliby ktora na apostazyiey / albo w wcieczce poimána / przywiedziona poniewolnie była / karanie ktore wyssey naznaczone jest o nieukarney / ponieście. A ieliby zaś ktora wciekła / dobrowolnie sie wrociła prosiac miłosierdzia / żadnym obycaiem niech sie nie przyimie na wieki / a zwłascza ieliby była podeyzrzana / strony wypadku cielesnego popelnionego : chybaży Generatowi / albo Prowincyalowi / (dolożywszy sie ich w tym / y wyrażyszy przypadek) dla przyczyny iakiey zdato sie co inszego pod czas.

2. A gdyby miała bydz przyjeta / obnażona aż do pasa z rozgami do Kapituły niech przydzie / a wypadły niech prosi odpuszczenia / y na wszystkie karanie wyssey powiedziane / o cięższej winie / albo wypadku cielesnym / albo o zbuntowaniu sie / niech zdana bedzie. Jednakże bedzie mogła otrzymać

miłosierdzie / i takie się tam naznaczyło (w Rozdziale dwunastym) lub to więcej lub mniej / rychley albo pozniej / i tak to będzie wyciągat występki przestępy / y znaki pokuty naśledzujące.

O Kreowaniu (abo czynieniu)

Przeorzyfzy.

ROZDZIAŁ XXIII.

- I** Generał albo Prowincyał niech opatrnie Przeorzyfzy: A gdzieby taki był zwyczaj aż do tego czasu / żeby Przeorzyfze Konwent obierał według formy w prawie opisanej / to jest przez scrutinium, albo przez Compromis, albo przez spólną inspiracją / odrzućmy wszystkie prawne subtelności y wykrety / niechże od Generała albo Prowincyała / albo Wikaryiego / na to osobliwie wysądzanego będzie (jeśliby mu się zdało) Konfirmowana. A Konwent który prosi o Konfirmację obranej za Przeorzyfze niech wypisze liczbe y imiona obierających.
- 2.** A jeśliby przez miesiąc nie obrął / niech Generał albo Prowincyał Konwent opatrzy Przeorzyfza. Siostry zaś po profesiey swej a nie przedtem mają być przypuszczone do Elekcji Przeorzyfze.

To według starego, ale teraz inaczej.

O Sposobie obierania Przeorzyfze według Bonifacyusa Papieża.

RO.

ROZDZIAŁ XXIV.

Sposob obierania Przeorzyfze / według Prawa y formy w Konstytuciey Bonifacyusa Papieża in 6. jest ten :

Konwent ma Compromis uczynić / to jest : puścić na bractwo Ktorzy suchaia scrutinium dla obierania tej Ktoraby wieść sześć pomienit / co gdy się stanie / ci Bracia wy suchawszy głosow wszystkich Siostr / nie mają publiczować wotów Siostr każdej z osobna / ale w ogólności rzec : Taką miałą tyle głosow / a inna tyle. Gdy on Brat który jest pierwszym / pyta jeżeli na nie chcą zezwolić / stojąc mają czynić dekret tak : Ja Brat N. imieniem moim y Bractwem N. y N. Kompromissarzow / y Siostr Elektorow / zezwalających / (jeżeli nie wszystkie zezwoliły) obieram siostrę N. za Przeorzyfze Błogosław N.

Dokładają Konstytucye nowego druku.

Teraż zachowuje się forma / która opisano w Concilio Trydenckim / Która mamy w Konstytucyach w Rozdziale o Elekcyei Przeora Konwentu.

Ta forma nowa położy się w Deklaracyach, na ten Rozdział.

O instytuciey abo postanowieniu Subprzeorzyfze.

H 2

Ro.

ROZDZIAŁ XXV.

1. **P**rzeorzyśa za rąda discretnych albo rozsądných Siostr/ y Prowincjała/ albo iego Wikaryego/ niech postanowi Supprzeorzyśe/ ktorey urząd będzie/ mieć pilność y staranie o Konwencie/ y o inszych rzeczach/ ile Przeorzyśa nąznaczy iey albo pozwoli.
2. W codziennych zaśle Kapitułach/ niechay nie będzie proclamowana/ chybaby czasem dla wielkiego występu/ wedle tego iakoby sie zdąło Przeorzyśy.
3. A tąż Supprzeorzyśa/ po śmierci Przeorzyśe/ albo złożeniu z urzędu/ iey władza zupełnie niech obeymie/ dorad ażeby Przeorzyśa była obrana y confirmowana/ y w domu obecnie była: Chybaby General/ albo Prowincjał/ albo Wikary inaczey sporządził.

O Circatorkach,
albo dozorcach Zakonu.

ROZDZIAŁ XXVI.

1. **P**rzeorzyśa niech dwie diestrze rozsądne nąznaczy y sporządzi/ ktoreby były żarliwe zstrony zakonności/ pilne/ a dozorne okoto postępku y spraw siostr. A po komplecie/ y wednie czasem Klastor y inſe officyny niech obchodza.
2. A iesliby zdybaly ktora wezym nie bårzo zakonnie sie sprowadziaca/ beda powinne a w Kapitułe proklamować.
3. Mąia też Wifitatorowi dostatecznie rozpowsiedzieć czasu

wifit

wifitacyi zstorny zakonu/ iakoby sie co zachowuie/ albo nie zachowuie.

O Cellarysy,
albo Szafarce.

ROZDZIAŁ XXVII.

1. **C**ellarysy/ siostry niech mąia iedne/ zstąrszych y rozsądnieyszych/ ktoreby przez sie y towarzyſki sobie nąznaczone/ o dobrach docześnych/ za rąda Przeorzyśe y Subprzeorzyśe/ wiernie y chetnie zawiąadowala. Która niech sie nie waży pieniedzy/ chust/ ſat/ zboża/ winą/ albo co takiego bez licencyey powſzechney/ albo oſobliwey darować.
2. Cellarysa niech przed Przeorzyśa/ y Subprzeorzyśa/ y trzema stąrszemi Siostrami ſtątecznieyszemi/ ná co od Konwentu nąznaczone/ rachunek czyni ná każdy mieſiac/ wziętku y wydatku. A raz w rok albo wiecey/ iesli sie będzie zdąło/ przed Prowincyatem albo iego Wikaryem rachunek niech będzie/ y niech sie przetoży stan domu.
3. Mąistnoſci nie mogą sie bez zezwolenia Konwentu odbywać/ albo umnieyszać.

O Robocie.

ROZDZIAŁ XXVIII.

1. **I**z proſnowanie nieprzyiacielem iesť duſzy/ a mątko y mąmka złoſci/ żadna niech nie proſnuie/ y owſzem niech sie pil-

3 3

no prze-

AB

zakon
nowe

no przestrzega / żeby (wyiawszy owe godziny / y czasy ktorych miała pilnować modlitwy / albo wrzodu powinno / albo innych zabaw potrzebnych) racznych robot na pospolity pożytek / wszystkie wsilnie pilnowały / iakoby sie sporzadzilo.

2. Z Siostrami zaś póki są na robocie Przeorzyśa albo Superorzyśa / albo ktora inna náto od Przeorzyśe náznáczona / niech będzie obecna.
3. A niech robia z miłżeniem.
4. Żadna niech nieoddchodzi od spólnego miejsca roboty / bez dozwolenia y potrzeby: A ktoraby tak wysła / odprawiwszy potrzebe / niechay sie wróci.

O Budowaniu.

ROZDZIAŁ XXIX.

1. Budowania Siostr / niechay beda podle bez znacney wydwornosci / y zbytku / a niech sie pilno staraia / aby sporządzone były officyny (miejsca dla roznych spiaro albo robot) iakto naylepiey będzie mogło bydz do chowania zakonu.
2. Władowysko trzeba sie starać / żeby zawarcie było barzo wysokie y mocne / tak żeby albo do wyszcia / albo do weszcia przez obmurowanie żadney sposobności nie było.
3. A niech nie będzie w zawarcu siostr / tylko iedne drzwi mocne y dobre / ktoreby dwiema kluczami albo wiecey / rożnemi w wielkości y w formie zamylane były / iednym wewnatrz / a drugim zwiernu. Wnetrzny klucz indziej nie w domu ma bydz chowany / albo też w domu / według postanowienia

nia

nia Prowincyała / albo Wikaryiego tego: Powierzchny zaś / wewnatrz według sporządzenia Przeorzyśe y Konwentu.

4. Niech też będzie nagotowane w iakim miejscu przystoynym w samym obmurowaniu / instrument okragły / albo pudłasty / ktory kołem nazywamy / ktoreby z muru koniecznie niemogło sie wyiać: przez ktore mogłyby sie rzeczy potrzebne dawac y odbierac / ale tak żeby ci co dacia y ci co odbieracia / żadnym sposobem widziec sie niemogły.
5. W Kościele zaś niech sie zgotuje iakie okno okowane żelazem słusney wielkości / w miejscu iakim pośredniem między siostrami y postronnymi / w ktorym beda przemowy. Także na iakiem miejscu sposobnym / dwoie okienka maluchne okowane / do słuchania spowiedzy.
6. Moze bydz iaki locutarz do rozmowy z obcymi w iakim miejscu przystoynym / gdzie niechay będzie sprawione okno okowane / takim sposobem / iakto sie powiedziato o oknie wiejszym w Kościele: albo też w samym Kościele przy oknie wiejszym / beda mogły bydz rozmowy z obcymi kedyby takiego locutarsa nie było.
7. Wszystkie też przerzeczone okna / albo okienka okowane / tak maia bydz rozrządzone / badz to przez dwoiste kraty żelazne / badz przez ostre gwozdzie / żeby między wnetrzniemi y postronnymi / żadne niemogło przypasc docknienie.
8. Do tego / wszystkie okna / albo okienka / y kota maia mieć wewnatrz drzwi drewniane mocne / zaporami pilnie wtwierdzone / kluczem zamylane. Broom przerzeczonych okien żadne inſze niech nie beda / chybaby śnać pozwolito sie za licencja Generała / albo Prowincyała ieszcze iedno inſze okienko

dla ro-

dla rozmowy / podobne okienku do spowiedzi / na miejscu przystoynym.

O weszćiu y wyzćiu z domow.

ROZDZIAŁ XXX.

1. **C**żcac iako naywieksza ostrożność weznieć około wcho-
dzenia y wychodzenia z domu Siostr / zakazniemy pod
klatwa / żeby nigdy żadna z Siostr nie wychodziła z klauzu-
ry / tylko dla niebezpieczeństwa ognia / albo wypadku y wale-
nia budowania / albo toczow / albo złoczynców / albo inśnych
przygod tym podobnych / które zwykły przynosić niebespie-
czeństwo śmierci / chyba by śnadz dla iakiey przyczyny z li-
cencji Generała / trąfio się przenieść ktora do inśnego do-
mu / który się ma budować / albo do już zbudowanego.
2. Krolowi / albo Krolowej / Arcybiskupowi / albo swęy biao-
cesiey Biskupowi / albo Legatowi / albo Kardynałowi / albo
Pátronowi / albo Pátronce / iesliby od początku fundacyi
pozwolito się im / będzie się godzito wnieść z towarzysztwem
wzćiwym y miernym / kiedyby do tego czasu był taki
zwyczaj.
3. Także Generał albo Prowincyał / albo Wifitator ná to zesła-
ny / dla odprawowania Wifitacyi / będzie mogli wnieść z sta-
tecznym towarzysztwem bráćiey / podczas / ale rzadko. A
kiedy który z pizerzezonych wchodzi / Przeorzyś aż trzemá

stárśym;

- Stárśym niech go záwśe prowadzi / a inśe niech się nie
przechodza / ale niech beda w Kapiele / albo w Kościele /
albo na iakim inśym miejscu wzćiwym wśystkie (krom
tych które potrzebnie zabawiáa się w iakich sprawách po-
winności swęy) áżby z domu wyszedł.
4. Żadna niechay nie mowi / z żadnym z tych co wešli osobno
od inśnych / chyba by śnadz z którym z pizerzezonych / którzy
moga y máia wniádz / y to zá licencya / wyiaowśy pizerorzyśe
y trzy Siostry náto náznáżone.
  5. Przeorzyśa y trzy inśe pospołu niech stoia / y pospołu niech
chodza / albo dwie á dwie / áni żadna z inśnych niech nie mo-
wi do obcych / tylko przy obecności y ch inu ktorey pizer-
zezonych. A niech mowi z inśym / którymby się trąfio
to z iakiey przyczyny wnieść / o rzeczách potrzebnych / krotko
y nie rozwodzac się.
  6. Do tego / iesliby była potrzeba we wnatrz y Siostr co ro-
bić / beda mogli wniádz robotnicy / zá licencya Prowincya-
ła albo Wikáryego / á tedy Przeorzyśa y Subprzeorzyśa / y
Szafárta / albo inśe erzy z stárśych y státecznych ná to wy-
śáżonych / beda mogły mowić do robotników / tak przećie
aby dwie stýśáły trzećia / á inśe żadnym sposobem niech do
nich nie mowia / áni też do nich przystepnia.
  7. Żáś / gdyby ktorey trąfio się tak chorować / żeby ná miejsce
zwyczajne Komuniy przysdz nie mogła / iesliby trzeba iá
Komunikować / Bápian w Komizy z stula Ciáto Pána
Chrystusowe niośac wzćiwie / niech idzie do infirmariy /
y tam chora niech Komunikuie / iako opisano w Ceremo-
narzu. A gdy Bápian Ciáto Páńskie poniećie / przeb-
nim máia idz dwie Siostrze z świecami / á trzećia z wodą

J

świecona

- świecona / y czwarta ze dzwonkiem i jednatę niektóre, z Siostr ściecznięcych / miała tuż przy nim bydź.
8. A iesliby ktora Siostra tak bardzo chorowała / żeby na nie trzeba było Oley święty / tedy Kaptan wbiawszy sie / iako sie wysszy o Komunicy powieździ iako / Oley święty niechay nieść / a dwie Siostry z świecami niech wpziod idą / za nimi Siostra z Krzyżem / potym wszytek Konwent procesya niech idzie przed Kaptanem / aż do infirmaryi. A wcho- dząc Kaptan do infirmaryi niech rzecze / Pax huic domui, y wszytko niech sie dzieie iako wypisano sie w Ordynariusie: iednak dćierania pćzesćiami / niech odprawyie Przeorzyś / albo inśa Siostra ktoreyby ona zlećić.
9. Trzebaż sć strzedz sie żeby takie weśćia ićno nie przygys- niaty sie / raz dla Komunyy / drugi raz dla Oleiu świętego / bez wielkiej przyśyny / ale o raz obote niech sie odprawy.
10. A gdy o raz potrzeba będzie ktora komunikować / y Oley ś. na nie kćsć / tedy siostra ktora / niech trzysć nieść / Kaptan ktory socynsem spowiednikowym jest / niechay nieść Oley święty / niechay sie pierwey Komunya odprawy / a potym Oley święty sie kćdzie: a w takim rćzie niech sćwśe zostćie wszytek Konwent w infirmaryi / aż do skonćzenia powin- ności.
11. A gdzieby tak wiele ministrów (to jest osob do wćdźwego prowadzenia) pogotowiu nie bylo / albo dla ićkiej potrzeby / musćiatoby sie spieśyć / opusćiwszy wroćystość pizerzecz- na / sć strony ministrantek albo procesyy y przygoćowania wielkiego / niech będzie co ma bydź / iako nalepiey będzie mo- gło sie wygodzić.

O Kćpitule codzienney.

ROZDZIAŁ XXXI.

1. Skonćczywszy intenzia niech będzie Kćpitulć / albo po Pri- mie / albo po Tercyy y Nśy / iesliby inśa po Primie być / drugdy też może sie opusćić iesliby sie pizerzyśy z dćto.
2. A gdy Konwent wnidzie do Kćpituły / Lektoryść niech obwieśćia Luna (to jest dzień Kćśycć) y co ma bydź czyta- no z Kćalendarzć. A Hebdomaryść niech odprawyie Pre- ciosa &c. Potym gdy Siostry wśiedć / Lektoryść / niech czyta lekcya z Konstytucyy / albo z Ewćngelii wedlug cćś- su / popzedywszy tymi słowy. Iube Domne benedicere. A Hebdomadaryść potym niechay da benedykcya. Regu- laribus &c. albo Diuinum auxilium &c. wedlug cćśsu / a wczyniwszy absolucia zć wćarć / niech mowi ktora trzyma Kćpitule Benedicere, a gdy sie odpowie Dominus, niech sie wszytkie wćlonia.
3. Potym wyliczywszy doćbiodzieystwć y zćlećiwszy do mo- dliwć / ktory sie mćia zćlećić / y kiedy odmowi Przeorzyść Retribuere dignare, &c. y gdy też Konwent odmowi Psal- my / Ad te leuauy y De profundis, Kyrie eleyson. Pater no- ster, &c. nćstepućce też trzy wierszyki. Oremus pro Do- mino Papa. Saluos fac seruos tuos & ancillas tuas y Re- quiescant in pace, ktore ma Hebdomadaryść mowić z ce- mi trzemć Kćllectćmi Omnipotens sempiternus Deus qui facis mirabilia, &c. Prćtende, &c. Fidelium Deus omni-

- um, niech wstęda siostry. Tedy Przełożona będzie mogła powiedzieć krótko / ieliby sie co try zdało potrzebnego / do wężciwości / albo popiawoy siostr. Potym ma mowić Przełożona: niechay weznia wnie swoje ktore sie winnymi czuia. Wtarychmiast ktore sie winnymi poczucia / niech wpadą / sy odpuszczenia prośa. Potym wysłuchawszy wprzód Troszycusiek (ieliby w Kapitułe miały bydz słuchane) y gdy wynida / inke Siostry powstawszy pokornie swoje winy niech wyznawają. A ktorych winą taka iest żeby godną była karania / niech sie do niego nągotnia / ktore niech ządais trzymająca Kapituła / albo inka ktoreyby ona zleciła.
4. W Kapitułe zaś Siostry niech nie mowia tylko dla dwuch przyczyn / to iest / winy swoje wyznawając / albo drugich opowiadając prosto albo szerze: a do tego Przełożonym swym tylko na pytanie odpowiadając. Gdy zaś iedna stoi y mowi / żadna niech nie mowi. Żadna niechay nie czyni proklamacy / to iest / niech nie wytyka drugiey z samego podeyzżenia. Btemu / żadna niech nie oskarza z słuchow / chybaby powiedziała persone od ktorey słysiała. Także też żadna niech nie powierza drugiey z tego / co słysiała o ktorey / chybaby też powiedziała persone od ktorey słysiała.
5. Odpowiadawszy Bulp / mała mowić psalm: Laudate Dominum omnes gentes z Wierszem Ostende nobis Domine &c. Domine exaudi &c. y Kollektą Actiones nostras &c. na końcu niech mowi Przeorzyśa Adiutorium nostrum &c. y tak sie kończy Kapituła.
6. Biedy nie trzyma sie Kapituła dla Bulp / ma sie przeczytać to / co iest z Balendarz: a potym Preciosą sposobem

przerze

przerzeżonym / lub to w Chorze / lub w Kapitułe / wyiaższy wyliczenia dobrodzieystw / y oracy przysiężonych.

O Pozwoleniu domow. ROZDZIAŁ XXXII.

1. **Z**akazujemy pod klątwą / aby sie żadna nie starała wiadomie / badz to prosto w brod / badz też przez iakićkolwiek / żeby taki dom Siostr zbudował sie / albo zbudowany zlecony był zakonowi Bráciey Káznodzieiow / ażby pierwey na to byto zezwolenie Kapituły Generalskiej.
2. Tak ścisłością stánowimy / żeby nigdy z iakiegokolwiek przypadku dom taki przysięcy nie był pod rząd zakonu / tylko z dostátnimi opátrzeniem w dobrách doczesnych dla potrzeb Siostr.
3. Nikomu też nie godzi sie dąć tej Książeczki do przepisania / albo do widzenia / bez dozwolenia Generála albo Prowinicyála.

Koniec Konstituciy Siostr, Zakonu
Bráciey Káznodzieiow.

Ordi-

Ordinacye około rządzenia Siostr Zakonnych, zroskazania Papieża CLEMENSA VIII.

A publikowały się y przyięły w Rzymie na
Kąpitule Generalskiej, 1601. pod Ge-
nerałem, Oycem Hieronymem
Xawierem.

I.

W Każdym Klastorze niechay nie będzie ani się dopuścić
mieć więcej krat żelaznych albo miejsc dla rozmowy /
ale dosyć na jednej kratce / a nawiecyby dwie / chyba by liczo-
ba zakonnic / albo kondicya miejscą tego wyciągają / co się pu-
sza na rozsadek y sumnienie Biskupow. A te kraty niech nie
bada żadna miara ani w Kościele / (chyba dla słuchania sto-
wa Bożego / tedy się zwykły wszystkie schadzać) ani w Zakry-
stey / ale indziej y iesliby iesze tedy nie były zamurowane w
Kościele / y w zakrystey do tego czasu / niech bada iako nary-
chley zamurowane. W zakrystey zaśie tylko jedno kolo ma-
bydź dla podawania y wydawania apparatusu iako nasze-
sleyse / w którym niech nie będzie żadney dziurki / żeby się nie
widzieć niemogło.

A w klas

II.

A W Klastorach / do których iesze się zwykay nie wpro-
wadził / używać blach żelaznych / niechayse w oknach lo-
kutarzy dwie kratki żelazne wprawią się / z których jedna niech
będzie wewnątrz / a druga ze dworu / na dwie piersi od siebie
dalekie / albo też wedle zupełney miarodajności muru / do tego miar-
se y gesty / żeby przez dziury y dziecinna reka włożyć się nie-
mogła.

III.

L Okutarz wewnątrz niechay będzie zawsze zamkiem / albo
klocka zamkniętym / aby do niego żadna zakonnica wnieść
niemogła / a żeby była zawołana / y licencja od starszey otrzy-
mała / y przytym były one siostry nadszalone na ten urząd / ko-
re bada powinne słuchać wszystkiego co się mowić będzie / chy-
baby co tajemnego miało się rozmawiać / tedyby się mogło po-
zwolić za licencyą sieni albo przeorzyse samey gadać / ale tyl-
ko z powinnymi do wtorego stopnia.

IV.

A Gdyby się trafiło / że który świętecki wnidzie do Lokuta-
rza / albo też y zakonnik / (lub to starszy / lub wifikator /
albo iakitolwiek urząd mający /) aby z zakonnicami rozmawia-
ł / tedy drzwi do Lokutacza albo sieni w której są kraty y
kola / niech bada otworzone / ani żadnym obyżaniem przywra-
te / po ki tam będzie kto.

V.

Przez

Przez wszystkich obiad drzwi do Klastoru y do Lokutarsz samego / y tota wszystkie / niechay z pilnością beda zamknięte / y żadnym obyczajem niechay nie będzie przystępu nikomu do rozmowy / albo do iakieykolwiek insey sprawy.

VI.

W konfesyonalach niechay beda poprzybliżane blachy żelazne z drobnymi dziurkami / żeby przez nie / ani same Zakonnice widzieć kogo mogły / ani widziane bydz od innych.

VII.

Oriento przez ktore daie sie Kommunia niechay będzie wysokie na put piedzi / a szerokie na piadzi / ktore mają sie dwiema drzwiczkami / y dwiema zamkami / (albo kłótkami) y kluczami różnemi / z wierzchu y wewnątrz zamykać. A niechay sie na te miare y forme wśedy iako narychley sporządzi.

VIII.

Zabney Zakonnicy niech sie nie godzi v drzwi klastornych ani z duchownym / ani z Zakonnikiem / ani z świeckim / ani z powinnyimi iakieykolwiek płci gadać / albo zaśtanowić sie twe drzwiach otworzonych z iakieykolwiek przyczyny. Ani akowe drzwi niechay sie nie otwierają / chyba na wprowadzenie / albo wypuszczenie person / y rzeczy potrzebnych.

IX.

Zadn

Zabnemu Zakonnikowi ktoregokolwiek Zakonu / condycyi / y godności / nie będzie sie godziło bez wyraźney licencye świętego zgromadzenia Kardynałow w Rzymie na sprawy Biskupow y Zakonnikow wysładzone / przystąpić do klastora / albo do domow ktorychkolwiek Mniszek albo siostr / lub to swego / lub cudzego Zakonu / by też był y rodzony brat / albo iaki powinny / do gadania albo traktowania z nimi (wyiawszy starszego ktory o Klastorze albo domu zawiadnie / Visitatora / albo Visitatorow / y Spowiednik / tak Ordynariusz / to jest zwyczajnego / iako inzych Spowiednikow na raz danych) pod karaniem ktore sie zamyka w dekreście tego świętego zgromadzenia.

A to karanie jest / złożenie z urzędu / utrata głosu do obierania / y bydz obranym / y inie ktore sie będzie zdało świętemu zgromadzeniu żądać. A Executorami tego dekretu / niechay beda Biskupi przeciwko ktorymkolwiek Zakonnikom nieposłusznym y przestępnym / ktorzy beda mogli y powinni prawnie nastąpić / byle tylko pierwey Przetożone Zakonne tamtego Konwentu napomnieli / a ci Przetożeni po Biskupim napomnieniu niedbali byli. A iesliby Zakonniki rozmawiające przydybano / tedy Biskupi beda ich mogli karcerować / wśakże powinni beda ich oddać Przetożonym własnym / aby byli karani w czasie zamierzonym od Biskupa. A przetożeni też Zakonni mają Biskupom oznaymić karanie / wedle dekretow Concilii Tridentini.

X.

A Jesliby sie trąsiło z rozkazania Przetożonego ktoremu Zakonnikowi bydz pełnym na przepowiadanie słowa Bo-

B

żego

N tego/ albo na odprawienie Mszy do Kościoła/ albo do Oratoriū
Mniszek albo Siostr/ nie beda mogli ci Zakonnicy postać pod
żadny pretextem/ zastona albo farda/ pod tymże karaniem gadać
która Zakonnica/ albo też y insha persona/ która mieszka w klu-
zurze/ ani przystąpić do Lokutacza/ ani do Kotła/ ani do dzwi.

XI.

K Oniecznie sie zakazuje Spowiednikom y inszym Zakonni-
kom/ y Przełożonym nawet/ nocować w komorach przy-
ległych albo dotykających sie budowania Klastornego / albo
domu Mniszek albo Siostr/ pod tymże karaniem naznaczo-
nym/ ani dopuszczając inszym nocować / albo z soba zatrzyma-
wać. Niech sie też nie godzi Spowiednikom tak zwyczaj-
nym iako niezwyčajnym/ pod tymże karaniem y Mniszek w
komorach Lokutarskich/ albo domach złączonych iść/ albo i-
kiego pokarmu pożywać/ ani od nich z tej przyezyny cokolwiek
brać/ chyba czasu generalnych spowiedzi/ kiedy mieszkanie
Spowiedników od Klastoru Mniszek/ albo Siostr/ albo od do-
mu jest bårzo odległe. A tedy iesli spowiednicy przerzeżeni
zwykli posiłek dzienny tam brąć/ niechayże im gotnie szeladz
Klastorna świeteka (a nie Zakonnice żadnym obyćciem) z o-
broku y rzeczy Klastornych obiad/ kosztom pospolitości. A te
pokarmy Koniecznie niech nie mają niczbytku/ ale żeby tylko
dosyć było na tego iednego / któremu tam potrzeba
zatrzymać sie / y niech nie będzie nąd iedne/ a nawiecey nąd
dwie potrawy. A iże z tej miary wyimnia sie Zakonnice od
tej pracy gotowania iedzy przełożonym/ albo spowiedni-
kom/ albo inszym Officyatom/ dla tego też zakazuje sie żeby na

potym

potym/ nie naznaczo no osobliwie na ten wrzad żadnych Za-
konnic/ y niechay iuz zginie Koniecznie imie y wrzad tych / któ-
rych pospolicie zwano Hospitalares, to iest: co obcym ieać
gotowały.

XII.

K Jedy sie trąfi wchodzić/ do Klastoru Zakonnic/ przełożo-
nym/ Wsitorom/ albo Spowiednikom/ niech z soba
bióra Socyusa z Starych/ któremu socyusowi iednak niech sie
nie godzi rozmawiać z Mniszkami/ ani wchodzić od oczu Prze-
łożonego samego/ albo towarzysza. A iesliby co mowił z Mni-
skami/ niech wpada woteż karania opisane.

XIII.

G dy wstepiła do Zakonu/ albo zakonny habit bióra/ albo
velum/ albo profesya czynia/ niech nie beda ani sie pozwa-
laia wazy hojne y kosztowne. Ale niech sie skromnie tylko/
która światobliwym dziewicom przystoi/ rekreacya umysłu y
ciata pozwoli. Przełożeni zaśie albo Spowiednicy/ albo inszy
Officyatorowie Zakonni/ za okazywa tego wstepowania do Za-
konu albo profesyi/ nie mogą nic zgola brąć od Mniszek/ pod
iakiemkolwiek tytułem albo pretextem/ ani od inszych/ choćiaz-
by też był iaki kolwiek temu przeciwny zwyczaj.

XIV.

A Kedyby był zwyczaj dawać co Spowiednikom/ albo Ba-
pelanom za ich pracę/ niechay będzie postanowiona iaka
słusna iatmużna albo prowisia przez Klenia / albo Przeorzyse/

K 2

albo

abo inſze zwierzchność maiać nad kłaſtorem/ ktora niech ſie płaci z poſpolitych dobr kłaſtoru/ Przetożonym Konwentyſtim zakonników/ ale przećie nie ſamym Spowiednikom/ ani Kapellanom/ ktorym przynigdy niech ſie nie godzi nie brać z tym też koniecznie ſie zaſkazywać w pominki wzajemne/ ktorez by między nimi y Mniſzkami mogły zachodzić/ by też najmnieyſzy ceny były. A w tym zſtrony w pominkow/ niechay wſyſcy zachowują/ iako napilniey Konſtytucya Blemens'a de largitione munerum.

XV.

W Komorach abo domach/ ktore ſa przyległe/ abo nierozdzielne z kłaſtorem/ y w ktorych Przetożeni/ Wiſitarorowie/ Spowiednicy abo inſzy zakonnicy/ abo też ſakratorowie/ abo drudzy czeladnicy kłaſtorow wchodzić y przebywać zwykli/ niechay nie będą między nimi y zakonnikami/ dzwoni/ kraty/ lokutarze/ koka/ okienka/ abo ktorekolwiek inſze dziury. A ieſliby ktore były/ koniecznie niechay zawrą y zabudują na wieki.

XVI.

N Je moga zakonnice prywatne/ ani imieniem poſpolitości brać chust ptościennych/ abo inſzych ſac iakiękolwiek/ ani zprzetow do prania/ abo wychodożenia/ abo do ſięcia/ abo roboty iakiey okolo nich/ od żadnego zakonnika/ by też dawali imieniem kłaſtoru/ Konwentu/ abo domu ktorychkolwiek zakonników.

XVII.

Zakon-

Zakonnice ktore wżad maia kłaſtoru/ w wykonaniu tego/ niechay nie bez licencyi Kieni/ abo Przeorzyſe nie wydaia/ tylko z dobre y pieniedzy kłaſtornych/ a zwłaſzcza w ochodożeniu kościota ſwego/ gdy ſie trąci święto/ abo dla iakieykolwiek okazyi.

XVIII.

K Eby nie maſz zamierzoney liczby zakonnic wedle Concilium Tridentſkiego/ ktoreby z dochodow wtaſnych kłaſtornych/ abo z zwykłych iakmużn mogły ſie wczynie wychować/ niechay iako napredzey poſtanowiona będzie przez Biſkupy ſpolnie z Przetożonym zakonnym/ abo przyhamniey przyzwawſzy go do tego. A gdy ſie będzie ta liczba ſtanowiła/ ma ſie mieć reſpekt na dochody z majątności kłaſtornych/ y na iakmużny. A poſi ſie ta liczba nie poſtanowi/ niechay tym czasem nie bywała przyimowane dzierweżki do zakonu. Liczba zaś zamierzona/ niechay ſie nie przyczynia y pod pretertem/ że dochodow kłaſtornych przybyło/ aſby na to wyrażona była licencja tegoż z gromadzenia Kardynałſkiego.

XIX.

L Eż ieſliby ktory kłaſtor tego nad liczbę zamierzoną przyiać chciał/ niechay ſie to nie pozwala/ tylko za otrzymaniem licencyi od przyrzeczoney świętey Congregacyi/ y z przyroſtkiem wedwoynaſob iakmużny/ y pod inſzymi kondicyami ktore w takowych licenciach zwykły ſie wyrażać. A ta iakmużna ma bydż na pewne potrzeby koniecznie naznaczona/ ani moze bydż na inſze używanie żadnym ſposobem obro-

B 3

cona

cona. A przez iakmużne wedwoynasob / rozumie sie posąg /
 albo summa dwakroć taka / iaka sie postanowita do przyięcia
 pánien / kiedy iest miejsce na nie wedle liczby zamierzoney.

Tak obiaśniło święte zgromądzenie.

XX.

N Jech żadna nie będzie przyięta do Zakonu / ażeby prawnie
 albo porządnie przyięta była od Ministeł w Kapitułe /
 ktore iestli sie beda zbierały / żadnym sposobem niemoże bydz
 przyięta / choćby sie liczba zamierzona nie napelniła.

XXI.

N Jech sie nie przyjmują dziewczki do Zakonu przed dwu-
 nastym rokiem / ani im przed skończeniem tego czasu godzi
 sie pozwalać miejscu ktoreby sie otworzyło do przyięcia / abo-
 by sie miało otworzyć. Ani iakmużny / albo posagu przed Pro-
 fessya niech sie nie płaca klasztorowi. Także też wyrzekanie
 sie iakie / albo obligacya niech nie będzie przeciwko dekrecom
 świętym / Concilium Trydentskiego.

XXII.

N Jech też nie będą przyjmowane ani przypuszczone do ha-
 bitu Zakonnego / a żeby pierwey rodzice / bracia / albo ci
 do ktorych należą ich opieką gotowe mieli pieniądze dla posa-
 gu / albo iakmużny zwykley / y dali ta do depositu / to iest / do
 schowania / aby po Professii oddać sie Klasztorowi : a za-

Konnikom

konnikom podczas probacyi / ciż rodzice potrzeby do żywności
 niech opatrula.

XXIII.

M Cliskom Professom y Konwierzkom ktore pod klauzur
 ra Klasztoru mieszkają / niechay sie nie godzi stamtąd wy-
 chodzić na prośbę / albo na szukanie iakmużn / ani też pod pra-
 xtem iakokolwiek gwałtowney potrzeby / ażeby pierwey otrzy-
 mawşy po imieniu licencya od tegoż zgromądzenia. A po-
 będzie trwała ta potrzeba żebrania / niech sie koniecznie żadna
 dziewczka nie przypuszcza w tych Klasztorach do przyięcia ha-
 bitu Zakonnego / ani też z licencya samego zgromądzenia / chy-
 baby w tey licencyi uczyniła sie wyraźnie wzmianka tey po-
 trzeby / y licencyi na żebranie.

XXIV.

N Jech sie nie pozwala żadnemu Káplanowi tak święckie-
 mu iako y Zakonnemu exorcismować Zakonnice bez wy-
 rażney licencyi tegoż zgromądzenia. Ktora kiedy sie da / nie-
 chayże będzie przez Káplany godne y approbowane po imie-
 niu na ten urząd przez Biskupa / y to w Kościele klasztornym /
 przeciwie zámknawşy Kościół / y przyzwawşy iestli może bydz
 niektorych powinnych tey to Zakonnice / y inszych person su-
 mnienia bogoboynego / y znaczney pobożności. Skończawşy
 zaś exorcism / natychmiast niech ta Minista będzie odprowa-
 dzona do klauzury.

XXV.

Niech

Niech nie beda przyjmowane dziewczęta na wychowanie tylko za licencya tegoż zgromadzenia / zachowując condiccyę z którymi ta licencya sie pozwala. A tych kondicyach niżej sie powie osobno. Alesliby tedy byty przyiere bez tey licency / albo nie zachowane byty te kondicye / niech wszystkie takie z Konwentu wypuszczone beda. Także też inſe białegłowy świeckie / z iakieykolwiek przyczyny / w klastorze bez takiey licencyi mieſzkające : nieczemu sie nie przeciwiac.

XXVI.

Niechay sie zachowując dekret tegoż zgromadzenia / którym sie zakazuje / aby nieprzychodzili świetscy do klastoru Zakonnicy / bez licencyi Biskupiey / y Przełożonego Zakonnego nad onym Błastorem : a nie ſami przełożeni Zakonni takie licencye niech dają. Niech sie też nie dają licencye generalne / to ieſt powszechne na wchodzenie wewnątrz ſługom / poſługującym / y inſzym osobom / których tam potrzeba.

XXVII.

Zakonnice niechay żadnych zgoda liſtow nie piſa do Zakonników / oprócz przedniego Przełożonego klastornego / pod ktorego rzadem ſa. A ani do świeckich / wyiawſzy tylko powinnych w pierwoſzym y wtorym ſtopniu / chybaby za licencya Xieniey albo Przeorzyſe. A niech żadnych liſtow nigdy poſłanych nie biera / ażeby pierwey przeczytali ich Xieni albo Przeorzyſa.

Mniſkom

XXVIII.

Mniſkom niech sie nie dopuſzczają iakieykolwiek inſtrumienta muzykalne / ani ich koſciotom / wyiawſzy Organ / tedy sie náydnia w koſciele ſamym nie w kurye.

XXIX.

Zadna Mniſka / y ktoraokolwiek inſza perſona / chociaſzby nie należała do Błastoru / niechay nie waży ſie bez licencyi Przełożonego klastoru inſze prywatne niſe kaſać ſobie odprawiać w koſciotach klastorow Zakonnicy / nad owe ktore odprawia Bapłani nazywani za koſtem poſpolitym Błastoru.

XXX.

Wewnątrz w Błastorach niech ſie żadnym ſpoſobem niſenie odprawia.

XXXI.

Fortyanki / y te ktore zawiadują około Zakryſty / y prowadzić te ktore prowadza tych co wchodzi do Błastoru / niech mają czterdzieſci lat i a nie mniej.

XXXII.

Skoro wniſa w Błastor Spowiednicy / Medicy / Cyrułkowie / y inſzy ktorzy z potrzeby do Błastora wedle czasu przypu-

przypuszceni bydy moga / zawse przy nich prowadzićieki
bydy maia.

XXXIII.

Spowiednicy Ordinarii skończyszysy swe trzy lata / niechay
beda odieci / a inszy na ich miejscu zasądzeni.

XXXIV.

Spowiednik zaś extraordinarius, to jest na pewny czas tyl-
ko / według dekretu świętego Concilium Trydenckiego nie-
chay koniecznie będzie wysydzony : Do którego powinne be-
da Mniszki idży które beda potrzebowały odmiany Confesso-
row : bo na woli to jest Zakonnice przed nim się spowiedać abo
nie spowiedać.

XXXV.

Niechay się nie godzi Mniszkom / ani swym / ani spólnym
Konwentu imieniem (by też y wszystkie na to zezwo-
lity) pożyczać chust białych / tożek / koter / abo jakiegokolwiek
sprzetu / ani pientedzy / ani winia / ani zboża / ani nic takowego
podobnego / nie tylko nikomu świeckiemu / pod jakimkolwiek
pretextem / abo zastona / ale też ani Zakonnikom tegoż zakonu /
ani samym Przetożonym.

XXXVI.

Mniszki nigdy niechay się nie waza pod jakimkolwiek pre-
textem wdziewać masek / abo fat masek.

Zadna

XXXVII.

Zadna Mniszka niech się nie wazy używać iedwabney szaty /
ani iawnie / ani skrycie / ani żadnego inakšego sukna / tylko
wedle opisania Reguly Zakonney. A bärzo się trzeba strzedz /
zeby głowa v Zakonnice nie była pospecona takim stroiem
świeckim.

XXXVIII.

Przetożeni wszyscy niechay się o to pilno stąraia / aby dobra
y prawa wszystkie które do Błastorow Mniszek należa
sprawowane były wiernie y pilnie iako przynależy / y rachunek
na każdy rok / abo ile potrzeba pokaze / niechay wyciągáa od
wzredników / abo od inszych którzy na to powinni. Niechay
się też stąraia żeby we wszystkich przystoynie zachowane były
dekreta S. Concilium Trydenckiego / y inše Konstytucye Za-
konne / które należa do rzadu / y zakonnego ćwiczenia Mniszek.
A oto nadewszystko niech się stąraia / aby spólne życie między Za-
konnkami kwitnelo / odrzućiwszy koniecznie to proprietárstwo
(abo własność) które tymiż dekrétami Trib. srogo się zakázuje.

XXXIX.

Ażeby te przerzeczone ordynacye na chwale Boża / Zakon-
nic duchowny postepok / y zbawienie dusz z powinna wcz-
ciwością przytate były : niechay ci którym będzie należało /
rostażáa mocá s. posłuszeństwa wszystkim / aby ie pod złożeniem
wzredow / pod nieposobnością wieczną na nie / pod wtrąta gło-

L 2

su obu

ju obudwu/ y pod innym karaniem kościelnym/ y pod Censurami/ zachowały y wykonywały/ y starali się o to/ żeby y inże obserwowali y wykonywali.

XXXX.

Te postanowienia przetożone/ na izeyk pospolity przepisane/ albo przedrukowane niech beda podane Klastorowi/ aby każda Minista przeczytać mogła. Kapituła Generalna zamykając te Ordynacye/ dokłada.

A my iako Synowie posłuszeństwa/ pragnąc aby wszystkie rzeczy wyżej napisane/ były zachowane/ rozkazujemy na zasadzie posłuszeństwa wszystkim przetożonym naszego Zakonu/ y Wycom zawiadującym o Siostrach Zakonnych/ aby te wszystkie rzeczy/ z taką ochotą iako się godzi zachowali/ y żeby zachowane były wcale bez żadnego naruszenia/ starali się. następować karaniem y censurami/ które się zamykają w tych Ordynacyach/ y wykonywać ich przeciwko przestępcom. Co wszystko aby do skutku przyszło rozkazujemy przerzeczony Przetożonym y Wycom/ aby tych Ordynacy wypisanie/ albo wydrukowanie było/ w każdym Klastorze/ izeykem pospolitym/ aby każda Minista mogła sobie łatwo przeczytać.

Czego że nie może odmienić żaden Przetożony, w żadney Provincy, mamy w Konstytucyach Distin: 2. Cap: 9. text: 5. Lrā E. kedy tak jest w textcie. A cokolwiek się na Kapitułę Generalną sporzadzi/ wszyscy mają przystać powściągnie/ iednostąynie/ y chętnie/ albo nabożnie. Tłuch żaden nie szemrze/ żaden się nie sprzeciwia. A w deklaracyach, tła wie lu miejscach postanowiono/ że nie jest w mocy żadney Provincy/

ciey/

ciey/ pretextem iakiego przywileju albo zwyczajn/ postanowienia Kapituły Generalnej nie przystać/ ale wszystkie Provincye tak sa temu podległe/ że każda z nich powinna wszystko co się poradziło/ we wszystkich Konwencyach publikować/ y przystać/ y zachowywać bez wszelakiego naruszenia. A jeśli na tym nie dosyć/ tedy moca Stolicy Apostolskiej/ wszystkie takie zwyczaje psujemy/ y koniecznie znasamy.

Toż jest y wyżej w Deklaracyach
na Prolog. lit. q.

Koniec Ordinacyi.

Regestr

Regestr.

R E G E S T R, Dla snadnieyszego náleziénia rzeczy.

B.

Bráć co od kogo/ przyimowác/ y dárowác/ iáko sie go-
dzi/ 24. y 61. y 62.
Budowánia podle/ 48.

C.

Celláryśśá/ spíawcá/ ábo śáfárká: iáka/ 47.
Chorym iáka dogodá/ 21.
Czterdziestu lat trzebá ná vrzad do forty y prowadzenia/ 65.

D.

Dárowác ábo bráć od zakonnice/ nie godzi sie/ w Regu-
Dispensowác/ moze śárśa/ chybáby ináczey sporządzili
przełożeni/ w Prologu
Dozorczá zakonności: iáka/ 46.
Drzwi do Konwentu/ tylko tedne/ á iáko ich przestrzegáć/ 48.
Drzwi do Lokutarzá nie máia być zámykáne/ cásu
rozmowy/ 57. kiedy zámykáne/ 58.

E.

Exáminowác do zakonu/ ábo wypytáć kto ma/ iáko/ o co: tákże
o niektóre rzeczy v inszych báznie sie wywiádownác 28.
Exorcyzmy iáko/ 65.

F.

Gadki przy kładie pospolitey z licencya y towáryśka/ á kiedy
sie nie godzi gadáć: v otkná spowiedzi tylko o spowiedzi/ 26.
przy kole/ 27. z tymi co wchodzą/ 51. y śárśey bez
towáry

Regestr.

towáryśki nie godzi sie/ 51. pojedynkiem tájemnice
tylko y to do wtorego stopniá/ 57. we drzwiách nie
godzi sie/ 58.
Gadki zakonnikom z zakonnicámi śrogo zakázane/ 59.

I.

Jedwabnego nie nie moga używáć. 69.
Inclinácye różne/ y kiedy ktorey użyć/ 6.

K.

Kápienśo/ z oskárzeniem y bez oskárzenia/ iáć czynić/ 53.
Karánie ná rozmáwíáce z zakonnicámi/ 59.
Kolácyá/ iáć odpíawowác/ 20.
Kommunikowác chore iáko/ 51.
Konfessyonarze/ iákie/ 58.
Kóřtyncye ná grzech nie obwieszú iáć tylko niedbálce/ w prolog.
Braty iákie/ iáć wielkie/ iáć wiele/ y kiedy/ 48. y 56. y 57.
Kwie puszanie/ 22.

L.

Licencya do mowienia z trudnościá pozwaláć/ 26.
Licencya ná vrzedzie bedacym iáka dáć/ 27.
Liczba przyimowáných do zakonu/ kto ma stánowić/ 29. 63.
Listow píśáć do zakonników nie moga/ 66.
Lokutarz iáć obwárowáný/ 57. y zámykány/ 58.
Łożek dozor/ co sie żowie wířitácyá cel/ 24.

M.

Máśkar używáć y odzieniá męřkiego nie godzi sie/ 68.
Mieyscá przyimowác/ iáko/ 55.
Mise iákie/ 67.
Muzyká iáka w kościele siostr/ 67.

N.

Nowicy

Regeſtr.

Nowicyusze czego wzyć/	30.	
Nie wtarne/ y co gorſza drugie/ iako karać/		42.
Q.		
Obiad iako odprawować/	19.	
Obiady y czei czasu obtoczyn/	60.	
Obieranie przeorzyſe inakſe/	45.	
Obmurowanie okolo Klaſtoru iakie/	48.	
Odzienie iakie/	23.	
Officjum Boſcielnego/ maia ſie wzyć tak nowicyuſki/ iako inſe/ ieſli abo ſie niedouczyty/ abo ſie moga wprawić lepiey/	31.	
Okna y okienka/	49.	
Okienko do komunii iak wielkie/		58.
Oley s. iako dawac/	31.	
Ordynacye Papięskie/ Klemenſa s. y Kapituła Generalna ka ſe naiezyt kaźdego narodu przelożyć/ przepiſać/ abo przedrukować/ y pelnić.	70.	
P.		
Paćterze trzeba ſpolnie odprawować/	4.	
Paćterze Konwierske iakie/	29.	y ratunki za umarte/ 17.
Panienci na wychowanie/	66.	25.
Piſac do tego/ y brać piſma iako ſie godzi/		24.
Poſciel iaka/	22.	
Poſty/	18.	
Pożyczac nie/	68.	
Prać y być dla zakonników/ niegodzi ſie/		62.
Profesya iako ſie ma czynić/	32.	

Ratun

Regeſtr.

Proſtrącye kiedy opuſzczac/	10.	
Przełozeni maia we wſyſtkim o zakonnicach wiedziec.	69.	
Przymowac do Zakonu/ iakie/	27.	y iako 28. y 64.
R		
Ratunki za umarte/	16.	
Roboty y nabozenſtwo naprzemianny/		48.
S.		
Sakramenta iako wnoſic do Klaſtoru/		51.
Szaty podle/	23.	y 69.
Silencium na czterech mieyſcach/	25.	y indzie/ tylko z licencya/ 25. nie tamie ſie przez krotka y cicha mowe/ 25.
Silencium iedzac kedykolwiek trzeba chowac/ lecz krom Reſektarza moze mowic Przeorzyſa/ y dac iedney licencya miasto ſiebie/ byle tedy ſama milezala. Ale w Reſektarzu iedzac/ y ſama nie moze tamac go. Tamze.		
Silencium nie chowaiacych przy stole/ abo daciacych licencya kazanie/	26.	krom ſkoluzaſ/ 27.
Spanie na czym/ pod czym/ iako/ y kedy/	22.	y 23.
Skrynek zamczyſtych nie godzi ſie miec/ ani inſzych rzeczy/	24.	
Spowiednicy trzyletni/	33.	
Spowiednik inſy krom zwycaynego/		68.
Spowiedac ſie przed inſzymi krom zakonnego nie godzi/	27.	
Spowiednicy niemoga iadac/ ſypiac/ w mieſztaniu przyległym Klaſtorowi/	62.	
Suppreorzyſe/ kto y iako ma poſtanowic/		46.
Sutna niemaita inakſzego uzywac/ iedno wedle opisania w Konſtytucyach/	69.	

m

Swietcy

Regeſtr.

Swiercy iako mała przyſtepować do loctnarzã dla ro-
zmow/ 66.

V.

Wychodzić z kłaſtorã nie godzi ſie pod klatwa/ krom
ognia/ 50.

Wchodzić do kłaſtorã iako przelożeni mogą / chociaſz
rzadko/ 50.

Winy ſie wyliczają y opiszają/ 36.

Wyſtepna przelożona trzeba odnieść do przelożonego/ 42.

X.

Kiażet tych nie godzi ſie bawić do przepiſania/ y czyta-
nia/ 55.

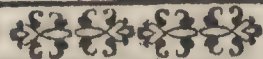
Z.

Zakonnice niemoga nic nikomu pożywać/ 68.

Zamieſzkawſzy do koſciotã/ wenia w pułku wſzynie / Ale ie-
ſli po pierwſzym pſalmie przyidzie/ 38.

Zezwolenie na przyſciecie/ potrzebne. 64.

Koniec Regeſtru.

77

DEKLARACYE REGVŁY

Y

CONSTITVCEY.

Zamykają w ſobie

1.	Opisanie krotkie Zakonu.	
2.	Reguly	
3.	Konſtitucey	} objaſnienie.
4.	Ordinacey	
5.	Przedow	

2

OPISA.

KROTKIE OPISANIE ZAKONU KAZNODZIEYSKIEGO.

§. 1. O początku Zakonu.

Meku Pańskiego / 1203. za czasu Innocencyusza III. Papieża / święty Dominik z rodu Biskpan z Kalarogi / Diecezji Oromeniskiej / z rodziny zacney Guzmanow / będąc żywota świętego / y nauki wielkiej / począł zamyslać o nowym Zakonie z tej okazyey: Papież posłał był Legatą do Tolossy / kiedy heretyctwo Albigeniskie moc brato; dani byli temu Legatowi od Papieża 12. Opátów Zakonu Cystercyjskiego / a z Biskpaniey przyłączony był Didacus Biskup Oromeniski / który wziął z sobą s. Dominikę / Supprzeora Zakonu Canonicorum Regularium. Po dwu lat / kiedy się wszyscy wrócili do domow swych / s. Dominik z kilku którzy przy nim stali / pozostali tam kazac / y wtedy heretyctwie zbliżać / y tamże mieszkali przez dziesięć lat / aż kiedy się otworzyła okazja pusić się na Concilium Laterańskie 1215. pod tymże Innocencyuszem Trzecim. Jechał tedy z Biskupem Tolossaniskim Fulkonem do Rzymu; tam przystąpił do Papieża / y prosił o potwierdzenie Zakonu / któryby y rzecza sama y nazwiskiem był Kaznodziejskim. Papież gdy na to słowo nie dał rzec / w nocy we śnie zdążyło mu się iakoby Kościół Laterański upadał; a Dominik s. zabiegał / ramionami swemi wspierał go. Ocknawszy się Papież / chętnie pozwołał wszystkim s. Dominikowi / napominając go aby się wrócił do towarzyszy swych / y obrat sobie z nimi wspólną Regule approbowaną albo potwierdzoną w Kościele Bożym. Co gdy przystąpił / nie odwrotnie dał Konfirmacyą obiecał. Wrócił się do Tolossy y Bracia swey / których było 16. a gdy ich do Prulianu wezwał / wielkby się wprzód do ratunku Bożiego / y natchnienia Duchá świętego; iednostáynie obrali sobie Regule s. Augustyna / Doktorá y Kaznodzieie wielkiego; przydawbysy też bezgulinych niektórych wstaw dla ściślejszego życia / które Constitucyami nazwali. To

sprawis

sprawiwszy / wrócił się s. Dominik do Rzymu / ale już zstał Innocencyusz Trzeci vmarł; a po nim już był Honorius Trzeci / v którego s. Dominik wziął Konfirmacyą / albo potwierdzenie Zakonu.

§. 2. O zacności tegoż Zakonu.

NAprzód godność Zakonu naszego / z tytułu samego poiać się może / którego kćz sobie życzył Dominik s. ale iednak sam go sobie nie przywłaścił; bo Innocencyusz Trzeci Papież dał go sam tym sposobem: Gdy s. Dominik był w Tolosie / kazał Papież pisać do niego pisałzorem swemu; Fratri Dominico, & Socijs eius: y zaraz się cofnął / mówiąc: Napisz / Fratri Dominico, & cum eo Pradicantibus. Pomysławsy trochę / rzecze: Piś / Magistro Dominico, & Fratribus Pradicantibus. Od tego czasu / tak przy Swoże Papiejskim / iako y wtedy / zwano nas / Fratres Pradicatores; y niejakim sposobem może się nam przystosować / co napisano v Izaiassá w Rozdziale 62. Vocabitur tibi nomen novum, quod os Domini nominavit. Honorius zaś Trzeci / gdy Konfirmował Zakon / approbował to. Także y Grzegorz Dziewiaty w Bulle Kanonizacyey s. Dominika.

Druga zacność / że między Zakony / którzy sprawują zbawienie ludzkie / ten Zakon jest pierwszy. Bo gdy s. Dominik zamyslił o nim uczynił / tedy pisało 1203. (którego roku s. Dominik gospodarzą swego heretyka / w Tolosie nawrócił) Honorius Trzeci potwierdził go / 1216. 11. Calend. Ianuar. Umarł 1221. Był kanonizowany przez Grzegorza Dziewiatego / 1224. A Zakon s. Franciszka / który pierwszy jest niż wszystkie inne / zaczął się pod s. Franciszkiem we Włoszech / 1207. a był konfirmowany od Honoriusa Trzeciego / 1223. Święty Franciszek vmarł w Asyżu / 1226. Kanonizowany przez tegoż Grzegorza 1228.

Trzecia zacność / pokazuje się z doskonałości: A to z tej miary / że tak imieniem / iako y rzecza sama / jest postanowiony na oświecenie dusz przez urząd Kaznodziejski: co pochodzić musi od wielkiego dostętku bogomyślności. Bo iakoby miał zapalać drugie / sam ożbieł bywać

N 2

Dla tego

Dla tego wierszą jest rzecz / bogomyślności wczęć inbysz / a niżeli samemu
tylko bawie sie nią : iako też doskonałsza rzecz jest oświecać / a niżeli tylko
świecić się ; bo rąki nie tylko sobie / ale y inbysz pomoże. A chociaż drugie
Zakony wdąły się też na to / aby kazać y wczęć : iednak tego nie mają z ty
tulu swego / ani z pierwszego przedśwzięcia / y postanowienia ; ale tylko
z zlecenia y uczestnictwa ; za tym też idzie / że jest więcej podobny wrzede
wi Páná Chrystusowemu. Przeto Sanchez dobrze (przywodząc s. Anto
nina / y Palludanum na świadectwo) mówi : *¶* Ż Zakon Różnodzięści /
ktory na to przedniejszy sposobem jest postanowiony / żeby wcząć y kazać
pilnował zbawienia ludzkiego / dla którego końca y błota Páná Chrystusa
wła zebrała się / y Biskupi urząd postanowiony / jest zacnieysz nąd wszytkie
choć i inbże są ostrzeysze ; bo koniec iego jest nazacnieysz. Tenże Sanc.
Præcept: lib: 6. cap: 7. n. 19.

Czwarta też iest zacność względem ścisłości; bo chociaż się to nie zda tak barzo ścisły; iednak w rzeczy samey náydzie się wielka ścisłość: gdyż tu pośilenie pokarmem sromne/ y posty długie; miesią nie iedzenie/ dyba dla choroby; iedzenie po rázu od ś. Brzyża/ aż do Wielkiej noey; w czym wiele inśch Zakonow przechodzi/ ktorzy mieso iadają/ y tylko od Wśech śś. aż do Włórodzenia Pánńskiego pościza. Przechodzi y zakon Minichow/ y Canonicos Regulares, tym/ że nie mają majątności wiele/ y dla tego muszą cierpieć niedostatek w żywieniu/ y w odzieniu (a náski y prac przecie nie opuszczają) ktorych inśy nie cierpia/ ale dogode we wsytkim mają. Wiec y silentium máto co wchodzi Bartuskiego: y wiele inśch twárdych rzeczy/ ktore się ná swym miejscu pokážu..

Piąta zachność pokazuje się z wielkiej dyskretycy y bezpiec-
ności / ponieważ że prawda nasze nie obwiezuita na żaden grzech. Święty
Antoni też: pustelnik / dyskretyca przekłada nad czynności / posty / nagość /
y inże ostrość.

Szosta zacność / z zalecenia Papieſkiego: Abowiem Kiedy
Klemens Czwartego rądził ſie żołnierz niektory / do ktoregoby miał ſie
Zakonu wdąć / czyli do s. Dominika / czyli do s. Francyſka: Odpowies
dział mu: Że trudno ieden nąd drugi przekładać / gdyż ieden w tym / 6
drugi

drugi w czym innym przechodzi: bo iednego z tych Zakonow pościel twórsz
dusza/mągość ciejsza/ a iako niektórzy sadzą/ wbostwo głębsze. (nátraca ná
Zakon s. Fránciszka.) Drugiego zaśie pokarm skromniejszy/dłuższe posty/
a iako drudzy tuśa/cwiczenie światobliwsze.(tu opisiue náś Zakon.) Aco
żadnego nie przenosimy náś drugi/ ale twórdzimy/ że oba są ná iednym
y bázro ściśłym wbostwie fundowane/ y do iednego celu zmierzają; to iest
do zbawienia dusz: dla tego/ bądź ten bądź ow obierz się sobie/ wstąpiś na
drogę ciąśną/ y przez forte ścisła wnidziś do ziemi opływającej miodem/
y náś inśe naozdobnieysey. Także też Alexander Czwarty przedziś
wnie chwali Zakon náś/ nazywając go drzewem płodnym/ w ráiu łóścioś
lá Bożego wszechpionym; aby wesłóścia wcięśły/ obfítóścia náśycito/
przyjemnościa owocow vdektowało; wonnościa y sińákiem tegoś owocow
cu/ chorzy do zdrowia/ słabi do siły przychodzili. To iest szeptenie/ które
głóści wśedzie rozciąga; kwiatki wczéwóści/ owoc cnot/ y wonność
konwersácyey przykładney daleko rozpúścza. Ten iest zakon kwitnący w
wczéwóści/ zany w náuce/ godny w cnotie/ w konwersácyey czysty/ od
Srolice Apostolskiej słusnie ápprobowany. Tego zakonu Bráćia pil-
nuia náuk píśmá s. chwaty Bożey/ zbawienia ludzkiego/ y kazania/ a
świátło náuki wśedy rozpúśzczają. To y co wiecey ięścze mówi Papież.

Siodmazacność / Z tego załonu wiele Meczennikow wy-
 ſto / ktorzy dla wiary krewo ſwoie wylali. Także y Doktorow wielkich /
 między ktorými przodknie s. Thomaſ / Albertus Magnus. Zacznych Ks-
 znodzieciow / ktorzy prawie wodzem iest s. Vincentius Ferrerius. Owo
 dobrze ieden Orator / Załonu Oycow Teatynow / imieniem Placidus Fi-
 lingerius powiedzial w Oracyey / Ktora miał w Koſciele naſzym w Rzy-
 mie y Minerwy / ná ten czas kiedy ſie poczelo ſwiecić ſwięto Błogoda-
 wionego / Jakuba Solomoniufa / wenera / przy Kárdynalách y gminie
 wielkim ludu : Ze w tym załonie iest ſwiętych bárzo wiele / iáko gwiazd.
 Co ſie ich moze policzyć / powiedzial / iż nád dwa tyſiace y oſm ſet :
 áo ktorých ſie ieſzcze niewie / Ktoby mógł policzyć - Jáko y
 owych gwiazd drobnych / ktorých ábo nie
 doyrzemy / ábo ledwo co
 doyrzemy.

I. 3. O Habiście.

Z Razu s. Dominik / y Bracia / nie używali Habitu takiego / iakiego teraz używają: bo chodzili w rasiach iako Canonici Regulares; z których też był ieden s. Dominik. Ale kiedy tegoż roku Reginaldus Dziekan Aureliński / ożwa się z tym / że chciał do zakonu / (a Bracia go też sobie życzyli) y w tym sąchorzał / o którego zdrowiu Medyce inż byli zwatpili / a s. Dominik prosił zań Páná Bogá goraco / y Panny Máryey. Pokazała mu się tedy iedney nocą naswietła Panná / y cudownie wzdor wia / a pokazywać mu cały Habit zakonný / rzekła: Oto iest ten Habit zakon twego. Y od tego czasu wśysey przypadli na to / aby takiego Habitu używać / który też przedtym niemáły czas wielebny Opát Joáchim / Fundator zakonu rzeczonego Florentski / swey Bráciey prorockim duchem pokazywać / w iednym Klastorze swego zakonu wymówić kazat / mówiąc: Predko powstanie w Kościele Bożym nowy zakon / wieczny y trwały. Przeto skoro się iedno zakon pokazał / a do tego Klastoru przybywał / záraz oni Bracia poznali / y z wdzięcznością wielką Bracia ná się przyieli.

I. 4. O Salve.

Proceßya solenna, która się czyni ná wdzięczność Panny Máryey Kościółki Bożey / ná każdy dzień po Komplecie / one nabożna Antyfone śpiewając / Salve Regina, y kropiąc świeconą wodą / ten ma początek y okazya. Był ieden Brat w Bononiei / imieniem Bernardus, który był opat / y bárzo wexował Bracia: bywały też y postráchy. Státo się potym także widzenie / że Panná Márya z świętą Kátháryzyna / y z świętą Cecylią / chodzą kropiąc po Dormitarzu y Cellách / kiedy stráchy były: y wstáły z tym stráchy. Tymi przyczynami porušení Bracia / postanowili po Komplecie Proceßya / śpiewając Salve, ná wdzięczenie Panny Máryey: a ná pamiátke tego kropienia / Hebdomádarz też kropi Bracia. Potym z Bononiei też nabożenstwo ná wśytek świat w naszym zakonie powstało. Przyczyna zaś / dla której Salve Regina po Godzinách mówimy / iest ta: Fryderyk wtóry Cesarz / był to iako wicher w sprawowaniu páns

stwa

stwa swego / iako furja ábo ledzá Kościółowi / zgoda był bárzo zły. Ná pohámowanie złości / Innocencýs Czwarty Papież / wziął mu Cesarstwo / Kárdynalom dał czapkę czerwóną / znák / żeby byli gotowi Kościółá bronić áż do krwie: a Zakonowi náшему zlecił publikować exkommuniácyá ná Fryderyká po wśytkim świecie: dla czego on bárzo prześladował Zakon náš. Zakon zaś wciekał się do naswietłey Panny / odprawując Salve Regina po Godzinách. Ten przykład obaczywszy Innocencýs Papież / (który zwyczaj był wespół y lekárstwem ná vtrápienia wśelákie) postanowił / aby y wśysey Duchowni też odprawowali po Komplecie solenniter. Záтым Fryderyk Cesarz ná toż był záduşony od syná swego: y było Interregnum áż do Roku 1272. kiedy się Cesarstwo przeniosło do domu Austryáckiego.

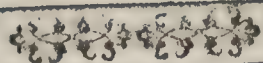
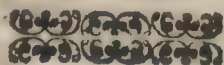
I. 5. O początku Siostr wtorego Habitu.

Swięty Dominik zdobywszy się inż ná godną Bracia / zámyślił zgorácosci do zbawienia duş ludzkich / aby też y białymgłomom dał okazya do zbawienney drogi / przez która mogłyby wyści sídel tego świata: y názbierawşy wiele Pánien / które prágneły samým nabożenstwem się bawić / Naprzód dostał Klastor w Prulánie / który był w prowincyy Tolossánskiej / y tam bárzo wiele Pánien zámknął. Potym w Rzymie / zá wola Papieży / záwárt w Klastorze sto y pięć Zakonnic / które przedtym wychodziły. W Rzymie s. Antonin 3. par: Histor: cap: 22. taká dáie spráwe: w mieşcach Tolossánskich byli niektorzy ludzie Slácheńkiego stanu / którzy dla wboştwá musieli dáwać córki swoje heretykom ná wychowanie. S. Dominik widząc ich niebespieczeństwo / Klastor w Prulánie postanowił / aby tam słuźebnice Pánskie pod wiekuişta Klaufura / przedziwną obserwácyá / ścisłym milczeniem / reczną robót / y czystością sumnienia / stworzylielowi swemu przyiemną słuźbę oddawali (y tam był pierwszy Klastor Siostr Zakonu nášego.) Które gdy y do liczby słuźebny y do wielkiej sławy przysły / dáły pobudkę inşym białymgłomom pobożnym / aby też także Klastory pobudowały. Także też w Rzymie zá roztáżaniem Honoriusá Papieży / przy obecności trzech Kárdynalow uczynił. Chcąc ábowiem Papież / aby wśytkie Mnişki / które były po Rzymie ná

różnych

roznych miejscach / w iedno byty zebrane / a w Klastorze pod klauzura mieszkaly / to s. Dominikowi zlecit. On czynil wielkie staranie okolo tego / ale darmo ; abowiem one zaslarzale w zwyczajn wolności / w porę swym zaciety sie / ze na perswazy s. Dominika / niechciaty sie dac do tego posciagnac : Przeto s. Dominik wpatrzywszy w Rzymie Klastor Mniszek w s. Maryey / za Tybrem rzeka / tam sie wdal / namawiaiac ich / aby sie sklonily do klauzury / wedle wolej Papiestey. Zezwolily wszytkie / krom iedney ; y posluszenstwo obiecuiac rece daly / ze iuz beda gotowe opuścić tamto miejsce / a do s. Syxta sie przeniesć / iedno z ta kondycia / aby obraz Panny Maryey / ktory tam byl malowania s. Lukasa / byl przeniesiony / gdyz tam przedtem byl. Na te kondycia s. Dominik rad zezwolil. Co wszykarezy powinni tamtych Mniszek / poturbowali / y poodmieniali biata plec boiazliwa. To wszytko s. Dominik w duchu porozumiewszy / wstapil tedy affektowi y krewkości / a porę za czasem znou do nich sedl : a odprawiały Nisa y kázanie / znou wiodl ich do posluszenstwa dobrowolnego. Tam ponowila obietnice Káieny / y z niektórymi Mniszkami. s. Dominik báznie sobie w tym postapil / zeby sie w powinnych nie rozglosilo / sprawil to / aby na poczatku Postu Quádragesimalnego / wszytkie do s. Syxta sie zgromadzily na mieszkanie : lecz dla tumultu / albo rozrucha miedzy ludem / nocą przyszley Obraz przerzeczony z lanemi swiecami sam swiety Dominik na ramionach swych przeniosl. A dla uczciwości Obrázu / y wroczyści Procestry / Kárdynali / y wielkosc ludzi przednich prowadzili go. (Lecz za czasem za Piusa Piatego / przeto ze tamto miejsce nie zdrowe iest / y Obráz / y Mniszki na inſe miejsce byty przeniesione.) Porę zaſie liczba Zakonnic y Klastory / poczeły sie rozmnażać po rozmaitych częściach świata. Zegod sie pokázuie / ze Zakon Sióstr wtorego hábitu / poczetek mial od samego swiętego Dominika.

OBIASNIENIE REGVLY S. AVGVSTYNA.

Wstęp dla snadnieyszego zrozumienia Reguly.

Iest wieść miedzy niektórymi Doktorami / iakoby s. Augustyn trzy Reguly mial napisac. Pierwsza do Eremitow z ich zezwoeniem / ktora sie poczyna : Communi definitione decreuimus apud vos. Na ktora pisal deklaracye W. Ambrosius Coriolanus General Augustynianski. Druga do slug Bozych / ktora sie tak zaczyna : Ante omnia Fratres charissimi diligatur Deus, deinde & proximus : quia ista praecepta sunt nobis principaliter data. Qualiter autem oporteat nos orare, vel psallere, describemus. In Matutinis dicantur, &c. wylicza Pacierze. A postym Operentur Fratres à mane vsque ad sextam, &c. iako mial in Optima Regularium fol. 130. Náyduia sie te Reguly / albo iako drudzy zowia Fragmenta / to iest / wlozki y káwałki od Regul / v s. Augustyna Tomo 1. in Append. operum D. August. quae falso ei ascribuntur, iakoby dsiac na wyrozumienie / iſ nie iest pewna / zeby miaty byc s. Augustyna / y tak drudy trzymad : ze sa Apocrypha. Trzecia tedy iest Regula napewnieysza / ktora iest in 2. Tomo epist. 109. a te pisal do Zakonnic / ktora potonezeniusztu zaczyna sie : Haec sunt, quae ut obseruetis praecipimus in Monasterio constituta. O tey powiadai / zeby ia kto inſy / nie s. Augustyn mial sporzadzic y przystosowac do męczyzny / odmienivszy troche co bialej plci suzylo. Dokladai y tego / iſ przylaczone na przodu ieden period z wtorey Reguly. Na de wszyko Sióstry namissie, &c. Ale ia niechcac sie sprzeczac z nim / oto ide dalej.

2. Okázya dla ktorey s. Augustyn ia napisal do Zakonnic Hippolytich iest ta : Stal sie byl miedzy nimi niepokoy / dla tego / iſ niektore rospustne / chciaty odmienic Mátkę albo Przelożona / y inſe na roz podwiosily. Imie tey Mátki bylo Felicitas, iako sie domyſlawa Verlinus, ktora byla nastopila na wzrod po siostrze rodzoney s. Augustyna / wdowie wczciwey y bogoboyney / a znac tez ze y ta byla Zakonnica dobra / scisla trzy

mająca załoność. Co się ztąd obaczyć może / iż iey s. Augustyn bronit. A gdy się inſe z gorliwoſci dobrej ale zbytney / przy Przetożoney opoſ wiedział / wroſły ztąd ſpory y poſwarci między nimi. Chcac zaś s. Augustyn ich wſpoкоїć / liſt do nich piſe / a przy nim podać Regule życia.

3. Liſt był piękny / ſummą iego ta ieſt: Naprzód wymawia ſie, że ſam nie przybył, bo obecnoſcia przyczynitoby ſie nieſnazek, y mow iedney przeciwko drugiey: a ſam nie na poćiecheby trąſił, ale na wielki żal, a toż wolatem, po wiada / raczy ſerce ſwe wylewać z płaczem przed Pánem Bogiem, niż na was pátżyć. Potym przytacza s. Páwła do Gálátow w 5. kápituł: Bieżełiſcie dobrze, ktoż was omamit albo przekáží? Trochą kwáſu (niechciat domowić) wſytko zádżiałanie zaráżiło. Nie dla tegoſmy, powiada / ſzepelił winnice Páńska w was, abyſmy ciernie, albo tarnki zbieráli. Pomyſłcie iako to zła rzecz ſchisma albo rozewrwanie oplákane o tych ſtyſeć, y między tymi, które ſie z Bogá porodziły, y z których iednoſtáynoſci, zgody, y miłoſci uwieſeláſmy ſie. Sáley ieſzcze grozi im tegoż Páwła s. ſłowy tájmże: Te które was mieſia, (ieſli ieſzcze mieſia) iako ſie nie polepſa, odnoſa ſad, ktorakolwiek ſa. Nie prágnić, mowit / odmianey tey, która tak długo na wrzędzie ieſt, y która was porodziła, y wy pod nią poroſłyſcie w liczbe y lata, a ona was wychowála y wyćwiczyla. Nie powſtawáć przeciwko niey macie, ale y o wſem plákáć, gdybyſmy ja wam chcieli odmienić. Zámýka tym: Niechże was Pan Bog wſpokoi, a ſpráwa ſátáńska niech nie przemaga w was. A zátym Regula idzie.

4. Tey Reguły záżywa ſeſćdzieſiat Załonów / iako Stellartius ſwiáda czy. Też s. Norberth z objaſnienia Bożego przytá. Bo gdy wſłnité przemyſlawat o Regule / pokazał mu ſie s. Augustyn / iako ſwiádeczy Surius 6. l. m. j) który wyiaowył od prawego boku ſłowa Regule / rzekeł tak: Ktorego mie widziſ / ieſtem Auguſt. Hiponſki Biſkup. A to maſ Regule ktoram iá nápiſat: pod ktora ieſli beda dobrze woiowáć (albo ſie ſpráwoś wáć) Bráćia twoi / a ſynowie moi / ſtána beſpieczni na oſtátecznym ſadzie ſtráſnym. Swięty Dominik też máiac nápomnienie od Papieża Inno cencyuſa Trzeciiego / aby nánowiwoſy ſie z towarzýſkami ſwými obráli ſo bie iáka Regule / (gdýż ná ten czas tylko ich trzy było / s. Bazylego / a Be nedykta / y s. Augustyna) Zebral beſnaſcie towarzýſow / y z nimi obról ſobie te Regule zácna s. Augustyna / przytożywoſy do niey Konſtitucye / albo práwa ſciſleyſzego życia.

5. Te Regule chcialem zá pomoca Boża / choćiaż z wielką pracą y wiernie przełozyć / (trzymáiac ſie mocno ſámego textu) y nieſtoremi námi / záżywáiac wczonych autorow / objaſnić. A tedy by ſie podala rożnoſć wykładu / ná margines ſie przytoży / wczyniwoſy iaki znać przy onym ſłowie.

Summariusz Reguły.

TA tedy Regula s. Augustyna do Załomiená piſana / może ſie roz dzielić ná dwádzieſciá czáſteł.

W Pierwſzey czáſcie. O miłoſci Boga y bliźniego / pod tákim znákiem y liczbá / s. 1. tak w textcie iáko y w objaſnieniu / ktore ſie kładzie po Regule.

W Wdrey. O iednoſtáynoſci we wſytkim z diſkrety. s. 2.

W Trzeciey. O Modlitwach. s. 3.

W Czwartej. O wſtromieniu ciáła. s. 4.

W Piątej. O czytaniu do ſtołu / y potráwach z pewnym baczeniem. s. 5.

W Szóſtej. O odzieniu ciáła y głowy. s. 6.

W Siódmej. O modeſtocy / to ieſt / o ſtromoſci w chodzeniu / y inſych poſtepkách. s. 7.

W Óſmej. O oſtrożnym wzroku. s. 8.

W Dziewiatej. O wzajemney ſtraży. s. 9.

W Dziejiatej. Co z ta czynić / ktoraby ſtryeć wzięć co od Boga. s. 10.

W Jedennáſtej. O poſpolitoſci ſat y inſych rzeczy. s. 11.

We Dwunáſtej. O táżni y chorych. s. 12.

We Trzynáſtej. Dáć náuki tym / ktore iáki wrząd máia. s. 13.

We Czternáſtej. Zákaźuie niepoкоїow. s. 14.

W Piętnáſtej. Że Przetożona wolna od przeprażania. s. 15.

W Szęſnáſtej. O wykorzenieniu cielesney miłoſci między ſioſtrami. s. 16.

W Siedmnáſtej. O poſtuſenſtwie y wczéwoſci ku Przetożoney. s. 17.

W Oſmnáſtej. O powinnoſciách Przetożoney. s. 17.

W Dziewiętnáſtej. Zyczy ſwięty Augustyn / aby ſie wſytkie te náuki chowały. s. 19.

We Dwudziejſtej. Baże Regule czytać raz w tydzień.

KROTKI WYKLAD TRV. dnieyszych mieysc w Regule.

Wsey to Regule sa dwadzieścia Cześci albo Sztuczek.

S. 1. Zakłada s. Augustyn naprzód fundament zbawienia / fundament doskonałości / fundament życia duchownego / początek y koniec wszelkiego prawa: Bo miłość Boga y bliźniego jest y początkiem / y końcem wszelkiego przykazania. To jest: z miłości / pochodzi pełnienie przykazania / ochronienie się przestępstw wszelkiego: Także każde przykazanie do tego celu zmierza / aby ta dwoiątka miłość zachowana była w całe.

Tu niemaś trudności: dla tego dalej poydziem.

S. 2. Opisyje s. Augustyn prawo: kląprzód przykazania / aby jedność stałność domowa była zachowana / tak w zgodzie iako w pospolitości rzeczy / y wpatrowaniu potrzeb: lecz różno dużym / różno chorym / iedną każdą wedle potrzeby / chociażby też uboga będąc zastąpić / byle tego żła nie używała: iako y owe które na świecie zdąży się coś / strzegły się przyswojenia rzeczy / pogardy y wyniosłości. Boby to były pychy / które się trzeba y w dobrych uczynkach bac / gdyż y do nich się onś wdziera / aby je zarażił y zgubił: chociażby inne grzechy / tylko okolo złych spraw bawia się.

S. 3. Drugie prawo daie α modlitwie y śpiewaniu Bożeciennym. Kiedy / kiedy / iako / y co. Ten iasny jest text.

S. 4. Trzecie prawo podaje na baczne ostrzomienie ciała / przez posty / wstrzymanie żywiołów od iedzy y picia / y czelanie czasu obiadu.

S. 5. Czwarte prawo / o czytaniu do stolu / y śpiewaniu w cichości / y baczności w strawie. A iż przy stole / dwoiątka siostry być mogą iedne z trzyczą / albo wychowania sabbie / a drugie dujsze / nie ma obchodzić innych / kiedy obaczają że tym chorym / czyni się iakie ufolgowanie / ponieważ y tym mocniejszy w chorobie wygadzać się ma w strawie / iako y po ki trzeba.

S. 6. Piąte o odzieniu / aby było podle / a nakrycia głowy / wieczny y przysłowny. Co s. Augustyn opuszcza w Regule do Bractwy: Bo to samym białymgiłomom służy.

S. 7. Szóste / o statecznych y zakonnych postępkach w chodzie / postawie / i. Tu trzeba wiedzieć. że za s. Augustyną nie była tak ścisła klauzura Zakon-

nie,

nie, iako teraz uczyniona od Kościoła Bożego, dla pilniejszej straży ślubu czystości, y dla uczciwości stanu Zakonnego we płci biłej: Dla tego tu daie s. Augustyn prawo, aby gdy się trąfił wypis, uczciwość, Zakonność y przykład, miał się na baczeniu. Przypocze tu krotko, co by mogł kto mi zarzucić. Iako Kościół Boży może Zakonnicom przyczynić klauzurę, której się ony nie podieły, ani iey obiecy. Bo to zda się iakoby nad powinność, nad Professyę, nad Regule, y Prawa, wprowadzać ścisley żywor, albo nowa ścisłość, a zwlaszcza kiedy to jest przeciwko ich woli: Z a czym zda się przeciwko prawu przyrodzonemu. Odpowiadają tedy na to Doktorowie Sanh. Moral. l. 6. c. 2. n. 42. Llam. in App. y insy. Ze Kościół nie wprowadza nowej ścisłości, którą się nie zamysłano w prawach y professyey, ale y owsem postanawia wyrażać, y wyrażać postanawiając to, co się zamysłano w Professyey dobrowolney, y do niej należało. Co tak obciąża: kto ślubuje czystość przez Professyę w Zakonie, zaciągając na siebie nie tylko chowanie iey, ale też y wszystko, co jest bärzo pożytecznego y potrzebnego do chowania iey. Iako gdy kto gością prosi do siebie, nie tylko się rozumie samą osobą, ale y służy, y konie ięśli ie ma: y sady bez których przystojnie służyć się nie może. Daley, gdy kto uroczyście na Professyey ślubuje posłuszeństwo, tu się zamysłano słuchać na potym cokolwiek Zakon, a daleko więcej Papięz albo Kościół postanawia potrzebnego do pełnienia y zachowania trzech ślubów, które zawarł zakon. A iż klauzura jest bärzo potrzebna do tego, przeto i Kościół Boży wszystkim tak wtorego iako trzeciego habitu Profeskom przydał, podmielka klauzura im wychodzić, y insym tam wychodzić zakazał. Wpórzył abowiem y doświadczył, iż wychodzenie Zakonnice było z wielkim niebezpieczeństwem czystości, zartym y zgorzeniem wielkim, z rozewraniem Zakonnice, y z swankiem zakonności. Dla tego tak srogo postanowił klauzurę. Co niema się mieć zakrzywdę (dokładnia dając podobienstwo) co zakrzywdę słomie, kiedy kto ochraniać iey, by nie zgorzdał, zamknąć ię w sklepie odnieszysia od ognia, blisko którego była? A dawszy pokoy słomie, co zakrzywdę dziecięciu blisko wody niebezpiecznie leżacemu, rozsadku niemiacemu, gdyby kto go zamknął w komorze żeby niebiegdało z niebezpieczeństwie y nie wionelo? A my iestefmy dzieci Madzi Kościoła Bożego madrego, wie czego komu porzeczba.

S. 8. Siódme prawo / o ostrożności w oczach / w patrzeniu: aby ich nie telepić / ani serce przykładać nidołogo. Bo idzie tu o czystość / y o sławę / gdyż się drugie podstrzega: a Bog widzi co naradzi.

Q 3

S. 9.

S. 9. *Offic. Kaze s. Augustyn / aby wzajem / iedną drugiey rzeczy wego strzegła: podstrzegły co złego / zaraz napomniata: iesli nie pomoże siostrzynne tciemne napomnienie / niech przez te ktora podstrzegła odniesiona będzie do przelozoney prywatnie / to iest / nie iako do sedziego dla karania / ale iako do matki dla napomnienia osobnego / azaby sie rychley polepszyła napomnieniem tciemnym / woladza przelozienstwa matki / ktora siostrzynnym napomnieniem przed tym pogardziła / y takby wsta rozstawnienia w inszych / ktorymby miała być pokazana dla swiadczenia. Po napomnieniu od przelozoney iesliby sie ieszcze nie polepszyła / albo sie tej przatła / dopiero dwiema / albo trzema to pokazać / żeby czasu swego też swiadczyły: A na koniec do przelozoney ia odnieść dla karania / aby przy wszystkich była przekonana / y skarana. Takij posperek ma być zachowany y w inszych występku pokazaniu y karaniu.*

Ten iest sens textu troche zatrudnionego, a nauka iest s. Thomasa 2. 2. q. 33. Sotto y Vmberti. T Scrutius in Optica tego sie trzyma Mandato 53. i. 541. Przez Kaptana tu rozumie sie nie spowiednik, ale ten ktory ma władza nad Zakonnikami z postanowienia y zlecenia Przelożonych, ktorego y sama Przelożona słuchać powinna. A że tu kaze s. Augustyn nie wkarna, to iest, ktora by sie karcąc nie dala, wyrzucić z towarzystwa, nie ma sie rozumieć z Zakonem, boby to bylo barzo złe w bialej plci, iako pokazuje Sanch. Moral. 1. 6. c. 9. num. 6. ale rozumie sie tak, żeby odlaczona była od Siostr, wsadzona y zamkniona w karceres, by y do śmierci, iesliby tak nieznośna była, y inszych gorszyła.

S. 10. *Podanie s. Augustyn sposob / iako postępować z ta / ktora by przysięła od tego listy / albo wspominki podeyrzane / kryjomko bez wiadomości Przelożoney.*

S. 11. *Przykazuje aby były wszystkie siostry w iednym miejscu byty chowane / y pod pospolita / albo pospolitymi dozorcami / napominając aby w odzieży rozności żadney nie bylo / wedle rożnych czasow / ani braku wżywaniu / lub to gorse biore / y nie to com przed tym miał / lub też. A by też w tym dogodźilo krewkości / y pozwolono tegoż używać / przecie nie ma sie chować osobno / ale na iednym pospolitym miejscu: iako y sprawaować sobie co bezegulnie dla swego wżiwania / nie godzi sie / ale wszystko dla pospolitości. A nawet gdy powinni / albo dobrodziecie dąda co / nie tacić ego / pod karaniem iako o kradzieży / ale oddać Przelożoney na pospolitość.*

Tuteż

Tuteż przydadie / aby pranie sat bylo / ale wedle spdzadzenia Przelożoney: by zaś swiantu na sumnieniu nie bylo / barzo sie kochając w tym / coby to za wsze bialo / y chedogo nad inşe chodzie.

Może sie tu obiadnieć co to za rozność czasow iest, a ktora s. Augustyn dbać nie kaze. Stellartius rozumie, iż iest lato y zima. Tobysmy mogli dotożyć, żeby to spuścić na baczenie Przelożoney: albo żeby gotowymi być zimno cierpieć zimie, y goraco lecie znosić: y dla tego przydadie iesli można rzecz. Acz może snadnie kto rozumieć, że sie tu naraża na swieto y poniedni dzień, zwłaszcza iż ieszcze tedy wychodziły między ludzi, y mogłyby zachcieć tej odmiany w swietla.

S. 12. *O chedzeniu chorych y opatrzaniu ich.*

Wszystko iasnie w textcie. Już sie też powiedziatło, iż wychodzić z Klastoru, dla żadney okazyey sie nie godzi, chyba czasu ognia, zarazy powietrzowej, wypadku budowania, y niebezpieczeństwa zabicia, albo też wczciwości. Druga, w samym textcie s. Augustyn, samotrzeciej przynamniej Zakonnicy kaze chodzieć. Co dla wczciwości y ostrożności wiekszej takiej plci przyczynilo sie, tusza autorowie.

S. 13. *Napomina wrzedniczki / ktore miała w poruczeniu Spisarnia / Wstiażia / Księgi / aby chetnie służyły Siostram. Księgi swych czasow / a odzienie y obuwie kiedy trzeba Siostram dawaly.*

I tu nie wiele iest mowić. Te Księgi sa Zynory ss. y inşe nabożne. albo duchowne. Atoż s. Augustyn kaze y u tych dodawanie pewne godziny mieć. Bez tych abowiem ksiąg, y życie zakonne, y medytacye dobrze iść nie mogą.

S. 14. *Zakazuje s. Augustyn poswarkow / y przymorek. Iesliby sie trafilły z niedoskonalości ludzkiej / kaze ich co rychley skonczyć / y przeprosić sie / y nagrodzić. Kiedy też twierdzi / iż gorse iest wporna / chociaż nie rychto sie rozgniewa / niż goraca / ktorey gniew krotko trwa / a do przeproszenia szeregogo predka.*

S. 15. *Od przeproszania wyimuje Przelożona / iesliby co przykrego rzekła za potrzeba karania.*

Lecz tu nie trzeba rozumieć, żeby Przelożoney godziło sie wszystko czynić y mowić co chce. Bo Przelożienstwo nie daje prawa na przeklinanie, na rozstawianie, na okrucienstwo, na pomste. Atoż y Przelożona kiedyby nykroczyła w myślnie z nienawisci y złości, powinna przeprosić, iako uczy Sylwester verf. Correctio. q. 22. & verf. Pralatus q. 6. Ale kiedyby z miłości karzac, w-

myślnie

myślnie zdobywał się na zły występ, dla ukarania, y teorychby trzeba do tego (z baczeniem y rozsądkim iednak) także oboczyćby wpadły w affekt y gniew, wyrzekł co ostrego, co by sławy znacznie nie naruszało, nie powinna będzie przeprosić, iako tu mówi s. Augustyn.

§. 16. Przestrzegać aby między Siostrami nie była miłość cielesna/ ale duchowna.

Miłość cielesna, iako święty Thomasz uczy, pokazuje się w tym, że radzi z sobą gaddia, y często: gdy się przychodzi rozstać, albo się nie widzieć, tęsknia, y smuca się. Duchowna zaś miłość należy w życzliwości cnos doskonałości, y zbawienia, y rzeczy do niego potrzebnych. Nie dziwny się też temu, że tu s. Augustyn naraża iakieś wstydlive rzeczy, uczynił to on na przestroge, a iam nie mogł opuścić dla wierności w przekładaniu. Nie wzgorz się tym żadna, bo winna poczuć się, a nie winna nie zrozumieć. Paweł s. do Tytuśa cap: 1. piše: Omnia munda mundis, wszękość czyste czystym.

§. 17. Pośtuśenstwo zaleca tu przetożoney/ y pośanowanie wśelakie.

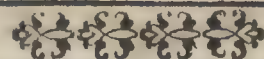
§. 18. Powinność Przetożoney opisuie/ Ktora jest troiaka: względem prawdy/ Bogu/ y Siostr. Ma się abowiem starać/ aby prawda te chowane były/ a co by się nie wypełniało/ poprawiono było. Przed Panem Bogiem niechay szczerz pokora/ mostem się y prawie podnożkiem siostron klądzie/ choćby one ią śanuią. Względem siostr zaś/ niech ich buduje przykładem dobrym/ niespokojne karze/ t. iako w textcie. A wiecey się stara o to/ żeby była miłowana/ a niżby się iey bano. A Siostry też widząc iey niebezpieczeństwo na wrzędzie/ zwlaściz iż dla nich y z nich ma się rąchować z Panem Bogiem/ tym chętniey niechay iey słuchają/ politować się nad nią.

Co się tu mówi z boiażnią niech karze, w Regule dwoiaki jest text. Ieden, Metuens imponat, boiać się niech zādāie karanie, to jest pātrząc na siamā siebie, aby y onanie była kufsana, iako mówi s. Paweł Galat. 6. Drugi text: Metuenda imponat: to jest, niech karze groźno, albo żeby się iey bano.

§. 19. Szczę przed P. Bogiem wbytkim/ aby to wszęko chętnie chowały.

§. 20. Baje raz w tydzień czytać/ aby się co dla zapomnienia nie opuszcilo. A słuchając czytania wpatrować/ ięśli się wypełniało to co się napisało/ albo nie. Ięśli się czyniło wszęko/ P. Bogu podziękować z rękun: ięśli nie/ śatować/ o odpuszczenie prosić/ a na potym być ostrośnieyszymi/ Pān Bogu prosić/ aby się dodał przeciwko pokusie.

DEKLA-

DEKLARACYE CONSTITUCEY.

Przystępuiac do objaśnienia Constitucey, dwie przestrogi położyć się.

1. Zete objaśnienia biora się z deklaracy, ktore są w Konstytucyach Brackich; lecz nie wszystkie: ale tylko te, ktore do Siostr należeć mogą, y do zrozumienia ich Constitucey.
2. Ięśli się też co dla zrozumienia lepszego krom naszych Konstytucy przyłoży: będzie tego znak, że inakszym piśmem, to jest wkośnym, (iako Drukarze zowā) położy się.

Nā Prolog Deklaracye.

Summā Prologu.

Ten Prolog albo Przemowa, cztery rzeczy w sobie zamyka.

1. Do iednostayności w życiu, albo postępkach zwierzchnich wiedzie
2. Ktoreby do tego były sposobne poyśrzodki, pokazuje.
3. Kto może dispensować, albo uśolgowanie w tych zwierzchnich obserwancyach uczynić.
4. Pokazuje iako nas obowięzuia Konstytucye.

Objaśnienia tegoż Prologu.

§. 1.

W Deklaracyach Brackich nā ten Prolog/ tāt się mówi: Jako z Professey naszej powinniśmy żyć w czystości/ y

p

bez

bez wlasności / y pod poslušenstwem iednego Generála: tak też y w zwierzchownych obserwancyách / ábo zachowani / ceremoniach / postách / wstrzymiezliwosciách od pokármow / y inšych obyčajách / ábo statutách / ktore zdočia Zákon / powinni smy byc iednostáynymi. Przyczyna tego kładzie sie tá; áby iednostáynosć zwierzchowna w obyčajách / znaczyła y zatrzymawala wnatrzna iednosć / ktora smy powinni miec w sercu. Przeto pártikulárne / ábo osobne zwyczaje / ktore mimo Regule / Konstitucye / y ordynacye Kapitul Generalnych sa (to iest / czego nam Regula nie wyrazila / ani Konstitucye / ani postanowienia Kapitul Generalnych) Zákon kaže sie chronit y odcinac. Przetožnym rozkazujá ná Kapitule Bononskiej 1564. áby nie dopuszczali szerzyc sie zwyczajom / ktore sa przeciwko Konstitucyom: á ktoryby Przeor wprowadzat ie / ábo dopuszczal / rozkaznie koniecznie / z obciáženiem sumnienia / áby byl zlozony z vrzedu. A ná Kapitule Wallisoleckiej 1605. postanowiono; iż kiedyby ná fundowaniu iakiego Konwentu / chciał kto nowe ceremonie / ktorych w nášych Konstitucyách nie máš wprowadzác; taki Konwent nie ma byc przyiety.

§. II.

Pokáznie też tu poyšrzoď / przez ktoreby tá iednostáynosć mogla sie zatrzymac. A sa dwa: Jeden / gdyby sie pisaly Konstitucye / á tam wyrazilo siato co sie ma czynit. Druhi / kiedy te práwa tak beda vgruntowane / žebyžaden nie mogl ich odmienit ani przyczynit / ani vmmieššyt.

§. III.

1. W tych záš zwierzchownych obserwancyách / moze Przeoržš nie tylko inšych dispensowac / ale y sama dispensacyežš zasye. Bo to iey Konstitucya pozwala w onych slowech: Przeoržš niech vžywa dispensacye iáko inše Šiostry. Co sie rozu-

mie

mie w zakonnych rzeczách / á nie w košcielnych postách. A dispensiac / ma ochotnie y láskawie pozwolit / (kiedy sama widzi tego potrebu) ábo šmieie odmowit (gdy iey nie máš) á nie ma odsylac žadney do sumnienia swego. A co sie tu mowi o Przeoržš / tož siama rozumiet o Supprzeoržš po šmierci Przeoržš / ábo zloženiu iey z vrzedu.

2. Ta dispensacya trzeba wiedziet iáko czynit: bo napřed nie moze Przetožony ze wšytkim Konwentem dispensowac / á ni w postách zakonnych / y wstrzymiezliwosciách od pokármow miešnych (chybaby wielka iáka przyczyna byla / iáko kiedyby inšego iadta nie dostat / lub to dla obleženia / lub dla powietrza) ale moze dispensowac niektore šzegulne osoby. Lež y te / ani žároš / ábo pospolicie / žeby to (ná przyklad) vstaviznit mieš iedli / ale tylko podčas: Anilacno: ale tylko kiedy przystapi vžciwa y slušna przyczyna / ábo sie pokaze iáka potreba y požytek. Ná przyklad. W zakonie nášym Ráznodžiešškim slušna iest rzecz dispensowac w pokármách / Ráznodžiešš / Spowiednik / kiedy šezere przed p. Bogiem pošilku potrebuja / áby potážnieš služyli zbáwieniu ludzkiemu: v šiostr nie máš cátkich przyczyn / tylko dla šlábosći y choroby. Takžš Konwieršš / y Konwieršš od wstania ná Jutrznia wolne vczynit / kiedy prace y zabáwy potrebne to wyciágaia: bá y drugi raz dopušcit co žiešš gdy ciešško robia.

3. Przetožony nie tylko dispensowac moze / ale y przymušit moze do przyetia dispensacye / ná ten čas tylko: kiedy Przetožony rozšadnie sobie postepuie á nie ptocho / widzac mdošć poktem / w ktorey sie kto nie guie: ábo žeby go došwiadcžyt y vpožoržt / ábo dla inšey škryty przyczyny / ktorey sie nie powinien špráwowac: á brát ábo šiostra ma rozumiet / že to čyni Przetožony / bážnie y roštropnie / y povinien slušac / y zgrzeššyby

p z

nie przy-

Ceremo-
ny vžy-
nych
Ná

Nieodm-
iac nie

nie przyniósł tego ufolgowania. Jednakże bez słusnej przyczyny słaby byłaby dispensacja / raczej dissypacja / to jest / rozpustzenie albo rozgłobienie zakonności. A dla tego mówiś. Bernard: Vorum meum, to jest / ślubu albo obowiązania mego niech nie przyczynia przelożony bez mojej woli: ani też umniejsza bez pewnej potrzeby.

4. Kiedyby była wątpliwość o słusności przyczyny / to jest / że która słaba albo nie / powinna słuchać przedsię / y ma uczynić co przelożona każe. Bo gdy pewności nie masz / ale własna wątpliwość / iż niewiedzieć zgola czego się trzymać / posłuszeństwo zastępuje / nagradza / y od grzechu wymawia.

§. IV.

1. Aby ta deklaracja w prologu (oznajmująca że Konstytucje nie obowiązują na grzech / ale tylko na karanie) lepiej się zrozumiała / trzeba rozdzielić te rzeczy / które się w Regule y Konstytucjach zamieniają. Bo ich jest sześć. Jedne należą do przykładania Bożego / iako nie zabijać / nie kraść. etc. Drugie do kościelnego przykładania / iako Niszy w świętą słuchać / pacierze mówić. etc. Trzecie do istoty zakonnej / iako trzy śluby: wbostwo / czystość / y posłuszeństwo / które na Professey zakonnej obiecujemy. Czwarte są rozkazane pod świętym posłuszeństwem. Piąte są / obserwancje zakonne / y postanowienia przednie / które należą do życia zakonnego / gdyż pomagają do zachowania ślubów istotnych: iako mięsa nie jeść / w kościół nie chodzić / poszczelić niektórych nie używać / silentium ustawicznie trzymać na pewnych miejscach / y pewnych czasów. Szóste są / ceremonie zakonne / które też zdobowią zakonne / y same są coby zakonna.

2. Atoż pierwsze cztery rzeczy / zaciągają grzech / a pospolicie śmiertelny / dla przestępstwa przykładania / albo ślubów / y rozkazania. Dwie rzeczy ostatnie / które są gołe y same Konstytucje /

cye /

cye / grzechu z siebie żadnego nie przynosi / ani porządniego / nie tylko śmiertelnego / tylko karanie. A o tym to się mówi w prologu / iż nie obowiązują na grzech.

3. Dokłada się w deklaracjach / z nauki s. Thomasa naszego / że y w tych dwóch ostatnich rzeczach / mogłoby się przymieszać grzech tak porządnie / iako y śmiertelny. Porządnie / kiedyby kto przestępował z niedbałością / to jest / kiedy z gnusności nie chce mu się czynić co napisano / albo też z chciwości wielkiej / (co zowią ex libidine) to opuścić / a co przeciwnego czynić. Bo to lenistwo y chciwość jest przeciwko rozumowi / a za tym porządnie grzech. Śmiertelny zaś grzech byłby / kiedyby kto co uczynił albo opuścił przeciwko Konstytucjom / y pogardy / to jest / że nie chce podleć Regule albo Konstytucjom: także też kiedyby do tego co napisano w Konstytucjach / przystąpiło przykładanie przelożonego pod s. posłuszeństwem / dla takich słusnych przyczyn / tedyby już śmiertelny z tej miary być / chociaż go w samych Konstytucjach nie masz. Bo przykładanie pod s. posłuszeństwem zarówno pod grzechem śmiertelnym obowiązuje / byle się porządnie postępowało w danym go.

Tu może się przyłożyć wedle pospolitej nauki kościelnej / że y przestępstwo praw nie obowiązujących na grzech może być śmiertelny / dla okoliczności wzgorszenia: iako kiedyby kto z słabszych / na których posłepki wysocy pátřza / tamat silentium. zacząłby się rozglądać zakon w młodszych.

4. Ktoby gołe Konstytucje przestąpił z affektu popędu / iaci / albo gniewu / nie rozumiałoby się to z pogardy / Bo to nie byłoby z rzucania posłuszeństwa / czego do pogardy trzeba.

5. Dokłada tekst / niebezpieczność / kiedy kto te rzeczy ma / to jest / które na grzech nie obowiązują przestępnie: bo ten po lekku spada z zakonności: y kto się nauczy po małej wodzie pływać /

p 3

zaś

za cząsem ośmieli się na wielką. Jako też grzechy powszednie drogę ścieła y wspośobiła do śmiertelneg: tak y zwyczaj przestępować te małe rzeczy. Dla tego s. Ilidorus mówi: Kto prośnych słow nie tłum i abo gąsi / do szkodliwych przedko przypada. Po lekturofna złości / a gdy mątych się nie chronimy / w wielkie wpadamy. Przeto dusza Chrystusowi oddana / (mowi Jeronym święty) tak się niechay wystrzega mniejszych iako y większych / wiedząc / że y za słowo prozne ma oddać rachunek Panu Bogu.

6. Obiásnia się w deklaracyach / że w Regule nie maś żadnego przykazania / ktoreby na grzech obowiazowało / tylko te ktore należą do przykazania Bożego / abo Kościelnego / abo do trzech ślubow. A dla tego inſe rzeczy / ktore się w niej zamytają / żadnego w naszym zakonie grzechu / na przestępce nie zaciągają / tylko karanie. W Konstytucyach też Siostr / tylko te pomienione troje: a krom tego są inſe ktore y na grzech śmiertelny obowiazują / y klatwę zaciągają w Rozdziale 30. żeby siostry z zamknięcia nie wychodziły: w ostatnim też dwójce: iako każdy iacno przeczytawszy obaczyć może.

7. Pod karanie żaden nie podpada / po ki go przetożony w nie niewoda: abo deklaracie / że w nie wpadł: z tego iest przetożona nie uczyni / chociażby był iawnny występki / nie powinna Siostra żądać sobie żadnego karania: lecz będzie powinna go znosić / kiedy żada przetożona. A do tego chociaż nie żada / powinna się w Kápitułie oſkárzacz takowych defektor / ktore są przeciwko Regule y Konstytucyom / (iako się niżej powie o tym szerzej) y gdyby zbraniata się karania podić / nie wstaby grzechu.

8. Zakazuje się też tu przetożonym przykazania czynić pod posłuszeństwem / kiedy się rozgniewają / tak / że zwierzechu znać

gniewu /

gniewu / zwłaszcza kiedyby osoba / ktorey się takie przykazanie czyni / była zturbowana / zamieszana / abo affektem poruſzona.

9. Wpátruia tu iedne rzecz / potrzebna / że w Prologu Bráckim iest więcej niż tu: a mianowicie / położono iż Przeorowie niektóre casus reſerwować mogą: a tu tego nie przydano; rozumiem że Spowiednikom wſyſka moc dano / ochraniając pćci białogłowskiej.

10. W textcie Prologu y Bráckiey text: 8. iest to / że Ordynacye Generalłskie y Kápituł Generalłskich trwają tak długo po ki nie będą rewokowane / odmienione / abo káſowane przez taką władzę. Ale ordynacye niższych Kápituł trwają do ich tylko żywota / a potom wſtają. Żywot zaś Kápituły rozumie się / aż do drugiey Kápituły.

11. Rozkazuje się tu w deklaracyach / aby na każdy dzień / o krom świąt / przeczytano co najmniej 3 Konſtitucey przy stole do obiadu / odprawiawszy pierwey iaką część zwykłego czytania piſmá świętego / ić.

Nà I. Rozdział Deklaracye.

Summá tego rozdziału, y koniec, iest náuczyć:

Iako się gotować do Kościoła, a wſytkim.

Iako odprawować godziny, y kiedy ktore.

Także inſe nabożeńſtwá, co, y którym ſposobem.

Do tego, iż trzeba przed cząsem przegladąć ſobie Kościelne Ofſcium, abo Paćierze.

Obiásnienie tegoż Rozdziału.

1. Nà wſytkie Godziny mają być dwójce dzwonienia: iedne krotkie (przez Ave Maria) ktore gdy Siostry wſłyſzą / mają się gotować / zacząć zabawy puſzczać / a nowych nie czynić.

czynąc. Drugie zaś signum ma być długie, aby siostry mogły się zysć do Choru z nadających imięsc wedle mniemania tej kłora dywoni. A między pierroszym y wtorym znakiem / tak wielkie ma być spacium / żeby się tylko przygotowały / nie inniey ani wiecey.

2. Za pierroszym signum na iutrznia maia na dormitarzu stojac mowić Officium o Pannie Mariey (kiedy wedle czasu ma się mowić) tak; żeby iedną mowitą wiersz / a wszystkie odpowiedzą mowiac drugi wiersz. A po wtorym signum maia Officium wielkie odprawować w Chorze nabożnie y rzetelnie. A żeby z większym nabożenstwem tu nasłowiey Pannie osobliwej Patronce Zakonney / Officium o niej odprawować się na dormitarzu / trzeba mieć w tymże dormitarzu Oltarz z obrazem Panny Mariey.

Ten wiersz pierwszy wedle zwyczaju mowi starsza: a lekcy kłora Martyrologium czyta.

3. Choćaż pewnych czasow opuścić się Officium o Pannie Mariey w Chorze / iednak ma go z nabożenstwa każda odprawować w osobności / a nawiecey dla tego / że Pius Piąty dał odpustu sto dni tym / którzy go będą odprawować czasow niepowinnych.

4. Wszystkie siostry maia być wespół w Kościele słuchac Nisy Konwentstkiey / y godziny odprawować: od czego żadna nie wyimuje się / ani dla urzędow tak przeistych: iako ninieyszych / ani dla lat / ani dla żadnego iakiegokolwiek pretextu: chybaby kiedy Przetozona z niektórymi dla przystoynych y słusnych zabaw chciała dispensować / aby prywatney Nisy wysłuchaty / y w osobności Officium odprawiały / lecz niema przetozona tak łacno dispensować: y owsem stąrac się / aby wszystkie na Officium byty. Także aby słuchaty Nisy na każdy dzień:

bo to

bo to barzo nie Zakonna / nie słuchac ktorego dnia Nisy / y powinna kłarc ktoreby nie słuchaty. Toż rozumney o pospolitych urzędach / pesingach / abo powinnościach: iako jest hebdomada / darstwo / zc. Am tego przetozone maia depuszac pod stożeniem z urzedu / y utrata glosu / litera d.

5. Tak rozumiem / że co Zakon postanowil na Bracia / daleko wiecey przystoi siostron: że konmunia generalna w Advent / y poscie ma być na każda Niedziela: inszych zaś czasow w piętnaście dni / a przecie y w swieta ktoreby przypadaly wedle zdania Przetozonego. Jest to w Rozdziale pierroszym litera d.

Lecz spowiedz kłom Konmuniey / przynamniey raz w tydzień ma być czyniona / iako się wyraziło w deklaracyach cap. 24. o Nowiciustkach.

6. Godziny kiedy się mowia w osobności / tak się maia odprawować / aby ta ktora ie mowi / słysiała własny swoy glos / chybaby była głucha. Wiece do tego z wyrażeniem rzetelnym slow / y z nabożenstwem: A na odprawianie tego wszystkie powinny pod dusznym zbawieniem / wyiarosy Nowiciustki / ktore iednak maia modlitwy iakie odprawować / iesliby w Chorze nie byty.

7. Siostry Konwerski / że na prace się do Zakonu przyjmia / dosyc maia czytaney Nisy wysłuchac. Ale na Komplete y Salwe przybyc / wyiarosy wielka potrzeba / ktoraby ich wymowic mogła. Nie maia też dla swego prywatnego to jest osobnego abo wpodobanego nabożenstwa / opuścić swych robot / ale ich maia pilnowac.

8. Officium za umarte na każdy tydzień raz powinno mowić w Chorze / kłom tegodnia Wielkonocnego y Swiatecznego. A nazajutrz za umarte Nisa spiewac / iesli swieta nie ma / barzo solennego / ktore iesliby bylo / ma się we Nisy kłasc Oraz

Q

cya.

cy. Omnipotens sempiternus Deus qui uiuorum &c. A po-
Misy także Processya czynić z Responsoria. Dla tego trzeba w-
patrzeć dzień, ktoregoby święta simplex, y wiekłego nie było.

9. W Litaniach zakazuje przyczynić y klasę świętych, ktor-
ych nie położono w zakonney pospolitey. A jeśli się które wło-
żyły, także wymazać.

10. Jeśli Zakonną ma osobliwe nabożeństwo ku P. Marcy
iako ku Patronce swej, więc też że wziął niezliczone dobro-
dzieństwa z iey tak Panienskich, z ktorey też iasli nasz Zakon
miał pomnożenie. Przeto na iakielkolwiek za to dzieło czynienie/
Zakon także wśedy tak w Bractwie iako y Siostr / po Salue Re-
gina w Sobote odprawować Litanie o Pannie Marcy.

11. Dla wżciwości naswietłego Sakramentu / w Wielki
Czwartek y Piątek przed grobem kiedy jest Sakrament / y inszych
czasów kiedy się iasnie wyklada / także wśytkiey Bractwy / z nabo-
żeństwem y zakonnym statkiem na podział być / strzec / y pilno-
wać: A do tego na każdy tydzień renowować / to jest odna-
wiać ten który jest w Cyborium / z wżciwością / pilnością / y o-
chadestwem.

12. Ozdoba odprawowania Godzin należy w pausie / to jest
w pulwierśa przestaniu: do tego / żeby długi wiersz nie był za-
gęty / aż się pierwszy konczy. Ospeccenie też pochodzi z kwo-
pliwości w mowie / pomieszania słow bez rozdziatu / y pausy
abo odpoczynku w posródku: abo też z pociągania ostatniey
syllaby / długo ją trzymając: także / z porywanta wiersza niż się
pierwszy konczy.

13. To co Konstitucya mówi po łacinie tractim (po Polsku
w dłuż / to jest z przedłużeniem abo przewłoką) nie znaczy żeby
wlec bázno / ale żeby nie kwąpić / nie drobić / nie potykać syllab:
ale po woli / statecznie / okragło / wymawiając całe słowa. A na

obiasnienie

obiasnienie tego przydaia się w Konstitucyach bractkich dwie
rzeczy: Naprzód breuiter & succincte, to jest krótko y straci-
jąc. Druga doctada się / iż tractim & distincte & deuote, z
przewłoką y rozdzielnie y nabożnie: które słowa żeby sobie prze-
ciwne nie były musimy rzec: iż krótkość ściąga się do wciná-
nia ogonow w ostatnich syllab / tak w posródku iako na koncu:
A przewłoką wyciąga pausy / aby nie pomieszane słowa były w
kupa / ale po woli / rzetelnie / wyrażnie / iako się wymawiały: a
przedtem porywaniem ostatnie syllaby nie ginęły / ani średnie
się potykały: abo dla swąpliwosci opuszczaly. Zawsze tedy w
miarę trzeba wśytko Officium odprawować: a kiedy święto
ieszcze lżej / gdyż w święta roboty inszey nie masz / y ludzi więcej
się zchodzi do Kościoła: a my też tedy powinniśmy / więcej na
nabożeństwo trawić czasu: na co święta są postanowione.
Przeto w święta lżej / z większą wroczyścścią / nabożeństwem
pomaga / ochota y pausa odprawować Officium: A inszych
dni nie z tak wielką wroczyścścią y z mnieyszą pausą / iednak
lekko / rozdzielnie / y nabożnie / iako się rzekło.

14. Za każda godzina kiedy po niej nie idzie druga godzina
abo Misa / ma się mówić Fidelium, Pacierz / Salue Regina &c.
Także też po Misy Konwentualney / jeśli nie ma się mówić za-
raz godzina ktora / abo Officiu za wmarcie. A kiedy Misa jest za w-
marcie / po Requiescant in pace odpowiedziałwszy Amen / iuż za-
raz Pacierz mówić Salue Regina &c. nie mówiac Fidelium.

15. Antiphona Salue Regina ma się zawsze odprawować /
abo po wielkiej Komplecie / abo po Komplecie o Pannie Ma-
rcy (kiedy się w Chorze mówi) y ma się Processya z wroczyśc-
ścią czynić: A to się poczeto od s. Dominika oraz z Zakonem.
Na ktora Processya wśyscy powinni się stawić / tak dla nabo-
żeństwa do P. Marcy / osobliwej Patronki Zakonu naszego.

Q 2

100

iało y dla odpustu dwóch set dni danych od Oycá s. Párolá s. nie tylko dla nas, ale y dla świeckich. A tu też ma kropić Hebdomadariusz.

16. Deklaruje się też w Konstitucyách, że na Kapitulie Bononskiej 1564. y w wielu innych Kapitulách ordinowano, aby po Kredo które się mówi na koncu Komplety, Bracia trwali na modlitwie wmysłowej przynajmniej przez kwadrans: Drugi raz też po Jutrznii żmie: a po Nienie lecie.

Dokłada się: Niechże się starają pilnie Przetożeni, aby tak zbawienne postanowienie chowało się, kiedy się już wprowadziło: a kiedy zostało albo nie było, aby było przywrócone y wprowadzone. A jeśli by w tym Przetożeniu niedbatymi byli, niech będą napomnieni od Prowinciatorów albo Wysłatorów: iako się rozkazało na Kapitulie Rzymskiej 1571. y w Baryconie 1574.

17. Obiásnia się, iż General nie może nic wznowić, około Officium Kościelnego, ani wprowadzać nowych zwyczajów, co by miało trwać wiecznie, na kształt Konstitucy albo zwyczajów Generalnego, to jest powszechnego: iako też nie może znosić zwyczajów powszechnych, albo wśedy aprobowanych y chowanych w Zakonie. Lecz może dla nabożeństwa albo iakiej słusnej przyczyny, w którym Konwencie albo Prowincy, na godzinę cokolwiek odmienić, to jest żeby trzymano o którymś świętym simplex albo duplex.

18. Jest też w samych Konstitucyách Brackich, żeby w nas nie było wiele dzwonnów, ale tylko jeden. Lecz zwyczajem się wprowadziło więcej: iednak Konstitucya się zachowuje w tym, że we dni powszednie tylko się w jeden dzwon dzwoni: a w świętą dla wzbudzenia nabożeństwa w ludziach, używa się więcej dzwonnów, na Jutrznia, na Wieśpor, y na Misa, Konwentualna, albo wielką.

19. Ord.

19. Ordynuje się, aby wśady we Misy tak czytany iako śpiewany, zapalata się świeca znaczna (Cereus po Łacinie) do Elewacyey, y tedy kilka razy zabrzakneto się dzwonkiem dla napomnienia ludu, aby nabożniey tak zacnemu Sakramentowi pokłon czynił.

20. Każe się też bratem śpiewać, srog sumnienie Przetożonych obciążać, aby frakty albo Muzyki iako nastroimney w Kościołach dopuszczali: nie przeciwiać się żadnemu zwyczajowi, który zły jest, y skaza. A niech się nie godzi Muzykom, porządku naszego Officium, odmieniać ani umniejszać przeciwko opisaniu naszego Ordinariusza. Dokłada przyczynę: aby snadź nazbyt dogadzać święteckiemu nabożeństwu, nie przymskało się co mierzadu y nieprzyystoyności przeciwko wieczności Bożej y chwale tego: Wiec nam trzeba pamiętać na wbostwo y powołanie nasze, albo na stan Zakonny.

21. W Kościołach naszych y Cmyntarzách, zakazuje się re-presentacy, komedyi, nie tylko święteckich, ale y nabożnych pod ciężką winą, tak przetożonym iako y innym: gdyż światobliwość należy domowi Bożemu. Dla tego y te zwyczaje zle znaszać każe.

22. Każe w Officium Kościelnym iednostayność chować, tak w ceremoniach albo obrzędach, które się mają zachować: iako y w tym co się ma mówić, aby wedle opisania naszych praw wszystko się odprawowało. Po Kościele zakazuje przechadzeć z rozmowami, tak z sobą iako y z święteckim. A daleko więcej przy obecności nasświetsego Sakramentu, a zwłaszcza przy ludziach, dla wzgorszenia.

Ta nauka potrzebna może być Siostron, aby y one na swym Chorze przyystoynie się zachowały.

23. Kościoły niech ochodożone będą, y ozdobione: aby w

Q 3

nich

13
officium
Kościelne
nie może
się odlać
nie
ani innym
słom.

13
chorze s.
chorze s.
wac

Jednostay
ność offi.

nich nie byto nic/ coby domowi Bożemu nie przystało/ a przychodzących oży obrazato.

24. Oltarza świeconego stoł przystoynie ubrany/ y chedogo ozdobić/ niech będzie: przykryty trzema obrusami lnianymi/ y gystemi albo białymi/ a żeby zwierzchni wysytek wierzch oltarzow okrył/ y długi aż do ziemi był po obu stronach. Na wierzchu też niechay ma przykrycie skorzane/ albo z grubego y farbowanego płotną/ aby obrusy ochronione były od prochu/ y innego pospocenia.

25. Portatyły/ (które mają być z kamienia wybornego wypolerowanego/ długie na pultory pędzi/ a szerokie na piądz przynamniej/ nie rachując drewna albo ramow) niech wpławione będą przystoynie w pultostu oltarzowego/ żeby troszkę wydały się/ dla tego/ aby Kaptan macając mogł rozpoznać.

26. Korporaty także/ w szerz na dwie pędzi/ w dłuż na pult trzeciej przynamniej/ z płotną ślicznego/ albo białoślicznego lnianego/ szereg y proste/ bez żadnego wyszywania/ albo iedwabiu przysądzenia/ niech będą. A niech będą piarne barzo czysto/ iako y purifikaterze y chustki.

27. Bursy/ niech na wierzchu mają krzyż/ albo obraz iaki święty. Po drugiej stronie słowa do poświęcenia Sakramentu/ wypisane na cedule (kiedy tablice nie maś na oltarzu) We wnaczkę zaś niech będą podsyte materya iedwabna/ albo płótnem cienkim.

28. Amputy tylko ślone/ iasne/ nie malowane/ ktoreby miały przykryćki srebrne albo z cyny/ zc.

29. Konfessyonarze/ z bokow z kratkami w kościele wielkim a nie w kuzie/ przystoynie postawione niech będą. To do braciey.

30. W Zakrystyce cztery tablice niech będą. Na pierwszej będzie Bulla Coenae Domini regorogania. Na drugiej Casus

reseruati

reseruati Episcopo & Summo Pontifici. Na trzeciej/ Annunersarze/ na ktore powinien Konwent. Na czwartej/ Liezbą Nissey powinnych.

31. Godziny dzienne y noene sroych czasow z powinna atencya/ y czciwością/ y nabożenstwem niech się odprawia. A Jutrznie tylko w nocy/ iako się postanowiło na Kapitule Generalskiej w Wenecyey/ 1592. y w Rzymie 1589. Leż w Brezwarzu Rubryka także odprawować zwieczora od s. Trocy/ aż do końca Sierpnia/ kiedy duplex, y tot: dupl. y trzy dni przed Wielkanocą/ y przez Oktawę Bożego ciała/ y Nawiedzenia Paany Maryey.

32. We Nissey niech się nie przygynia nic/ Gęto w Ordynaryuszu nie naznaczono. Credo bez Organ/ cęte niech Rur prąwy y lero y na przemiane śpiewa/ albo Kantorowie ieden wiersz/ a drugi wysytek Konwent.

33. W Credo, na one słowa: Et homo factus est, niech wszyscy kłękają.

Tu też może się przypatrzeć, iako Zakon czci y ochrania starych praw, y zwyczajow: a to, choćay teraz, zamsze przed. Kompletamowia Sorores, sobria estote, &c. przed się nie wyrzucono tego z starych praw, ktore tylko tedy każą mowić, kiedy dwakroć się iada, ani nawnet poprawiono, choćay inż to nie nie waży: ale o tym na końcu Rozdziału Piatego.

Iest tu więcej deklaracye, ale do Siost nie należą.

Nà 2. Rozdział o Inklinacyach.

N A wielu Kapitulah postanowiono y potwierdzono (co też od wszytkiego Zakonu iest przyiato) aby przed najważniejszym Sakramentem/ nie tylko niską inklinacyą wzy-

nić

nić/ ale y okłetać/ nie tylko tedy gdy naprzód przychodzimy do kurni/ albo sie stawimy przed naszymi Sakrament: ale y tedy gdy sie przechodzimy albo przemieniamy okoto niego.

2. Teklekania y prostracye/ na ktore Konstitucya obowiaznie w odprawowaniu Officium, ma sie rozumieć gdy sie odprawuje w chorze: a nie tedy kiedy Siostry mowia sobie prywatnie.

Tu nie masz co wiecy mowić: Bo inklinacye, o których tu rzecz, już sie wyliczyły przy texcie dostatecznie.

Także na Trzeci Rozdział, orátunkach za co sie miało powiedzieć, już sie wyliczyło przy texcie.

Nà 4. Rozdział o Poście.

1. **P**rzeorowice ich namieśtnicy w niebytności w poście s. Krzyża/ nie mają zarówne ani ze wszytką Bracią generalnie y w pospolicie dispensować: Ale mogą czasem/ iako to raz albo dwa w tygodniu/ nie ze wszytkim Konwentem/ ale z niektórymi z przyczyny słusnej dispensować: słusna będzie znająca słabość y ciężka robota.

2. Wigilia s. Dominika ma sie rozumieć/ iako inże posty Zakonne/ w których przetożeni dispensować z słusnej przyczyny. Dla tego Przeorowie y ich Wikaryowie w Wigilia nie mają być trudni dispensować ze mdym/ albo iakokolwiek potrzebującymi/ kiedyby taka Wigilia w Sobota sie trąfiła. Stad znać iż post Piątkowy tego Dominika Wigilia.

3. Ale w Adwent ani w święta ktore (krom Tiedziele) przypadają/ nie będzie mogł dispensować/ nie tylko ze wszytkim

Konwentem/

Konwentem/ żeby drugi raz sie iadło/ ale ani z iedną tylko osobą/ chyba dla choroby/ albo młodości (iako by y w wielki post mogli uczynić) gdyż w naszym Zakonie post Adwentowy tak ścisły iest/ iako post quadragesimalny. Także też y w Piątki/ Przetożony nie może dispensować ze wszytkim Konwentem.

4. Posty/ ktore się w miejscach kiedy Bracia mieszkają/ w pospolicie albo iednostajnie zachowują/ mają y oni zachować/ y także r. 1111. 1112. 1113. 1114. 1115. 1116. 1117. 1118. 1119. 1120. 1121. 1122. 1123. 1124. 1125. 1126. 1127. 1128. 1129. 1130. 1131. 1132. 1133. 1134. 1135. 1136. 1137. 1138. 1139. 1140. 1141. 1142. 1143. 1144. 1145. 1146. 1147. 1148. 1149. 1150. 1151. 1152. 1153. 1154. 1155. 1156. 1157. 1158. 1159. 1160. 1161. 1162. 1163. 1164. 1165. 1166. 1167. 1168. 1169. 1170. 1171. 1172. 1173. 1174. 1175. 1176. 1177. 1178. 1179. 1180. 1181. 1182. 1183. 1184. 1185. 1186. 1187. 1188. 1189. 1190. 1191. 1192. 1193. 1194. 1195. 1196. 1197. 1198. 1199. 1200. 1201. 1202. 1203. 1204. 1205. 1206. 1207. 1208. 1209. 1210. 1211. 1212. 1213. 1214. 1215. 1216. 1217. 1218. 1219. 1220. 1221. 1222. 1223. 1224. 1225. 1226. 1227. 1228. 1229. 1230. 1231. 1232. 1233. 1234. 1235. 1236. 1237. 1238. 1239. 1240. 1241. 1242. 1243. 1244. 1245. 1246. 1247. 1248. 1249. 1250. 1251. 1252. 1253. 1254. 1255. 1256. 1257. 1258. 1259. 1260. 1261. 1262. 1263. 1264. 1265. 1266. 1267. 1268. 1269. 1270. 1271. 1272. 1273. 1274. 1275. 1276. 1277. 1278. 1279. 1280. 1281. 1282. 1283. 1284. 1285. 1286. 1287. 1288. 1289. 1290. 1291. 1292. 1293. 1294. 1295. 1296. 1297. 1298. 1299. 1300. 1301. 1302. 1303. 1304. 1305. 1306. 1307. 1308. 1309. 1310. 1311. 1312. 1313. 1314. 1315. 1316. 1317. 1318. 1319. 1320. 1321. 1322. 1323. 1324. 1325. 1326. 1327. 1328. 1329. 1330. 1331. 1332. 1333. 1334. 1335. 1336. 1337. 1338. 1339. 1340. 1341. 1342. 1343. 1344. 1345. 1346. 1347. 1348. 1349. 1350. 1351. 1352. 1353. 1354. 1355. 1356. 1357. 1358. 1359. 1360. 1361. 1362. 1363. 1364. 1365. 1366. 1367. 1368. 1369. 1370. 1371. 1372. 1373. 1374. 1375. 1376. 1377. 1378. 1379. 1380. 1381. 1382. 1383. 1384. 1385. 1386. 1387. 1388. 1389. 1390. 1391. 1392. 1393. 1394. 1395. 1396. 1397. 1398. 1399. 1400. 1401. 1402. 1403. 1404. 1405. 1406. 1407. 1408. 1409. 1410. 1411. 1412. 1413. 1414. 1415. 1416. 1417. 1418. 1419. 1420. 1421. 1422. 1423. 1424. 1425. 1426. 1427. 1428. 1429. 1430. 1431. 1432. 1433. 1434. 1435. 1436. 1437. 1438. 1439. 1440. 1441. 1442. 1443. 1444. 1445. 1446. 1447. 1448. 1449. 1450. 1451. 1452. 1453. 1454. 1455. 1456. 1457. 1458. 1459. 1460. 1461. 1462. 1463. 1464. 1465. 1466. 1467. 1468. 1469. 1470. 1471. 1472. 1473. 1474. 1475. 1476. 1477. 1478. 1479. 1480. 1481. 1482. 1483. 1484. 1485. 1486. 1487. 1488. 1489. 1490. 1491. 1492. 1493. 1494. 1495. 1496. 1497. 1498. 1499. 1500. 1501. 1502. 1503. 1504. 1505. 1506. 1507. 1508. 1509. 1510. 1511. 1512. 1513. 1514. 1515. 1516. 1517. 1518. 1519. 1520. 1521. 1522. 1523. 1524. 1525. 1526. 1527. 1528. 1529. 1530. 1531. 1532. 1533. 1534. 1535. 1536. 1537. 1538. 1539. 1540. 1541. 1542. 1543. 1544. 1545. 1546. 1547. 1548. 1549. 1550. 1551. 1552. 1553. 1554. 1555. 1556. 1557. 1558. 1559. 1560. 1561. 1562. 1563. 1564. 1565. 1566. 1567. 1568. 1569. 1570. 1571. 1572. 1573. 1574. 1575. 1576. 1577. 1578. 1579. 1580. 1581. 1582. 1583. 1584. 1585. 1586. 1587. 1588. 1589. 1590. 1591. 1592. 1593. 1594. 1595. 1596. 1597. 1598. 1599. 1600. 1601. 1602. 1603. 1604. 1605. 1606. 1607. 1608. 1609. 1610. 1611. 1612. 1613. 1614. 1615. 1616. 1617. 1618. 1619. 1620. 1621. 1622. 1623. 1624. 1625. 1626. 1627. 1628. 1629. 1630. 1631. 1632. 1633. 1634. 1635. 1636. 1637. 1638. 1639. 1640. 1641. 1642. 1643. 1644. 1645. 1646. 1647. 1648. 1649. 1650. 1651. 1652. 1653. 1654. 1655. 1656. 1657. 1658. 1659. 1660. 1661. 1662. 1663. 1664. 1665. 1666. 1667. 1668. 1669. 1670. 1671. 1672. 1673. 1674. 1675. 1676. 1677. 1678. 1679. 1680. 1681. 1682. 1683. 1684. 1685. 1686. 1687. 1688. 1689. 1690. 1691. 1692. 1693. 1694. 1695. 1696. 1697. 1698. 1699. 1700. 1701. 1702. 1703. 1704. 1705. 1706. 1707. 1708. 1709. 1710. 1711. 1712. 1713. 1714. 1715. 1716. 1717. 1718. 1719. 1720. 1721. 1722. 1723. 1724. 1725. 1726. 1727. 1728. 1729. 1730. 1731. 1732. 1733. 1734. 1735. 1736. 1737. 1738. 1739. 1740. 1741. 1742. 1743. 1744. 1745. 1746. 1747. 1748. 1749. 1750. 1751. 1752. 1753. 1754. 1755. 1756. 1757. 1758. 1759. 1760. 1761. 1762. 1763. 1764. 1765. 1766. 1767. 1768. 1769. 1770. 1771. 1772. 1773. 1774. 1775. 1776. 1777. 1778. 1779. 1780. 1781. 1782. 1783. 1784. 1785. 1786. 1787. 1788. 1789. 1790. 1791. 1792. 1793. 1794. 1795. 1796. 1797. 1798. 1799. 1800. 1801. 1802. 1803. 1804. 1805. 1806. 1807. 1808. 1809. 1810. 1811. 1812. 1813. 1814. 1815. 1816. 1817. 1818. 1819. 1820. 1821. 1822. 1823. 1824. 1825. 1826. 1827. 1828. 1829. 1830. 1831. 1832. 1833. 1834. 1835. 1836. 1837. 1838. 1839. 1840. 1841. 1842. 1843. 1844. 1845. 1846. 1847. 1848. 1849. 1850. 1851. 1852. 1853. 1854. 1855. 1856. 1857. 1858. 1859. 1860. 1861. 1862. 1863. 1864. 1865. 1866. 1867. 1868. 1869. 1870. 1871. 1872. 1873. 1874. 1875. 1876. 1877. 1878. 1879. 1880. 1881. 1882. 1883. 1884. 1885. 1886. 1887. 1888. 1889. 1890. 1891. 1892. 1893. 1894. 1895. 1896. 1897. 1898. 1899. 1900. 1901. 1902. 1903. 1904. 1905. 1906. 1907. 1908. 1909. 1910. 1911. 1912. 1913. 1914. 1915. 1916. 1917. 1918. 1919. 1920. 1921. 1922. 1923. 1924. 1925. 1926. 1927. 1928. 1929. 1930. 1931. 1932. 1933. 1934. 1935. 1936. 1937. 1938. 1939. 1940. 1941. 1942. 1943. 1944. 1945. 1946. 1947. 1948. 1949. 1950. 1951. 1952. 1953. 1954. 1955. 1956. 1957. 1958. 1959. 1960. 1961. 1962. 1963. 1964. 1965. 1966. 1967. 1968. 1969. 1970. 1971. 1972. 1973. 1974. 1975. 1976. 1977. 1978. 1979. 1980. 1981. 1982. 1983. 1984. 1985. 1986. 1987. 1988. 1989. 1990. 1991. 1992. 1993. 1994. 1995. 1996. 1997. 1998. 1999. 2000. 2001. 2002. 2003. 2004. 2005. 2006. 2007. 2008. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. 2014. 2015. 2016. 2017. 2018. 2019. 2020. 2021. 2022. 2023. 2024. 2025. 2026. 2027. 2028. 2029. 2030. 2031. 2032. 2033. 2034. 2035. 2036. 2037. 2038. 2039. 2040. 2041. 2042. 2043. 2044. 2045. 2046. 2047. 2048. 2049. 2050. 2051. 2052. 2053. 2054. 2055. 2056. 2057. 2058. 2059. 2060. 2061. 2062. 2063. 2064. 2065. 2066. 2067. 2068. 2069. 2070. 2071. 2072. 2073. 2074. 2075. 2076. 2077. 2078. 2079. 2080. 2081. 2082. 2083. 2084. 2085. 2086. 2087. 2088. 2089. 2090. 2091. 2092. 2093. 2094. 2095. 2096. 2097. 2098. 2099. 2100. 2101. 2102. 2103. 2104. 2105. 2106. 2107. 2108. 2109. 2110. 2111. 2112. 2113. 2114. 2115. 2116. 2117. 2118. 2119. 2120. 2121. 2122. 2123. 2124. 2125. 2126. 2127. 2128. 2129. 2130. 2131. 2132. 2133. 2134. 2135. 2136. 2137. 2138. 2139. 2140. 2141. 2142. 2143. 2144. 2145. 2146. 2147. 2148. 2149. 2150. 2151. 2152. 2153. 2154. 2155. 2156. 2157. 2158. 2159. 2160. 2161. 2162. 2163. 2164. 2165. 2166. 2167. 2168. 2169. 2170. 2171. 2172. 2173. 2174. 2175. 2176. 2177. 2178. 2179. 2180. 2181. 2182. 2183. 2184. 2185. 2186. 2187. 2188. 2189. 2190. 2191. 2192. 2193. 2194. 2195. 2196. 2197. 2198. 2199. 2200. 2201. 2202. 2203. 2204. 2205. 2206. 2207. 2208. 2209. 2210. 2211. 2212. 2213. 2214. 2215. 2216. 2217. 2218. 2219. 2220. 2221. 2222. 2223. 2224. 2225. 2226. 2227. 2228. 2229. 2230. 2231. 2232. 2233. 2234. 2235. 2236. 2237. 2238. 2239. 2240. 2241. 2242. 2243. 2244. 2245. 2246. 2247. 2248. 2249. 2250. 2251. 2252. 2253. 2254. 2255. 2256. 2257. 2258. 2259. 2260. 2261. 2262. 2263. 2264. 2265. 2266. 2267. 2268. 2269. 2270. 2271. 2272. 2273. 2274. 2275. 2276. 2277. 2278. 2279. 2280. 2281. 2282. 2283. 2284. 2285. 2286. 2287. 2288. 2289. 2290. 2291. 2292. 2293. 2294. 2295. 2296. 2297. 2298. 2299. 2300. 2301. 2302. 2303. 2304. 2305. 2306. 2307. 2308. 2309. 2310. 2311. 2312. 2313. 2314. 2315. 2316. 2317. 2318. 2319. 2320. 2321. 2322. 2323. 2324. 2325. 2326. 2327. 2328. 2329. 2330. 2331. 2332. 2333. 2334. 2335. 2336. 2337. 2338. 2339. 2340. 2341. 2342. 2343. 2344. 2345. 2346. 2347. 2348. 2349. 2350. 2351. 2352. 2353. 2354. 2355. 2356. 2357. 2358. 2359. 2360. 2361. 2362. 2363. 2364. 2365. 2366. 2367. 2368. 2369. 2370. 2371. 2372. 2373. 2374. 2375. 2376. 2377. 2378. 2379. 2380. 2381. 2382. 2383. 2384. 2385. 2386. 2387. 2388. 2389. 2390. 2391. 2392. 2393. 2394. 2395. 2396. 2397. 2398. 2399. 2400. 2401. 2402. 2403. 2404. 2405. 2406. 2407. 2408. 2409. 2410. 2411. 2412. 2413. 2414. 2415. 2416. 2417. 2418. 2419. 2420. 2421. 2422. 2423. 2424. 2425. 2426. 2427. 2428. 2429. 2430. 2431. 2432. 2433. 2434. 2435. 2436. 2437. 2438. 2439. 2440. 2441. 2442. 2443. 2444. 2445. 2446. 2447. 2448. 2449. 2450. 2451. 2452. 2453. 2454. 2455. 2456. 2457. 2458. 2459. 2460. 2461. 2462. 2463. 2464. 2465. 2466. 2467. 2468. 2469. 2470. 2471. 2472. 2473. 2474. 2475. 2476. 2477. 2478. 2479. 2480. 2481. 2482. 2483. 2484. 2485. 2486. 2487. 2488. 2489. 2490. 2491. 2492. 2493. 2494. 2495. 2496. 2497. 2498. 2499. 2500. 2501. 2502. 2503. 2504. 2505. 2506. 2507. 2508. 2509. 2510. 2511. 2512. 2513. 2514. 2515. 2516. 2517. 2518. 2519. 2520. 2521. 2522. 2523. 2524. 2525. 2526. 2527. 2528. 2529. 2530. 2531. 2532. 2533. 2534. 2535. 2536. 2537. 2538. 2539. 2540. 2541. 2542. 2543. 2544. 2545. 2546. 2547. 2548. 2549. 2550. 2551. 2552. 2553. 2554. 2555. 2556. 2557. 2558. 2559. 2560. 2561. 2562. 2563. 2564. 2565. 2566. 2567. 2568. 2569. 2570. 2571. 2572. 2573. 2574. 2575. 2576. 2577. 2578. 2579. 2580. 2581. 2582. 2583. 2584. 2585. 2586. 2587. 2588. 2589. 2590. 2591. 2592. 2593. 2594. 2595. 2596. 2597. 2598. 2599. 2600. 2601. 2602. 2603. 2604. 2605. 2606. 2607. 2608. 2609. 2610. 2611. 2612. 2613. 2614. 2615. 2616. 2617. 2618. 2619. 2620. 2621. 2622. 2623. 2624. 2625. 2626. 2627. 2628. 2629. 2630. 2631. 2632. 2633. 2634. 2635. 2636. 2637. 2638. 2639. 2640. 2641. 2642. 2643. 2644. 2645. 2646. 2647. 2648. 2649. 2650. 2651. 2652. 2653. 2654. 2655. 2656. 2657. 2658. 2659. 2660. 2661. 2662. 2663. 2664. 2665. 2666. 2667. 2668. 2669. 2670. 2671. 2672. 2673. 2674. 2675. 2676. 2677. 2678. 2679. 2680. 2681. 2682. 2683. 2684. 2685. 2686. 2687. 2688. 2689. 2690. 2691. 2692. 2693. 2694. 2695. 2696. 2697. 2698. 2699. 2700. 2701. 2702. 2703. 2704. 2705. 2706. 2707. 2708. 2709. 2710. 2711. 2712. 2713. 2714. 2715. 2716. 2717. 2718. 2719. 2720. 2721. 2722. 2723. 2724. 2725. 2726. 2727. 2728. 2729. 2730. 2731. 2732. 2733. 2734. 2735. 2736. 2737. 2738. 2739. 2740. 2741. 2742. 2743. 2744. 2745. 2746. 2747. 2748. 2749. 2750. 2751. 2752. 2753. 2754. 2755. 2756. 2757. 2758. 2759. 2760. 2761. 2762. 2763. 2764. 2765. 2766. 2767. 2768. 2769. 2770. 2771. 2772. 2773. 2774. 2775. 2776. 2777. 2778. 2779. 2780. 2781. 2782. 2783. 2784. 2785. 2786. 2787. 2788. 2789. 2790. 2791. 2792. 2793. 2794. 2795. 2796. 2797. 2798. 2799. 2800. 2801. 2802. 2803. 2804. 2805. 2806. 2807. 2808. 2809. 2810. 2811. 2812. 2813. 2814. 2815. 2816. 2817. 2818. 2819. 2820. 2821. 2822. 2823. 2824. 2825. 2826. 2827. 2828. 2829. 2830. 2831. 2832. 2833. 2834. 2835. 2836. 2837. 2838. 2839. 2840. 2841. 2842. 2843. 2844. 2845. 2846. 2847. 2848. 2849. 2850. 2851. 2852. 2853. 2854. 2855. 2856. 2857. 2858. 2859. 2860. 2861. 2862. 2863. 2864. 2865. 2866. 2867. 2868. 2869. 2870. 2871. 2872. 2873. 2874. 2875. 2876. 2877. 2878. 2879. 2880. 2881. 2882. 2883. 2884. 2885. 2886. 2887. 2888. 2889. 2890. 2891. 2892. 2893. 2894. 2895. 2896. 2897. 2898. 2899. 2900. 2901. 2902. 2903. 2904. 2905. 2906. 2907. 2908. 2909. 2910. 2911. 2912. 2913. 2914. 2915. 2916. 2917. 2918. 2919. 2920. 2921. 2922. 2923. 2924. 2925. 2926. 2927. 2928. 2929. 2930. 2931. 2932. 2933. 2934. 2935. 2936. 2937. 2938. 2939. 2940. 2941. 2942. 2943. 2944. 2945. 2946. 2947. 2948. 2949. 2950. 2951. 2952. 2953. 2954. 2955. 2956. 2957. 2958. 2959. 2960. 2961. 2962. 2963. 2964. 2965. 2966. 2967. 2968. 2969. 2970. 2971. 2972. 2973. 2974. 2975. 2976. 2977. 2978. 2979. 2980. 2981. 2982. 2983. 2984. 2985. 298

abo obrazem / który nad miejscem Przeoryse jest postawiony / y potym iść na swoje miejsca porządnie.

Dokłada Ordinariusz: Gdy wchodzi do Refektarza / niech brząka Przetozony we dzwonek / nie bąrzo krótko: Po skonzeniu dzwonienia / ta która jest napisana na Responsorie godzinne / niech idzie w posrzedek Refektarza równo przed miejscem swoim / y rzecze: Benedicite. Odmówiwszy y ukloniwszy się / niech siawroci na swe miejsce.

2. Potym Kantorissá abo sukcentorissá (na ktorey chorze jest Żebdomada) na obiad (jesli postu nie máś) niech začnie: Oculi omnium in te sperant &c. A Konwent niech domawia Spólnie / y 3 Gloria Patri & Filio &c. y 3 Kyrieleyson. y Pater noster. *To znáć że Kyrie piernusiego nie ma začynáć Kantorissá, bo sie wszytko ma mowić spólnie.* Żebdomadaryssá zátym / abo która trzyma Officium, ma mowić stojąc twárza ku Siostron Et ne nos &c. Oremus. Benedic + a niech tylko ieden Krzyż wczyni na wszytkie stoty. Przystapi w tym ta która ma czytać do stolu / w posrzedek Refektarza mowiac: Iube domne benedicere. A Officium trzymájąca / Mensa caelestis &c. Konwent odpowiedziawszy Amen / niech idzie za stot: a Lektoryssá do pulpity / y skoro wsieda Siostry niech yż nie czytać.

3. W nošeníu misek abo potraw / serwitórki zámie maia od posłednieyszych poczynáć / áże do stolu Przeoryse postępiac po-ki misek staie; chybaby przy stole byta iaka zaena osoba: bo tedy od nieyby poczynáć trzeba: ale zbierájac miski abo ostátki stolarwe / maia od stárszych poczynáć / y tak do mlodszych zstepowác.

4. Skonczywszy obiad / gdy da stárpa dzwonkiem signum, lekcya niech się skonczy (opatrzynwszy to / żeby przed znákiem dánia do słusznego miejsca czytanie doszło) przez Tu autem Domine: Odpowiedziawszy tedy Deo gratias, niech Przetozona

stojąc

stojąc na swym miejscu białe wedzwonek / dotad áże wielka Gese siostr stánie przed stojámi na swych miejscách. A ktore maia czynić wienie / niech nie czynia przed skonzeniem dzwonienia / ále po skonzeniu: która odpráwiwszy niech idá na swe miejsca.

5. Po skonzeniu dzwonienia Kantorissá / na ktorey chorze začynáia / niech pocznie Confiteantur &c. A Konwent spólnie niech konczy y Gloria Patri, y Sicut erat in principio &c. Dopiero ta która benedikowátá / obrociwszy się twárza do obrazu który jest nad miejscem Przeoryse (iako ma być w każdym Refektarzu) niech mowi: Agimus tibi gratias po Amen. Kantorissá niech začnie Psalm Miserere mei Deus &c. A po tych słowách niech Konwent obrociwszy się y ukloniwszy przed obrazem / po parze puści się processya do choru Kościelnego / odpráwuiąc na przemiány wiersze / tak żeby każdy chor swoy wiersz odpráwował. Skonczywszy Psalm y Gloria Patri &c. spólnie wszyscy niech mowia Kyrieleyson &c. y Pater noster. A potym Et ne nos inducas, y in se wiersze má mowić ta która odpráwowátá benedikcyá / obrociwszy się do oltarza: Tymże sposobem y na wieczerzy ma być / wyiarwszy to / że przed iedzeniem mowi się wiersz: Edent pauperes. A benedikcyá się dáie przez Ad cznam vire &c. Po iedzeniu zaś wiersz Memoriam &c. y Benedictus Deus in donis &c.

6. Czasu postu przy obiedzie / ma być iako wysszey się opisáło / dwie rzeczy tylko odmieniwszy. Bo przed iedzeniem / Edent pauperes &c. Po iedzeniu / Memoriam &c. ma się mowić. Leg w Wielki Czwartek y Piątek tylko / Gloria Patri & Filio &c. opuścá się.

Dotad z Ordinariuszá Zakonnego. Wracmy się do Deklaracy.

7. Żadna nie ma w Celli abo w komorze swej trzymáć stolu (to jest dla iedzenia) ale wszytkie tak Przeorysa iako in se máia

R 2

przy

przychodzić do pospolitego stołu w Refektarzu; chyba by z kto-
ra Przeoryśa dyspensowata; aby w infirmarce mogła iść.
Bo z tego że Przeorowie y ich Wikaryowie y inszy Bracia nie
bywają albo stronią od społeczności; wiele Konwentów w ro-
żnych Prowincyach; poświęcały y rozpuscitały sie; y spusto-
sały; tak w duchownych iako y w doczesnych rzeczach. Przeto
też Przeorom zlecaia y rozkazuia; aby sie nie zchraniali od cho-
ru y Refektarza; tylko z słusney przyczyny y gwałtowney; y że-
by się o toż starali między tymi; co pod ich rządem są; niedopus-
zczając tych osobek: czego iesliby nie czynili; niech ich Pro-
wincyalowie za wine składają z rzędu.

8. W Poniedziałki y Srody; niech się z żadnym nie dispen-
sue; aby w infirmarce iadł (to jest mięso) ale zároveň wszyscy
niech do Refektarza idą; y Doktorowie pisina s. O deymnie sie
też woselata licencya; na to dana przed tym. A iesliby się nalazł
iaki Konwent; w którymby się żadna; prawie społeczność; a
zwłaszcza w iedzeniu w Refektarzu nie zachowata; takiemu bie-
rzejmy władza y moc przyimowania do habitu Zakonnego.

9. Przełożeni Konwentscy nie mogą dispensować z Brac-
cia; aby w Refektarzu mięso iedli; ani krom Refektarza ze
wszystkim Konwentem pospolicie albo zároveň; ani z żadnym
Bratem w Adwent. A iesliby się tego porażyli; mają być bär-
zo ciężko karani; a za wine z rzędu złożeni.

10. Maja starże sporządzić; aby Siostry zároveň miały na
dwoie przynamniej; a czasu postu na troie; żeby mogły pościć.

11. W gościnie dopuszcza prawo iść potrawę na miesiąc wa-
rzone; żeby się nie przytrzyć gospodarzowi; ale samego miesią-
ca iść niedopuszcza. d.

Tak rozumiem że tąż wola jest praw naszych; chociażby się iadło
w Biskupow y inszych Zakonnikow.

Co tu w §. 8. kaže Konstitucya o podle siebie siedzący potrzebie
wiedzieć; y wspomnieć słuzaca o to czego iey niedostaje. a insze mają;
pokazuje się iaka miłość ma być między siostrami. że o swa potrzebe
niedbają; a cudzey dogadzają; przypominając Serwitorce; nie tak
słowem; iako znakiem.

Ná 6. Rozdział. O Kollacyey.

1. Wzstoj już w zwozay; aby Kompletą zároveň zacząć
ta się w kościele; iako w inszych kościołach; przez lube
Dne benedicere. abyśmy się z inszymi zgadzali; a ludzie świętey
ktorzy się do naszych kościołow zchodzą; odmianie się nie dzi-
wowali; y tak na Kapitułe Salmaticenskiej 1551. postanowio-
to się. Zdato się iednak baczny y święty Wycom naszym; nie
odmieniac naszych Konstitucy; ale ich przy starożytności zo-
stawić przytożymy deklaracy; że pod ten czas to się chorwato;
kiedy mało się święteckich do nas schodziło.

2. Zebdomadaryśa dając benedikcyę na Kollaciey ma się
podnieść; y stać.

3. Kiedy się napiła Siostry niech się da signum; zacząć
Koncey Lektoryśa; przez Tu autem Domine. Potym starża;
Adiutorium &c. W tym poyda z silentium do kościoła albo
do cel; iesli już po Komplecie.

4. W niebytności Przeoryśe y Supprzeoryśe to wszystko
ma czynić Zebdomadaryśa; albo ta co po niej idzie na tymże
chorze; iesliby y tey nie było.

5. Adiutorium; ma się mówić z wielką powagą; iako y Fi-
delium animar; gdy się mówi przy Konwencie; a przecie tak
czyno aby wszystkie słyszały.

6. Dla wczirności y zakonności; nie ma żadna pic bez dozwo-
lenia; y towarzyski przy sobie; gdyby przypadła potrzeba.

7. Choć się zda nie zakonna po Komplecie pić, tak iż też na Kapitulie Ferrarskiej postanowiono: iż ktoby pił po Komplecie, powinien będzie znorowi Komplecie mówić: iednak że Konstitucya nakazuje, iż się może z licencya Przetozonego napić; choć nie swego czasu, dla tego może odłożyć Przetozony Kollacya czasu postu, kiedy dni troćkie są, aż po Komplecie y po oracyi, albo modlitwie.

Nà 7. Rozdział. O Chorych.

1. W Każdym Konwencie, mają być komory niektóre oddane dla chorych, dobrze opatrzone, w tożsą potrzebne rzeczy, y w inſze rzeczy potrzebne do infirmariety. Ma się też postanowić iedną Infirmarię przednią, dykretką, albo bieżną, ktoraby opatrzała chorym strawę, toż, lekarstwą, y inſze potrzeby do uzdrowienia ich należące. A żeby temu mogła dosięc, czynić, ma się też naznaczyć iaka część pieniędzy, ktore przychodzi do Konwentu z iatmusz: iako to postanowił Papież Ioan: 22. A Przetozona ktoraby się w tym znalazła niedbata, za winę niech będzie złożona z urzędu.

2. Nie ma Przetozona dispensować w jedzeniu mięsa iedno z chorymi, albo iasnie potrzebującymi. Może też krom tego z niektórymi dla słusney przyczyny dispensować, iako znacie się, mi, także też indymi, albo słabymi: Jednak tego nie ma czynić, icz wyjątkiem, albo pospolicie, ani zároveň, ale w niektórych dni, y z dykrety, albo rozsądnie.

3. Choć w domach inſzych Zakonników, y u Biskupów godzi się nam iść za dozwoleniem przetozonego, byle rzadko: iednak inegdy oprocz Konwentu, ani chorym nie godzi się iść mięsa: A ktoby się tego ważył, ma być ciężko karany.

5. O Brá-

5. O Bráciey się mówi tak: Bracia ktorzy są zdrowi, ale dla obżarstwa swego y pieśzliwości, chcą zároveň iść mięsa, a mogąc y tedy y owoedy wstrzymać się od niego, przecie y przez licencya Przetozonego, zároveň iedzą mięso y w tym chcą trwać; bázno się wſposabiają do pogardy, złośliwoey y potępienia godney.

5. Przydać tu text. A drudzy Bracia niech nie iedzą iedno w pospolitym Refektarzu, albo w gościnnym domu: Ani Prowincjatorowie, ani Doktorowie, chociażby nauk pilnowali y wſzyscy, niech nie iedzą w komorach: ale w pospolitym Refektarzu, albo w gościnu, albo iedli są chorzy, iako doktada deklaracya, w domu chorych, albo w domu słabych. Bo y chorym, nie godzi się indziej iść iedno w infirmariety: tedy też y oni mięsa iść nie mogą bez licencyi, gdyż w infirmariety dwoie miejsc iest do iedzenia: lecz gdyby gwałtowna choroba zmagła przypadała, musieliby tam iść, kiedyby leżeli.

6. Kiedyby się trafiło ktorey mieć zaraźliwą chorobę, potrzebąby osobnego miejsca, oddalonego od inſzych chorych, dla zaraży.

Nà 8. Rozdz. O puszczaniu krwi.

1. N Je iest powinność puszczać krew, tylko z porady lekarſkiej: ale ktoby mimo potrzeby lekarſtw, chciał krew puszczać, ma wpatrować te czasy, na to naznaczone, poradziny, y dla niebezpieczeństw.

2. Takie, potrzebą lepiey trochę, bez zbytku, dla pośietku, po deymować, ale bez mięsa; chybąby ich słaba kompleksia, albo młodość wyciągała, na Przetozoney dispensacyi.

Nà

Nà 9. Rozdz. O łożach y pościeli.

1. **Z** Drowym nie godzi się na pierzniętach to jest spodnich pierzynań legać, ale chorym się pozwala za licencyę swych starszych.

2. Co tu także Konstitucya sypiać w suknie, to wytkada Deklaracya o tunicelli, ktora nazywa nocnym habitem albo suknią. Dosyć tedy sypiać w tunicelli, w pasie, w ponczochach, z nacięciem głowy y welum. A iże Konstitucya nie wspomina skąplersza, ktory chociaż jest oświadczeniem Professyey naszej, przecie nie grzeszy się spiać bez niego, y owsem godzi się go zdiąć na noc. Może też tu być trudność z strony ponczoch, w których także y Konstitucya Siostr, sypiać: Bo naprzód po tacińie napisano cum Caligis, ktore słowo ponczochy znaczy wedle dawnych tacińników, (iako czytamy w Dikcyonarzach, tak Kálepiná iako Knápiusá) y to nie całé ale bez przykopycia: są zaś na stopy, skarpetki osobno, ktore zdejmować na noc nie zabrania Zakon. Lecz wolno na to z licencyą trzymać iakie ponczochy wiotche byle sukienne, gdyż w płóciennych nie godzi się przy samym cieple używać. Przykroć to ciátu, ale na umartwienie tego czynić nie jest przeciwnko rozumowi, y owsem na przystuge zbawienia, y Pánu Bogu się to podobá; zwłaszcza iż to z postanowienia Zakonu świętego, z potwierdzeniem Kościoła Bożego. O iako wiele świętych ktorych róbactwo iadło; choćby byli z acnego rodu, drudzy y między nimi dobrowolnie legáli. A dla zrozumienia lepszego, trzeba wiedzieć iż oni dawni Zakonnicy (iako świadczą ś. Básiłius y Kássianus) ubrání y całkiem, iako chodzili tak y spáli: y teraz jest takich wiele Zakonników. Przyczyny tego są te. 1. aby wyselaka pieśzliwość y pobażanie ciátu odrzucili. 2. aby przedcy tacińey do modlitwy się porwali. 3. dla uczciwości, aby nigdy bez habitu Zakonnego się

nie

nie pokazáli: nie tylko innym, ale ani sobie. W naszym Zakonie z baczeniem wielkim postapiono, żeby dla uczciwości nagość była zakryta, y obciążenia wielkiego nie było, y napoty gotowość do przedsięstawienia się na powinność była.

3. Ktorzy tak nie sypiaią, zwłaszcza mając w zwyczaj te rzeczy pomienione w spaniu opuszczać, a nie mając żadney przysyny, tylko ciátu wygadzaiąc, droga sobie ścieżka do pogardy potepienia godney, ktora nie jest bez grzechu.

4. Wszyscy (sámego tylko Generałá wyjąwszy) powinni w pospolitym Dormitarzu sypiać, ktory tak ma być sporządzony, żeby z wieczorá mogli się zamykać: a klucze mają być przy przeorysy albo infey Siostrze bezpiecney. A ktoraby się poważyla bez licencyey spać krom Dormitarzá, ma być ciężko karana.

Nà 10. Rozdział. O Odzieniu.

1. **T** Rochascisley y Bráci napisano w Konstienicyach, bo jest w tercie: żeby kolder na tożko nie mieli z ładnych stor: a y Siostr nie zakazuje tylko z ładnych: A to iako słabszey y zimney komplexy, miasto pierzyn zwierchnich dopuszcza się.

2. Jesny Zakonu żebrącego nie mamy używać kosztownych szat ale podtych. Nie mamy też pasow wysmienitych, ieć ani nożow wydornych. Szad ktorzy mają suknie y kappy drogic, y nad liezbę opisana (a opisuje suknie iedne, dwie tunicelli y kożuch) mają być y sami ciężko karani, y suknie mają być im wziete.

3. Przetożone Konwentskie mają starania y pilności przytożyć, aby y z iatmużn y z intrat opátrzenie się czynilo w szaty. A iesli komu od rodzicow albo przyiaciów dadza się pieniądze na szaty, także pieniądze mają się oddać w rzedowi, ktorego powin-

S

ność

ność jest o takich rzeczach zawiadować / y ten ma postarać się o wszystko.

4. Kto bez przyczyny używa płotną; lub to lnianego; lub kotonowego do ciat / a w tym chce trwać / uśposabia się do pogardy potępienia godnej. Poważa się tu iednak wyiać biodrownice, albo spodnice: Do czego mam cztery przyczyny słusne. 1. Uczciwość. 2. Ochodośliwo. 3. Zdanie Oycow nà Kápitułach Generalskich w Párizu 1246. w Genui potym 1513. pod zactym y uczonym Kárdynalem, nà ten czas Generatem Káietanem, kiedy y dopuszczono y kazano w Konstitucye włożyć, iż płotną może się używać przy ciecie okoto biodr. A choćiaż nà tych Kápitułach było tylko złączenie, albo wznowienie (potácinie Inchoatio) które nie ma być wykonane, a żeby przez drugie dwie Kápituły było potwierdzone, iako maśo tym wyżej karie 14. Iednak ja rozumiem (poddając swoy rozsadek pod zwierzchność Zakonna) iż to potwierdzenie dla tego nie doszło, aby w Konstitucye tego nie kładziono; zwłaszcza iż przytym y co innego pozwolono, iako skárpetki, miasto których obwiniać nogi starym skotem z tunicelle jest zwyczaj, a nie dla tego żeby dopaścić tego nie miano. 4. Przykład w innych Zakonach w których się płotną ostro zakazuje y nie używa, a przecie tego nie bronia, ale dopuszczają.

5. Suknie mają być z syte zerofad a nie otworzyste. Pod ktorymi nie mamy mieć ani ponczoch, ani innych sat innych masći krom białey: Toż się może rozumieć o wszystkich innych rzeczach, krom káppy y welum. Pás iednak że zawośe z skory czarney ma być iako y trzewiki; zwyczaj Zakonny podać. A suknie tak długie, żeby kostki tylko odkryły.

6. Dla iednostáyności Zakonney postanowiono, aby káppy od Wielkieynocy aż do Wszystkich świętych nie były w używaniu tylko do Kommuniey. A żimie w Prowincyach, kiedy się

zwykło

zwykło, mogą się nosić, krom stotu. Toż rozumieć się może, kiedyby tylko iedną godziną miała się odprawować w Kościele iako to Etona / może opuścić iako y Bracia czynią; chyba by dla żimną potrzeba wyciągata.

7. Postanowiono nà Generalskiej Kápituły w Wenecy 1592. aby żaden Brat albo Siostra Zakonu naszego / by nie wie-dzieć iacy byli / nie ważyła się używać stotych instrumentow, albo srebrnych, albo z kámiemi drogich, bądź to przy stole, bądź nà pásiech, bądź przy kápach, bądź nà nożach albo nożentach, y innych rzeczach używalnych. A przestępcom tego, kaze te rzeczy brać, y pospolitości oddawać: a do tego ciężko ich karać.

8. Jest tu podobno druga folgá dla Siostr z tey miary, że y chorey Bracia nie kaze używać płotną do ciat. A y Siostr Konstitucya zamierzają chore.

9. Może się też z tego Rozdziału doysć, że przez suknie rozumie się też tunicellá, gdy tu kaze kozuch między dwiema sukniámi nosić: to jest pod zwierzchnia sukniá nà tunicelli od ciat, iako y w Rozdziale 9. kiedy kaze sypiać w sukni rozumie się w tunicelli.

Nà 11. Rozdział. O Społeczności.

Rozdział ten należy do ślubu ubóstwa: przeto tam o tym serze będzie w Rozdziale piętnastym.

Nà 12. Rozdział. O Kommuniey y strzyżeniu.

Tym samym, iż Konstitucya mówi że Kommunia może być nà rok piętnaście razy, nie zakazuje przecie aby nie miała być więcej: y owszem trzymać się potrzeba tego, co się wyżej napisało nà pierwszy Rozdział. §. 5.

§ 2

2. Toż

2. Toż rozumiey o myciu głowy, kiedyby zdrowie tego potrzebowało.

Ná 13. Rozdział. O Silentium.

Ná zrozumienie tego Rozdziału y Deklaracye, trzeba wiedzieć że tu dwoiákie silentium wspomina się, locale, to jest strony miejsc, & temporale, z strony czasów. Miejsca na których ustawicznie ma być silentium, wylicza się cztery: miejsce modlitny, krocganek który jest przytaczony do Kościoła, a to dla uczciwości Kościoła y grobow umarłych, za które tam trzeba Pána Boga prosić. Dormitarz ábo sypialnia, przez która się rozumieć tak cel-
le kiedy sypiać, iáko chodzenie która jest między cellami: lecz w te-
cie w Bráciey osobno wyrażono silentium w cellách. Bo pierwszy
násy, w jednym miejscu sypiać całkiem, nic się nie rozbiegając, y
to się zwáło Dormitarzem: a potem dla lepszy uczciwości, ábo
wczesności przegrody nácelle uczyniono. Czwarte miejsce ná si-
lentium jest Refektarz, kiedy zámie się też ma trzymać silentium,
ále przy stole bázgo ściśle, bo tam gdy iedza czytania ustawicznie
słuchać máia. Czas y zaś których silentium jest nákazane, są dwa:
Pierwszy od signum które dáia po Komplecie, aż do odprawionej
Primy, a to zámie: Drugi od takiegoż znaku, który uczynia za-
dzwoniny po obiedzie, aż do skonczonej Nony, ále to tylko lecie:
lecz chorym nie leżącym, od obiádu, aż do Nieśporu trzymać káże
silentium Konstitucya. Atoż w Konstitucyách Siostr ná tym mie-
scu nie wspomina się tylko silentium (że tak rzekę) miejscowe, a nie
czasowe: lecz w Rozdziale 15. dáie się znáć o nim, kiedy káże Mi-
strzyni uczynić nowiciuszek, áby nie mówiły ná miejscách y czasów
zákazanych: bá ytu dotkniono, kiedy stánowia áby Siostry nie gada-
ły iedno zá licencya osobną ábo wyrażną, iáko y kiedy się im pozwo-
li.

1. **N**á wyliczonych miejscách ustawicznie silentium ma się
trzymać.

trzymać, a kiedy idą przez krocganek, máia mówić Psalm
De profundis, y in fine Oracye za umarte (cielsi tam leżą)
W cellách mogą czytać, modlić się, spáć, y pisać (cielsi dla zte-
go używania tego nie zákazano) w Refektarzu ustawicznie słu-
chać czytania: w Kościele tylko się modlić. Ná inšych mie-
scách mogą gáć, ále zá licencya osobną ábo dołożną. Lecz
od signum które się dáie dzwonkiem po Komplecie, aż do od-
prawienia Primy, y także które lecie bywa po obiedzie po wto-
rym stole aż do odprawienia Nony, żadnemu się mówić nie
godzi, ále wszyscy máia trzymać silentium.

2. Indzie zaś krom Refektarza iedzac, powinna rzecz si-
lentium trzymać, wytarwsi większego iednego y Doktorów tylko.
Toż dokáda, chociażby się iádo nie w Konwencie, y obcych,
że silentium máia wszyscy trzymać, krom tych dwu.

3. Generał może dispensować áby wszyscy z nim iedzacy mowi-
li z sobą, kiedy nie w Refektarzu iedza, ále w Refektarzu nie mó-
że tej licencye dáć, bo tam ustawicznie silentium: Toż też może
Prowincyał w niebytności Generálskiej, ále oba to bázgo rzadko
máia czynić y pozwalać, a do tego y słusney przyczyny trzeba.

4. Jedną y przy stole w Refektarzu y indzie bez winy wse-
lákty godzi się cichucho to jest septem, przemówić o potrze-
bach stólowych stólkami iednym, ábo dwiema przez mowa
cáta ále dokonczoną.

5. Jest w tercie w Bráci, że chorzy którzy nie leżą, máia trzy-
máć silentium od obiádu aż do Nieśporu: także też po Kom-
plecie kiedy się dá signum. O czym ná koncu się powie serzey.

6. Kiedy wiečerza jest po Komplecie, iáko w Niedziele zia-
mie, ná ten czas nie záraz po Komplecie dzwonić ná silentium
(iáko inegdy) ále gdy się inš stoncy wtory stół: a tedy inš po-
winność będzie chować silentium.

7. Silencya przy stole y po Komplecie bázro ściśte są/ wedle Kápituły Generálstiey Párisstiey 16 11. Przeto dáwać dozwo-
lenie ná mówienie przy stole/ y Generatorowi to wyieto z mocy/
iáko maś w Deklaracyách bráckich. litera d.

8. Mowa zaśie dla porátowánia dusznego/ Gásu kónánia
Brátá ábo Siostry/ nie psuje ani nárusza silentium, bo słusna
bázro przyczyna.

9. Ktorzy siedzą ná ziemi o silentium/ nie powinni o chle-
bie y wodzie pócici/ ale iść co y drudzy: chyba by to wzwyżá-
in miáły/ iáko się nápisáto w Rozdziale 19.

10. Byto w Deklaracyách stárych Konstitucey/ żeby ná in-
szych miejscách godzito się mówić zá osobną licencyą. A do-
tóno/ że te licencya bráć y mieć rozumie się kiedy po Salue, kto-
re się mówi ná koncu kádey godziny/ obracájąc się Brátia do
Przetószonego kładá palec ná usta. A toś tych słów iuż wzmienio-
no w nowych Konstitucyách/ y słusnie. Bo táka licencya jest
Generálná/ głucho: á tu trzeba speciálney/ to jest osobney y
wyróżney.

11. Co tu ráchować káże te rázy ztámanego silentium między
dwieiná Kápitulámi, rozumieć trzeba, że się to mówi Kápitulách,
które tedy bywáły ná káždy dzień, á teraz rzedzey, kedy się óskarżáia
o silentium. Bo w nocy po Salue, ktoby ták byt swowolny, y ktoby
go wpátrzył, kedyby trzy kroć ztámat silentium? Wic w Bráckich
táak nápisano: Ieśliby kto między dwieiná Kápitulámi siedm kroć
ztámat silentium, ná iednym obiedzie niech siedzi ná ziemi.
Wielkaby to rospustá ták wiele rázy przez noc powázáć się gadek, ke-
dy inśy ná pokoiu są. Bá y to; kogożby náleśt do gadek? zwtászczá
onego czásu wielkiey obserwánciey, kedy pisano te Konstituce.
Do tego z Konstitucey ták Bráckich iáko siestrzennych tákno się
tego domyślic. W Bráckich litera h. Mówi się áby się Brátia o-

(skarżáli

skarżáli o silentium w Kápitułe: A potym, ieśliby kto między dwie-
iná Kápitulámi siedm kroć silentium ztámat &c. Tu obaczyć
się możemy, że to słowo Kápitulá, ták się bierze ná pierwszym iáko
ná wtorym miejscu: zwtászczáże Konstitucya ow czás milczenia
iuż názwátá silentium od signum, które się czyni po Komplecie,
á žimie po wieczery aż do skónczenia primy. Tnigdy w Konstitu-
cyách, ani Deklaracyách, ani w Kápitulách Generálskich, nie ná-
zywáia tego silentium po Komplecie (między dwieiná Kápitulá-
mi) ani przez Kápituły ná tym miejscu rozumieia Kápituły Go-
dzinne. Bá y nie do rzeczy: bo choćby się odpráwiło, nie tylko
Tu in nobis es Domine ná Komplecie, ále y samá Kompleta, ie-
śsze silentium postánowie nie náślepue aż po dzwonienu:
táke po Cápitulum Regi saeculorum ná primie, iěśsze się nie
otwiera drogá do mow, ále aż się skónczy primá. Wic kiedy te Ca-
picula się opuścáia, iáko trzy dni przed Wielkanocá, áże do Prze-
wodney Niedziele: to by iuż silentium chowác się nie miáło? Iá-
śniey troche w Konstitucyách Siostr pokázanie się, gdy stánowia, zá
piernwśte ztámanie silentium z wmysłu uczynione krom stótu, má
mówić Siostrá zá pokute Miserere, zá wtóre discipline wziáć, zá
trzećie ná ziemi siedzić. Y doktáda: A to ráchowanie rázow
niech będzie między dwieiná Kápitulámi. Tu iż wymuie sámó
ztámanie silentium przy stole, które się ciężey kárze: dáćie znáć że
wsytko inśe zánwiera, nie tylko od Komplety ále y od obiádu, y ná
inśych miejscách zákázanych. Ná to: kiedy bywa Generálná
absolucya od win, y káránie, ná ktorey się wspomina tylko ztámanie si-
lenciey między dwieiná Kápitulámi: á Prowincyat tylko sám wol-
nym czyni od káránie zá ztámanie silenciey przy stole: Tedyby tá ab-
solucya nie bytá zupełná, bo kiedyby się przez dwie Kápituły rozu-
miáły Kápitulá Komplety y Primy, od inśego silentium nie czy-
niłby ná wolnymi, ani od owego które od obiádu aż do Nonylecie,

ani

ani od Refektárskiego, Kościelnego, y Dormitárskiego. Przeto tak rozumieć trzeba, iż od wszystkiego rozgrześsa (iż tak rz. ke) cokolwiek było od przeszley Kápituly, aż do tey ostatniej: a chociaż teraz nie bywa co dzień Kápitulá, to nic nie wádzi; ponieważ że Zakon naznaczył Kápitulny czas przynamniemy raz we dwie niedzieli, dla náuk y zabaw, których iż w Siostr nie máś, wolno przełożoney ie czynić. Ale cóż to ma do tego: są nie są codzienne Kápituly, przecie przełożony ddiac absolucya rozgrześsa od wszystkiego co było między Kápitulami, lub to gestymi, lub rzadkimi: Iáko też miał intencya kiedy tylko w światá wielkie dawał absolucya, od tego co się przestępowało silentium między wiele trzymánym Kápitul, y już o to nie karano.

12. Nie trzeba się też tu dziwować, że tak bázgo ochrániáia słotowego silentium náciśleysego, że też y przełożoney zádáia karanie: náwet y wśelákim przełożonym w Bráciey. Co też wyrozumiał dobrze Nigronus Regula 26. num: 29. Bo koniecznie chce prawo Zakonne tak ściśte mieć silentium, a zwłászczá słotowe, od ktorego żaden się nie wyimuje, ani stary, ani młody, ani brát, ani oćiec, ani żaden przełożony: y owśem tymże trzeba dla przykładu, vchodząc wzgorszenia, nawłecygo trzymać. A nie ma się to rozumieć zá znieważenie vrzedu. Samby się niezważał, kiedyby zły przykład z siebie dał, y owśem kiedyby zá iego powodem także y inszych stárzych, gorsyli się drudzy, y także też tamáli silentiū, y Zakonby się rozgłabiał, grzesyli by śmiertelnie. A wzgorszymy występkiem nie ma tego nápráwić zbudowaniem przez pokuty czynienie? Abo też przełożony nie człowiek, y nie może wykroczyć? Nie táka iest powagá y posánowanie w Zakonie, iáko ná świećie. Ma tu przykładnieyszym być przełożony: a upadłszy ma z siebie dobry przykład dáć do pokuty y dość uczynienia. Przeto ná Kápitule Generálskiej, iáko mamy w nászych Konstitucyách dist: 2. cap: 8. text: 3.

8z 6. máia Definitorowie moc zupełná karác Generátá, y má przed niemi wenia czynić, y sáмого siebie oskarżác: a potym vstąpić áby o nim rádzić wolnie. Pokorá y pokutá nigdy nie zelży człowiekú, ráczey zaleć: a inszych zbuduje. Włec kiedy feria, namłodszy Káptan dáie discipline starym którzy są w chorze, y Przeorowi, y Prowinciałowi, y Generátowi.

13. Ieszcze iest tu wiecey do objaśnienia. Spyta kto, czemu pochorym nie leżącym wyciąga práwo dtuższe silentium, niż po zdrowym? Odpowiedz: Dla głowy, która mowa zamordowana bywa: Druga dla prágienienia, bo mówiac vprágnie, a często pić škodzi: Trzecia, dla skupienia myśli swych ku Pánu Bogu, y dla czásu do postrzálnych modlitw.

14. Czemu to káze Konstitucya zaráz po obiedzie trzymać silentium? z dá się to przeciwno zdrowiu. Odpowieda Aluarez tom: 2. de Adeptione virtutum, lib: 3. part: 5. Sect: 1. cap: 16. Naprzód, iż táki iest zwyczaj w starych zakonach. Thomas à Kempis do tego wie dzie: a ślusność pokázuie, áby Zakonnik náiać się zábáwił się z Pánem Bogiem y sám z sobá, a nie z inszymi. Bo ciáto pośilone rospustnieysze iest. a duch do rozermánia sposobnieyszy, ięzyk do próżnych mów skłonneyszy, wśytek człowiek do zabávki dtuższej chćinśy: záczyń okázya predka do zwały y słow ztych &c. Toż y ś. Grzegorz twierdzi, y rádzi schraniác się towarzystwá po obiedzie, y milczec.

Nà 14. Rozdział. O przyimowániu do Zakonu.

Tę Examinatorci máia być z stárzych y rostopne. A gdy będą eráminowác, bądź roźnie bądź spólnie, máia iudźko łagodnie wypyttywác, począwszy naprzód od przestód wyrażonych

wyrażonych w Konstitucyach: A co wyrozumieć/ mają odnieść wiernie Komwentowi/ puszczając to na rozsadek jego/ jeśli ma być przyięty. A trzeba się bardzo chronić/ aby nie przyjmowali się nieposobni: albo ci którzy mają wady iakoby niezbyte y przyrodzone/ iako jest wrodzona gniewliwość piąnstwo/ młodość natury ze złego zwyczaju/ y skłonność do zapalczywości/ y inne przyniosły o którychby poprawie słaba nadzieja była.

Potym pytać/ którym duchem/ umysłem/ y intencyą/ obrali sobie ten żywot Zakonny: co za cel sobie postanowili/ jeśli dla pragnienia doskonałego żywota/ y dla tego aby wolniej Panu Bogu służyć mogli; czyli z lekkości albo affektu ludzkiego albo z iakiego niesłusznego poruszenia. Nad to iakiego rodzaju/ jeśli dobrego toż/ iakiej dużej/ iaki był żywot y obyczaje przed tym/ żeby rodzicom potrzebujących pomocy albo poratowania nie odbiegali. To Klemens Ośmy wyraził/ iako jest w Deklaracyach. lit: b & f.

Dotego jeśli nie dla niedzi/ albo schramlając siaroboty/ albo dla sirogości rodzicom: jeśli z namowy/ czy z własnego/ a szeregogo nabożeństwa: A iako dawno taki umysł ma: jeśli też nie mają iakiejkolwiek wady.

2. Probacyi czas/ rok cały (tak żeby nie tylko dni/ ale y godziny się zupełnie wytrzymały iako Doktorowie wga) y nie przerywany: który rok nie może się pogać/ iedno po skończonym piętnastym roku. Przerywałby się też rok y iedną nocą/ albo y iednym dniem. A żeby ważył się takich przyjąć/ przed całym rokiem probacyi/ y przed szesnastym rokiem grzeszy śmiertelnie/ bo czyni przeciwko przykazaniu Kościelnemu: także y ci którzy na takie przyjęcie zezwalaia/ y traca prawo na przyjmowanie inszych/ y mają być cięższ winą karani.

3. Wygnány

3. Wygnány z inszego Zakonu/ nie ma być przyięty do naszego pod ciężkim karaniem: a przecie y professya nie byłaby ważną/ pozbyć go z Zakonu trzeba. Toż rozumiey o profesie inszego Zakonu/ gdyż tego sąt azano pod klatwą/ y trzeba by na to dozwolenia Papiestkiego/ kiedyby się miał profes inszego Zakonu przyjąć.

4. W niebytności Przeorowskiej albo gdy on choruje/ nie może Suprpreor przyjmować do Zakonu/ ani mu tego Przeor zlecić może/ tylko Prowincyal: a trzeba by osobnego y wyraźnego zlecenia. Lecz po śmierci Przeorowskiej/ albo skonczeniu y złożeniu z urzędu/ może Suprpreor y przyjmować y profesować/ gdyż we wszystkim na ten czas następuje na władza Przeorowska.

5. W Brackich Konstitucyach jest/ żeby Komwierś nie miał być przyięty/ tylko za dozwoleństwem Prowincjalskim/ y zezwoleniem dwu części Kapituły Brackiej/ y żeby miał lat 18. A Klemens Ośmy postanowił/ aby miał lat 20. y żeby umiał nauki Krześciańskiej przednieysze punkta. Dopiero po 21. roku/ skonczywszy rok probacyi niech professya czyni/ y to jeśli sposobny jest do Zakonnej doskonałości/ y duży do roboty. W Bononicy zaś na Kapitulie postanowiono/ aby kiedy jest obyczaj przyjmować Tercyny/ żadnemu nie dawano habitu Komwierśkiego/ a żeby pierwey przysługował Komwentowi dwie lecie w habicie Tercynskim/ aby tak doświadczyć się mógł duch y siły jego/ Szego nawiecey potrzeba w Braciey Komwierśowej. A kiedy nie mają zwyczaju przyjmować Tercynow/ trzy lata mają probować/ aby w pierwszych dwu leciech obaczyły się ich siły/ postugi/ y jeśli są sposobni na prace. A dopiero trzeci rok im ma się naznaczyć na probacya/ aby po trzecim roku byli przyjęci/ jeśli by się dobrze zachowali.

T 2

Tak

Tak rozumiem, iż to tylko do Bráci należy, wskazać kto wąpi-
niech się rądzi Oycá Generatá.

6. Żaden z nich Generatá / Konwiersowi nie może dać skła-
plerzów białego. Bo y nieważnoby to było nic; y tego coby to
uczynił także złożył w rzedu / y głos odiać ic. Należy, kto jest
przytety do habitu Konwierskiego / ani przed professyą nie mo-
że być przeniesiony do habitu Klerickiego: iako Klemens Ośmy
postanowił.

7. Po professyey do ksiąg / kiedy się podpisują Klericy / y oni
też niechay podpisać swoje professy. A którzy nie umieją pisać /
niechay po cudzey ręce krzyż przypisać / a świadkowie zaś przy-
tomni niech się podpiszą.

8. Ztego toż nie ma być przytety bez licencyey Prowincja-
lskiej: A przytety nie może być Suppreorem ani Wikaryem /
chybaby z nim dispensowano / a daleko więcej Przeorem.

9. A kiedyby taki miał być przytety za licencyą / trzeba
opatrzyć więcej niż w inszych / żeby dowcip y cnota / zachowa-
wanie y zasługi nagrodziły defekt rodząin / y żeby też przytęcie
to mogło się przydać Zakonowi na co dobrego / y być pożyteczne.

10. Zakaznie się przyjmować do Zakonu / w celli / y na miey-
scach prywatnych / ale tylko w Kapitułach / tak do habitu iako y
do professyey.

11. Trzeba napisać lata y Gás tych którzy albo habit przy-
mują / albo professy czynią / tak iako się niżej powie.

12. Użytkownik w Konstitucyach Siostr nie wyrażono / iako
Konwierski mają zaczynać swe godziny / iednak że piękny spo-
sob jest wypisany w Konstitucyach Bráckich / dla tego się tu
przyłoży / aby które się mogą nauczyć tego zażywały. Gdy
tedy wstana na Jutrznia: mają naprzód odprawić Pacierz /
Pozdrowienie P. Mariy / y Kredo.

Potym

Potym pogna jutrznia tak: Domine labia mea aperies,
Et os meum annuntiabit laudem tuam. Deus in adiutorium
meum intende, Domine ad adiuuandum me festina. Glo-
ria Patri & Filio & Spiritui sancto: Sicut erat in principio
& nunc & semper, & in secula seculorum Amen. Potym
mają odprawić 24. Pacierze z Pozdrowieniem Panny Mari-
ey: na koncu Kyrieleyson. Christeleyson, Kyrieleyson:
Pater noster &c. A to odmówiwszy zakonzyć tak: Per Do-
minum nostrum Iesum Christum filium tuum qui tecum vi-
uit & regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sa-
ecula seculorum Amen. Domine exaudi orationem meam
Et clamor meus ad te veniat. Benedicamus Domino: Deo
gratias.

A tak pogynają y konca godziny insze. Przed Prima mo-
wają: Pater noster &c. Ave Maria &c. Credo &c. Ale przed
inszymi godzinami / tylko Pater noster, y Ave Maria. Po Kom-
pletie też Pater noster, Ave Maria, y Credo.

13. Konwiersze niech nie mają Psalterzów ani inszych ksiąg
żeł / y karac ich trzeba kiedyby dla swych prywatnych nabo-
zeństw / roboty pospolite y sprawy publiczne opuścili. A także
Przełożonym / aby starania przyłożyli / żeby zawsze zabawa swa
mieli w kuchni y indziej / y iakiego się rzemieśla nauczyli / a nigdy
nie proznawali. Musy zawsze słuchać mają / y na kompletie być /
a przynamniemy na Salve: chybaby ich wielka potrzeba wymo-
wiała. Trzeba też przełożonym iak napilniey się starać / aby ich
takim Mistrzem opatrzyć / którzyby ich zaprawili w pokors / po-
stuszeństwo / y insza pobożność Zakonna.

14. Kiedyby iaki znaczny słachć / ale niemniejety był przy-
tety dla swey zacności do habitu Klerickiego / ten niebyłby po-
winien na pacierze Kleryczne / ale na swoje Pater noster (to jest

T 3

na

na Konwierskie) zwłasczą kiedyby sie oświadczyło, że nie będzie podległy powinnościom Kleryckim.

15. Jesliby który Kleryk bardzo złośliwy, a na powinności Kleryckie nieposobny był: tegoby przetożony za iego winę mogł uczynić Konwierszem, byle nie był Subdiaconem.

16. Własne postanowienie dla Zakonnie Klemensa Osmego: Aby żadney nie przyjmowano do Zakonu, ażby porwinni albo opiekunowie mieli gotowy posag oddać po professyey: a tym czasem w probácii opatrowali żywnością albo potrzebami.

17. Do tego żeby ważna była professya trzeba wiele. 1. mieć lat 16. skonczonych od narodzenia. 2. zupełnego roku probacji, żeby y godziny wyszły wszystkie (bo ktoby obleżony był o piętnastey, przez rok nie może czynić professyey o szternastey. 3. żeby nic go nie przerywać, iako sie rzekło. 4. żeby większa potowica Konwentu zezwoliła, a na Konwierszą dwie części: Tak waga Konstitucye tu y Deklaracye. Do tego cytay o tym Sanch: Moral: lib. 5. cap. 4. num: 64. tam naydziesz inszych Doktorow na świadectwo wezwanych.

A żeby to zezwolenie przez wotowanie bezpieczniey sie dawało, przytacza sie w Deklaracyach postanowienie Leona Dziesiątego Papieża, przyięte od Zakonu na Kapitulie Generalskiej w Salmántyce 1551. kiedy rozkazuje, aby wszystkie wotowania wyprawosy Elekcy, byty dawane tajemnie przez saby albo groch y inne ziarná, wysluchawszy iednak pierwey wszystkich, którzyby w tey sprawie chcieli co mówić. Ponowiono to y w Walencyey 1596. aby przyięcie do Zakonu y na profess-

172. bywało w Kapitulie przez wotá sekretne, albo te różne ziarná ktore są znáti zezwolenia, y nie zezwolenia.

Forma

Forma przyjmowania do Zakonu.

1. **N**aprzód w Kapitulie Przeoryśa ma obwieścić wszystkim iako y kto sie prosi do Zakonu: y powiedziawosy co wyrozumiała sama, także drugim Examinatorom powiedzieć, co też one zrozumiały.

2. Examinatorci niech powiedzą Kapitulie, coby siam zdało wedle sumnienia prawdziwie, bez affektu żadnego tak nienawiści iako sprzyjaźności.

3. Przeoryśa niech puści na wotá Siostr, aby wolno mówity podoba się, albo nie. Leż iako sie wypisáto z Konstitucyey po odprawieniu mowy (jesliby która chciała co w tey sprawie wniesć) ma sie każda przyjmować przez wotá sekretne, tak v Bráćey iako v Siostr: tak do obleżenia iako na professyá, w Walencyey 1596. jest to w Deklaracyach Konstitucy, na końcu Rozdziału.

4. Jesli większa potowica zezwoli sie na Kleryká, albo dwie części na Konwierszą, przydzie na przyięcie: A te voces máia dawać wszystkie Kleryki.

5. Obwieści sie to przyięte, aby sie przygotowała.

6. A iże oblożac v Siostr, dwie sie pospolicie Kapituly czynia. Pierwsza dla przyięcia: Druga do dania hábitu po 11 sy wedle zwyczáiu dawnego. Przeto pierwsza Kapituła na tym tu stanie, y postanowi sie czas do obleżenia, y przygotowanie czynić sie będzie.

W dzień obleczenia.

1. **G**dy Siostry po dywonienu do Kapituly wchodzi, ta która ma być przyjmowana, niech przed Kapitularem

pozostanie

pozostanie z Mistrzynią / a ta ią nauczy / iako ma wśędzysy do pośrzedka Kapituly (ktory iey Mistrzyni pokaze) pasć krzyżem : a gdy ią Przeoryśa spyta cegoby sukata / żeby odpowiedziata : Miłosierdzia Bożego y waszego.

2. Nauczysz / niechże ią Mistrzyni zaprowadzi własnje w pośrzedek Kapituly / y pokaze miejsce kedy ma pasć krzyżem.

3. Po pytaniu / y odpowiedzi / Przeoryśa kaze iey wstać / y przemowę taką wżyni. Córko miła : O dwie rzeczy proszę : O miłosierdzie Boże y nasze. Lecz miłosierdzia Bożego my tobie dać nie możemy / ale peronie tufymy / żeś go już dostąpiła / gdyż Pan Bog natchnął cie y pociągnął do Zakonu.

4. Naszego zaś miłosierdzia pokazać / albo dać ci nie możemy bez niektórych kondiccy / z ktorych iedne są abyś żadney wady albo przeszkody nie miała : drugie abyś miała wola pełnić niektóre rzeczy. Pierwsza tedy wada jest / kiedybyś była zamężna / a nierozwiedziona wedleporządku Kościelnego / nie moglibysmy cie przyjąć. Druga / kiedybyś była niewolnica (lecz teraz tego w Chrześcijaństwie nie maś / chyba kiedyby to przyiecie było w Pogańskich stronach.) Trzecia / kiedybyś na sobie miała dlugi wielkie / ktorychbyś zaptać nie mogła : Albo żebyś była podległa rachunkom iakich szafunkow / y administracye dobrych : gdyż Zakon ubogi nie mógłby cie zastąpić. Czwarta / kiedybyś była infego Zakonu profeska / bo tambyś należała. Piata / jeśliabyś miała iaką chorobę lub to skrytą / lub też iawną : Bo Zakon dla swych prac y ostrości ciatła sił wymnie / a nie nadsztawia / ani naprawia : y Siostry mają co czynić : a kiedyby miały ostanie chorem służyć / nie byby omieśkanie w wielu rzeczach mieć. Dokozy Przeoryśa : A gnieźże iakie wady z tych pomienionych w sobie : ktora gdy odpowie że nie : poprowadzi dalej swą przemowę Przeoryśa.

5. Na dostapienie naszego miłosierdzia / nie dosyć na tym / nie mieć tych przeszkod do Zakonu : aleć trzeba wiedzieć / co też będziesz miała chować w Zakonie / abyś potym nie rzekła : Opuściłam się / albo nie spodziewałam się tak twardego Zakonu. Maś tedy wiedzieć / że tu w Zakonie dwoiak ięsa rzeczy / ktore mamy wykonywać : Jedne pospolite wśytkim Zakonom / ktore są iłtota y fundamentem Zakonu. Drugie obserwancye / sposob albo ostrości życia własne Zakonu naszego.

Fundamenty / są trzy śluby / Posłuszeństwo / Ubóstwo / y Czystość. Z strony posłuszeństwa. Trzebać wiedzieć iż będziesz powinna / Regule S. Augustyna y Konstitucye nasze chować : y coć roztąż Przetożeni : Tak że nie będziesz rozumiała mieć iaką wolność / ale zupełnie podległa będziesz prawu y Przetożonym : zbywszy y zaprzawszy się własney woli. Nie będziesz mogła ięść / pić / bez licency / ani chodzić po Konwencie to tam to sam / ani gadać / ani czynić coć się podobać będzie / bez woli przetożonych. Z strony ubóstwa. Nie będziesz mogła nic brać y przyjmować bez dozwoleńia / ani mieć nic / by namnieyszey rzeczy / co by się rzec mogło / żeby to twoie albo moje. Nawet y to coć się do używania pozwoli / zarosie Przetożoney woli podległo będzie : ktora będziec mogła roziać kiedykolwiek będzie chciała / a ty sprzeciwieć się nie będziesz mogła / ani przeciwko Przetożoney prawu mieć żadnego : Bo inaczey byłabyś proprietarką / grzesząc przeciwko ślubowi ubóstwa. Pieniedzy / wchowyw Boże mieć przy sobie / ani ich wydawać / kiedybyć się zład dostały : nie będziesz też mogła nic dać / darować / zamianę czynić y w tych rzeczach / ktore tobie pozwola do używania / by też namnieysze były / bez dozwoleńia Przetożoney. Bo w nich żadnego prawa nie maś / tylko same używanie / y to po i iako wola Przetożoney. A może się trącić / że będziesz miała habit

gorzsy niż drugie/ zdarty/ łatany/ iakiegobys sie nie tknęła na
 święcie/ tu trzeba chętnie znosić pomniac na ubóstwo. *Z stro-*
ny czystości. Bedziesz powinna chować nie tylko cielesną ale y
 wnetrzną: to jest/ nie myśleć o rzeczach nie wżiwych/ ani sie
 kochać w nich. Wiec nie bedziec sie żadnym obygaiem godzi-
 to rozmow mieć plugawych/ ani ich słuchać/ ani sie zapatro-
 wać ni na łogo/ ani znakow iakich pokazywać. Awo z strony
 cielesności/ masz sie rozumieć/ iakobys nie była człowiekiem/
 alekāmieniem albo drewnem: albo raczej tą/ która y myśla y
 mowa/ ogyma y wszytkimi władzami wlepiona jest/ y wtopio-
 na w oblubiencu duszy swej.

6. Podzmyś do niewczasow y niedogody ciātu: do Żakon-
 nego życia y obserwanciey: Że ta cnota czystości/ trudna jest/
 wiec ostrości trzeba czynić na ochrone y zatrzymanie iey. Dla
 tego każdy Żakon ma swoje wdrażenia na pobągowanie ciātu:
 iako są czuyność/ wstawania na sutrznia/ posty/ biegowania/
 silencya/ nie towar yżenia/ twarde legai/ i/ podła śiaty ić. Ma
 też osobliwie nasz Żakon/ wstrzymywanie sie od iedzenia miesi/
 że go nigdy nie ie krom choroby a potrzeby/ y to z licencya: iako
 sie w prawach naszych opisalo. Tuz też jest post od 8. Krzyża/
 aże do Wielkieynocy po raz iedzac/ krom samey niedziele. Lecz
 że Żakon ma dyskretya na potrzebne/ może Przełożona wfolgo-
 wanie uczynić/ kiedy obaczy słusność. Czasem bez żadney winy
 twoiey/ dla doświadczenia/ wniżenia/ podła cie zawstydzenie
 od Przełożoney/ przymowka od Siestr/ strofowanie ić. to
 wszytko cierpliwie znosić trzeba. Do tego/ wiedz też o Klaus-
 zurze/ która jest iako więzienie dobrowolne a wiekuiście/ że nigdy
 nie tylko wynieść z Konwentu nie bedziec sie godziło/ ale y do
 kraty przyść bez licencyey y towarzyski/ gdy do tego przystapi
 słusna przyczyna: A przecia y z powinnyimi rzadko y krotko ga-
 dać potrzeba.

7. Atoż

7. A toż te wszytkie rzeczy przykre trzebać znosić cier-
 pliwie/ które iesliby sie ciężkie zdaly/ pamieta y maia wiel-
 ką zapłata/ to jest żywot wieczny y zbawienie/ które z strony
 Bożey obiecuie/ iesli wylizzone rzeczy chować bedziesz. A chcesz
 że to wszytko zachować wedle możności twej za pomocą Bo-
 ża. Gdy odpowie/ chce: Przełożona niech mowi: Dominus
 qui incipit ipse perficiat. A Konwent niech odpowie Amen.

8. Dopiero Mistrzyni/ niech ia prowadzi do Przełożoney/
 y każe iey wkleknąć przed nią: A Westiarka też habit zgotowa-
 ny niechay podaie Przeorzyfey/ która naprzod ia oblecze w su-
 tnia/ a potym niech przepasze pasem/ zaty m skaplerz niech kła-
 dzie y piasze/ a na ostatku wrzynałosy włosy niech Żakonnie za-
 wicie.

9. Skoro bedzie obleczona/ niech wszytkie wklekna/ a Kan-
 torissa zagnie: Veni Creator Spiritus. odprawiłosy pierłosy
 wierś/ iako na Swiatki: niech Siostry ida do choru po parze
 konczac Hymn: a za niemi Przeorysia/ po ktorey ma iść Mi-
 strzyni prowadzac z sobą Nowiciuske/ aże do kraty chorowey
 przed ostarzeniem/ kiedy iey Mistrzyni każe znnowu leżec Krzyżem:
 A Przeorysia zostanie w chorze na swym miejscu. Lecz obloksy
 Konwierśke/ może sie to wszytko na tymże miejscu w Kapitu-
 larzu odprawić/ iako sia niżej powtorzy.

10. Skonczyłosy Hymn/ y odmowilosy Kyrieleyson ić. y
 Pacierz/ niech mowi Przeorysia: Et ne nos &c.

V. Emitte Spiritum tuum & creabuntur,

R. Et renouabis faciem terræ.

V. Saluam fac ancillam tuam,

R. Deus meus sperantem in te.

V. Domine exaudi &c. R. Et clamor meus &c.

Grácie pod iednym Per Christum Dominum nostrum.

V 2

Oremus

O. R. E. M. V. S.

DE V S qui corda fidelium sancti Spiritus illustratione docuisti, da nobis in eodem spiritu recta sapere, & de eius semper consolatione gaudere.

Pratende Domine famulæ tuæ dexteram cælestis auxilij, vt te tota corde perquirat, & quæ digne postulat assequatur. Per Christum Dominum nostrum.

11. Potym Mistrzyni kazawszy Nowicjusce wstać / niech zaprowadzi ją do Przeorys / aby tam wstąpiła / y świeconą wodą (która ma podać Zakristiantka) od niej pokropiona była: Co gdy uczyni Przeorysa / niech ją przyimie do pocatowania pokoju / a po niej wszytkie inże pierwey na prawym chorze od starszych / potym na lewym tymże porządkiem.

A gdy to przyiacie odprawnie sie przez pocatowanie / mogą Siostry mówić: Te Deum laudamus. Jest to wprowadzenie w Formularzu przy Konstitucyach tak nowych iako y starych / dla tego żeby Konwent nie prosił / jednak nie maś w zwyczajach y Bractwach.

12. To gdy sie skonczy / niech Mistrzyni znów ją zaprowadzi do Przeorys / która bedzieli chciała / może iey odmienić imię (a słusna będzie to przyczyna uczynić / kiedy albo tego imienia jest druga / żeby omyłki nie było: albo dla nabożenstwa ku iakiej świętey / zwłaszcza Zakonney: albo na przyietey prośbie). Potym rzecze do niej: Altoż coko miła / dostąpiłaś naszego miłosierdzia po grzechu / ponieważ szesmyć dał habit nasz na probosfessya / na otrzymanie naszego miłosierdzia zupełnie. Jedno co wiedzieć. Mogać sie nie podobać obyczaje Zakonne: albo też twoie obyczaje nie spodobaia sie Zakonowi y nam: Dla tego / wladza Kościoła Bożego y Zakonu / pozwalam ci / y naznagam

rot

rot ieden cały / abys mogła doświadczyc obyczajow naszych / y mytwoich. A ieslić sie spodoba znami żyć / y nam sie spodoba zachowanie twoie / przyimiey cie na professya. Jesli też nie spodobamy sie sobie / wolni z obudwu stron bedziemy. Starayże sie abys to iarzmo dla miłości Bożey chetnie znosiła: a Mistrzyni twoy była poslušna iako mnie.

13. Tu skonczy Kapitule przez Adiutorium nostrum &c. iako też y pojecha przez Benedicite.

14. Kiedy obtozga Konwiersa / nie każe Konstitucya Bracka spiewać hymnu / Veni creator, ale go mownie odprawic w Kapitularnu / nie czyniac processey do Kościoła: chybaby dla zacności iakiey przyietego / zdato sie inaczey przelożonemu / iako przydaie nowy Processyonat y Ordinarijs.

15. Tu po wszytkim obiad: O którym Klemens 8my stał nowi §. 13. iako maś wyższej liczy 61.

Nà 15. Rozdz. O Nowiciuszach.

Klemens 8my postanowił / żeby Mistrz Nowicjusow nie był zabawiony inszymi urzędami y ciężarami / ktoreby mogły przeszkoda być do wychowania Nowicjusow. A ma być Kaptan któryby przesiedl 35. lat / a w Zakonie 10. Do tego w nauce wyborny y dobrego przykładu z przeszlego żywota: nad to / modlitwa y umartwieniem bawiacy sie / rozrywki y miłosci mialacy / stateczny / łaskawy: żarliwość Boża z cichością pokazujący po sobie / od wszelakiey namietności y poruszenia na sercu y umysle / zwłaszcza gniewu bårzo daleki. Wiecey chciat aby go miłowano / niż sie bano. Toż powtarzając deklaracye niżej y ieszcze przyczyniaia. litera b.

V3

Mistrz

Mistrz Nowacki ma być głowiek roztropny, dyskretny, żarliwość mający o Zakon, a w ceremoniach bázno biegły, któryby ich mógł nauczyć, co professorie powinni czynić, y tego czego tu w Konstitucyach wyrażnie nie mają: któryby też wzyt pełnił y chował trzy śluby, które są istotą Zakonu, iako jest ubóstwo, czystość, y posłuszeństwo: y żeby iawnie się pokazywał Zakonny habit nosił. Wiać y to, których czasów pościć, iako się wstrzymawać od jedzenia mięsa, nie używać płotna do ciała, nie mieć pierzyny spodnich, spać w tunicelli pasie y ponczochach: silentium chować na pewnych miejscach, y pewnych czasów: iako w Kościele ście ścieżnie, około ołtarza wężewie, przy świętych Reliquiach bojaźliwie: w stołu y w Kapitule skromnie albo przystojnie, w ledżeniu Zakonnie, żeby nie ledli chęć wie, ani spocnie, ale ochędożnie, aby insym brzydliwosci nie czynić. Do tego żeby nie byli wielomowni, ale żeby iżyk powściągał, oczu wzgore nie podnosił, y niemi to tam to sam nie strzelali. Na Dormitarzu spokojni byli, nie potrzebnie nie biegali: A kiedybykolwiek byli, nie ożne ale potrzebne rzeczy mówili. Na też ich wzyć około ceremonii, iako inklinacy, prostracey, y inszych rzeczy do Zakonu należących, żeby się oraz y obyczajow y ceremonii nauczyli. Bo z dobrego wychowania Nowiciusow, wielkie pożytki w Zakonie ida, y obserwowana albo życie Zakonne dżitwie się pomnaża. A dla tego wysykim Oycom zakázanie prawo, wdawać się w rzady młodzi, ani ich bronić przeciwko Mistrzom.

Nie dżiwuy się, iż tu się piśe, iako w Konstitucyach Brackich, nie stosować do Siostr: czyni się to dla wierności, iako w textcie: a do tego z mowy o Zakonnikach taczno się domyślić, iako y Zakonnice mają się takich nauk trzymać.

2. Dokładą się daley, aby w roku probacey bawiano Nowiciusie,

wiciusie, tylko w duchownych postępkach, w pokorze ducha, w wdreżeniu ciała, w umartwieniu affektow. Owo zgoda w tym co należy do najwyższej doskonałości, do czego z czytania żywotow świętych; zwłastżá Zakonu naszego, y inszych ksiąg duchownych snadniey przysć się może. Rozkazuje też Przełożonym pod złożeniem z wżedui, aby nie dopuścili Nowiciusom y professorom tutaj się po Konwencie, nawet y po Nowiciacie; krom iasney y gwałtowney potrzeby. Do Rosciotá, Refektarzá, y na insze miejsca publiczne wespót niechay ida y schodza się. Jest co Nowiciusom czynić, iako się y wyżej wspomniáło, y niżej się powie. §. 26.

3. Nowiciusowie y insy Bracia, tak często mają się spowiedać, żeby przynamniey raz w tydzień; chociażby Kommuunia nie była tedy: także też bez własności żyć.

4. Obiásnia się zás co to jest bez własności żyć. Przez własne się rozumie, wszystko to co się táj przed Przełożonym swoim, albo się trzyma bez wiadomości jego, albo przeciwko woli jego. A dla tego Zakonnik biorąc co ruchomego albo nieruchomego, bez zezwolenia swego starszego: albo też wziąwszy co za licencya jego, niebyłby gotowy wszystko to oddać w ręce Przełożonego, kiedyby on chciał y wyciągał to: albo kryć co, aby nie widziano y nie wzięto byto od Przełożonego, jest proprietarz, y grzeszy śmiertelnie: chybaby małostć albo podlostć rzeczy wymorwilo od śmiertelnego grzechu. A dla tego na wielu Kapitulach wysytkim zakázano pod censurami y karaniem, aby śadnych dobr doczesnych nie trzymali, tylko do używania, y to z licencya swych Przełożonych. A żeby ich nie mogli ani przedać, ani dąrować, ani zastawić, ani zamienić, y iakokolwiek odbyć: Ani trzymać nikłego obcego pieniądzy, y inszych rzeczy: a daleko wiecey kupzyć.

5. Rozkazano

5. Rozkazano też aby Bracia raz na każdy rok wszystkie rzeczy które się im pozwoliły do używania do nog Przetozonego swego rzeczy sama podawali albo przynajmniej wszystko cało y wiernie spisawszy nie nie tańcząc Przetozonym prezentowali albo pokazywali i takoby się wyrzekając y wyrzucając swego sności wszystkich rzeczy.

6. Concilium Tridentyskie na Kapitule Bononskiej 1564. pod grzechem śmiertelnym wszystkim Przetozonym Konwentow rozkazało aby po każdym Miesiącu nie wynidzie prywatne celle wszystkich żadnego nie wyimując wisitowali: a jeśli by tam znaleźli co przeciwne stanowi ubóstwa albo nieczystośćnego/ żeby brali y do pospolitego użytku przytaczali. Do tego aby wszyscy Bracia na każdy rok wszystkie rzeczy Przetozonym wiernie pokazywali.

7. Tu też napisano że ani iakimżny dać nie może: Bo tego co ma nie jest Panem ale wszystko to Konwentyście y to co iakkolwiek nabywa jest Klastorne.

8. Przetozeni powinni usilnie się starać ile mogą aby Bracia w ich Konwencie w pospolitości żyli a nie byli proprietarzami: to jest własniciemnymi y Bracia którzy pod rządem są nie mają w tym Przetozonym swoim sprzeciwiać się którzy jeśli się sprzeciwiają dla tego że chcą temi rzeczami wedle swej własnej woli śasować/ zdadzą się być we złym stanie to jest na drodze potępienia.

9. Powtarza też tu z strony posłuszeństwa co się wyżej powiedziało: iż nie każde przestępstwo postanowienia tego co jest w Regule albo Konstitucyach albo od Przetozonego uczynione jest właśnie nieposłuszeństwo ale tylko we czterech razach może kto przeciwko ślubowi posłuszeństwa zgrzeszyć śmiertelnie/ przestępując to co się kazało albo zakazało. 1. dla pogardy:

a tedy

a tedy y małuczkim rzeczom dopuścić się jest grzech śmiertelny. 2. kiedy wyraża przeciwko przykazaniu danemu od Przetozonego/ pod świętym posłuszeństwem/ albo mocą Duchą s. albo pod kłatwą. 3. Także też kiedy się czego dopuszcza przeciwko rozkazaniu napisanemu w Regule albo Konstitucyach/ mocą s. posłuszeństwa/ albo pod kłatwą. 4. Gyni też Zakonnik przeciwko ślubowi posłuszeństwa/ kiedy przestępuje to/ w czym istota albo zupełność Zakonu należy iako są ubóstwo dobrowolne/ zachowanie czystości/ forma y farba habitu/ który powinien iawnie y widocznie nosić/ kiedy się pokazuje. Dla tego nie nosząc habitu/ albo bez słusnej przyczyny pokrywając iako y proprietarzi y przeciwko czystości żyjący/ Gynia przeciwko ślubowi posłuszeństwa/ y grzeszą śmiertelnie. A inże zaś przestępstwa Ordynacy albo napominania/ które są w Regule albo w Konstitucyach/ albo które Gyni Przetozony/ bądź to rozkazujące/ bądź zakazujące/ nie obowiązują same z siebie na grzech/ (gdyż są tylko proste Konstitucye/ ani prawem Bożym albo ludzkim nie zakazane) ale tylko na karanie: chybaby (iako się wyżej powiedziało) przystąpiło do tego przykazanie pod posłuszeństwem świętym i. albo się przymieszała pogarda/ albo tym wzgorzeniem do rozpusty y rozgłobienia Zakonu dano się (na co starszy ma się oglądać) toby już był grzech śmiertelny: A jeśli tylko z niedbalstwa/ będzie powłedni grzech. A to powtarzanie pomoże do lepszego zrozumienia: leż iakniey się to wyżej na Prolog kart. 96. opisało.

10. Przywodzi się tu prawo Kościelne Innocentego Trzeciego. Cap: Cum ad Monasterium. De statu Monach. Tam wiele potrzebnych rzeczy mówi/ między innymi siedm. 1. Srogo zakazujemy mocą posłuszeństwa poprzybiegając sadem Boskim/ aby żaden z Zakonników nie trzymał nic własnego/

æ

ale

1. Jeby zaraz opuścić. 2. Silentium w Kościele: w Refektarzu: na Dormitarzu: jeby ustawicznie: zawsze: chował każdy: y po Klasztorze też: pewnych godzin: y na pewnych miejscach. 3. W Refektarzu aby żaden męsa nie jadł. T to przydaie: jeby w swiatá niektóre wielkie: nie było tak: iako kiedyś bywało: że starszy y z Komwentem wyszedł z Refektarza iść męsa: nie wie: lu tam zostawiony Braci w Refektarzu. 4. W Infirmary nie maia go iść tylko chorzy y potrzebni z dozwoleńiem starszego. 5. Młdi chorzy y ktorzy krepu puszczali nie osobno w Celi: ale w Infirmary wedle potrzeby niech się posilają. Gdy się do iedenia weźni co osobnego dla cżyey potrzeby: niech w Refektarzu nie przed nim postawia: ale przed Przetożonym: aby ten odśielit y postat Bratu słabemu. 6. Przetożony tak o Braciey niech ma pilne staranie: aby przystoynny rachunek Bogu mogł oddać z urzędu swego. 7. Zamyka wracając się do proprietarstwa: aby się starszy nie wazył ufolgowania w tym czynić: gdyż wyrzeczenie się z własności: tak przynależy do Reguty: iako y przestrzeganie czystości: a tak ścisło: że Papież sam w tym folgi weźnić nie może. *Paty mona Innocentego, opisana w pospolitym prawie Kościelnym.*

Przetożony który dopuszcza: albo (co gorzej) zezwala: aby kto miał własność: y jeby to co ma wedle upodobania wydać: nie jest wymorowany od ścisłego grzechu: Bo owieczka swoje na wieczne zatracenie wydać. Ale jeśli Zakonnik rzeczy sobie pozwolone do używania: bez woli y zezwolenia swego starszego dać: przedać: iako swe własne: śmiertelnie grzeszy: chyba by to czynił w nadziei pewnego zezwolenia: na prośbę nie mając przystępu do Przetożonego.

12. Na Kapitule Mediolanśkiej 1270. frogs rozkazano: aby każdy Przeor na każdy rok: a mianowicie na początku swego

razu,

razu: pilnie się badał: to co ma: co winien: albo temu winno: y jeby się to spisał.

13. Na drugiej Kapitule zakazania wysytkim: bracie pienieczy: bez licencye Przetożonego: A żeby wziął: powinien nacych: miast stawić ie przed Przetożonego: czego jeśli nie weźni: tracić ie ma. A ma ie pokazać Przetożonemu: po ki nie miną 24 godzin. A za iego licencya do pospolitego depozitu dać: w niewielkiej sumie: do krótkiego czasu: y na pewne używanie (wedle esoby okazy) które sobie naznaczy za licencya Przetożonego: czego potym odmienić nie może na inne używanie: ani sam: ani Przetożony. A kiedyby przysta okazy naznaczona: a on nie wydał: iuz traci summa bez żadney nadziei: gdyż mu iey Przeor nie może przywrócić.

14. A żeby (wchowy Bofe) w tym proprietarstwie umarł: niech pogrzebur Kościelnego nie ma: a w gnoiu niechay będzie zchowany: iako sam S. Grzegorz świadczy: że iednemu to weźnił: y iest to w prawie duchownym: wyszey pomienionym.

Na Kapitule Bononśkiej 1262. tak mowia: Postanowiamy aby żadnemu nie dawala się licencya chować pienieczy (y tak iako się przetożyto) tylko na krótki: Ktora na to weźnieta: y w depozycie Komwentem włożona: na co innego wydać się nie może.

15. Na infey Kapitule w Peście 1273. Rozkazujemy: aby żaden Brat nie miał Kościelnych apparatów: ani trzyszykoroxtowych: albo srebrnych: ani pierścieni: ani kamieni drogich. A żeby miał niech zbyswa: po ki trzy Nieśiade nie miną: bo inaczey maia się rozciąć na Komwent: albo pospolitość.

16. W Tolosie 1259. Stanowimy: aby żaden sobie nie kupował sukna na habie: ale przez rece Westia: za: choćby za licencya Przetożonego: dano komu pienieczy na to.

A 2

17. Wc

17. Wstąpiarz y inszy ktorzy taki urząd mają, niech go sprawnia z pożytkiem Konwentu, a nie z szkoda: rzeczy złecone zrozrywką, wiernością, y pilnością chorwają, a potrzeb każdemu według przemożenia, niech rozsądnie dodają. Nie mają też szukać za swe prace zapłaty, gdyż y sprawy ich y wola, iest w mocy Przełożonych. Nie mogą też przedać ani darować nic.

18. Kiedyby Zakonnik miał czego nazbyt, z dozwole niem Przełożonego, y był zawse gotow, wysytko co ma odstąpić y oddać w ręce Przełożonego, taki nie byłby proprietarzem, ale z inszey miary grzeszył, tak on, iako Przełożony. Przełożony, że sie poważa tego czego nie może wzynić: on zaś dla tego, że bez słusney przyczyny trzyma zbytne rzeczy, przeciwko stanowi obostwa.

19. Niech sobie Bracia nie pożyczają na cokolwiek pieniaż, dzys, nikogo bez licencyy Przełożonego: ktorey niech nie dają łatwo, ale wpyta y zrozumie, z kad przeyda do zapłacenia.

20. Ktoby winien ktoremu swieckiemu co, przez dlugi czas, albo iesliby sie nań skarżono, ma być do carceres wsadzony. Do tego, na inszey Kapitułe postawiono, aby dłużnik tak dlugo posiedział na każdy dzien, o chlebie y wodzie: poń sie nie wiać.

21. Deklaracye przywodzą słowa Concilij Triden. Nie godzi sie żadney Zakonney osobie, ani z mężczyzny, ani z biatych, gtoro trzymać, tak ruchomych, iako y nieruchomych dobru: nie tylko żeby miały być iakoby własne, ale ani umieniem Konwentu. Trzeba to wysytko oddać Konwentowi y przyłożyć. Sprawowanie dobru należy do urzedników, ktorych może Przełożony odmienić kiedy chce. Ruchomych zaś rzeczy wywodzić, tak niechay Przełożeni dopuszczają, aby ich sprzęt zgadzał sie z stanem obostwa, ktorego sie podieli przez professya, aby też nie bylo nic nazbyt, ale wedle potrzeby tylko. Dla tego

Kapitula

Kapitula Bononska 1564. y Rzymiska 1589. wysytkie rzeczy nieruchome przyłączają do Konwentu, iako to są rożne czynsze, albo dochody z kadkolwiekby przychodziły, y rostkaznie aby je odbierali Officiarowie Konwemscy. A Przełożeni wedle potrzeby tych dla ktorych sie biora, ich opatrowali, lub to wysytko, lub część na nich obracając.

22. Generalne licencye przyjmować, albo wydawać pieniaż, dze y insze rzeczy, bez dotożenia sie swego własnego Przeora, albo bez iego zezwolenia: także też trzymać przy sobie pieniaż, chociażby też dane były od Generata, znasza Kapitula Bononska 1564. A na potym zabrania takich dawac licencye. A ktoryby w drodze byli, skaroby sie do Konwentu wrocili, niech rachunek dadzą swym starszym, co brali y co wydali.

23. Z Kapituły Rzymiskiej 1509. Deklaracye przyłączają. Wszyscy Bracia naszego Zakonu y Siostry, ktorzyby nie mieli prawdziwie gotowego umysłu, potożyć wysytko co mają, do nog swego Przełożonego: także ktorzy pożyczają, albo odbywają iakakolwiek rzecz, albo używają pieniedzy wedle swey woli, iakoby to ich Pány byli, bez słusney licencyy, są na drodze potepienia wiecznego: a przecie im to odiać y do Konwentu na pospolitosc obropić, koniecznie rostkaznie.

24. Przełożeni tak mają wiernie wysytkim w potrzebach wygadzać, aby nie bylo iednemu nazbyt, a drugiemu nie dostawać. A dla tego w Kapitułe Tolosanskiej, rostkaznie starszym pod vtrata urzedu, aby każdego wedle potrzeby opatrowali, tak zdrowych, iako chorych, lekarstwy, posługa, y inszymi potrzebami.

25. Szaty Nowicjusow przed professya, nie mają być odbywane. Bo dokłada tekst, że kiedyby sie chcieli wrocic na broiat, wysytko sie im niech wrocí, co z soba przynieśli, y wolno

3

ich

ich puścić trzeba: nie przytrząć się im nie dla tego. Gdyby im wolno wymiść z Zakonu, y Zakonowi wolno ich zbyc.

26. J Klementa Ofmego przywodzi się żeby Mistrzowie Nowaccy starania przyłożyli, y Nowiciusze ćwiczyli w Zakonności, aby poznali zacność powołania Bożego, którym ich w raczył Pan Bóg: iako zupełnie y szczerze wykonywać śluby y Konstitucye: iaki sposób zachować na modlitwie tak wstney iako w nystkowey; nie przystoynne passye abo namietności przez straż smysłów y umiarkowanie hamować; przez ostrości też, posty, dyscypliny, czystość sumnienia, czyste zachowanie się z nim, przez Sakramenta, zwłastężą Gasta spowiedzi, zaprawowanie się w pokora, okoto posług podłych, skromność abo w kładność we wszystkich sprawach, y wielkie silentium.

27. Napisano też tu żeby Kapliczka abo modlitewnica była osobna dla Nowiciusów, (z postanowienia Klementa Ofmego) kiedyby się oni wzyli, ceremonie y powinności Bożościelnych w pacierzach, także też y Zakonu. Wisc y ogredek iaki dla wżciwey rekreacye, dobrze obwarowany.

28. Jest y to, że kiedyby się trafiło co mieć Nowiciusowi, mogłoby dąrować, zapisać, abo y wyrzec się: ale z licencyą Biskupa, we dwu Miesiącach przed professą: Co też będzie miało ważność, jeśli wżyni professa, a nie wżegę.

29. Ochroniać też trzeba nasze sumnienia, żeby w Symonii nie wpadło. A dla tego nie każ, nie dawać, od rodzicom, ani opiekunom Nowiciusowych (a jeśli nie to nad kłopotem) żyrności y odzienia: by też dobiroćnie co nie dawać, a to dla tego żeby wolność się zachowała, ta dyscyplina, y przyimowania.

30. Co tu w tercje piśe się, że Nowiciuski spowiednik ma być przyimowany, dla tego się dolożyło, żeby kto nie rozumieł

o nich, iako o innych świeclich: których się nie godzi spowiesdzi, słuchać, bez zlecenia Biskupiego.

31. A to trzeba objaśnić, co się napisato tu: aby tak Nowiciuski iako inne sposobne wżyli się śpiemania. Tak to trzeba rozumieć, iż Nowiciuski maia się wżyc aby poieły, professę zaś aby daley postąpiły, mając na to sposobność. Bo na tym należy, aby wżgromadzeni byli, ktoreby dobrze się wyćwiczyli, inise zaprawowały.

32. Jesliby który Nowicius był bårzo słaby w nauce, abo do odprawowania Officium przystoynie iefce bårzo nie wprawy: ma być do Kapituly zawołany, kiedy mu się ma do pewnego czasu professya y probacya przewleci, dokładaiać, że mu nigdy nie przypadnie termin na professya, aże znouu zawołany będzie do Kapituly, a tam będzie już sposobny y przyisty.

Przewiedzione będzie miał przynaminięć dziesięć dni do professye, od tego czasu y Kapituly tej ostatniey. Dokładaia Deklaracye z postanowienia Piusa Piątego, że nie sposobnemu tylko do professye Miesiąca przewlece professya może: A tam iekli się nie w sposobi z Zakonu każe być. Ma też to Concilium Tridentiskie.

33. Gdy będzie Nowicius przyzywany, na oznáymienie y wżicie terminu professye, ktora będzie miał czynić potym, wyrażnie mu mecha y przelożony (pod wtrata wżedu y pod winą) oświadczy, że tego professya będzie go obwi-

żzy śluby, wbośwa, czystości, y postuśenstwa, we S. Augustyna y Konstitucy abo praw Bractey aznodawcyńskiego, a nie tak, iako teraz, tu, abo tam, się wżone. Druga oświadczy mu też, iż skroby ten termin naznagony minął, wpadnie już w professya potáiemny, y już będzie iako profes, a wymiść z Zakonu nie będzie mógł: chociażby professye nie czynił; chybaby poprzedziło wyraż-

NB

f. 147a

Czynić
Kaz.

zne sprzeciwienie się professyey od niego albo od Komwentu.

34. Nie godzi się przyjmować do Zakonu przed tym nim zaczął piętnasty rok / y owszem nie może się rok probacyey zacząć / aże po skonczonym piętnastym / takto się w przeszłym Rozdziale powiedziało. Takimn tedy który nie skonczywszy piętnastego roku / powiedzieć potrzeba przy wszystkich / gdy go bierze do habitu przyjmować / że professyey nie będzie mógł czynić / aże skonczywszy 16. lat. Dokłada się w Deklaracyach nowych / iż kiedyby się trafiło / żeby kto był przytarty do Zakonu przed piętnastem rokiem skonczonym / aby nad szesnastcie lat / przydane były trzy Miesiące do probacyey / żeby mógł sposobnie namyslać się do podeymowania się stanu Zakonnego. Przeto kiedy skonczy 16. lat / ma być zawołany do Kapituly / a Przetożony przy wszystkich ma mu oznaymić o tym: y do tego / iż do końca aże onych trzech Miesiący idzie iego czas probacyey / y nie zapadnie w tajemną professyę / aż kiedyby się skonczyły te trzy Miesiące.

35. Kiedy Nowiciuszowi następuje professyę / kazał Kapituła Rzymska 1558. (w Deklaracyach to wszystko) Przecorowi: aby zawołał sobie Nowiciusza / kilka dni przed tym / przy trzech namniey Oycach / y bedzieli tego trzeba / niech prawnie oświadczy mu / że jest sobie wolno / y niech wolno wyzna / jeśli z boiaźnią / z przymuszenia / albo przez gwałt rodziców albo powinnych / wstąpił do Zakonu: y jeśli chętnie trwa w nim / a dobrowolnie chce professyę czynić. A to wszystko ma się wypisać zeznaniem / bądź to w księgach Concilij / bądź w osobnym / kiedy się y Nowiciusz y oni Oycowie podpisał. Dla tego to wymagano / aby kto śnać chce zbyć Zakonu / nie szukał wymówek marnych / mówiąc: że nie powinien na Zakon: boch zmuszany wstąpił etc.

Dla

Dla teyże przyczyny rozkazuje się wszystkim Przetożonym pod otrąta wrzodu: aby owe pytania o przeszkodach do Zakonu tych / co professyę czynić mają / y odpowiedzi ich w tychże księgach pisano / kiedy tak pytany tak świadkowie mają się podpisywać. A protestacya prawna być ma / o niemożności professyey / kiedyby się potym zego przeciwnego dostło / albo inaczej pokazato.

Rzadko by się to miało trafić / iednak że napisano / znąc iż bywato: a iako się indziej trafiło / tak y tu się trafić może. Przeto y to nie zawadzi nic.

Nà 16. Rozdział. O Professyey.

1. Professya jest to obietnica albo ślub wroczysty / który professant czyni Zakonnikiem / y stawia go w stanie doskonałości. Na dostąpienie tego stanu / potrzebne jest obowiazanie wierności z obudwu stron / tak z strony Zakonu przyjmującego / iako to y z strony przyietego: Bo y Zakon dotrzymać słowa ma w chowaniu go zawsze y przytarty wiernym się ma stawiać Zakonowi bez odmiany.

2. Być zaś w stanie doskonałości / nie tak się rozumie / żeby kto inż dostąpił doskonałey mutości: ale że się obowiazuie na wielki nieziata wroczyścności / na te rzeczy / które należą do doskonałości: Biskupi z wroczyścnością święcenia / a Zakonnicy z wroczyścnością professyey.

3. Zakonnicy nie kłamią / ani zmyślenia / czynią / kiedy biorąc stan doskonałości na się przez professyę / nie są doskonałymi. Lecz na ten czasby kłamali / kiedyby traciłi intencyę na wmyśle / mieć się do doskonałości. Ale po utrwa intencyę starając się do doskonałości / y chciejąc ją dostać / poty jest każdy w stanie

doskona

doskonałości prawdziwie / chociaż w rzeczy samej nie jest doskonały.

4. Rok probacyey ma się poczynać od roku pielnastego konzonego (iako się już powiedziato) a professyey nie godzi się czynić / aż po konzonym roku pełnastym: A nie potrzeba przyczyniać dnia y iednego do niego / byle wytrzymany był cały rok / żeby y godziny przestęgo roku wysły. A dla tego mówią Doktorowie / aby to rachowanie było od punktu do punktu / albo od momentu do momentu. Że gdyby kto przyjął habit pierwszego dnia Września w południe / nie mógłby professyey czynić tegoż dnia przez rok przed południem. Jeszcze przydaje / iż kiedy rok przestępny jest / a przypadałoby komu professya dnia 24. Lutego / nie dosyć zasiadać pierwszego 24. dnia / ale trzeba przydać drugi. Bo godziny które przyrastają na każdy rok po sześciu / dopiero wtorego dnia się konzą / kiedy zgotą 8. Miesiąca świętego odprawia.

5. Sposób przystąpienia do professyey ten jest. 1. Dwa Miesiąca przed professyą / powinni examinatorowie Nowicjusza examiniować / a co wyrozumieją / wiernie oznaymić Przeorowi y Kapituł. 2. Przeor ma uczynić dla tego Kapituł / aby tam examinatorowie powiedzieli / co zrozumieł z niego y o nim rozumieją / zostawiając to ich rozsądkowi / jeśli ma być przyięty. 3. Potym Przeor ma kazać Mistrzowi Nowicjuszowi / aby tam przelożył wiernie zachowanie onego Nowicjusza / obyczaj y sposobność do Zakonu. Zdanie swoje niech też powie / jeśli ma być przyięty na professyę. 4. Żatym Przeor ma pytać Konwentu o zezwolenie nań. 5. Tam kiedy na Kleryka wielszą część Konwentu się zezwoli / a na Konwierśa dwie części (podzielivszy na trzy części Konwent) ma być przyzwany Nowicjus do Kapituły / aby ma to oznaymiono / a on się

gotował

gotował iako się to może wyrozumieć z textu Konstituency Cap: 14. tex: 8. y wyższej na Rozdział 15. §. 28. 6. Różni dni przed professyą / ma go Przeor zawołać do siebie / tak iako się wyższej powiedziato / na Rozdział 15. §. 30. 7. Kiedy czas wolany przydzie y wytrzymać się zupełny rok bez przerywania / znova ma się czynić Kapituła: y także go ma przyprowadzić Mistrz do Kapituły / a on padszy trzyssem / będzie prosił młodsierdzia. A też mu ma powtarzać Przeor na professyę / co też kiedy go przyjmował / to jest pytanie o wadach do Zakonu / y o woli jego. 8. Gdyż Przeor rzecze: Dominus qui incipit &c. A Konwent odpowie: Amen. Na przystąpić Nowicjus y pokłonać przed Przeorem złożymy ręce. Przeor zaś weźmie ręce Nowicjusowe między ręce swoje: a Konstituencyę położy się na rękach obudwu / iako dotożono w formularzu. 9. Tam który czyni professyę niech czyta głośno / aby wszyscy słyszeli / a do tego nabożnie 16. 10. Po professyey sam tylko Przeor przeymnie go do pocatowania pokoiu. 11. To odprawivszy Przeor świeci mu skąplarz y pokropi świeconą wodą.

Tu dotożono w Processionale / iż gdy skąplarz świeca / ma się położyć na głowie professi / podobno dla uczciwości habitu / y dla tego że się Zakonnik zastył od światła / y zastyłone są grzechy przed Panem Bogiem przez professyę. Abo na znak iż zupełna persona oddała się y poświęciła na wieczną służbę Panu Bogu.

Wykład Oracyey, którą się święci habit przy professyey.

- V. Pokaż nam Panie młodsierdzie twoie.
- R. A zbawienie twoie daj nam.
- V. Panie wysłuchaj modlitwy mojej.
- R. A wołanie moje do ciebie niech przydzie.

Modlmy się.

Panie Jezu Chryste, kłopot naszey śmiertelności, blee rączył, serdecznie prosimy obfitości, niezmierney szkodliwosci twej, abyś te siły ktore świeci Oycowie na znak niewinności y pokory nosić postanowili, tak rączył błogostąwoić, żeby ktorakolwiek ich zażywać będzie, ciebie przyoblec godna była Chrystusa Pána naszego.

6. Po wszytkim według rozkazania Klemenśa O smego, y Kapituly przedym Paryskiej 1246. ma się wpisać profes wolaśna reka przy dwu świadkach, ktorzy obecnie na iego professey byli. Tam ma wyrazić swoje imię, y tego przed ktorym profesya czyni: dzień, Miesiąc, y rok. Do tego lata swoje, y też, że dobrowolnie profesya czyni. A na to ma być osobne księgi ktore się mają chować z inszymi w Konwencie. A Konwiersi ktory pisac nie umie, podpise krzyżyk, iako się wyżej powiedziato.

7. Kiedy się profesya czyni, dla tego tylko się posłuszeństwo wspomina, że ono jest przedmiesze z wielu miar. Naprzód, że przez posłuszeństwo ofiarujemy Pánu Bogu coś zacniejszego, niż przez inśe śluby. Bo przez wbośtwo ofiarujemy dobrą dośesne: przez czystość cadość ciała, ale przez posłuszeństwo, wolaśna wola ktorey się wyrzekamy, a na woli Przetożonego namieyscu Bożym będącego, przestaniemy. Druga, że ślub posłuszeństwa, zamyka w sobie inśe śluby, gdyż y te śluby, iako żyć w wboświe y czystości, nosić habit, y inśe rzeczy, są przykazane w Regule y Konstitucjach. A drugie zaś rāt wbośtwo, iako czystość nie zamykaia w sobie posłuszeństwa. A dla tego Theologowie mówia: kto czyni profesya na posłuszeństwo, według Reguty, o Kościół potwierdzoney, już oraz zezwala y ślubnie czystość y wbośtwo, chociaż słownie nie wyraża.

8. Przyczy.

8. Przyczyna, dla ktorey w professyey wspominaamy Pánnę Maryę jest ta: Bo się wiele razy doznáto, iż ona osobliwym sposobem, opieká się y broni Zakonu. Oná wprosiła y syná swego zagniewanego przeciwko światu, aby nasz Zakon stanowiął, ktoryby ludzie od grzechow y błedow swych odwiodł, a do znáiomosci y miłości Bożej przywiodł. Táz Pánná obecníe ś. Reginalda nawiędzając wspomniáta, aby do Zakonu nášego wstąpił, y habit ktory teraz nosimy pokázáta, mówiąc: A to ten jest habit Zakonu twego. A była suknia y skáplerz biały, a káppa czarna, iako się wyżej powiedziato kart 82. Táz nas wiele razy od rozmaitego wtrapienia y wćiskow wybawiała, ták od ludzi iako od śatáná, ktoreśmy cierpieli; zwłaszcza na pogatku Zakonu. Miedzy inszymi od onych niepokoiow śatánskich y rozmaitych prześkod, ktore czynili w naszych Konwentach (o czym wyżej támsze.) Trzecia: ś. Dominikowi pokázawśy się powiedziáta, iż kiedy w Saluc one stowa mówicie (Eia ergo aduocata nostra. E y nuż rzecznikto nášá) ia wpadam przed Synem prośac o záztrzymanie Zakonu waszego. Tákże też y w inszym widzeniu ś. Dominik wślyśat od P. Chrystusa mówiącego: Twój Zakon zlecielem opiece Márti moiey. A w tym swoy plaścz, barzo seroki Pánná naswiatśa rozciągnawśy pokázáta nieśkonczoną ligbę Bráćiey y Siostr naszych mówiąc: Te wszytkie osobliwa obrona chowam y strzegę. Zaczynam się wśpokoić ś. Dominik, ktory się był zázrasował, widząc w záchwyceniu inśe Zakonniki w niebie, a z swych zádnego.

8. Wspominaamy też ś. Dominiká czyniac profesya: dla tego, iż on był fundatorem Zakonu, y pierwszym Mistrzem a bo Generatem, ktorego Pánná Maryá presentowála Synowi swemu, iako wietnego Zetmána y potężnego ná zwolowá

R 1

nie

Wolusia
stała inze
enoty zam
ka.

nie błędow / y złości wykorzenienie. S. Piotr / y s. Paweł na Różnodych / swo go wyprawowali / gdy w widzeniu Paweł s. dałac księgi / s. Piotr / laske / mówili: Jdz y każ / boś iest od Boga / na ten urząd obrany. S. Augustyn y s. Benedykt / nauka wyćwiczili go w Zakonności / y na Różnodych / urząd sposobnieyszym uczynili. Tak i s. Dominik według professyey był Kanonik / wedle obyczajow y żywota / w postach / w strzeżeniu słabościach / w podłym y świat pogardzającym wberze / w siłencium zachowaniu / w karamach ciała / y w innych obserwowaniach / które się zamykają w Regule s. Benedykta / iako Mnich / które on / przyłożywszy siwe / zachował / y Braciey z Regula s. Augustyna do chowania podał. Tegoż s. Dominika Papież / Innocencius Trzeci / y Honorius też Trzeci / na Różnodych / urząd wysłali / y potwierdzili / dałac moc kazać / spowiedzi słuchać / iemu y Braciey jego / wszystkie prace / które na tym urzędzie podeyma / na odpuszczenie wszystkich swych grzechow / naznaczać.

10. Czyniąc professyę / Generatorowi / iako głowie najwyżey posłuszeństwo obiecujemy / a choć iay przed niższym Przyłożonym czynimy / iego wspominamy / bo drudy iego władza iako namieśnicy / professyę odbierają / którego też Mistrzem nazywamy / dla tego i Papież Innocencius Trzeci tak nazwał / S. Dominika pierwszego Generata / pisać do niego. Kiedyby się zaś trąsło Zakonowi / nie mieć Generata / iako to po śmierci. tedy ma się przecie wspomnieć Generat / bez wyrażenia imienia własnego.

11. Czynimy zaś professyę według Reguly: Bo tego potrzeba pospolitem trybem / żeby Zakon miał swa zupełną istotę / y tak kazać Papież s. Dominikowi / aby sobie obrat iaktę Regule. A Regula s. Augustyna ma coś nad inše. Naprzód / że iest wy-

brana

brana z Regul życia s. Apostolow / iako śpiewa Kościół o s. Augustynie. A począł żyć według Reguly od s. Apostolow postanowionej. Sam też s. Augustyn w iednym Kazaniu mówi: Pragniemy żyć żywotem Apostolskim. Druga / że iest darowięsna nad inše: bo s. Augustyn umarł roku Pańskiego 425. A s. Benedykt 509. Trzecia / że Augustyn swiasty który Regule napisał / był godności Biskupiey / żywota bardzo swiastobliwego / a w naukach wyprawy. Czwarta przyczyna / dla której Regula iego przodkuje / z strony dyskrety / abo pomiarowania: bo w rzeczach przykazanych nie ciężka / w podaniu nie trudna. Piata / bo wiecey się obiera około wnetrznych y duchownych spraw / iako iest miłość Boga y bliźniego / iedność serc / iednostayność obyczajow / zgoda w pomiesztaniu / czystość ciała / pospolitosc rzeczy / ćwiczenie się w piśmie / poprawa życia / zbywanie grzechow / posłuszeństwo tu Przyłożonym i. Szosta / dla tego że bardzo wiele iest Zakonow y Kościolow / którzy tej Reguly używają.

12. Wspominamy też przy professyey nasze Konstitucyę / obiecując posłusznymi być wedle ich opisanja / które są bardzo ważne. Powinnismy je zaś chować / tak iako same brzmią: to iest / przykazania iako przykazania / a proste postanowienia iako sporządzania / które iednak trzeba pełnić / chociażby Przyłożony nie przynaglał: bo każdy powinien chować to co do tego stanu należy. A chociaż na professyey nie obiecujemy wyrażnie chować Konstitucyę / ale posłusznymi być wedle Konstitucy: iednak ztym y to idzie y zamyka się / abowiem iako Thomas s. mówi: każdy z swoy professyey powinien chować śluby / y przykazania położone w Regule y Konstitucyach / a bo od Przyłożonego uczynione pod grzechem śmiertelnym. A na inše postanowienia tak powinien / że kiedyby przestąpił

podpada

Postawione
słowo pod
grzechem
śmiertelnym

podpada podkaranie (choć nie wpada w grzech) gdy się postanowienia pościowe, rozsądne, y bągne, a od Kościół świętego potwierdzone. Iako się wyżej objaśniło.

13. Nazywa się też Zakon Ráznodziejski, dla tego, że Innocencius Trzeci, pisząc do s. Dominika y Bractey jego po rozmysłaniu się dobrym, kazał napisać: Dominikowi Mistrzowi y Bractey Ráznodziejom. A z tym tytułem Honorius Trzeci potwierdził Zakon: y to się wyżej powiedziało.

14. Zakon ten jest ściślejszy niż się zda: a tego ostrości nie tak na pozorze, iako na rzeczy samey należy. Ta ścisłość obaczyc się może ztąd, iż iedzenie skromne, a bez mięsa: posty długie od Podmiesienia s. Krzyża, aż do Wielkietnocz. Jednak nikim gardzić nie trzeba.

15. Dokłada się, iż wedle Reguty y Konstitucey mają być posłusni: bo kiedyby Przetożony rozkazał nam przeciwko Przykazaniu Bożemu, albo Kościelnemu, albo przeciwko Regule y Konstitucyom, albo to w czym on nie może dispensować, albo ufolgować, nie powinniśmy słuchać: lecz w rzeczach wątpliwych powinni.

16. Zakon swe Profesye (według s. Bernarda) czyni podobne Anyotom, a od ludzi różne, y owsem obraz Boży w głowie i w życiu na kształt chrztu reformuje albo poprawia. Święty Thomas przydaie: Przez profesyę dostаемy odpuszczenia wszystkich grzechów, więcej niż przez iakimuriny y publiczne pokuty. Dla tego w żywotach s. Oyców potożyło się, że teyże iakże dostępnia wchodzący do Zakonu, iako y ci którzy się Chrzcza To Deklaracye z świętego Thomasa potożyły. Profesya też wolnym czyni od wszystkich ślubów innych nie wroczystrych, tak że ktoby miał ślub wstąpić do twárdsego Zakonu, wolny jest od niego kiedy uczyni profesyę w lżejszym Zakonie, chociaż zle

czyni

czyni opuszczając doskonałe wypełnienie pierwszego ślubu: y ma się mu dla tego zadać pokuta. Lecz od długow y rachunkow, nie czyni wolnym, iesliby ie kto miał, albo im podległ.

17. Ze tylko świecone skąplerze w naszym Zakonie różność czynią, między professem y Noviciusem; trzeba tego się chronić, ile może być, żeby Noviciusom nie dawać skąplerzom świeconych. Professowie też nowe skąplerze mają dawać świecić Przetożonemu.

18. Professya y Siostra ma być czyniona po Komunitety, iako to y y Bractey, dla odpustu zupełnego od Pawła Piątego: co też y przed przyjęciem habitu trzeba uczynić dla takiegoż odpustu. Ma też być czyniona izykiem macierzystym, a iako w nas w Polskę, po Polsku. Po professyey zaś ma być welowanie, bądź tegoż dnia, bądź innego.

19. Trzeba też tu wiedzieć, iż dwoiata jest professya: wyraźna, y iakoby reodayna, kiedy wstnie ia z wroczyściami, ktore czyni. Druga tajemna, gdy ktorecący rok nosi habit, y skongy lat od narodzenia i. wstapiwszy do Zakonu po piatnastym także skongonym: atoz iesli nie przystąpi protestacya z ktorey strony, nie chcenia; iuz taki cicho wpada w te profesyę, tak że iuz wymusić nie może.

Sposob Welowania.

1. Naprzód ma się śpiewać Msza o Duchu Świętym. Oracya wtora ma się kląć: Quasumus Domine, ktora jest w Processyonalne. 2. Odprawiawszy Kąptan Msza y nie rozbierając się nic, ma się obrócić do Konwentu albo choru Siostr, stojąc na stopniach albo piesterku oltarzowym, y zając: Veni sponsa Christi, iako w processyonalne napisano. 3. Potym Kąptan zstapiwszy ma przysć do pośrodku Ko-

3

ściół

ściotła y także znówu zacząć: Veni sponsa Christi. Ale iako na pierwsze zaczęcie nie ma się konczyć Antiphoną; tak y na wtore. 4. Przybliży się Kąptan do samey kraty y tam zaczęć: Veni sponsa Christi, Konwent za tym trzecim pogęciem ma konczyć. 5. A gdy się śpiewa Antiphonę; ma iść Konwent processyą taką. Przed Siostrami poyda Akolitki z zapalonymi świecami. Za Akolitkami zaraz nowa Profeska między dwiema Siostrami wielomownymi; potym Konwent. 6. Przyśledź Siostry na zwykłe miejsce; niechay stąga na kstat processyey; a Profeska niechay leknie przed ołtarzem; iako y Akolitki; albo (że nie wychodzą) w kraty; nablížey ołtarza; na iakim wezgotowi (abo suknie) od Zakristyanki nagotowanym. 7. Gdy ta pieś wkleknie; chor wszytek stojąc będzie nad nią odprawował (obrocimwszy się do ołtarza) Psalm. Eructavit &c. jeśli Panna; albo Benedixisti, jeśli nie: y konczy przez Gloria Patri &c. 8. Po Psalmie znówu Kąptan zaczęć: Veni sponsa Christi. 9. Po Antiphonie Kąptan będzie mówił wierszyki y Gracye; które tam są w Processyonale. 10. Da welum mówiąc: Accipe &c. A gdy welum się dać; chor niech odprawuje Antiphonę. Posuit &c. 11. Po Antiphonie; Kąptan Gracye będzie mówił. 12. Potym Responsorium: Amo Christum, która maia Kántorisse zacząć; a Konwent dokonać zupełnie z wierszem y powtarzaniem. 13. Tym czasem; kiedy się Responsorium śpiewać będzie; nowo welowana; będzie Krzyżem leżała przed ołtarzem na wezgotowu (abo suknie.) A Siostry które z nią przyśły; niech będą po obydwu stron blisko niej kładąc. 14. Też Siostry po Responsoreyey; niech podniosą z ziemi te welowania; ale potym maia wkleknąć; iak y pierwszej wespół z nią. 15. Kąptan będzie mówił wiersze y Gracye. 16. Po nich Antiphonę Kántorissa niech zaczęć (cieli ta welowana jest Panna)

Ista

Ista est virgo sapiens. Ciesli nie Panna; (a in se Antiphony.) 17. A gdy się Antiphonę śpiewa; Kąptan z Ministrantami niech się wroci do ołtarza; a welowana niech idzie do choru ze dwiema pobognymi Siostrami; przed któremi poyda Akolitki. 18. Po ostatniej Antiphonie; Akolitki niech wiersz odmowią. Ab occultis &c. albo Diffusa &c. przed ołtarzem (abo obrazem) P. Mária; dla tego zgotowanym. 19. A Kąptan obrocimwszy się do choru. Oremus: Famulam tuam &c. Będzie mógł Kąptan, jeśli będzie chciał przemowę iaka uczynić, dla zbudowania y ozdoby Aktu, po trzecim zaczęciu Antiphony y skonczeniu, albo po czwartym zaczęciu po Psalmie y skonczeniu Antiphony. Veni sponsa Christi: albo tuż przed daniem welum, albo przed Responsoriam, iako się będzie zdąło. Trzeba też tu wiedzieć iż to welowanie nie jest takie, iako gdy Biskup je odprawuje zdaniem pierścienia y korony: którego też s. Dominik mieć niechciał, ale jest proste Zakonne, a przecie poważne y piękne.

Nà 17. Rozdział. Olekkiey winie.

1. **Z**łości tu naprzód Deklaracya w Konstitucyach waplności; któraby mogła komu przysć. A jest ta: W przemowie pomiedziato sięże nasze Konstieney; z strony swych własnych obserwancy; nieobwieszia na żaden grzech; a tu wyliżać winy lekkie; średnie; ciężkie; cięższe; na cięższe; zda się mówić przeciwko temu. Na to się odpowiada tak.

2. Przed pierwszą Kapitułą Generalną nawalniejszy; która była Roku 1228. te Rozdziały się o winach lekkich; ciężkich; wżymione były; a na tey to Kapituły były potwierdzone. Atoż tedy; gdy kto przestępował proste Konstitucye; chociaż w tym co nie należało do ślubow; ani przyłączone było do za-

dnego przykazania ani zmieszane z pogardą / przećia grzeszy przynamniey powśednie / lub to przestępstwo byto z niedbalsztwa / z nieostrożności / zapomnienia / lekkości / z krwotkości / lub z insey iakiey przyczyny. Potym na drugiey Kápitułepáryskiej 1236. odmieniono / y w Konstitucye do przemowy włożono / dla wśpołnienia sumnienia Bráciey / żeby náše Konstitucye / kiedy máia proste postanowienia / ná żaden grzech nie obowiazowały / ale tylko ná karanie.

3. Iesze rzeczest: Ponieważ że takie przestępstwa, bez pogardy y niedbalsztwa, nie są grzechem, dla czegoż ma się żądać karanie, iakoby niszcz? Odpowiedź. Obowiązanie ná grzech przestępcę, płynie z intencyey prawodawcy; a kiedy on nie obowiazuie, już nie jest grzech; ale jest tylko samo przestępstwo: albo opuszczenie postanowienia ná grzech nie obowiazuacego, ale tylko ná samo karanie, którego się też Zakonnik professya czyniac podiat. Karanie zaś nie zawsze wyciąga, aby tylko zá grzech miáło się żądać, ale dosyć żeby bez przyczyny nie byto. A tu przyczyna słusna jest, kiedy poprzedzi przestępstwo prawa takiego, nie obowiazuacego ninacz inśego, iedno ná karanie. Dokładáia Doktorowie, że y ono karanie nie będzie właśnie pęna, kaźń, ale pęnalitas, to jest, iakieś cierpienie, albo coś ná to posło. Tak Theologowie mówia.

4. Napisano też tu w tercie, iż kiedyby ktora w chorze zbłądziłszy w czym nie wśpołorzyła się zaraz przy wśytekich rz. pomysliłby kto tak. Napisano / żeby taki áże po Officium wenią uczynił: a tu zaraz każe wśpołorzyć się. Odpowiedź. Napisano o wenię po Officium w Deklaracyach Konstitucey Bráckich / a tu tylko o wśpołorzeniu. Rozumiatłbym tedy, iż kiedy máły bład, dosyć uczynić pokorę zaraz, dotknawszy się pálcem ziemię nie wścey: bo widze wszędy w Zakonie taki obyczaj. Ale kiedy wielki bład, obiedwie rzeczy uczynić, y zaraz pálcem y po Officiu weniá.

5. Zata okázya przytocze, iż kiedy zamieszkanamy do stołu, ábo ná Kápitułę &c. ábo troche zbłądzimy w chorze, pálcem schyliwszy się dotykamy ziemię wedle zwyczáiu Zakonnego, iakoby dáiac się winnymi, a już tego pálca nie trzebá donosić do wśt. Bo to zaś druga iest rzecz, że kiedy prósimy o licencya przemówić co kiedy: zwłaszcza przy stole oznáymuiac dcho y krotko bez rozwodzenia się, słowem iednym ábo dwiema, wine tego który pokutuię, ná ten czas kładziemy pálec ná wśtá: a nie tykamy się ziemię. Bo drudzy zniewiádomości, te obiedwie rzeczy złączáia: a nie dobrze. Różne to są rzeczy, y różnych czásów máia być czynione.

6. Położono też tu między infymy w tej winie / próżnowanie / rozpustny śmiech / pobudzenie infych do śmiechu / strzelanie oczyma rz. To wśytko nie tylko Zakonna winá iest / ale y grzech powśedni: Jednáť nie dla tego są grzechem / że się zakázuią nášymi Konstitucyami / ale że same z siebie są złe rzeczy / y ná świecie. Jáko też y w śrzedniey winie iest / kiedyby ktora w chorze obtaławszy się ná wmyśle od služby Bożej / oczyma się tutáta y tamy sam / y sprawa iaká zwierzchowná lekkość wmyślu potázáta: ábo w chorze się śmiáta / ábo infym do tego okázáya dáta / ábo w Konwencie rozpustniáta / uczyniá / próżne słowa mówiá (to iest ktore młomu ninacz się nie przydadza) z przyśięga bez potrzeby co powiedziáta / ábo się sprzegázá. To wśytko chociażby Konstitucye nie zakázowały / złe iest.

Nà 18. Rozdz. O śrzedniey winie.

1. Wśytkie tu rzeczy y przestępstwa wyliczone / trzebá rozumieć iż są śrzedniá winá / póki są lekkie / a nie dochodza grzechu śmiertelnego: iakó gdy z nieobagztá / ábo w materiey nie wielkiey nájdniá się. Bo kiedyby wmyślnie były wzy-

nione/ y co znaczego w sobie miały/ iużby y grzechem śmiertelnym były/ y należały do cięższej winy.

2. Także y to co się mówi o pomście/ nie ma się rozumieć o własney y prawdziwey pomście/ boby to cięższego coś było/ ale że zda się pomsta/ y na nią poszło: a nie jest śmiertelny grzech dla tego/ że albo siamowá wymknęła/ albo w rzeczach małych nie bázro škodzących. Toż rozumiey o poswarku/ albo ráżey sprzeczanu sie lekkim: bo własny swar/ będzie coś cięższego.

3. Jest też tu położono/ co przed tym w starych Konstytucjach Bráckich było/ ale potym w nowszych dwoiáckich opuszczono od Roku 1566. że ktoby zámieszkarosy do choru nie przyszedł/ aże po pierwszym Psálmie y po Gloria Patri, przynim; miał wczynieć dosyć przed gradniami oltarzowymi wenta: a to wdzie iestże tego nie wymázano z Siostrzynnych Konstytucy nowych/ ale zostawiono żeby w pnt choru było; dosyć wczynieniu poniewaz iż świeckich ludzi tam niemaś.

4. Co też się tu potożyło (pospolitego roztazania opuszczenie) rozumieć się ma owo co w pospolitości zleca albo sporządza Przetożony w potocznych y małych rzeczach: a nie owo przykazanie/ ktore pod grzechem śmiertelnym albo klátwą iest/ boby to coś większego było.

5. Przez przysięganie/ ktore tu się ma karác/ rozumie się bez potrzeby; chocia y prawdziwe/ bo iest grzech powśedni: lecz kiedyby się pominęła prawda/ byłby śmiertelny/ by o namnieysza rzecz/ y karanieby cięższe przystapito.

6. Trzeba też tu wważać/ iż Konstitucya także zawse przed własnym nazwiskiem/ wprzód wymowić (Siostry) Nà przykład. Siostry Rátháryno. Co nie ma się odmieniać v Siostrami z starsza mówiac. Inśia v Bráciey/ kedy dla wżciwości Ráptánstwa/ słowo (Cięc) w mowie przydaie się. Do tego

to

to słowo (Panno) iest świecki tytuł/ (iáko y Pám) y znaczy dziewica zacnieyszego stanu/ a w Zakonie wszytkie sobie równe. Wisc kiedyby wdowá wstąpiła do Zakonu/ albo y Przetożona była/ pewnieby ináczey nie mówiono/ jedno iáko tu każą.

Nà 19. Rozdz. O ciężkiey winie.

1. **W** Tym Rozdziale nájdnią się niektóre występti/ ktore z siebie zle sa/ albo prawem Bożym/ albo Kościelnym zakázane/ iáko do zelżywości przymowić/ przeklináć/ słowá nieporządne y nie Zakonne złośliwie mówić/ namyślnie kłámswo powiedzieć/ o Bráciey y Oycach co złego powiedzieć/ posty Kościelne bez przyczyny y licencyey łamác: ale iż nie dla tego sa grzechem/ że sa zakázane przez náse práwá; przeto tym się iestże objaśnia/ iáko náse Konstitucye nie obowiązują na grzech/ iednak taki wpada w karanie dwoiákie: Boskie/ że grzeszy: y Zakonne/ że przestępuje Konstitucye.

2. Tu tedy iuż się kłáda występti/ ktore same z siebie sa/ albo śmiertelne albo ciężkie powśednie. Dla tego y postwarék rozumie się tu taki/ ktory iest gruby y znaczny/ że każdy obaczyć będzie mógł/ iż iest albo śmiertelny/ albo wielki powśedni/ albo przynamniey wątpliwosć przystapi/ iesli taki albo owaki iest. Nà przykład. Wádzić Siostry/ podwodzić ná co złego/ obmáwioáć/ może być grzech śmiertelny/ iesli co znaczego iest: albo powśedni/ iesli co málego: a często trudno będzie go rozeznáć/ iesli iest śmiertelny/ czy wielki powśedni.

3. Nie tylko się o silencium rozumie to co się mówi: iż ktoby w zwyczajni miał nie trzymáć go/ wpada w ciężka winę: ale dokládá Deklaracye/ że wszytkie defekty albo przestępstwa y w lekkiey y w średniey winie potożone/ kiedy sa zwyczajne:

to iest.

to jest / że ich kto sobie w zwyczaj wezmie / mają być karane
ciężką winą albo kazią.

4. Przyłożeni mogą dispensować / żeby krom choroby byle
dla słusznej przyczyny niektórzy iedli mięso : Ale Bracia albo
Siostry bez licencyey / albo bez wielkiej potrzeby / nie mają się
poważać tego sami.

5. Przyłożono w Brackich Konstitucyách de leui culpa
text: 3. że winą jest kiedyby kto odzienie albo co innego pozwo-
lonego Bratu / bez tego wiadomości wziął : A Deklaracya ob-
iaśnia / iż chociaż wszystkie rzeczy są nam wspólne / przecie nie ma
też żaden w mocy / aby brat to co innemu do używania pozwo-
lono. A owszem także branie kradzieckie / kiedyby co wielkiego
było / a bez dozwolenia Przyłożonego się stało byłoby grzechem
śmiertelnym. Żad się obaczyć może / iż chociaż wielkich rze-
cy / iako suknie y koldry do długiego używania nie może nikt
drugiemu pożyczyć bez dozwolenia / iednak drobnych rzeczy /
iako mioty / dyscipliny / Breviarza / na czas może y bez do-
zwolenia.

6. Powinność jest w Kapitułe skarżyć na się o to wszystko /
co się w tym Rozdziale wyliczyło / y we dwu przestępkach / a nie
tylko o silentium, y dla tego też nazywa się / kapitula o wi-
nach: na ten czas kiedy w Kapitułe codziennej rzeczy przyłożona /
które się guia w tym / niech pokornie winy swe wyznają. A
toż kiedy sami dobrowolnie się oskarżają / a nie od innych będą
proklamowane albo wytknione / tą pokutą opisaną ma się im za-
dąć (iako w trzeciej Brackich Konstitucey dolożono) a oni ją
wypełnić powinni. Ale iedliby się nie sami wydały / ale prokla-
mowane były / trzeba przyczynić ieden dzień postu / czwartą di-
scipline / Psalmy y wienie / zc.

8. Trzeba też tu wiedzieć y rozumieć iako w Deklaracyách

się

się mowi) że kiedy przestępstwa wielkie tak są iawne / iż mogły-
by się do sądu y sędziego odnieść / przecie trzeba ich wyznąć w
Kapitułe : a iedli są tajemne / Konstitucya nie obowiązuje prze-
stępca aby się wydał.

9. Te proklamowania które zwykły bywać w Kapitulách
Zakonników / że ieden na drugiego powie co wie / są w rze-
czach małych / które nie są przeciwko sławie : y przeto są raczej nie-
iakię przypomnienia zapomnionych defektor / a nie oskarżeniem
albo odnośnieniem : y dla tego mogą być czynione / chociaż nie
poprzedzi napominanie tajemne / a kiedyby poszło na oskarżenie
albo odniesienie do sędziego / trzeba by pierwey osobno Brata
albo Siostrę napomnieć : A tedy iedliby się nie polepszył / do-
piero do Przyłożonej odnieść / y to zachowując porządek wedle
Ewangelii : to jest / pierwey przybierając do napominania
świadków. Żad widzieć się może / iż kiedyby także defekty by-
ły / żeby wypowiedzeniem ich / Brat / albo Siostra rozstrawiona
była / byłoby przeciwko przykazaniu Bożemu wyiawić ie / nie
odprawiać przed tym porządkiem w napominaniu / według
nakazu Pana Chrystusowego iako y s. Thomas ogry / co się przy
Regule objaśniło. A dla tego te proklamacye pospolicie mają
miejsce w winach lekkich y średnich / ale w winach ciężkich nie
wszystkich / chyba w iawnych albo poprzedziwszy napomnie-
niem bliźniego iako sierzekto. A daleko mniej powinien / kto sa-
mego siebie oskarżać z tych wielkich / chyba by były także wi-
dome / albo iawnie popełnione.

10. Kiedy kto już się polepszył / nie trzeba mu czynić napomnie-
nia / ani się godzi na rozkazanie Przyłożonego wydać go / ani na-
wistać powiadać. Lecz kiedyby był w tym rozstrawiony / a
inquisicya była / albo wedle prawa badanie y pytanie / trzeba by
wyiawić / chociażby się kto już polepszył. Także też kiedyby

za

grzech

grzech był iawnym; nie trzeba tak bårzo dogadzać grzesznemu / y oglądać się na tego polepszenie / ale go też iawnie trzeba strofować y karać / aby drudzy się nieczepsowali / albo żeby wzgorścić ni zbudowali się.

11. Czasem pominawszy napomnienie mamy zaraz Przetożonym obwieścić: a mianowicie we dwou rzách / iako s. Thomas wzy. 1. Kiedy grzech jest iawnym. 2. Chociażby skryty ale zaraźliwy y škodliwy bliżnim / bądź wedle ciała bądź wedle ducha.

Nà ten czas tedy opuściwszy napominanie / trzeba zaraz odnieść do Przetożoney / aby ta niebezpieczność mogła się znieść: chybaby kto guntownie trzymał y pewną nadzieję miał / żeby te niebezpieczeństwa / które wiśa nad pospolitością albo iaka persona mogły się znieść / przez tajemne napomnienie. Lecz kiedyby pewności nie było / lepiej Przetożonemu powiedzieć / przynamniemy iako Oycu albo Matce / żeby oni przypatrując się zezom / postąpili według bażenia / słusności y potrzeby.

Nà 20. Rozdz. O cięższey winie.

Przestępcom przykazania / y posłuszeństwa powinnego Przetożonym / z wiadomości według objaśnienia wyśsey uczynionego / ma się żądać karanie cięższey winy / byle przystąpił wper y iawną rebellia albo oburzenie się do tego nieposłuszeństwa.

2. Ożywista rebellia jest / kiedy Brat albo Siostra wporcie słowá swego Przetożonego pogardza: Nà przykład: Przetożony mowi: Koniecznie chcę / abyś to uczynił. A Bratby odpowiedział / nie chcę czynić. A tak posłuszeństwo swego Przetożonego przestępując / ma być karany cięższą winą.

3. Wporny spor jest złośliwy / przewrotny / y pyśny sprzeczą-

nie

nie się / albo nacieranie na słowá Przetożonego z tumultem / to jest / z rozruchem albo zamieszaniem. Stad wporcie z Przetożonym się sprzeczać / nie inşego nie jest / iedno na tego słowá słowoy burzliwymy albo wrzaskliwymy porwać się y następować. A taki ta winą ma być karany.

4. Pod takimże karaniem / żaden nie ma się ważyć / twierdzić / że iego Przeor nie jest Przeorem / ani od iego posłuszeństwa ma się odrywać / dokądby Przetożeni wyżsey nie objaśnili / y to ieśliby iaka wątpliwość była.

4. Ktoraby wderzyła druga Siostra / chociaż Nowicinka y Konwiersta / nie tylko wpada w tę winę ale grzeszy śmiertelnie y w klatwie jest. O Braciey napisano: kiedyby który wderzył znaczenie iakim instrumentem drugiego / trzeba się dotożyć Prowincjał / o iego rozgrzeszenie a tym czasem niech będzie od inşych odtążony: a po rozgrzeszeniu niech będzie karany cięższą winą / przynamniemy przez dwa Miesiąca zupełne.

6. Dotyczy też winy należy / kiedyby która dopuszczała się iakiego grzechu głównego (zaraz Deklaruje tekst y Braciey) za który karzą na gardle na święcie / tak wpada w tę winę / y do carceres ma być dany: iako o grzech cielesny. Za inşe zaś / które chociaż są śmiertelne y niestawo przynoszą / iako jest fałszywe świadectwo / wstawicze pułkstwo / y inşe takowe / żądanie się ta cięższa winą bez carceres.

7. Wdaje też tekst y Braciey w tę winę / tego / któryby starał się przez osoby w naszym Zakonie nie będące / aby karanie tych występków / w tym Rozdziale roppisanych / w rykożnaniu przestąpić miało / bądź to sobie / bądź komu inşemu zadane: a do tego odeymnie mu wszystkie łaski Zakonne. Iako y owego / któryby się przez takie osoby starał / aby którego Brata zbyto albo wygnano z Prowincyey / albo Konwentu.

Jest nakoniec klatwa od trzech Papieżow/ skutac faworow
abo takżi Zakonney przez przyczynę świeckich/ y Przetozonym
też na takie prosby czynić/ frogo zakaźnia.

8. Ktoby przymodził kogo mocą/ gwałtem/ groźbą/ abo
iakiunkolwiek nieprzystoynym sposobem/ lub to przez się/ lub
przez kogo infego/ do obrania na ktorekolwiek przetozienstwa/
abo wrzedy Zakonne/ wpada w te winy/ iesliby go w tym
posłatkowano/ y traci głos na trzy lata. A ktorzyby przenaśla-
dowali prosonych/ dla tego że nie chcieli obrac tego/ o ktorego
proseni byli/ w klatwa wpadaia. Do tego zakaźnia tu/ spraw
Zakonných/ tak Bracia y jako Siostr/ wynasac do sadow nie Za-
konných. A owsem ci ktorzyby o tym wiedzieli/ powinni przed
tym nim minie 12. dni Przetozonemu odnieść/ a ten zaś powi-
nien tak karac iako sie opisalo.

9. Ktoby Przetozonego swego sadu chciał uchodzic/ abo
zbraniac się/ nie dajac mu się sadzić/ niech będzie karany bärzo
frogo. W sym sumnienie Przetozonych obciażany/ a oni te-
mu się nie przeciwiać/ niechay przymusaią do wykonania po-
kuty zadanej/ y nad to/ wyższym Przetozonym niech oznaymia.

10. Ktoby się náydomal w tych występkach cięższej winy/
a proklamowany/ przekonany był/ niech dobrowolnie wstanie/
y prosiac o odpuszczenie/ wielkie swotey złości sprośności z la-
mentem niech wypowierc. iako y tu w tercie napisano. Nad
to: aby do Gasa był odlazony od spolnego towarzysztwa
owiec Pana Chrystusowych. A choctay ten właśnie jest prze-
konany/ ktorego występki na sadzie przez świadki będzie wy-
wiedziony abo iasnie pokazany: iednak y ten przekonany nazy-
wa się/ ktory z przymuszenia: to jest/ przyciśniony klatwa/ di-
sciplina/ karceresem/ y infymt ostrościami/ wyzna co. A toż
y taki wpada w te karania cięższej winy.

Kiedy

11. Kiedy na kogo starza o iednej rzecz/ ale rożnych Gasow
wczyniona (na przykład: ieden powieda/ że tak rok ukradł ko-
dziesięć złotych/ drugi toż twierdzi/ ale Gas infy miannie/ że pu-
roka temu iako to wczynił: trzeci by powiedał/ iż trzy Lics-
dziele temu iako ukradł) taki/ y tak rożnie obwiniony/ nie mo-
że być przez dekret zdany na karanie/ ale może być pytany y ma-
zony abo drązony postem/ disciplina/ sequestrem/ aby wyznał.

12. Także też kiedy przeciwko Bratu są świadectwa świe-
ckich ludzi wiary godnych/ może też być pytany y na meki po-
dany: zwlaszcza gdy niestawa dowodna abo dowiedziona/
trwa przeciwko niemu. Przeto kiedy rozstawa poprzodzi/ a po-
niey dwa świadcy świadkowie przeciwko ktoremu Bratu co
przyniosą/ ma być Brat sequestrowany/ y prawda od niego ta-
kiem sposobem dobywana. A owsem na niestawie a iednym
świadku: abo niestawie a iedney potężney susplicy/ to jest po-
deyżreniu/ dosyć/ aby Brat mogł być odlazony dla karania: kto-
ry to tak odlazony/ powinien prawde zeznać sedziemu pytaia-
cemu z strony występku/ o ktory jest rozstawiony/ tak na się iako
y na infego/ iesli iednak ten drugi także jest rozstawiony. Bo
przy sadzie kłamac kiedy się pyta wedle porzadku prawnego/
jest grzech smiertelny.

13. Sedzia ktory prawnie dowiadaie się iednego grzechu na
kiem/ w ktorym jest prawdziwie rozstawiony/ nie może prze-
cis pytać o infych grzechach tajemnych/ y nie powinien pyta-
ny do nich się przyznac: iednak trzeba tego przestrzegac/ żeby
przac się nie kłamał/ ale na wymysle ma ten doktadek czynić/ to
jest/ mowiac nie winienem/ miałic sobie/ iż nic takowego nie
winien abo nie wczynił/ coby pod tego sadowi/ abo coby iawno
było/ abo coby powinien powiedziec.

14. Obwiniony/ choctay będzie rozstawiony/ nie może być

Na

zdany

zdany przez sentencya na karanie opisane/ ażby był przez dwoi
świadkow/ albo przez wyznanie swoje własne/ przekonany.

15. W Konstitucyach Siostr nie maś wzmianki o seque-
strowaniu/ albo karcerowaniu/ w tym to Rozdziale o cięższej
winie/ aże w tym drugim co idzie: iednak gdy sie tu mowi/ iż
cięższej nad inśe ma być karana/ ktoraby (Boże uchoway) wpa-
dła 26. nie zabrania odciążenia. Wisc mogłaby sie w pospo-
litości taka trącić nieznośna/ niespokojna/ gorsząca/ y psująca
inśe/ a w tych winach tu opisanych sie náyduisza/ ktoraby mie-
dzy siostrami trzymać nie byto bezpiecno. Leg także kaze wy-
raznie Konstitucya v Siostr odciążać w Rozdziale 21.

16. W Refektarzu między tymi co siedza na ziemi/ iest ro-
żność. Bo dla tych co siedza o cięższo wino/ ma być tylko de-
szekta/ ktoraby zaraz legła na ziemi/ a na niej położony chleb y
woda: fumi zaśie mają vsieść na gośey ziemi. Drugzy/ ktorzy
siedza na ziemi/ o tamanie silentium albo inśe defekty: dla tych
ma być deszekta na ktoreyby vsiedli/ y stolił na ktorymby iedli.

17. Trzeba tu rozumieć/ w czym może przetożony młodsier-
dzie wezmieć na przyczynie inśych widząc polepszenie pokutnia-
cego/ albo (iako w tekście napisano) iedli w nim albo w niej
obaga pokore serdeczna/ szczerą/ y niezmyśloną: Bo dwoiaktie
i jest karanie. Jedno ktore należy w wykonaniu go/ iako iest sie-
dzieć na ziemi/ pościć/ prostrący czynić/ w karceres tak długo
zamkniętym być/ Psalterze/ Rosaria/ Litanie mowić 26. Du-
gie iest/ ktore należy w odieciu y wtracie/ iako to głosi/ miew-
sca/ wżedow Zakonnych 26. co sie taksami Zakonnymi zowie.
Atos przetożony może w pierwszych rzeczach posolgowanie w-
czynić/ a czyni sie pospolicie tym ktorzy sie dobrowolnie wy-
znaia: ale w drugich nie może tylko Generat/ y Kapituła tak
Generalsta iako Prowincialsta.

18. Te prostrący/ ktore tu kaze Konstitucya pokutniacym
czynić/ nie przez wenią mają być odprawiane/ ale przez poto-
żenie sie na ziemi tym kształtem/ iako gdy do Zakonu sie w Ka-
pitule prosimy y na professyę/ iako sie może z tekstu zrozumieć.

19. Przywodzi Deklaracya Kapituły Salmaticenska 1551.
kiedy stanowią Oycowie y napominają tak Przeory iako Pro-
wincjały/ aby w karaniu albo zadawaniu pokut (zwłaszcza o
pisanych y osacowanych w Konstitucyach) byli przy srośsy-
mi/ a nawiecey w tych rzeczach/ ktore do rzeczywego należa:
gdyż to wiec bywa/ iż dla niewielu złych zbrodni/ Zakon wśy-
tek nielawo cierpi. Też sie surowości kaze używać w inśych wy-
stępach w tym to Rozdziale o cięższej winie wyliczonych.

20. Nie wyrażono tu między inśymi kradzieży/ iako w Brá-
ckich Konstitucyach: ale zamyla sie w onym słowie/ główny
grzech/ bo na świecie o to karza na gardle. Atos tu przykład
sie aby ten ktoryby sie dał w rufaniu wznąć/ tracił wśytkie
rzeczy/ a na potym nie był sposobny do sprawowania rzeczy do-
gśnych.

21. Jest różność między tymi/ ktore zamkno w karceres.
Bo ci ktorzy beda zdani do karceres przez sentencya/ własnie
karcerowani sa: Ale ci ktorzy dla tego sa pod straża albo zam-
knięciem zatrzymáni/ aby sie dostał przez inquisicya albo pilne
badanie prawda/ nazywają sie odciążeni/ arestowani/ albo se-
questrowani.

22. Przeorowie sami bez tych ktorzy do rady należa/ nie mo-
gą inkarcerować. A ktorzy beda przez sentencya inkarcerowani
słusnie/ albo winnie/ nie mają być wypuszczeni bez licencyey
Prowincialskiej.

23. Papieża Ioan: 22. to iest zdanie/ aby ci ktorzy siedza
w karceres/ mogli bydź karani posty y disiplinami/ wedle

wielkości grzechu/ iednak zaniechawszy okrucieństwa albo pa-
stwienia się/ tak żeby surowość karceresą nie sprawiła zguby a-
bo zatracenia/ ale pobudziła wpaść do polepszenia.

24. Bonifaciusz Osmy y Klemens Osmy postanowili/ aby
w karaniu y sadach subtelności prawney nie używali/ byle-
śmy potrzebnych rzeczy/ bez których ostać się sprawiedliwy sad
nie może/ nie opuszczali. A takowe są trzy. 1. Aby nie pory-
wać się na tego processu/ to jest postępiem prawonym/ albo
nie poczynać żadney sprawy prawney/ a żeby kto oskarżył/ albo
odniósł (co po łacinie zowią denunciacya) albo rozstawał i-
wna wyśledzić/ dla ktorey musiałaby inquisicya prość.
2. Aby świadkowie byli examinowani/ przez przykazanie pod
świety m postuśenstwem/ albo mocą Ducha świętego (co o-
bowiazuje na wyznanie pod grzechem śmiertelnym.) 3. A-
by obwiniony/ był przyzwany/ y był przekonany przez dwu
świadków/ albo raczej spolnych świadków (to jest iedenże akt
dowodzących y twierzących) albo przez własne swe zeznanie.
4. Aby obwiniony był słuchany/ bo tego który niemiał płaci
do bronięcia się nie może mieć skazać przez sentencya na kara-
nie opisane/ chyba był wporny/ żeby nie chciał stanać na ter-
min/ albo przekonany świadkami nie chciał się przyznać.

25. Nie godzi się appellować/ wdając fałszywe y zmyślane
ciężary/ y na zwolke sprawiedliwości. Lecz kiedyby kto pra-
wdomie krzywdy y obciążenie cierpił/ może appellować ale
porządnie/ od Przeora do Prowincjała/ od tego do Generała/
potym do Protektora y Papieża.

26. Prowincjałowie mają się starać/ aby w każdym Kon-
wencie były duże y mocne karceres/ na ukaranie złośliwych y
nie posłusnych. A Przeorowie którzy tego nie czynią/ mają
być złożeni z Przeorstwa.

27. Kładzie tu 16. klatew ktore są w Konstitucyach/ ale nam
máto się ktora przyda: Atoli pierwsza mogłaby się trafić/ że
ktoby apostatował/ tym samym jest w klatwie: Wiec y dru-
ga/ ktoby fałsował pieczęć Generalistą albo Prowincjałistą/ y
ten któryby wiedząc iey używał. Trzecia też/ kiedyby się kto
starał/ żeby zawiadowanie o Ministach/ albo iakichkolwiek bła-
tych głowach/ bez licencyey Generalistey/ zlecone było Bractey
naszego Zakonu. Piata/ kiedyby kto przyczynę złożenia z wżodu
Generała albo Prowincjała/ osobom ktore Zakonu naszego nie
są/ obiawił/ albo ich występki/ albo karanie/ albo tajemnice Ka-
pituly/ niezgodę Definitorow albo Bractey/ składał/ Zakon
mógł mieć turbacya albo niestawę. Szosta/ ktoby się starał o
rozzerwanie albo rozdział Zakonu. Także z prawa pospolitego.
1. dokupowanie się y branie zapłaty za przyjęcie do Zakonu. 2.
wderzyć ktora. 3. ktoby przenaśladował tego/ który nie obrat
na wżad/ o ktorego on staranie czynił. 4. nowe miejsca na
Zakon przynosić/ z licencyey. 5. wchodzić do Klastoru
Zakonnicy. 6. przynosić białagłowe do Zakonu/ albo odwieść.
7. Nowicjusow albo Nowicjuszek albo od opiekunow ich
brać co/ krom żywności/ y odzieży. 8. ktoby do Konwentu
wprowadził białagłowy/ albo przypuścić. Są inże klatwy wy-
pisane/ ale Siostron się nie przydadza.

28. Zakazuje się towarzystwa z różną płcią/ nie tylko dla
pożytku doczesnego/ ale ani dla pragnienia ich zbawienia. Za-
ciaga to powieda trzy rzeczy złe/ niebezpieczność/ niestawę/ y
zły przykład/ kiedy tym torem y młodzy poydą/ iako widza po-
doskonalszych. Oskutało to wielu ludzi w światobliwość
wielkich/ y do wpaść ich przyniosło.

Na wielu Kapitulach Oycowie/ bą y Papieżowie święci
postanowili/ pod utratą głosow/ pod karceres pod cięższą wi-

na zakazując: aby żaden nie śmiał przystąpić do forty Klastoru któregokolwiek Zakonu Mniszek/ bez słusney licencyey y potrzeby: krom Przełożonych/ wisitatorow/ y Konfessorow/ y to w tym tylko/ bez czego urzędu swego sprawować nie mogą: ani z nimi mówić/ albo listy/ poselstwa/ albo podarki posyłać/ albo od nich brać: chociażby też kto był tam postany dla Nfzy albo Kázania. Tu napominając Prowincjały/ aby takowymi spowiednikami opatrowali Siostry/ którzyby byli letni/ dożyźrzeni/ rozsądni/ y Zakonnymi obyczajami ozdobieni/ aby mogli dogodzić ich dusznemu zbawieniu/ y pośpiechom duchownym na drodze Bożej.

29. Wtęch podpisy od Konwentow nie bywają/ tylko kiedy wszyscy będą na jedno miejsce zgromadzeni: a do tego żeby wszyscy widzieli y wiedzieli/ co w tych liściach jest napisano. A to pod winą ciężką.

30. Napomnieć jedną drugą/ jest to akt miłości/ y powinność Chrześcijańska/ nie tylko równego rowny/ równa równa/ ale też y Przełożonego albo Przełożoną/ ieśliby się w nich wielkie defekty pokazały/ a nie tylko te któreby z szkoda dobra pospolitego/ albo swankiem rzeczy/ lub duchownych/ lub doczesnych były: ale chociażby ich persone tylko wadziły. Jedną jako święty Thomasz mówi/ trzeba Przełożonych napomnieć pokornie/ z skromnością/ miłością/ y rewerencyą/ albo wczciwością: a nie sułkowie. Kiedyby zaś na takie napomnienie/ swych obyczajow złych/ y zgorzłych nie poprawił się/ maia Prowincjałowi dać znać.

Nà 21. Rozdz. O nacieńszey winie

1. Dłkładaia Konstitucye Brackie tak w tercie iako w Deklaracye/

Deklaracye/ że y to jest nie wtarność/ kiedy za rozsądkiem bącznych częstego karania nie polepsza się kto.

2. Kiedy też jest za zdaniem rozsądnych taki/ że nie może się zność w pospolitości bez wielkiego niebezpieczeństwa y zgorzenta/ to jest/ iż iego konwersacya tak szkodzi pospolitości/ że drudzy nie mogą iego złośliwych y przewrotnych obyczajow cierpieć/ y woleliby z Klastoru wystąpić/ niż z takim zgorzłym mieszkac: taki ma być od inszych odtaczony/ iako owca parfywa cho zaraźliwa/ y w karcerych zamknięty.

3. Co ma odtaczać na czas o mnieysze grzechy/ rozumie się o te które wypisane są w cięższej winie tylko.

Nà 22. Rozdział. O Apostatkach.

1. Apostata jest ten/ który z Zakonu wychodzi/ y opuścza go. Lecz ten któryby wyszedł/ a zaraz się wrócił/ nie ma się mieć za Apostata/ ani w karanie tak ciężkie wpada: ieśdnak iż uczynił akt Apostazye/ ma być rozgrzeszony od klatwy/ y dla wyroku do takt Zakonnych przywrócony.

2. Każdy Zakonny powinien iawnie nosić habit swego Zakonu/ gdy się pokazuje publicznie. A żeby go bez przyczyny słusney opuścić/ grzeszy śmiertelnie/ y jest w klatwie.

3. Przestrzega też aby te Apostaty bącznie przyimowano/ y ostrożno ich trzymano/ żeby inszych nie gorzylili: by zaś z wielkiego politowania albo miłosierdzia nad taką/ nie byliśmy ośkrutnymi nad pospolitością.

4. Przywodzi się tu postanowienie Klemensa Osmego/ aby na potym nie dawano licencyey nikomu/ mieszkac krom Klastora; chyba przyczyna barzo wielka przystąpiła/ którąby od Stolicy Apostolskiej wtwierdzona była.

5. Kiedyby kto na Apostazyey grzechow inszych sie dopu-
 écił / iako kiedyby kradł zé. osobno ma być za nie karany / wła-
 śnie iakoby ich w Zakonie popelnit: y iesliby ktorych pokut nie
 skonczyt przed Apostazyą / ma ie konczyć wroćiwszy sie.

6. Mieysce Apostatow ostatnie tak opisuie: iesli Kleryk /
 po wszytkich Klerykach ma trzymać: iesli Konwierś po wszy-
 tlich Konwierśach.

7. Mieysca w Zakonie rachua sie od professyey / badz to:
 kiedy ja czynia / badz kiedy czynić maia (iesli minie czas profes-
 syey bez żadney protestacyey przeciwko niey.) A tak / kto dluzey
 nośi habit po professyey / ten takie mieysce ma / y wiele posle-
 dneyfych / posiedzie Apostate / kiedy po skonzeniu pokuty / przy-
 wroci sié mu mieysce. A to z tey miary / że owe lata ktorych
 był na Apostazyey / iuz sié mu nie rachua / ale wytracaia.

8. Tu sie tez kładzie klatwa na te ktorzyby falszowali pieczęć
 Generalską abo Prowincialską: także ktorzyby wiedząc to / uży-
 wali iey.

Nà 23. Rozdział. O Kreowaniu

Przeorzyfze.

1. **W** Spomina Konstitucya trzy drogi do obierania Przeo-
 rzyfze. Pierwsza sie zowie Scrutinium, kiedy przez se-
 kretne abo tajemne kartki to sie sprawnie. Druga / Compro-
 miss. to iest zdanie sie na tego / kiedyby sie puscili na kółku z
 Braciy: tak / że ktoraby oni mianowali / aby ta rozumiana by-
 ła obrana. Trzecia / Communis inspiratio, to iest spoteczne
 nadchnienie y zezwolenie / kiedyby wszytkie razem / y iednostay-
 nie zgodzily sie na ktora / y te mianowały.

2. Forma ta stara / dawno iuz zmiesiona / iestże przez Conc.

Trid.

Trid. Sess. 25. A na Kapitulie Bononskiej 1564. postanowiono /
 (iako napisano w Konstitucyach Brackich dist. 4. cap. 2.
 litera C.) aby opuszczay spólna inspiracya y kompromiss / ele-
 kcyé bywały przez scrutinium, tak y Braciy iako y y Siostr.
 Elektorowie tez niechby na kartkach pisali / abo kazali sobie na-
 pisac tylko imie tego ktorego obieraią / a imienia tego ktory o-
 biera nigdy nie pisali / ani oznaymili tak skrutatorom: to iest /
 ktorzy glosy dane obieraią y rachua / iako tez ani Prowincia-
 torowi / abo temu / do ktorego sie dla konfirmacyey wdaia.

3. A co tu wedle dawnych zwyczajow y praw / po professy-
 ey zaraz Siostry przypuszczono do elekcyey / to iuz sie odmieni-
 to nowem postanowieniem: tak / że potrzeba aby Siostra mia-
 ła 12. lat po professyey / badz to wstnie wyraźney / badz przemil-
 goney (iako sie powiedziato w Rozdziale 16. o professyey) ta
 ktoraby miała być przypuszczona do obierania: abo być obra-
 na za Przeorzyfze / w czym potym żadna odmiana nie była z
 strony Siostr. Jest to napisano o nich w Const. dist. 2. cap.
 2. tex. 6. litera o.

4. W kazdey elekcyey powinne Siostry spowiedać sie (iesli
 potrzebować beda) y Komunikować / pod vtrata glosu.
 Const. dist. 2. cap. 2. litera c.

5. Chociaz Konstitucya Prowinciatorowi nie zamierza ter-
 minu do opatrzenia Przełożoney / przecis nad trzy Miesiace
 przewlokli nie dopuszcza mu prawo pospolite Kościelne / aby
 polki te nie wynida / opatrzyło sie zgromadzenie osierociate prze-
 łożona. Jest to tamże litera o. ktory iesliby na ten czas
 nie opatrzył / po trzech Miesiacach / iuzby nie
 mogł tego uczynić / ale tylko
 Generat.

Bb 3

Nà

Nà 24. Rozdział. O sposobie obieraniu Przeorzyse.

1. **S**posob stary elekcyey Przeorzyse y Siostr/ nie we wszy-
tkim jest naruszony od Conc: Trid. y Zakonu: ale tylko
we trzech rzeczach. Naprzód/ żeby tylko przez wotą sekretne
odprawowała się/ inſe drogi odciągłszy: A Zakon przykazał
na Kápitułie Bononskiej 1564. (iako mamy w Const: dist: 2.
cap: 2. litera c.) aby na kártece pisali elektorowie/ albo sobie
napisać kazali. Druga/ aby samo tylko imię tego ktorego obie-
raia napisane było/ bez imienia obierającego/ iako się powie-
działo w przestym Rozdziale. Trzecia/ aby Przełożony/ ktory
elekcyę diriguiet/ nie wchodził dla tego do Klastora/ ale przed
kratą głosy odbierał.

2. Dokłáda Concilium na koncu Cap: 7. w inſzych rzeczach/
niech się chowają każdego Zakonu y Klastoru Konſtitucye.
Dla ktorych słow/ wszystko co się napisało w Konſtitucyách tu/
ma się zachować: iako dzwonięcie na elekcyę/ głosow na kár-
tece oddawanie/ y wszystko inſe/ iako Przełożony sporządzi wedle
obyczaju zwykłego Zakonnego/ przysiedłszy z paru ſtatecznych
y podeſtych Oycow/ dla elekcyey.

3. Wspomina Llamas, że máia być dwie obráne Zakonnice/
aby były przy oddawaniu kártek: ale to wedle Zakonu s. Bernárdá.
A w náſzych tego Konſtitucyách nie májś.

Deklaracye z Konſtitucyey
dist: 2. cap: 2. kedy o obieraniu Przeorá
napisano.

1. **Z** Concilium Trid. bázro ochrania wolności w Ele-
kcyách/ napomina Kápitułá Bononska 1564. y Rzym-
ska 1608. aby iako naſtromnię Prowincyatorwie wdawali się
w nie/ y kedy potrzeby niemáś nie proponowali: to iest nie po-
dawali nikogo do obierania na urząd/ á kiedyby iaka ſzegul-
na potrzeba była/ może proponować/ ale nie mniej niż
trzech. A ieſliby Elektorowie iaka godną obráli perſoná/
y krom podanych/ Konfirmator pomniacná ſad Boży/ nie-
chay nie odwołęzy Konfirmowánia; chybáby iaka ſłuſna była
przyczyná.

2. Przed tym/ niż się publikuie ſcrutinium: to iest/ póki nie
oznaymi się/ iako ktory obrány wiele miał głosow/ mogą ie-
ſliby się wſſyſcy na to zgodzić/ odmienić ſwoie wotá: ale po
publikacyey/ żadná miara nie mogą.

3. Koſtáznie się Prowinciatom/ pod złoſzeniem z urzędu/ aby
się nie wazyli Konfirmować na Przeoroſtwo/ chociaſby też ie-
dnostáynie obranych/ tylko tych/ ktorzy będą dobrych obyczá-
iow y umiejetności/ o ktorych rozumieia/ że ſtatecznie będą się
ſtarać o cwiżenie/ wſciwoſć poprawę/ y reformacyá Zakonu.

4. Kiedyby Prowincyat nie Konfirmował tego/ dla iakiey
przyčyny/ iuſz go bez licencyey iego nie godzi się obierać drugi
raz: á ieſliby obrano/ nie byłoby waſno/ a na Prowinciatá ſpá-
dłoby podać Przeorá/ albo Przeorzyſe.

5. Kiedyby kto miał liſt Generalłki w kt. rym mu ſygni lá-
ſke/ żeby nie mógł być przymuſzony na przyſięcie Przeoroſtwa:
taki kiedyby na Konfirmacyę nie zezwolił/ nie ma być ſtádá-
ny/ albo abſolwowány z urzędu/ ale elekcyę trzeba káſować.
Toż rozumiem o tym/ któryby koniecznie przyiać niechciał/ cho-
ciażby źle czynił/ bo żadnego práwa nie doſtał/ áni Przeorem zo-
ſtał. litera l.

2. Subprzeor chociaż w niebytności Przeorowskię / nie może tylko to / co mu zleci Przeor. Ale kiedy Konwent osierociaty po Przeorze / mając władzę ordinaria dąną przez prawo / może do Zakonu przymować / obtożyc y professorować. Tożby mogły Wikarius obrany od trzech nastarszych w Zakonie (kiedyby Subprzeora nie było) także y ten któryby był dany od Kapitulu albo Prowinciatu / nad Supprzeorem y Wyższą Bracią.
4. Może Prowincyat / kiedy Konwent już Przeora nie ma / złożyć Subprzeora z urzędu / albo iego władzę umniejszyć.

Nà 26. Rozdział. O Cirkatorkach.

1. **T**o słowo Circator, Circatrix, iest wzięte albo z Włoskiego cercare, co znaczy inquirere, explorare, indagare, inuestigare, szukać / podstrzegać / wypatrować / badać się / śpiegować: Albo też z łacińskiego circuitor albo circitor, co znaczy strażnik albo stróż / który pospolitosci gęto strzeże.
2. Aż tu oba wyśłady przydadzą się / y cirkatorka znaczy strażniczkę albo dozorcę Zakonności / pilnie wypatrującą sprawy osób w pospolitosci albo w Konwencie.
3. Ta Cirkatorka może nazywać Zelatorka albo Zelantka / iako indziej zowią: dla tego / że takim trzeba mieć żarliwość za Zakonem y obserwancyą / y gryść się w sobie o nię.

Nà 27. Rozdział. O Celleraryssy.

1. **C**ellaria / iest to łacińskie słowo: a znaczy ta / która ma urząd chowania rzeczy / wydawania / y klucze do składowania / do sklepu / y innych potrzeb: tudy ją nazywają składowa albo promizorka / iako się z tekstu doysć może.

2. Wzięto

2. Wzięto się to nazwisko z Zakonu s. Benedykta / iako czytamy w Instrukcyach naszych. około urzędników cap: 19. y nas się zowie Prokurator / sprawca albo Syndyk.
3. Lecz u Benedyktynow nie Cellarius zowią / ale Cellerarius / iako też się napisało w Instrukcyach cap: 19. a tu by przyszło rzec Cellerarius: chociaż w Konstitucyach u Siostr trochę omyłki opuściwszy dwie literze.

Nà 28. Rozdział. O Robocie.

Nie podać się nic do obciążenia: krom tego że czasu roboty medytować co dobrego: albo iakiego czytania duchownego słuchając.

Nà 29. Rozdział. O Budowaniu.

1. **P**rzy Deklaracyach na Rozdział 32. naydzie się nie mało rzeczy tu należących / które się tu nie kładą / dla tego / żeby się nie rozrywały / gdyż wzięte z jednego miejsca Konstitucy naszych.
2. Co tu także się pilno starać / aby Klausura była wysoka y mocna / przez Klausura tu rozumie zawarcie albo obmurowanie. W teyże Klausurze albo w ogrodzeniu mocnym / także tylko jedno drzwi uczynić / przy którychby y wewnątrz / y odedwoz tu było zamykanie. A koto także w tey Klausurze ma być / kiedy się upatrzy miejsce na nie.
3. Lokutarz też dla rozmowy z obcymi / na innym miejscu może być / kiedy tylko okno / bądź jedno / bądź dwie nawiscey (ieśli zgromadzenie wielkie iest) ma być. A taki iest obyczaj indziej / i indziej wrotu / indziej lokutarz. A to się powiedziało dla lepszego zrozumienia tego co się wotecie mowi.

Cc 2

Ta

4. Co też tu dopuszcza Konstitucya rozmow w Kościele, to niżej zabronił Papież y Żakon, iako niżej się położy.

Nà 30. Roz. O weściu y wysćiu.

1. **T**u dopuszcza Fundatorom, Biskupom ić. wchodzić: ale potym już się zabroniło, iako niżej się powie. Przez Pátrony rozumieja się Pánowie onych miejsc, którzy wprowadzili Zakonnice, miejsce dali, y zbudowali: a potym opátrzyli. Abo fundatorowie doskonali.

2. A co tu nie káže rozmawiać osobno z tymi co wešli, rozumie się o towarzystwie wchodzących: lecz z samymi starszymi, którzy z urzędu swego wchodzi, mogą y mają wniesć dla odprawowania urzędu swego, będzie się godziło mówić, y to licencya od Przeorzyse wzięwosy, y która z naznaczonych do tego przywziaszysy: iako się w Konstitucyách dotknęło.

3. Trzeba tu poiać z tertia różność: Bo kiedy do chorey dla Komunii, przychodzi spowiednik, tedy nie wszytek Konwent idzie: (lecz w Ordinariuszu napisano iż wszyscy mają iść.) Druga: kiedy do Oleiu s. dania, tu wszytek Konwent, ale po Alkolicách po léczeni której tak do Oleiu s. iako y do Komunii by potrzebá) y potrzyżu, a przed Káptanem. Trzecia: kiedy o raz y dla Komunii, y dla Oleiu s. wchodzi się. Tu już wedle Rubryk naszych, za Alkolicami, woda święcona, y krzyżem, ma iść Káptan z Oleiem s. potym Siostrá ze dzwonkiem: po nich Káptan z Sakramentem naswoistym: na koncu wszytek Konwent, tym porządkiem, iako y do Kápituly, od starszych.

4. Tu trzeba wiedzieć, iż spóbot tej ceremoniey opisany, káže dzwonić na kładzenie Oleiu s. we dzwonek w który się na godziny dzwoni, dwa kroć: raz krótko, drugi raz po chwilec dłużej niż przed tym. Iest też w Instrukcyey co o dzwonienu Rozdz. 8.

5. Gdy

5. Gdy Káptan wśedysz do Infirmaryey, rzecze: Pax huic domui Konwent ma odpowiedzieć: Et omnibus habitantibus in ea.

6. Po daniu Oleiu świętego / Krzyż ábo Krucifix tam się zostawi, a kłótká się nagotuje y świeca, aby kiedyby następowało konanie, kłótká po Konwencie wsytkim z przynagleniem kotátano: a Siostry z kwápliwosćią niech idą do umiatacey, mówiąc sobie głosem: Credo in Deum, y powtarzając, póki do Infirmaryey nie przyda.

7. Jáż okázya już się powie, iż po kłótkaniu przyszedysz, mają mówić Litanie, y inše Oracye.

8. Po śmierci, twarz y rece umyć tyłko; chyba by choroba y potrzeba wyciągata, wszytko ciało ochodzić: coby w takiej mności musiało być bázro. Potym w cały hábit trzeba Siostry vbrać, iako kiedy chodzi do Komunii, y z purgociami, y z skárpkami przystoynymi (tu się widzi, iako o nas purgocchy mają być z trzemiaciami) rece też pod płaszczem na krzyż położyć się mają, dtoni obrociwszy ty głowie, iako y czasu spánia: ma sieteż krzyż sam po wierzchu na płaszczu utwierdzić.

9. Mają też mieć Siostry máry swoje własne, ciasne y przystoynne: na których położą Siostry zmarła, tak ostrożno y starogennie, aby płaszcz nie spadał z niej.

A na ten Rozdział będzie też nie mało potrzebnego obiaśnienia, które się niżej położy, po Rozdziale 32.

Nà 31. Rozdział. O Kápitule

codzienney, z Konstitucey Bráckich,

dist: 2. Cap: 6.

C c 3

1. Kápitula

1. **K**apituła na słuchanie kulp albo win / i esliby się nie mogła czynić na każdy dzień / dla nauk / y innych zabaw / przecie przynajmniej ma być na każdy tydzień / albo nadaley co dwie Niedzieli / aby dobrodzieystwa się wyliczały / y dobrodzieystwo do modlitwy Bractich zalecenie byli. To nie wiem iako się ma Siostram przydać / gdyż one nauk y zabaw wielkich nie mają (chyba by kto rzekł / że nagła robota przypada / dla pożytku znacznego / albo dogody dobrodzieiom wielkim) a z drugiej strony Kapituły częste są te / które ostrożność w życiu Braci y Siostram przynosi / y iako miotła / która się często chędoży sumnienie / pozbywszy z niego proskom defektów.

2. Bardzo pilnie trzeba się chronić Przekorzyśm / aby wzajemnie nie karali nikogo / ale żeby wszelką łaskawość y łaskonną zbrożność ku nim pokazywali.

3. Tym upadnięciem przez wienie czynienie / znaczy się / iż każdy odpuszczenia prosi swych win / a mają swe defekty powiadać / tak leżąc na ziemi / iako masz w Konstitucyach Bractich dist: 1. Cap: 2. litera i.

4. Powtarza się tu: iż w Kapitułe mamy się oskarżać / o defekty iawne / którychśmy się dopuścili / przeciwko Regule y Konstitucyom. I esliby się kto nie oskarżał / albo karania tak opisanego / iak naznaczonego nie czynił / wposobia się do iakiego grzechu / albo powzedniego i esli z niedbalstwa / y z lekkiej złości / albo śmiertelnego / i esliby z pogardy opuścić.

5. Na pytanie Martyrologium nie roztążnie tu siedzieć Konstitucya / ale kiedy się mówi w chorze / lub to w nocy po inaczni / lub we dnie po Primie / Ordynariusz dać znać / iż siedzą Bracia. Bo mówi: Hebdomadarz stojąc obrociofsy się do choru / niech po Kalendzie mówi / Præciosi est. A Konwent wstawszy niech odpowie: Mors sanctorum eius.

6. Co

6. Co wspomina danie absolucyey / albo rozgrzeszenie za wmarcie: rozumie się owo / kiedy Przeor albo Przeorzyśa mówi: Requiescant in pace. A Konwent odpowie: Amen.

7. Co tu Konstitucya także powiadać w Kapitułe / od tego kto słyszał: trzeba pamiętać / że tu proklamacye są o lekkie rzeczy / które nie są przeciwko sławie / y rączy są przypomnienia. Alotz kiedyby kto z iakiej przyczyny w Kapitułe nie przypomniat / a ia od niego wiem / mam wspomnieć to / y zaraz powiadać przypomnieć: co że w miłości będzie / nie wadzi nic. Także kiedyby się co odpostronnego słyszało / wiary godnego. Przyczyna obojga może być ta / aby wiedząc od kog wyśto / rozeznano się / i esli jest podobieństwo do prawdy. W Bractich doклада się / i esli dy ma się kto proklamować w Kapitułe / trzeba żeby był obecnym.

8. Do Kapituły / zwołasz się gdy się z choru dla Preciozy do niej idzie od starszych / ma wprzód iść Przeorzyśa / po niej drugie porządnie od starszych.

Sposób Kapituły czynienia.

9. W Formularzu który jest przy Konstitucyach / ta forma y porządek kładzie się trzymania Kapituły przed Preciozy / a wiele razy przyda się do Kapituły z Precioza. 1. Przeorzyśa po Benedicite / y odpowiedzi / Dominus / ma rzec. Niech wyliczone będą dobrodzieystwa / które mają być wyliczone. 2. Algoty się wypowiedza przez śafarka albo prowizorka / i esli ma zagać Przeorzyśa: Wiele jest dobrodzieystwo Siostry w P. Chrystusie miłe / których nam Pan Bog wystawił / nie wyczerpa y dodać / którymi żyjemy / y wspomagani jesteśmy. A dla tego abyśmy się nierozdzielnymi Panu Bogu / y dobrodzieiom naszym nie pokazyły: Zalecam do modlitwy waszych stan Kościoła świętego Rzymskiego / głowy iego najwyższego Biskupa / y wielobnych Kardyńałów / a zwłaszcza Protektora Zakonu naszego.

Stan

Stan wszystkich Prątów Kościoła Bożego / a zwłaszcza wziętych z Zakonu naszego / stan Wielebnego Arcybiskupa albo Biskupa tego miasta / ze wszystkimi duchowienstwem y ludem tego. 3. Z strony Zakonu naszego zalecam także modlitwom stan wszystkiego Zakonu: a osobliwie Wielebnego Mistrza Zakonnego. O Wikaryego Generalnego / y Prokuratora wspót z towarzysztwem ich / wszystkich Prowinciatorów / y Przeorów Zakonnych a nawicey naszego. O Prowinciatów / y wszystkie Przeory naszej Prowinciei / także y Przeory / przy których y siebie barzo ratunku potrzebną / zalecam. 4. Z strony stanu świeckiego / zalecam naprzód w pospolitosci stan wszystkiego Chrześcijaństwa. A w osobliwosci stan Cesarza Chrześcijańskiego / wszystkich Krolow / Książat / Pánow / y Rzeczypospolitych: a a nawicey stan naszego Królestwa albo Państwa / w którym mieszkamy: Krola Pána naszego / aby Pan Bog im dodać raczył / pokoiu / szczęścia / y pomocy dorządzenia ludu sobie zlecenego. Rádne Pány / aby im Pan Bog dał ducha mądrości / żołnierzom sił serca y pobożności. Zalecam też wam stan wszystkich dobrodzieiow y dobrodziei / 31. (tu przędzie y ustawiczne wyliczyć.) Takż oddzielce y powinne nasze / przytacioty / przychylnie nam / y wszystkiego Zakonu naszego / a zwłaszcza tego naszego Konwentu. 5. Stan wszystkich ludzi słacheckich / mieyskich y wieyskich / a zwłaszcza tuteznych / (tych a tych) którzy nam są y przychylni / y dobra iálmuzna opatrnia: y tych których dobrodzieystwa teraz wyliczone byty. 6. Do tego N. który barzo choruje / albo jest w takiey a takiey potrzebie / wásktu y utrapieniu. 7. Wszystkie też Chrześcijany utrapiene w więzieniu w niewiernych bedace / chore / w bogie / y w iákieykolwiek potrzebie się náydujące. Gdyż oni mając na bożenswo do naszych modlitw / y wśáisc im podczás się do nich

wcielaia

wcielaia. Dlatego ich zalecam / aby się im státo wedle wiary ich. 8. Z strony zmarłych. Naprzód wszystkie dusze w obec wietnych Chrześcijan zalecam modlitwom waszym. A w osobności dusze rodzicow naszych / Bráciey / Siostr / y innych powinnych. Dusze — y y Siostr Zakonu naszego. Także przytacioty y dobrodzieiow / którzy nam doroczne albo ustawiczne iálmuzny zostawili / albo dobrámi ruchomemi y nieruchomemi opatrzyli / albo za które nam czynią dobrze / y iálmuzny dają y dano: albo też y teraz wyliczyły się. 9. Nákoniec zalecam dusze tey a tey Siostry / która tymi czasy umarła: albo tey albo tey osoby etc. A ieśliby náydowny się iákie obligacye albo iálmuzny dane za iákie dusze / za któreby się dosyć nie wczyniło / ia przyjmie te dusze do wczesnictwa wszystkich dobr naszych / do kády się za to / co się powinno / dosyć státo przed Pánem Bogiem. 10. Przeto te pomienione y inne które słusnieby mieli być wspomnieni / tak żywe iáko zmarłe zalecam modlitwom waszym / za które teraz záraz modlitwa do Pána Boga wczynimy. 11. Wstawy Przeorzyś / niech mori Grácy. Retribuere dignare etc. Psal. Ad te levavi etc. iáko w tercie. 12. Potym napomnienie / wienie / skárzenie na się / proklamacye albo przypomnienie Siostrze málých defektor / a z miłości: zátym káranie / albo potut zádawanie. Ná koncu / Adiutorium.

Przestroga.

Kiedyby z przedtá przypádko dla iákiey potrzeby wczynić Kápienie / lub to dla zezwolenia na co / lub też dla skárania / a Gásu nie było rozwiéść się z tymi rzecami / moze się trotko odprawić / rzeksy Benedicite / y bedzieli chcieć w ogulności tylko wszystkie dobrodzieie zalecić: potym spráwa tylko przetożyć / y skongzyć przez Adiutorium.

13. Formá wyznania na się win. Gdy się która w czyn

D d

Gnie

czuie/ wenię wczyniwszy/ y tak na ziemi przez wszystko wyzna-
nie leżac: niech tak moroi. Wyznawam swoje winy/ żem gę-
sto Zakonnych obyczajów/ albo mey powinności nie chorował/
na iutrznia zaśpata/ na godziny zamieśkła zniebalsztwa/ raz
albo dwa: w chorze nie skromniem się zachował/ y nie nabo-
żnie Pacierze odprawował (ieśli też to było) śmiała/ albo w
śmiechniętām się/ y drugie do tego przystąpił/ silentium.
tedy a tedy tam albo indziej tyle różow zlamata/ niecierpliwo-
ścią inſe wzgorzyla rć. Tu przeczytawszy sobie co się w winie
lekkiej, średniej, y inſych napisał włożyć, ale tylko to uczym
się która czuie. A potym dolożyć: Owo Reguly y Konsti-
tucey w wielu rzeczach nie pełniām. Dla tego potornie proszę
o pokutę y karanie.

Tu Przeorzyś obaczywszy/ iako wielkie defekty/ żada poku-
ty wedle Konstitucey o winach/ iako discipline: która albo sa-
ma da/ albo ktorey inſey dać każe/ albo też teyże zleci/ żeby sobie
w osobności dała. Do tego są Psalmy/ Rozżance rć. o GYM by-
to na swoim miejscu.

Nà 32. Rozdział. O pozwoleniu

domow z Konstitucey Brackich.

dist: 2. Cap: 1.

P przed tym pod klatką/ nowego miejsca Zakonnikom y
Zakonnicom przyjmować się nie godziło/ ani przyięte-
go opuszczać bez osobliwego dozwolenia Stolicy Apostolskiej.
Ale teraz po Conc. Trid. Sess. 25. d. Reg: cap: 3. postanowiło
się iż dosyć na licencyę Biskupiej/ kiedy się ma przyjmować no-
we miejsce: ktorzy z wielką to waga y ostrożnością czynią.

2. Do tego/ trzeba licencyę Generalskiej Kapituły/ albo
Generata: iako to się wyrażiło litera b.

3. Żadne

3. Żadne miejsce tak dla Bractw iako dla Siostr/ niech się
nie przyjmie/ na ktoreby nowe ceremonie/ prawa stanowie-
nia/ karania/ sposoby życia/ albo odzienia/ y inſe rzeczy wprowadza-
dzone być miały/ trom tego co się w naszych Konstitucyach
wyrażiło: chociażby też przystąpiła iakiegokolwiek zacnego
przyzyna.

4. W Kapituł Generalskiej Barcinonskiej 1574. lata
Prowinciatom opuszczać miejsca dolożywszy się poważniej-
szych Oyców/ na których Zakon nie idzie iako trzeba/ y owsem
jest rozgłobienie obserwancyey/ y okazyja do zgorzenia.

5. Jako Konwenty mają być po prostu budowane bez rze-
by/ malowania wybornego/ y inſych rzeczy wydmownych kto-
re specja nasze ubóstwo: tak też y celle bez żadney ozdoby zgo-
wane/ y wszystkie iednakowo sprawione: iednak kilka obrazów/
do nabożenstwa niekostowne być mają. A wszyscy niech mie-
skaia na Dormitarzu a nie w osobnym budowaniu/ albo to-
morach/ kontentując się na iedney ubogiej celli. A dla tego
Przełożonym każą wsiadować celle/ y zbytek rzeczy/ albo prze-
ciwko ubóstwu odbierać/ y na pospolity pożytek obracać. A
kiedyby się trąsiło/ żeby komora iaka była nadzwyczajna forme
Zakonnych cel/ każe Kapituła Rzymska 1569. mocą Oycá S.
Piusa Piątego pod złożeniem z Przeorstwa/ albo ia przeformo-
wać/ albo ieśliby to nie mogło być/ na pospolite używanie
obrócić/ iako na librarię albo Oratorium.

6. Na pierwszej Kapituł Bononskiej za S. Dominiką
1220. wszystek Zakon wyrzekł się był majątności/ ale potym
Sixtus Czwarty dispensował/ y Concilium Trydentskie. A
kiedyby potrzeba pokazała przedać/ trzeba się wciec do Prowin-
cyata/ albo Generata: ba y do samego Papieża/ według no-
wego postanowienia Urbana Osmeo.

Do 2

7. Tu

7. Tu też ordinacye potożono okolo Siostr Zakonnych. 1. Ji Bracia ktorzy sa postanowieni na zawiadowanie okolo Siostr/ nie moga wniesć za Kłauzure/ tylko dla oczywistej potrzeby: ani maia pozwalać inšym/ tylko z słusney y ważney przyczyny/ pod kłatwą: Toż twierdzi Conc. Trident. 2. Dac też licencyey Przełożeni nie moga/ tylko w potrzebach prawdy roych y wielkich. 3. Napomina Prowinciaty/ aby kiedy wielka potrzeba przymusiłaby ich tam wniesć dla wykonania swego urzędu/ tylko jednego albo nawiecey dwu Sociusow/ y to poważnych z sobą niech biorą. A inšym niższym Przełożonym Siostr/ niechay prawa opisać stanowiąc czas y Sociuse/ z ktorzymby się im wniesć godziło. Wczym sumnienia ich obowiązanie. 4. Prowincyalowie/ tak wtorego habitu iako y trzeciego/ niech postanowia spowiedniki rozsądne/ letnie albo stateczne: a niechay nie dopuszczają/ aby Bracia przystępowali do Kłastoru ich. Do tego krom ustawicznego spowiednika/ niech inšego osobnego podają dwa albo trzy razy w rok. A spowiednicy postanowieni maia trwać tylko do trzech lat. 5. Wikaryowie Generatorow albo Prowincyalow żadnym sposobem nie moga się wdawać w wiskitowanie y sporządzenia Siostr/ chybaby w ich księżach/ osobliwie się wyrażilo. 6. Wspomina się tu sposób obierania Przeorzyśy wedle Bonifaciosa Osmego. Przydaie/ iż teraz już się ma zachować tak/ iako to się wypisalo w Konstitucyach Brackich o obraniu Przeora. 8. Do forty ma być dany Kleryk albo Komwiersz byle rozsądny/ letni/ y bezpieczny/ który może mieć pomocnika Brata/ albo świeckiego wświeżego zachowania/ kiedyby tego była potrzeba. A trzeba takiego na ten urząd do forty/ któryby miał takstarwie przyjmować świeckie przychodzące/ y mówić o rzeczach duchownych/ zatrzymawiając je tym czasem/ kiedy

młodszy

młodszy fortyan poydzie przywoływać tego/ o ktore prośa. 9. Rozkazuje się Prowinciałom/ aby na wiskitacyach oddaćyli iaka summa z dochodow rocznych na poprawę budowania/ y dla opatrzienia miejsc chorych: a żeby te pieniadze na co inšego nie były wydane: Wczym sumnienia ich na dzień Pana Chrystusow obceżala.

10. Tu się też rozkazuje/ aby w Konwencie było ktore miejsce mocne/ bezpieczne obwarowane (iako to sklep iaki) w ktorzymby się chorowały przywolecie y inše pisma potrzebne z kłafami albo skrzyniami/ pod trzema kłuczami: a kiedy się ztamtad co wzieśnie/ żeby co rychley tam było wrócone: ktore w celi Przeorowskiej chorowane być nie maia/ ani w Syndykowej. Tamże y księgi Professyey maia być/ y Inwentarze albo spisy na prawa/ na dobrą ruchome/ y nie ruchome: Koscielnie y Konwentekie (Ależ te Reiestra w księżach maia być/ nie na kartach) W ktorzych naprzod maia się pisać przywolecie y to co należy do fundacyi y postanowienia Konwentu. 2. Czynsze wieknište. 3. Czynsze do Gąszi/ ktore maia się pisać wedle Miesiacow dla łatwiejszego należienia. 4. Solwarczne dochody. W drugich Księżach Reiestr rzeczy każdej officiny osobno spisać się ma/ iako w Zakrystyey/ w chorze/ Refektarzu/ spiżarni/ kuchni. A kopia trzeba oddać każdemu Officiarowi z podpisem Przeorowskim: dwuch depozytarzew/ y tegoż Officiarata. A bez tego obecnosci nie ma się nic wzymować z depozytu y dwu depozytarzow obranych od należacych do rady. Do kłada się tu karanie/ żeby Przeorowie powinni byli to wykonać pod złozeniem z urzędu.

11. A iże wielka ma być pilność w naszych Konwenciech okolo duchownych rzeczy niż świeckich/ dla reformacyey obserwancyey Zakonnej/ barzo ściśto rozkazalo się przez Papieża

Do 3

Bonifac

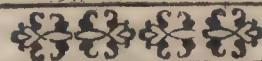
Bonifaciusa Dziewiatego / y przez Generala światobliwego żywota y wzonego Raymunda 1380. a potym ná piaci Kápitulách Generálskich / aby wšyscy Prowincyatowie / ieden abo wiecey Konwentow náznázyl / w którychby Regula y Konstitucye Zakonne we wšelakiey ścisłości zachowane byty do namnieyszey / a w iedzeniu misa żeby żadnym się nie dispensowało pod żadną zastoną / tylko dla prawdziwey choroby. Do tych zaś Konwentow / nie godzi się żadnego przymusić / ani z nich odsyłać indziej / chyba tego coby się cofał. A żeby się pycha iak nie wtrádła / miała być we wšyctim poslušni Prowincyatom / byle nie byto przeciwko takiemu życiu y Zakonney obserwancyey : y żeby inszymi nie gárdzili / ani siebie lepszych rozumieli : gdyż im kto doskonalszy / tym pokornieyszy być ma.

Zakazuje się też im odmieniać habitu abo formy iego / y dobr ruchomych kosztownych / y nieruchomych / zbywać / ani nowych ceremoniy / y obserwancyj wprowadzać.

Prowincyaty też nápomina aby takich ratowali / a nie przeszkadzali.

Dla

Dla lepszego zrozumienia Ordinaćy Klemensa VIII.

Trzeba przynieść postanowienia rozmaite około Klausury, y rzadu Zakonne, z prawa pospolitego Kościelnego, które ná Kápitulách Generálskich przyjęte, obwieszczone, y do wykonania roskazane są: a przytym inſe potrzebne náuki przytoża się.

Naprzód tedy o Klausurze,

Klausurá dwie rzeczy w sobie zámyka.

1. Aby Zakonnice nie wychodziły.
2. Żeby obcy do ich Klastorów nie wchodzili.

J. 1. O Wyściu z Klastorów.

Bonifacius Osmy / iako jest Cap. Periculoso. De statu Regular. in 6. Grodze zakazuje Zakonnicom profeskom wychodzić z Klastorów / chyba by słusna y iasna przyczyna była / a licencya przystąpiła : abowiem miała trwać pod wieczną Klausurą. Słusna zaś przyczyna wyrażit : choroba tak iak wnie ciężka / żeby chora nie mogła z drugimi bez wielkiej niebezpieczności abo wzgorſzenia ſpolnie mieſzć w Klastorze.

2. Concilium Tridentſkie Seſſ. 25. cap. 5. de Regul. Zakazuje tymże po professey wychodzić / y ná krotki czas / pod iakimkolwiek pretextem abo zastoną ; tylko z słusney przyczyny ktoraby Biskup uchwalit abo wtwierdził : nie oglądaić się ná żadne indulty abo przywileje : Toż Concilium zakazało Sakrament chorować ná chorze. To oboje przyſto ſia ná Kápitule Rzymſkiej 1564..

3. Pius

3. Plus Piąty w Bulli/ która się pożywa Circa Pastoralis 1556. te oboje postanowienia wznowił y utwierdził. A w drugiey Decoris & honestatis 1569. Zakazuje Zakonnikom którekolwiek Zakonu (y Mendicantium) wychodzić z Klastorów/ tak za okazy choroby/ iako nawiedzenia domów rodziców/ powinnych/ inszych Klastorów; chociażby podległych: y z takichkolwiek inszych okazy. Tylko z przyczyny wielkiego ognia/ choroby trądowej/ albo pospolitej zaraźliwej. A iednakże trzeba żeby taka choroba rzuciła/ y wyraźnie na piśmie approbowat/ krom inszych Przetozonych Zakonných/ y Biskup tamtey Diocecezy; chociażby Klastor nie był pod iego Jurisdikcyą/ ale Zakonną. Wiecey dłużej zabawić się nie może/ tylko po ki ta potrzeba wycisła. Także ta licencya ma być spólnie dana od obu/ z wyrażeniem czasu na to potrzebnego. A któreby inaczej wysły/ wpadała w klatwę Papięską/ od której nie mogą być rozgrzeszone/ przez inszego okrom Papięsz/ wyjąwszy czas śmierci. A nie tylko Mniski wychodzące w taką zatrzymając klatwę Papięską wpadała/ ale y ci co licencyą iakokolwiek dala/ y co ich prowadzi/ y co przyjmują: tak duchowni/ iako świeccy: tak obcy/ iako powinni. Nad to/ tak tym które wychodzą/ iak y zwierzchności mającym/ y insym którzy tego pozwalają/ odeymnie godności/ przedy/ administracye albo sprawowania/ które teraz mają: a na potym do tego wszystkiego czyni ie niesposobnymi. Nad to/ znasza wszystkie licencye nie tylko od Przetozonych Zakonných y Legatów/ ale y od samych Papięzów pozwolone/ y te pisma któreby się potym na to miały dać. Zakazuje też wszystkim inaczej rozumieć/ wykladać/ albo rozglabiać tego postanowienia/ biorąc moc y władzę każdą/ do inakszego deklarowania tey Bulli. Nakoniec rozkazuje Biskupom mocą świętego posłuszeństwa/ poprzyysięgaie

sadem

sadem Bożym/ y groźacym przellectwem/ abyta Bulli publikowali/ y to wszystko y co w Concilium Tridentum sporządzono exequowali/ albo wykonywali: a tych co się sprzeciwia/ y upornymi będą/ karali. Tak też srogo y Concilium Tridentum rozkazuje Biskupom.

4. Krom wielkiego ognia y zaraźliwej choroby/ dopuszcza Conc. Trid. Cap: 7. dla rzadu/ y na urząd przetożenstwa/ do drugiego Klastora wychodzić Zakonnicy z swego/ kiedyby tam na to sposobney nie było.

5. Za tym Doktorowie pociągają y do inszych podobnych albo gwałtowniejszych przyczyn/ dla których może Zakonnica wynieść/ ale z taką licencyą/ iako się powiedziało. A w tych przyczynach nie ma się upatrować dogoda szeregulney osoby/ ale pospolitości.

Takich przyczyn jest kilka.

1. Dla fundowania nowego Klastoru tegoż Zakonu: albo dla reformowania/ iako Benedictus XII. dotoczył.

2. Aby tam być Mistrzynią/ forteyanką/ że indziej nie ma sposobney na to: a wieczności Zakonney należy na straż przystoynę drzwi y kota: dla inszego zaś rzędu nie godzi się.

3. Dla ukaranie Zakonnicy/ która tu dla powinnych albo rozruchu/ nie może się karać.

4. Następowanie wojny Heretyckiey albo Poganskicy/ któreby getać w Klastorze niebezpieczno było: dla czego wszystkie musiałyby miejsce odmienić.

5. Mogłyby też tak prądko gwałt przypaść/ żeby trudno y licencyey getać/ iako kiedyby zmagła powód przystępowała do Klastora/ złożyncy albo gwałtownicy się zakradali/ nieprzyjacieli wtargnęli albo etagnali/ iako Urbanus Czwarty wyraził: kiedyby się znaćnie budowanie walito/ a Zakonniceby

Ee

potluc

potluc mogło. Kiedyby trzeba komu serzey około tego wie-
dzieć: niech czyta Compen. Priuileg. 7. Clausura Monial.
num: 5. Sanchez. Moral. lib. 6. cap: 15. Nauar. Com. 4. de
Reg. Azor. tom: 1. lib. 13. cap: 8. Llam. in Appen. Confett.

6. Dla tego tak ściśle licencya sie wyciąga na wyszcie z
Klastora dla choroby/ żeby Przetozeni wpatrzyli; iesliby cho-
roba mogła siavleczyć/ nie wychodząc bez niebezpieczeństwa
drugich y wzgorzenia: także y w inszych przypadkach iesliby sie
mogło zabieżyć bez swątku pospolitosci/ y bez wychodzenia.

7. Ta licencya ma być na pisimie: bez takiej wychodząc/
nie wstaby grzechu/ klatwy/ y inszego karania. Tak trzymaj
Confett. tit: 20. cap: 6. Llamas y Sanchez. Amabyć spólnie
od Biskupa y Przetozonego Zakonnego.

8. Grzegorz Trzynasty postanowił motu proprio 1572.
Pocyna się Deo Sacris Virginibus: iż żadnym Mniszkom/
ani Tercynkom/ nie godzi się mieć drzwi z Klastorem do Ro-
ściota. A kiedyby były/ kaze zamurować.

Je też nie godzi się tymże wychodzić ze drzwi Klastor-
nych/ ktore są za kłausurą Klastoru; ani dla zamknięcia pier-
wych drzwi do swego Lokutarza kiedy są kraty: ani dla żadney
inszey przyczyny: bo by to było naruszenie Kłausury: nawet cho-
ciażby też pierwsze drzwi zamknięte były.

9. Trzeba uważać dobrze/ że nie podpadała w klatwa dla
wyszcia/ tylko Zakonnice/ y to profeski: Lecz pod grzech śmier-
telny mogłyby podpaść y insze.

f. 2. O Weściu do Klastoru w ogulności.

1. **D**la pokoju y wężności Zakonnice/ prawa Kościelne
zakazują/ nie tylko mężczyźnie ale y białymgłowom
wchodzić w Klastor ich. A mianowicie Conc. Trid. cap: 5.

cat

tak mowi: Wchodzić wewnątrz do Klastora Zakonnice/
niech się nikomu nie godzi/ iakiegokolwiekby rodzaju/ albo kon-
dicyey/ płci/ albo lat. byli/ bez licencyey od Biskupa/ albo zwierz-
chności mającego/ na pisimie otrzymaney/ pod wielką klatwą.
A ta licencya maia dawać tylko w przypadkach potrzebnych:
kto inszy zasadać żadna miara nie może. Toż przed tym Boni-
facyusz Osmy postanowił/ iako jest w prawach Kościelnych
w mieyscu pomienionym.

2. A iże tych ktorzy wchodzi ście różności może być. (Bo
niektorzy wchodzi za dawonym przestronym pozwoleniem
Papieżkim/ kiedykolwiek chcą/ y tylko w nawiedziny. Dru-
dzy za licencyą od inszych Przetonych. Trzeci bez żadnego do-
zwolenia. Czwarci z wzedu swego dla Sakramentow/ albo
wizytacy. Piaci dla potrzeby Zakonnice/ albo Klastoru/ iako
rzemieślnicy/ robotnicy/ medykowie/ chirurgowie. Szóści
na wychowanie/ ćwiczenie/ albo też wiekuste mieszkanie) dla
tego o tych wszytlich osobno pomowić potrzeba.

f. 3. O wchodzących bez żadney licencyey.

1. **T**akowi ktorzy wchodzi żadney licencyey nie mając/ tak
mężczyzny iako białogłowy/ grzeszą śmiertelnie/ y wpa-
dają w klatwę/ ktora dala Concilium Tridentkie: lecz nie w
owę stroższą/ ktora inszy Papież dala/ rozgrzeszenie sobie zach-
wując: ani z tey miary Zakonnice podpada iakiey klatwie
przypuszczając. iako to wywodzi Sanchez. Moral. lib. 6. cap:
16. num: 77. y 81. co niżej się lepiej zrozumie.

2. Jednak przetoż to co nasz Petrus Martyr in Sum. Mo-
nial. cap: 11. napisał/ iż Paulus Comitulus de Censuris cap:
22. świadczy: że widział list pisany od Kardyнала s. Sewer-
na Penitencyarza najwyższego/ do Biskupa Peruskiego z wol-

Le 2

Klemensai

Klementsa Osmego/ w ktorým bylo/ że Mniści ktore wprowadzają niemowlęta do Klastoru/ wpadają w klatwos.

§. 4. O wchodzących z Indultem Papieżkim.

1. **N**aydowały się niektóre zacne osoby/ ktore sobie wyprawnowały od Papieżow (ktorzy tym zupełnie władną) dozwoleń/ Klastory Zakonnie narzucając/ kiedykolwiekby się zachciało y bez przyczyny słusznej: zaczął iż złe używanie nastąpiło/ w Zakonicach rozzerwanié y zabawa/ a prozna/ Ciestże co potrzebniejszego czynić przed śmiercią a zwłaszcza personom Zakonnym/ widząc to Papież rewokowali/ to jest nazał co finali te licencye dawne bázro przestrono/ iako uczynił Grzegorz 13. w liście ktory się pogyna. Vbi gratia 1575. y inszy/ ktorzy/ wysłali licencye znieśli dane przed tym/ narowem od samych siebie.

2. Tu tedy wielsze karanie nazywają: Bo tym co wchodzi pod pretertem abo używając takiego Indultu Papieżkiego rewokowanego y iuz odiego: jest klatwa zatrzymująca same mu Papieżowi do rozgrzeszenia/ wyjawy zaś śmierci. A Przeorzyś/ abo Przełożone/ ktore przyczyna są: aby mające takie dozwoleńia Papieżkie/ (ktore iuz są znieślone przez tegoż Grzegorza Trzynastego/ y inszych) wchodzi do ich Klastora/ w taką klatwos wpada Papieżka zatrzymująca: y do tego traca urząd niniejszy: a na potym niesposobność do niego.

§. 5. Kto y iako może dać licencya do wstęcia.

1. **P**apież może dać zawssze licencya/ y po tej rewokacyi/ y iako chce. Do tego: dla wielu potrzeb Zakonnic/ powoli inszym aby dawali/ iako Biskupowi y tego Officjantowi: także Przełożonym Zakonnym Generatorowi/ Promincjałom y ich Wikaryom nad nimi postanowionym Ciąko pospo-

licie

licie bywa Przezor w Konwencie tegoż miasta/ z strony Zakonnic pod ich rządem badających (wzrym nie trzeba się dokładać Biskupa.) Ale nie bez ocertkowania pozwolono. Bo nie mogą ci wyliczeni dać/ kiedy y iako chcą/ abo kiedy się kto naprze. Wiac nie ładają y nie ładają. Ładają aby było/ kiedyby bez pisma/ generalnie abo ogólnie się dala: ale ma być na piśmie/ specjalna/ to jest osobna y wyraźna/ na wstęcie do Klastoru/ w tej a tej potrzebie/ temu abo ordemu; chociażby się osoby nie wypisowały: iako kiedy się daie na Medyka/ na kowala/ na mularza/ y tyle pomocników. Takiey też y Konfessorowi trzeba na wstęcie dla Sakramentow/ chybaby gwałt obrótki nie dopuścić. Wssytko to Kościół Boży czyni/ dla tego aby pokazał y czynił trudność y wstrzał do wchodzenia tam. Do tego/ nie ładają takiey ale słusznej przyczyny trzeba na wstęcie/ y takiey żeby iasnie/ to jest/ niewatpliwie była y podawała się słusna Przełożonemu: gdyż tego obojga napiera się prawo/ Cap. Periculosum. A nie dosyć na przyczynie abo okazyey/ ktoraby iaki pożytek zaciągala Klastorny/ ale wyciąga się potrzeba gwałtowna abo przymuszająca/ iako Concilium Tridentskie y Grzegorz Trzynasty dolożył. A taka będzie robota abo sprawowanie we wnatrz/ tego co przez Zakonnice przystoynie wykonać się nie może/ ani bez wstęcia takiej osoby do Klastora. Daie się przykład: Jakić wycię Gęgo/ Pacierzy/ abo Zakonu/ może nie wchodzić do Klastoru: także professorować/ welować przez okno/ iako Ładmas mowi: także dla Elekyey/ ale to potym.

2. Słuszne przyczyny do dania licencyey na wstęcie/ są te. 1. Zdrowia opatrzenie przez Medyka/ cyrulika/ y barwierz/ byle nie dla łada chorobki. 2. Budowanie wnatrzne: dla ktorego mularzom/ cieślom/ kowalom/ stolarzom/ dać się ma licencya.
3. Sakramentow sprawowanie/ nie tylko kiedy choruje na

Ł 3

śmierci

śmierci / ale y kiedy chora do kraty dla Sakramentow przy-
 stąpić nie może. 4. Bliskość śmierci Zakonnice / aby Rąptan
 napominat / gdyż to Rąptanski jest urząd. Ma to Llamas §.
 6. y przy nim stoi Suarez. 5. Pozwolił też tego Urban Czwor-
 ty / iako piśe nasz Petrus Martyr z Roderyka. Wprowadzenie
 y wnoszenie ciężarow / którym Zakonnice nie podoleją. 6.
 Wychowanie złozyńce z Klastora / któryby się mdał tam / abo
 też ich obronić od nich. 7. Od ognia ochraniać. 8. Nie jest
 3. Nie jest słusna przyczyna / aby kto / chociaż y Przetozó-
 ny wśedt dla odbierania vocos przy Elekcyey Conc. Trident.
 Sess. 25. cap. 7. de Reg. Lecz kiedyby Zakonnice w zaściu a-
 bo zamieszaniu wielkim były / abo suspicya była iakich ztych
 praktyk y buntow / a potrzebneby się obaczyło sięganie przed
 Panem Bogiem wescie Przetozonogo we wnatrz / mogłoby
 wnieść z towarzysztwem przystoynym. Manuel. Roder. y San-
 chez. 2. Nie mogą się wymowić białegtorow / ktore rzekomo
 dla potrzeby iakiey wnatrzney wchodzą / a tam mało co abo
 nic nie czynią / y tam prawie cały dzień mogą się bawić. 3.
 Nie jest też słusna przyczyna / aby matka wescia dla professyey
 córki / abo żeby umierająca nawiedziła.

4. Ci którzy wchodzą z licencya y z słusna przyczyna / zaraz
 wymiść mają skonczywszy sprawę / nie bawiąc się znaczny czas.
 Byłby wymowiony / któryby krociuchno zabawił się obcho-
 dzac officyny / chociaż dla widzenia tylko / iako morwig / ex cu-
 riositate.

5. Na tey licencyey danie / ma Prowinciał wysadzać Prze-
 ry / abo Przetozone iakie / nie spowiedniki ich / gdyż ci są iakoby
 częścią Klastoru Siostr (mowi Confertius.) Lecz iako San-
 chez. dokłada / w przypadkach barzo często się trąfiących mo-
 głoby się im zlecić / żeby nie co raz do Przetozonogo abo zattu-

dmionego /

dmionego / abo w domu nie będącego / wietać się. Jedno y tu
 trzeba wiedzieć / komu zlecić : bo jeśli by miał rozrywke y zelum /
 mogłoby mu się zlecić : a przecis musiałby ią na piśmie dawać /
 chociażby ią sam pisał tylko miał.

§. 6. O wchodzeniu do Klastora z licencya

Przetozanych bez słusney przyczyny /
 1. O tych którzy dla słusney przyczyny wchodzą / mając li-
 cencya na piśmie / nie mają co mówić : bo mogą to w-
 czynić. Ale o tych którzy mają licencya dając bez słusney przy-
 czyny /

2. Kiedyby Biskup / abo Przetozony Zakonny poważył się
 komu dać licencya wnieść do Klastoru Zakonnice bez słusnych
 przyczyn pomienionych / y opisanych ten który chodzi spuścić
 wosy się na licencya (ktora nie ważna jest) wpada w iadrowita
 barzo klatwe : bo jest zachowana samemu Papieżowi do roz-
 grzeszenia / wyiawosy czas śmierci. A to dla tego że iakoby bez
 licencyey wchodzi / ktorey nie mogą dać Przetozeni / tylko gdy
 potrzeba gwałtowna : a do tego / iakoby osuwać sporządzenie
 Roscielnie chce / nie słusna przyczyna się pokrywając.

3. Do tego Zakonnice przypuszczając takie / rozkazywać pu-
 ścić / rądzac / otwierając / nie hamując / jeśli powinne z urzędu
 swego / w rez wpadać klatwe / y tak ciężka y zatrzymana : A
 nad to trąca urzędy / y nabywaia nieposobności do nich.
 To wyrażit Grzegorz Trzynasty. Vbi gratia.

4. Tu przecis nie kładzie się żadne karanie na te Przetozone /
 którzy dają licencya bez słusney przyczyny. Jednak grzeszą
 śmiertelnie / bo pomagają do wescia y zezwalają.

§. 7. O Przetozonych wchodzących.

ii Biskupi

1. **B**iskupi y Przełożeni Zakonni iako Generali Prowincy-
ali Wikaryi ich y Wifitator / aż nie potrzebuia licencyey
do weścia / iako y Grzegorz Trzynasty nątracił (Dubiis)
nie napierając się po nich iedno towarzystwa starszych y
Zakonnych: ale nie mogą wchodzić kiedy się im zda / tylko kie-
dy potrzeba gwałtowna wyściła. Stądże Biskup / kiedyby
krom gwałtowney potrzeby wchodził / nie wpadłby w kłatwa
zaráz: ale tym porządkiem iako Grzegorz Trzynasty opisał w
Brewie Dubiis 1582.) Zapiętożsa rżanie może wnieść do Ko-
ściół: za drugą nie może używać Biskupiego urzędu / ani spra-
wować rzeczy Boskich: za trzecim razem dopiero w kłatwa
wpada.

2. Przełożeni zaś Zakonni y spowiednicy bez słusney przyczy-
ny wchodzący / zaráz wpadają w kłatwa y wrata urzędow
(ale tu nie zatrzymawa sobie Papież mocy do rozgrzeszenia.)
Przełożeni na Kapitułach Generalstkich Bononstkich 1564. dotożono.
Kiedy Prowincjałowi przymusi wielka albo poważna potrzeba
wnieść dla wykonania swego urzędu / niech z sobą maia iedne-
go / a nawisecy dwu / y to ścąganych towarzyszy.

f. 8. O weściu Wifitatorów.

1. **W**ifitatorom godzi się wnieść / iako Grzegorz Trzynas-
ty opisał. Naprzód kiedy maia zacząć wifitacya:
Bo tam maia Zakonnikom opowiedzieć wifitacya / exhorta-
cyą do nich mieć / przestrogi uczynić / co się czyni tajemnie / bez
tłumaczeń y nadstygających Klastorowi. A na to nie maia
mieysca sposobniejszego / iako iest Kapitułarz / dotąd schadzają
się Siostry na traktowanie rzeczy tajemnych. Drugi raz
mogą wnieść dla przypiężenia się officinom Klastornym /
cellom Zakonnic / y sprzętowi / przystoyności dormitarz / be-

spiegnosci

spiegnosci okien / budowania ktore się czyni albo czynić ma / a-
bo iесли ktore się walić ma. Trzeci raz skonczony wifitacya /
też wnieść może / aby w Kapitułarzu napominał / potarał / y
koniec wifitacyey uczynił. A tak na trzy razy weście Przeło-
żonym albo Wifitatorom pozwala się. Czym Llamas y San-
chez. Dokłada Llamas in Appen. §. 12. na koncu. Siostry na
wifitacyey słuchanie / ma być w kraty: kiedy Przełożony z sekreta-
rzem swoim będzie przed kratą / a Zakonnica za kratą wewnatrz.

2. Coby wifitator miał pytać na wifitacyey / maia w
Konfessyusie titulo 20. cap. 1. Leż iacno krom tego domy-
ślić się każdemu / kto czyta Konstitucye: Bo może sobie roz-
dzielić na mieysca / iako w Kościele / w Refektarzu / po Kon-
wencie / w kraty rz. Albo na śluby y obserwancye Zakonne / si-
lencya rz. Albo na zabawy Siostry / y iak przystoynie albo rzuci-
wie sobie we wszytkim postępuia: albo też iaki pokoy wnetrzny /
stawia y zbudowanie w ludzi: albo iесли urzędy mające wedle
praw czynią rz.

3. Coby też Siostry miały powiedzieć na wifitacyey / y to nie
trudno: Bo powinny odnosić wszytkie przestępstwa przeci-
wko Bogu / w czinności Zakonne / dobrej sławie / także coby
z wzgorzeniem y skazą Siostry było: Owo cokolwiek iest wytkro-
cenia przeciwko Regule y Konstitucyom.

4. Jednak że potrzeba wiedzieć / iako sobie y w tym poste-
pować: gdyż grzechy mogą być iedne iawne: a drugie skryte.
Atóż iawne potrzeba koniecznie bez wważenia się żadnego o-
znajmować / chyba by już były dostatecznie y szczerze skarane /
y polepszenie Siostry już nastąpiło / tak żeby nie było żadnego
podeyszczenia wrócić się do tegoż: y wzgorzenie inszych wstało /
że ci którzy się byli wzgorzyli z grzechu / zbudowali się y wspo-
koili z przystoyney pokuty.

ff

5. Wskazytych

5. Wskrytych zaś / ostrożniey sobie trzeba postąpić: A to dla tego / iż masz wprzód Siostrę napomnieć / jeśli jest nadzieją / że przyjmie to od ciebie wdzięcznie / obaczy / y polepszy się. Jeśli nie masz nadziei (wedle baczego rozsądku / y przed Panem Bogiem) żeby po napomnieniu miała się polepszyć / trzeba powiedzieć Przetożonemu / iako Oycu / dalszy postępek temu poruczywszy: który jeśli obaczy / niebezpieczeńść stąże w zgromadzeniu / ztąd pochodząca / bądź na duszy y sumnieniu / bądź na ciebie y dobrach doczesnych / musiałby się wdąć do prawownego postępu: gdyż takowi nie zwykli się wpańmierać złaśkawego napomnienia: co siapuszczają na mądry rozsadek wifitatora.

6. Mogłaby też nastąpić taka niebezpieczeńść sławy / wżciwego / skłody / stąży / y pśowania inszych w zgromadzeniu / żeby Siostrą y skłrzyć dobrowolnie była powinna / nie czekając wifitacyey; zwłazęz kedy osoby są tak złośliwe / że ledwie na karanie dbaia / nie tylko na bliźniego tajemne napomnienie: a toż iż to rzadko pożytek czyni w bliźnim / a rzędzey iefzge przyroziecie świadków / dla tego lepiej zaraz powiedzieć Przetożonemu / nie iako sedziemu do karania / ale iako Oycu do poprąwienienia bliźniego: chybaby otucha dowodna była o polepszeniu tego z prywatnego napomnienia / iako wyśsey o tym się powiedziato w Rozdziale 19. y 20.

S. 2. O przypuszczeniu do Klastora biatych głow na służbę.

1. **N** Aposługi pospolite Klastorne / iako do kuchnie (jeśli niemasz Konwiersek) godzi się przyjmować sługi / które nie będą powinne tylko na Klausurę spólną wszytkim / to jest byle nigdy nie wychodziły z Klastora pod grzechem śmiercielnym. Ale dla prywatney Zakonnice / pospolicie nie trze-

ba

ba dopuszczac: chybaby choroba zarażliwa / która miała.

2. Ochraniaia tu chorowch Zakonnice Doktorowie / aby do posług nie tylko prywatnych ale y pospolitych nie były odrywane / dla tego żeby pilnowaty wyższych y zacnieyszych zabaw / to jest choru. Ani się zeydzie tego na Nowiciuski klasz: Bo te krom choru miała się wżyć Zakonu. Nalepiey tedy te posługi włożyć na Romański albo Tercyntki / a kiedyby y tych nie było dla pospolitych posług / dopiero do służebnych się wdac.

S. 10. O weściu do Klastora Pánien na wychowanie y inszych.

1. **Z** Da się iakoby się to godziło / gdyż tu potrzeby tego Zakonu nie masz strony Klastoru / na która się tu ma mieć oko. Ale jest objaśnienie / że się godzi tych wpuszczac z pewnymi kondycjami. 1. Zeby tego zwyczaj był. 2. Aby Panna miała siedm lat skongonych: bo nie przystoi przyjmować dzieci rozsądku nie mające / a rozruch y niepokoy czyniace. 3. Zeby żadna nie była trzymána / ktoreyby przeszło 25. lat od narodzenia; chybaby do Zakonu chciata. 4. Aby licencya na piśmie była na to / od Przetożonego / y zezwolenie Przeorzyssy y Konwentu: to jest Siostr. 5. Zeby przeciwko prawu Zakonniemu / albo iakimukolwiek postanowieniu nie było. 6. Zeby bez służbistey tam mieszkata. 7. Aby wyboru skromnego y wżciwego używata. 8. Zeby z Klastoru albo Klausury nie mogła wyńisć: a raz wysiedsy wiaćey przypuszczona być nie może: chybaby wysła dla legenia się na chorobę / za licencya Przetożonego na piśmie: y tak objaśnito 6. zgromadzenie: y chybaby się wrocila za czasem / dla wstapienia do Zakonu. 9. Aby co patreka od nich placono poprzedzaiac / iakoby dla żywności zgotowania. 10. Zeby nie mieszkac się z Zakonniceami / ani z

Sf 2

Nowi-

Ťoviciuškami vnútrocnym / osobne miestca miaty do roboty y spánia.

2. Tád to / môže vnúš Pánna y pripuščena býť do Klastoru ná miestanie / choťazby y nie ná vychovanie (iako objašnilo tož sviäte zghromádenie) kedy dla nedostatku / nie môže bezpečne miestac w domu / á powinní nie chca náložyc ná žywnosť / tylko pod tá kondicya / žeby w Klastorze miestatá. Tož rozumiey o tych Pánientách / ktore z wčasných miteysc zámknienych (iako iest obyčaj we Włoszech) sa wybráne / bo y te moga sie dáť do Klastora / poli nie przydžie okážya do postanowienia ich : š. zghromádenie tak objašnilo.

3. Sieroty / rodzicow y powinných nie máiace / ani dostaťecznego wianá do matženstwa ; godži sie trzymáć / iesli sie iuž przyiely / z kondicyami wypisany / ale ná potym žadnych ráťowých nie môže sie przyimowáć : Tož we wšytkim rozumiey o wdowách dobrej slawy / ktore dla swey wčasnoscí prážgnely skryť sie w Klastorze.

4. Rádinálskie zghromádenie objašnilo / iż Biskup nie môže dáť licencye do wescia wdowie / ktora chce w Klastorze miestac až do smierci w swieckim hábiť / aby žywot swoy spočoiniey prowadzac / zbáwieniu dušy swoy dogodžila. Wo tu nie máš przyčyny potrebney. Decis. Rota.

5. Mežatki niezgodne z mežami dla ich srogosci / iesli nie nie sa winne / moga sie trzymáć z támyimi kondicyami / iesli sa przyiete : ale ná potym nie káža ráťich przyimowáć.

6. Ažťokolwiek kedyby sa práwo toczylo miedzy nimi dla mežowey srogosci / moglyby sie przyiac / poli práwo y wgodá sie nie skonczy. Tak Tawarus wzy. Przydaie / že š. zghromádenie ná to wydaťo sposob y kondicye : to iest že tež máia chowáć / ktore sie wyligly o Pánientách do wychowania.

7. Ziad môže sie zrozumieť / iż kedyby od samego Papieža ktora miała licencya / po swiecku miestac / tej potreba dwu rzeczy przestrzegáć. 1. Spolney Klausury. 2. Kondicy opisaných w licencye : w ktorých že žaden krom Papieža wfolgowania uczynić nie môže / widzi sie iásne z náuk položonych. A tych dwu rzeczy nie przestrzegáiac / grzešy smiertelne : lecz ia tu klatwy nie wpatruie ; chybaby ziadže nie chowáiac kondicye / tráci miejsce (iako napísano in Decis. Rota part. 4. Sess. 25. cap. 5. iż kedyby taka raz wysťla / znouu wniť niech sie iey nie dopuščza) á tak kedyby po utracení wchodžila / w klatweby wpať mogťa.

8. Wspomina sie w Ordináciách Papiežkich ná tľku miestech licencya od š. zghromádenia Rádinálow / ktorzy tylko w Rzymie sa : dla tego potrebnie tu položy sie náuka iedná / ktora sie tu przydať môže : 3 Nauar. Comment. 4. n. 6. de Regul. y Sanch. lib. 5. Moral. c. 16. n. 116. y Roder. q. Reg. tom. 1. q. 45. a. 3. A iest ta. Sťtal sie ieden wyrok w Rzymie z zlecenia Papiežkiego / aby žaden nie rozmawiat z žadná Ministá / ani inša osoba iakťokolwiek w Klastorze miestáiac / bez licencye ná miestnika Papiežkiego / abo protektora Žakonu z. Wlowia tež dy pomienioni Doktorowie / iż ten wyrok nie naležy do inšých krajín : á tego znáť iest / bo licencye potreba pomienionych / ktorzy tylko w Rzymie sa / chybaby šťo o licencya samež Papieža.

§. II. O przystępie do Klastorow Zakonnic.

N Je tylko wescie do Klastora žakáznie sie w práwie Kościelnym (co sie po łacinie zowie ingressus) ale y wśelaki przystep / ktory sie nazywa (Accessus) C. Periculoso. A iustnie : bo to wčeszcžania bez iustney y iásney przyčyny / nie máte rozterwanie czyni w Žakonních y časú po prožnicy trawienie : á časem y wzgoršenie.

2. W Concilium Rabilonskim Can. 56. postanowiono / żeby od Nieszporu aż do Primy nie godziło się rozmawiać Zakonnikom z żadną mężczyzną / chyba by taki gwałt był.

3. W Concilium Hispaleńskim / że Przełożonym nie godzi się gadać z Zakonnikami / tylko w tych rzeczach / które należą do nauczania ich / y to rzadko / krótko / y przy świadkach.

4. W Synodzie Krakowskim dano Klatwę / aby żaden nie przystępował do Klastoru na rozmowy bez licencyey. A to nie tylko się rozumie o Zakonnikach rzadowi nie podległych Przełożonym Zakonnym / ale o wszystkich: Bo chociaż Biskup władzy nie ma nad Zakonnikami wyistymi: ale ma nad swoymi świeckimi / którym tego może pod klatwą zakazać. A owszem przydać s. zgromadzenie Kardynałom 9. April. 1587. Ji Zakonnicy przystępujący do Klastorów Zakonnic / bez licencyey Biskupiey / wpadają w klatwę / która dał Biskup po wszechnym wyrokiem swoim: chyba by Zakonnicy mieli Przywilej / że nie mogą być ekskomunikowani.

Na uspokojenie sumnienia Siostr. przytożę to: iż postanowienie Synodałne, obwieszuie świeckie tylko, a nie Zakonnice, których pokoiowi dogodzić chce znowse Kościół Boży. Przeto rzekłbym że nie wyciąga się tu na nich, aby powinni byli exáminować y pytać ludzi, do siebie przychodzących o licencya, jeśli ją mają albo nie, y owszem o każdym mają trzymać dobrze, że w sprawach swoich przystoynie sobie postępuje: owo rączy na ich sumnienie się spuścić. Inss kiedyby rozkazano, aby licencya widziano, albo się o to pytało, albo do wykonania y zupieczai ten wyrok przyszedł. Atoż niechay dożirają tego, którym należy, jeśli się pełni rozkazanie Synodu, a bo nie: a Siostram dosyć być gotowym słuchać co kaza, a długich y częstych mów w kraty wedle Zakonnych praw nie przypuszczając.

5. Na Kapitule Rzymskiej 1569. Zakazano pod ciężką wi-

na,

na / aby żaden nie przystępował do Klastorów Zakonnic / krom Przełożonych / Wskratorów / y spowiedników ustawicznych. Ale jeśli by kto potrzeba taką miał / co raz niech prosi o licencya Przełożonego / który żadnym sposobem mu dać nie może / ażby pierwey roztrząsawszy przyczynę / jeśli gwałtowna y słusna: toż potym uczyniwszy Concilium, niech sprawę Przełoży: do piero kiedy ze czterech części Dycow do rady należących / trzy części ich / pozwola przez tajemne wota / niech się da licencya na piśmie. Toż się ponawia w drugiej Kapitule Rzymskiej 1571. y w Barchinonie 1574.

6. W Kapitule Rzymskiej 1580. Deklaruje się / iż Prowincjałowie nie mogą dispensować w przykazaniu / ordinacyach / censurach danyh na Bracia / którzy mają przyiazi z Zakonnikami / albo od nich biorą dary y listy. Tamże rozkazuje się aby komeżnie zmiesione były te przyiazi. A zakazuje się też przystępować do Klastorów y gadać z Mniszami wsełakimi / albo ktoregokolwiek Zakonu / pod ciężką winą. Nawet y tym którzy by byli postani tam dla Nisy albo Kazania; zakazuje wsełakiego brania / darowania / poselsstwa / rozmowy / listow / posyłania albo odbierania.

7. W Weneckiej Kapitule 1592. Zakazuje się pod wstrata wszystkich gradusow / godności / urzędow / głosow / albo pod karcereſm na putroka według kondiciei y osoby / żeby żaden nie chodził do kraty na rozmowy: nie gadał / listow y darow nie dawał ani brat.

8. W Walencyey 1596. tak napisano. Napominamy wszystkie Siostry naszego Zakonu / aby chowały wszystko co w ich Konstitucyach jest: tak o powinności / a ktoreby chcąc y ze złości natogu opuszczaly: sumnienie swe obrażają / y w ciężkie karania wpadają. A jeśli by który Klastor nie mógł doskonałe ie

chowac

chowac dla powazney przyczyny y slusney przestody/niechay
sie do O. Generala wcieka / przelozymy to.

9. W Rzymie 1583. Przyymia Klastory Siostr Zakon-
nych pod dwiema kondiciami: aby zyli wedle naszych Konstitucy-
tucey / y miaty skladby sie zywili.

10. Grzegorz Trzynasty niektorym Zakonnikom (Nauar.
nie wymienia lib. 5. Conf. ktorego Zakonu) co y nie pisali do
Zakonnic / pod klatwa.

S. 12. O latách Przelozoney.

Z Concilium Tridentyskiego. Przeorzyssa ma miec lat 40.
a nie inniey / y to ktoraby chwalebnie zyla y Zakonnie
sie sprawowala po professyey. A iesliby takiey nie bylo tam /
niech z inszego Klastoru sie wezmie. A iesliby to czesto abo z
nierozumem zdato sie Przelozonemu / ktory elekcyja sporzadz-
glosow kazdey z osobna sluchajac abo obierajac / niech sie o-
bierze za licencya Przelozonego ta ktora ma lat 30.

2. Na Kapitule Generalstkiey Bononskiey 1654. Rozkazu-
je sie Przelozonym Siostr / wszytko co postanowiono o Sio-
strach w tym Concilium Tridentyskim aby sie zachowalo pil-
no: A te postanowienia przetumac one na iazyk pospolity / do
wszytkich Klastorow rozsytlano: y sposob elekcyey objaśni ono /
aby na potym wedle niego obieraly.

3. Przelozoney powinne sluchac Siostry / a niechciec iey o-
gulinie w niwzym sluchac / iest grzech smiertelny: poiedyn-
kiem zaś w tym abo w owym nie sluchac / moze byc smiertel-
ny iesli rzecz iest wielka: abo pomiedni; iesli materya lekka /
iako nie zdiaz drewna z ziemi na rozkazanie.

4. Bytoby tu co przydac iedno dla zatrudnienia / musi o-
puszczic / dotkne po tacinie / aby ktorym nalezy objaśniaci / wedle
potrzeby

potrzeby / mairac do tego pogatti tu dobre. An Abbatissa
sit proprie praelata: an possit imponere praecepta spiritualia:
praecipere in virtute Spiritus Sancti, & S. obedientiae. Reso-
lutio est negatiua: ex multis Doctoribus D. Thoma 4. d. 19. q.
1. a. 1. q. 3. ad 4. Et d. 25. q. 2. a. 2. q. 1. 2. Silu. v. Abbatissa. Vi-
ctoria. Sotto. Barth. Ledes. Lud. Lopez. Roder. & c. Inueniet
fusam tractationem & allegationem, apud Sanch. Moral. lib.
6. cap: 1. num: 17. & seq. Vbi determinatur, quod habeat so-
lam potestatem temporalem, ciuilem, domesticam, pater-
nam, seu matrisfamilias, non spiritualem: & aliquam iuris-
dictionem concessam a confirmate Regulam, cogendi ad re-
gularum obseruationem, puniendiq; transgredientes. Imo
inquirens de aliquo crimine, obligat ad dicendam verita-
tem, sub peccato mortali ac proinde potest praeceptum im-
ponere sicut quilibet iudex etiam Politicus, unde eius
potestas est instar potestatis saecularis & matrisfamilias.

S. 13. O swietokupstwie.

Innocencius 8my Ciasto napisal nas Petrus Martyr 3 Ro-
deryka) objaśnil iz Mniszki nie wpadaja w swietokupstwo
biorac wiano / gdy do Zakonu przyymia / tylko we dwuch
raziech. Naprzod / kiedyby sie targowaly abo wymawialy so-
bie ptaca wlasnie za przyecie do Zakonu. Druga / kiedyby
przyymowaly nie sposobne / mairac nadzieis co dla tego wziac.

S. 14. O przywileiach.

Siostry tez mair przywileie / iaski y wolnosci / ktore Bracia /
we wszytkim co im moze nalezec. O czym mair y Petrum
Matyrem cap: 4. A iz mair potym Siostron (gdyz kiedyby sie
co trafil / Przelozeni ktorzy o nich zawiadnia o nieby mowili)
dla tego co opuszcza sie.

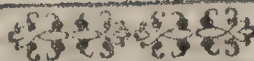

Regestr do Deklaracey.

A		Jednostayność ma być we wszy-	
Apostata/ kto.	173.	tkim.	94. y 105.
Appellować/ iako.	172.	K	
B		Bapitule iak odprawić.	187.
Brat co/ krom żywności od powin-		Brać dobrze kaza.	171.
nych Nowicyuszel/ nie godzi się.		Barceres mieć kaza/ pod słożeniem	
	146. y 213.	z wrzedu.	172.
Budowanie iakie ma być.	183.	Blatwy się wyliczają.	173.
C		Blazure mogli Bościol ściśta wczy-	
Cellararissa ma się zwąć/ a co jest.		nić.	89.
	182.	Chodry na tożła iakie.	117.
Chodzie do Klastornych frat/ koma		Kommunia iak często.	181.
y iako się godzi.	174.	Konstitucye powinnisiny chować.	
Chorych opatrzenie.	114. y 193.		155.
Cirkatorka co jest.	182.	Konstitucye nie obowieszua na	
D		grzech. Jaka to rozumieć.	96.
Dispensować iako y kiedy.	95.	Koralem nie muzyka spiewać.	
Dużyc się zakazują.	144.		105.
Dziweczki na wychowanie/ iako		Kulp wyznania sposob.	139.
przyjmować.	207.	L	
Dzwonic na Godziny iako długo.		Litanie bez przyczynkow.	101.
E		M	
Examinować do Zakonu/ kto/ iak	99.	Martyrologium gdy czytają ście-	
ko/ kogo/ wczym.	125.	dzieł.	186.
F		Meditacye.	104.
Fortyanka iaka.	192.	Milosc duchowna y cielesna.	92.
H		Mieso iesc krom Konwentu y cho-	
Habit iawnie nosić/ powinność.	175.	rym się nie godzi.	114.
I		Mieścić w świecach nie godzi się.	
Jadac w celli/ nikomu się nie godzi.	111. y 119.		175.

Mieys

M		P	
Mieysce w Zakonie y Apostatow		Początek v Siostr wtoreg habitu.	83.
	176.	Podpisy wszystkich iako być mają.	
Milosierdzie zle/ ktore.	175.		174.
Mistrzyni Nowicyuszel/ iaka.	137.	Polepszoney nie trzeba napominac/	
Misa za zmarle/ iako.	101.	ani odnosić.	165.
N		Poniedziałek miesney dispensacyey	
Namawiac na obieranie/ zle.	180.	nie przyjmując.	112.
Napominac/ iako.	95. y 166. y 174.	Posty iako ściśle.	108.
Nawiedzenie Zakonnice do frat/		Porzeczność Przetozoney.	92.
zakazanie/ iako.	109.	Placzym czarnych kiedy wzywac.	
Nieposluszenstwo kiedy grzech			118.
śmiertelny.	140.	Platna nie godzi się wzywac.	118.
Nienakność co jest.	175.	Przetozoney nie godzi się liyc Sio-	
Nowicyuszel czego wczyc.	146.	stry nieporzadnie znaruszeniem	
Nawego co do Officium wnosic		slawy.	91.
nie godzi się.	104. y 107.	Przetozoney suchac.	212.
O		Przetozoney nie dac się sadzić/ iako	
Obtoczyć do Zakonu iako.	131.	zle.	168.
Officium za zmarle.	101.	Przeorzyse iak postanawiac.	176.
Oley święty iako nosic do chorey.		Professya iako odprawiac.	150.
	184.	Przez professya wolna każda od slus-	
Oltarz pieknie obierac.	106.	bowych postow/modlitw ic.	156.
Ordinacye besc z strony Siostr.	192.	Proklamacye w Bapitule.	165.
P		Prostracye za winy ciejsze/ iak czy-	
Pacierze Konwiersow v Braci/		nić.	171.
iak się odprawić.	128.	Przymowac mieysca/ iako.	190.
Palcem doznać się ziemi tylko:		Przymuszac do obierania zle.	168.
iakże go polozyć na wsta/ rozne		R	
rzeczy/ a kiedy to czynic.	161.	Rebellia y wpor co.	166.
Początek Zakonu v Braci	78.	Refektarza nie godzi się wzywac na	
		mieso.	112.
		Reformacya przykazana.	193.

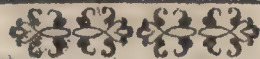
Gg 2

Re

Regestrá iák sporzadzić.	193.	V	Uderzyć Zakonna osobe klato.	187.
Regule s. Augustyn z ktorey okazy cy pisat.	85.		Umarta iák obrac.	185.
Koń cały y nie przzerwany do pro bacy/ iák sie ma rozumiec.	126.			
y 130. y 150.			Ważności professy Kondicey.	130.
S.			Wielowánia sposob.	157.
Salut, y kłopotenie dla czego.	82.		Wenit po Officium/ á wpożozzenie sie w Officium.	160.
Sakrament/ iák do chorego proma dzieć.	184.		Wizitatorowi co powiedac.	205.
Siedzące na ziemi rożne.	170.		Własność abo własnietność co jest.	139. iák grzech. 141. y 142. y 144.
Silencium ściśle rozkazano.	120.		Wotować iák.	130.
Sklep dla przywilejow id.	193.		Wszystkie powinny do choru iák y hebdomade trzymac.	100.
Stowca (Siostra) przed nazwi skiem.	162.		Wychodzie z Błaskora srogo zakła zuia.	195. iák y wchodzie. 198.
Służbiste iák mogą sie przyjmow wać.	206.		Wyścia służne przyczyny.	197.
Sposob czynienia sprawiedliwości.	171.		Wchodzie y licencya y służna przy czyne wyciąga.	201.
Spowiedź/ na każdy tydzień.	139.		Wyznac sie trzeba/ kiedy prawnie pyta.	169.
Srebrnego y od złota nie godzi sie wzywać.	119.			
Suknia y tunicelle zowia.	116. y 119.		Zacność Zakonu.	79.
Supprzeorzyse iák stanowic.	119.		Zakonnice powinny miec sie do do staności.	149.
T			Zbytńich rzeczy nie godzi sie miec.	144.
Thowarzysstwo z rożna pletia zakła żane.	173.		Zakonnice powinny chowac w sro iák co w Konstitucyach.	111.
Tunicella zowie sie habitem abo su knią/ to jest nocno.	116. y 119.			

INSTRUKCYA ABO NAVK A.

Dla tych, ktore vrzedy máia w Zakonie.
Podána, od W. O. Humberta, Piątego
Generála od S. Dominiká.

Przemowy Summá.

Cztery rzeczy ten pobożny Ociec wyraża w swym Prologu.

- T**wierdzi / iż potrzebna jest rzecz powinności każdego vrzedu Zakonnego wypisać. Dowodzi tego troiako. Naprzód/ przysładem wszystkich Zakonow starszych/ ktorych on wszystkich prawie Konstitucyie pilno przeczytał / á tam zdawna podzielone / y ocerklowane vrzedy widział. Druga / aby żaden nie wdawał sie w cudzy vrząd / á swego nie zaniedbawał / ale pilnował. Trzecia / aby porządniey / y zupełniey wszystko sie wykonało.
- Ożieli / wylicza / y pięknie sytuie wszystkie vrzedy nášego Zakonu ; ktore sie tu poloża / ile beda Siostróm należały.
- Przestrzega / iż kiedy nie wiele osob w zgromáczeniu / może iedney kilką vrzedow polecieć / byle z rozsádkiem / żeby ieden drugiemu nie był ná przeszkodzie : iákoby Kantorissá był o raz Infirmaryuska / bytoby zamieszkanie w obojgu.
- Dokłada (á z wielką skromnością y pokora) iż te opisania / są dobrowolne / nie obowiazujące nikogo ninacz (iákoby Konstitucyie obowiazują) Bo są iákoby auktyym / ktorzy nie są świadomí vrzedow Zakonnych / aby gdy im zleczone beda / mogli tu weyżyć iesli beda chcieli : á iesli tu nájdą co swym zdaniem służnego / beda mogli przyiać / iesli beda chcieli.

Regestr Rozdziałow . poloży sie ná koncu .

Rozdział I. O Przeorzyſzy

- N** 1. **N**a początku urzędu ſwego ma ſobie poſtępować z boia-
żnią; a do modlitwy tak ſwoiej iako y cudzey wdawać
ſie; aby Pan Bog poſiłał y ratował.
2. **N**ie ſie ſtarać około Konwentu; nie tylko z ſtrony do-
gſnych dobr; ale y owoſem wiecey z ſtrony duchownych: Aby
żywot poſpolity y iednoſtąyny był w iedzeniu; pićiu; odzieniu;
pomnożenie w cnotach; pokory; nabożeńſtwa; medytacyach;
czystości; uboſtwa; zachowania wſytkiej obſerwancyey Za-
konney. A zwołaſz na początku; kiedy każda rzecz ściśle ma ſie
trzymać: by predko ſie nie rozgłobiło. A owoſem ma pamiętać
na ono co mówi ſ. zgromadzenie do Przetożonych zawiedzia-
cych o niektorych Zakonnicach 1589. y potym 1592. Bo naprzod
zleca; aby oſobliwe ſtarańie mieli o tych; ktoreby Zakonnie; po-
bożnie; y poſpolitość bez właſności zachowywać; żyć chcieli;
iako o tych ktore też ſa pod oſobliwą obroną ſ. Stolicy Apo-
ſtołſkiej. Do tego; aby na potym nie przyſmować; aźby ſie o-
biecła życia poſpolitego podiać; y w nim wielkiſcie mieſzkać;
oddawſzy wſytko do poſpolitości. Uład to; ktoryby lub we-
wnatrz lub obcy; ſmiał ten ſpoſob życia z poduſżenia ſatan-
skiego naganiać; zrzucac; albo przeſtadzac; ma być karany od
Przetożonych tak klatwa; iako y przeklectwem wielkiſzym.
3. **N**ie ſie w wſytkim przykłał dawać; od chorn ſie nigdy
nie odrywać; chyba dla iakiej ſłuſney przyczyyny. Także też od
ſtolu poſpolitego; a nie oſobnego dla ſiebie nie kazać gotować;
chyba dla nieſpoſobnego zdrowia: A gdyby co żład troche
przywieſiono; rozdać potrzebnieyſzym; lub to dla ſłabości; lub
dla lat; albo inſzey ſłuſney przyczyyny.

4. **N**owin

4. **N**owin żadnych na początku nie wprowadzać; ani od-
mian czynić; poſi ſie na urzędzie nie obaczy; y to kiedyby co ſie
miało począć; uważnieby trzeba; patrząc ięſliby ſie z Kon-
ſtitucyami zgadzało. Bo kiedyby tylko phantazyey ſie tak zda-
ło; tedyby to już inſzy Zakon był.

5. Do żadney affektu ſzczegulnego nie mieć; żadney nie pie-
ścić; ale wſytkie iednako miłować; bo wieleby za tym zlego
poſto.

6. Kąpituly codzienney nigdy nie ma (chyba dla wielkiej
y przyſtoyney trudności) opuſzczać. Bo ta zatrzymawa ducha
w Sioſtrach; oſtrożność przynosi w ſprawach; tam zbywa
karania Sioſtr; dla przeſtępſtwa praw; tam ieſt ćwiczenie y
zaprawowanie ſia w pokorę; cierpliwość; y umartwienie na-
miatności; tam ſie wzbuǳi do dobrego tak przykłałem in-
ſzych Sioſtr; iako y napominaniem Przetożoney; zwołaſz
gdy ſie obaczy; iako z łagodnością w duchu; a nie z popędliwo-
ścią ſobie poſtepuie.

7. Kłazury iako napilniey przeſtrzegać; nie tylko z ſtrony
warownego y mocnego zaſankcienia; y zaſton v krat wedle Kon-
ſtitucey; ale y z ſtrony rozmowy; aby rzadkie y krotkie były; za-
licencya y przy towarzysze z ſtarſzych Sioſtr; y pewnych tylko
czaſow. Do tego żeby rozmowy były ſtateczne; Zakonnie y du-
chowne z zbudowaniem ſwieckich; nie wdawaiać ſie w no-
winy ani rzeczy ſwiatowe: Bo to wſytko rozzerwanie ducha
przynieſie. Uład ćwierć godziny; nie wiem coby wiecey Zakon-
nica mowić miała; y to wiele na te; ktora nie zdobedzie ſia ta-
cno na iaki przykłał; albo naukę duchowną; ba y doſkon-
łym to wadzi; chyba by wielkie ſprawy przyſtały.

8. Wyſtepne meżnie ſtrofować; y karać nie ogladając ſie na
oſoby; ale bez ſrogości a raczy w łagodności: A tak ſie wſy-

tkim

tkim pokazywać / żeby się nie baly w swych potrzebach wciąć się do niej.

9. Gdy po obiedzie albo wieczerzy / dla zdrowia pozwoli rozmowy cichej y skromnej / bez żadnej rozpusty / sama niech spólnie będzie przy tym / nie dopuszczając rozzerwania na kilka kup / ani na pary: bo ztąd wiele nie Zakonności pochodzi. W owym rozmowy ma być Zakonne / duchowne / a bez sprzeczania się y lekkości.

10. Należy też na tym wiele / wyrozumieć wszystkich Siostr natury / komplecie / y affekty / y nie iednako z każdą postępować / ale każdej wygadzać wedle jej kondicyey / ile sumnienie y prawa dopuszcza: Jako to wporne wniżyć / bojaźliwym sercem dodawać / smutne cieszyć / nie cierpliwym na te godziny wytrwać / te które są zaraźliwych obyczajów odtaczając / w nabożeństwie nazbyt gorące hamować / niebezpieczne pilnie strzec / młodszy nie zładacim gadek pozwalać / a żadney proznować nie dopuszczając / ani po Klastorze częstego przechadzania się.

11. Rozzerwania w pospolitości / ma z wielkim wstrawaniem wytorzeniać / drogę do zgody y iedności wynajdować / a wraży wsmierzać / gładzić y ugadzać.

12. Wszystkim nanki zbawienne podawać / a zwłaszcza chorym / kuszonym / Nowiciuskom / y Konwierstkom / we wszelkich potrzebach duchownych wygadzać im / zasięgając do tego rady od Przełożonych / od spowiedników / albo z czytania przykładów / świętych żywotów / y innych ksiąg duchownych.

13. Osobkom nie dopuszczając / to jest aby wszystkie iednostajnie z pospolitości we wszystkich potrzebach opatrowane były / a zbytnich rzeczy y proźnych żadney nie pozwalając.

14. W dispensacyach albo posolgowaniach ma się trudna stawiać: a żeby się słusna przyczyna pokazała. Dla której może

niektó-

niektórym podczas posolgowanie wżynieć / wszystkim iednak oraz nigdy iey czynić nie może.

15. Defekty albo krewości Siostr / nigdy nie ma nikomu obiawiać / chyba by potrzebą to iaka wycisnęła / dla porady o toż rzadu / albo dobrego dusznego wstomney Siostry.

16. Nigdy niechay nie odmawia nikomu Zakonu dla wbośtwia / jeśli ta która się prosi jest sposobna do niego / ze wszelkiej miary: mając wność w Pana Boga / i ten który podał intencyę do niego / opatrzy też potrzeby teyże w Zakonie. Jako też nie trzeba być porównyż y łączna do przyjęcia / żeby tym Zakon ładacim się nie zagęścił / y do pogardy ludzkiej nie przyszedł / a Klastor nie pożytecznymi obciążony nie był. Lecz to służy w Zakonie Bractwy / ale Siostry mają w tym inśe porządki. Jednak trzeba pamiętać na postanowienia Kościelne / między którymi jest / aby wspominki prywatne żadney się nie dawały.

17. Ma się starać nie być w niżym ciężka Klastorowi / wiele na się wydając. Ani też Siostron być przykra / biorac nie potrzebnie iedney / a drugiej dając / albo sobie zostawiając: chyba by tego przyczyna słusna była.

18. Gdy ma potrzeba użyć dispensacyey / ma wczas przestrzec w tym Siostry / dla tego aby się nie wzgorzły.

19. Wporadach niech się trzyma nie większej liczby / ale rozsądniejszych y Zakonniejszych. Lecz w przytoczeniu do Zakonu / musi się liczyć iako ich wiele zezwala: bo tak w Konstitucyach jest rozkazanie.

20. Postępti chwały godne / tych które przed tym na wrzędzie były / niech nie gani / y owym które się zeydzie zachować / z pilnością niech przestrzega.

21. Nie łączno w wrzędach odmiany czynić: raczej pilnym

3 b

serca

erca dodawać/ y ich ratować: a niedbale strofować: te zaś
które dobre turbiu/ karać.

22. Kiedy się trąfi postanowić które na urzędach/ albo
stadać/ naprzód samey na to się nie puszczając/ bez Przełożo-
nych/ jeśli te trzeba/ albo przynamniej bez rady starszych Siostr.
A postanawiając trzeba rozpowiedzieć/ iako się na swym ur-
zędzie ma sprawować y napomnieć/ aby dla urzędu/ rzeczy
Zakonnich nieopuszczając. Potym zaś/ kiedy się dobrze co od-
prawić może przez Officiali/ sama Przeorzyśa niech się w ich
urząd nie wdaje: Ale jeśli by osłabiły w pilności niech ich
skutecznie pobudza.

23. O zeladzi też trzeba mieć staranie/ y zlecieć ich ktorey
Zakonney y rozsądne/ aby ich w wierze ćwiczyła/ do częste-
go używania Sakramentu wiodła/ y w innych rzeczach zbaw-
ciennych zaprawowała.

24. Kiedy się urząd wprzykrzy/ pokrzepiać się zasługami
które z pilnie sprawowanego idą/ y odpłatą niebieską/ a Prze-
łożonym nie przykrzyć się bardo o złożenie z niego/ ktorzy ie-
śli nie dogodzą w czym/ ma wyrozumieć ich trudnościom/ kto-
rymi ścśnieniami/ musza czasem nie wszytkiemu dosyć uczynić.

25. Bardo się dłużyć: co wielkiego kupować albo przeda-
wać/ iako y co znaczne czynić/ nie ma bez zezwolenia wszy-
tkiego Konwentu/ albo tych które rozsądniej się/ a od Kon-
wentu zlecenie mają.

26. Gdy Gąs potrzeby/ trąfi się tego o co prosić: ma czy-
nić to skromnie/ nie się nie przykrzac ale przełożony włożyć
potrzebę/ niech ostatek na wola dobrodziecia puścić.

27. Przytóż tu niektóre postanowienia Kościelne/ tegoż
zgrómadzenia świętego pomienionego §. 2. Włożone w Or-
dinacye dla niektórych Zakonnic. 1. Otna każą koniecznie zamu-

rować

rować w murach Klastornych/ żeby z Klastora Siostry nie wy-
zierały. 2. Nie także dopuszczając muzyki Siostron/ nie tylko
żeby one miały figurować/ ale ani w swym Kościele/ słuchać/
ktom Organ. 3. Na odprawowanie Officium nie także przy-
puszczając/ nie tylko świeckich/ ale ani Zakonników: y także im sa-
mym odprawować/ a Msza tylko zwykli Kaptani. 4. Zby-
wać też także pieśkow z Klastora. 5. Na ochodożenie swego
Kościoła/ zakazuje pożywać indziej/ ale także się kontentować
swym ochodostwem/ ktorego też innym nie mają pożywać.

Rozdział 2. O Suprzeorzyśy.

1. **G**Dy będzie postanowiona/ porozumieć się ma z Przeo-
rzyśa w czym się ma ratować/ w co się ma wdawać/ a
czego niechąć.

2. Przeczytać to co się napisał o urzędzie Przeorzyśy wpa-
trując co się też iey przydać może do swego niniejszego urzędu/
y przyszłego kiedyby Wikarza została.

3. Starać się ma pilno/ aby napominania Przełożonych/ y
Przeorzyśe: także sporządzania wszytkie były zupełnie wy-
konane.

4. Ma Przeorzyśy wszytkiego wiernie pomagać do sem-
rązek/ y turbiacych nie przystawiać/ ani z nimi nakładać: ra-
czej gromić albo upominać/ żeby uczciwość powinna starszey
oddawali/ innych nie gorzylili/ sami się uspokoiili/ a Boga y su-
mnienia nie obrażali. Wiedzieć ile może niech się stara/ aby był po-
koy między Przeorzyśa a Konwentem. Niepokoyne/ ile su-
mnienia znieśie/ niech odnosi aby były karane. A jeśli by też
Siostry słusność iaką po sobie miały przeciwko Przełożoney/
potrafić w to/ aby się w miłości porównało/ a przełożony
ciężary Siostr/ jeśli które ponoszą przyczynić się/ y wierną po-

3b 2

szednięta

śrzedmieszka być. Jesliby się też nie dała z sobą mówić / musiałyby się do starszych udać / by też bez iey wiedzy.

5. W większe rzeczy y defekty w dawać się niema / ale Przeorzyśy zostawić przestrzegsy ią: także y w te w których karaniu nie podela. Należy y w tym co ma czynić albo karać / Gasto się z Przeorzyśa znościć: która gdyby zapomniiała albo zamedbała / albo też zabawami zatrudniona była / ma iey Subprzeorzyśa na pamięć przywozdic / y do wykonania wzbudzić.

6. Na iey też należy Prowincyatorowi albo Wifitatorowi / kondicya domu / Siostry / y Przeorzyśy wiernie y wedle sumienia przelożyć albo rozpowiedzieć.

7. Jey to jest rzecz po Przeorzyśy wielkie staranie mieć o Konwencie / y zawsze przy Siostrach pilnując ich być / zwłazszcz w zatrudnieniu Przeorzyśe.

8. Żeby rostawanie / dzwonięcie / signa / dla weścia do Kościoła / do Refektarza / do Cel / y Dormitarza / porządnie się odprawowały w swą godzinę / ani nazbyt rychło / ani nazbyt późno: ma przestrzegać.

9. Rospusty / ona ma zabraniać.

10. Ma też hebdomads trzymać / kiedy nie wiele jest do tego Siostry.

11. Wsedy ma na lewey stronie / pierwsze miejsce mieć: y w niebytności Przeorzyśy znaki dawać / y Fidelium mówić.

12. Ona ma zawiadować o pieczęci Konwentekiej / aby się y pilnie chowała / y nią się nie pieczętowało nic / tylko sprawy Konwentekie przy innych.

13. Do iey należy / aby Zakon był w domu zupełnie chowany y ściśle. A dla tego ona się ma starać y Przeorzyśy / aby w domu były dobrze poprawione y czystnie napisane Konstytucye y Regula / y napominania starszych. A żeby się dobrze

pamiętały,

pamiętały / ma dotożywosy się Przeorzyśy / kazać te rzeczy Siostram czytać.

14. Ma się też starać o to / żeby w domu były żywoty świętych / przykłady rozmaite: księgi duchowne / z którychby Siostry posilek y postepet braty w Zakonności. Żeby wysytkie wielka część czasu trawiły / takie księgi zbawienne czytać.

15. Jey też jest urząd wypatrować defekty / winy / y cokolwiek gąbny godnego w Siostrach / aby ich karać / a czasem w Kapitułe proklamować / y oskarżać.

16. Kiedyby się co wątpliwego przydało z strony Officium / albo Zakonu / ona ma się od starszych wywiadować: a iako powiedzą / kazać wykonać.

17. Jawnie defekty / y błędy / które się trafiają w Konwencie / ma strofować / karać / a nie zamilczać / bez żadnego wzglądu na osobę.

18. Jey ma być staranie / kiedy Przeorzyśa już skonczy urząd / aby obrana była dobra / y sposobna / ona ma na Elekcyę zwoływać inne Siostry / to jest oznaymieć / y kazać dzwonić. A tym czasem poki nie będzie Przeorzyśa obrana y konfirmowana / o Konwencie wiedzieć / y w dobrym go rzadzić Zakonnym trzymać: a potym gdy będzie dana Przeorzyśa / wiernie iey do wysytkiego pomocy / y informować.

Rozdział 3. O Mistrzyni Nowicyuszek.

1. P Ostanowiona na ten urząd ma się pytać y Przeorzyśe / co za władza iey ma być w karaniu / w daniu licencyey do mowy / y do ptcia / krom czasow zwykłych w dispensowaniu w postach Zakonnych / w opatrowaniu sat / y innych potrzeb.

3b 3

Do

Do tego: jeśli będzie mogła wchodzić do Officyn / dla nich y ich potrzeb: y o czasie / ktoregoby miała z nimi się rozmawiać / wzać ich Zakonu y innych rzeczy zbawiennych. Jeśli też będzie mogła mówić z innymi / dla nich kiedy potrzeba się poda / (byle tego zle się nie używało.) Starać się też ma w Przeorzyse / aby Kapitułarzył krom Doromitarszą naznaczyć się iaki / na takie ćwiczenia / gdyż do cel wchodzić się nie godzi: o czym było wyżej y niżej będzie.

2. Ma wielkie staranie około Nowicyuszek czynić / wiedząc iż wszystkie nadzieia ich zbawienia w tym po Panu Bogu należy / kiedy zrazu im wychowanie dobre da. A ona też niech się im starwi łagodna y ludzka / aby tym lepszy y większy pożytek wzy-
nie mogła w nich.

3. Onaż ma ta która bliskiego obleżenia Żek / zaprowa-
dzić na jakie osobne miejsce / y powiedzieć kilka pociesznych słow / y popytać ją o to o co będzie się publicznie w Kapitu-
le pytało: A jeśli by znalazła w niej jakie przeszkody / niech da znać Przełożoney aby potrafiła wto / żeby nie była zawstydzona w Kapitu-
le przy wszystkich. Jeśli by też nie takowego nie znalazła: niech iey powie / że przeciwko bada pytać o to w Kapitu-
le / y nauczyc ją iako ma odpowiadać. A wstępując do Kapituły / iako
to ma pasc krzyżem / także w Kościele po obleżeniu. Nau-
czyć też iako zaprowadzona do Kapituły ma zrzucić z siebie
zwierzchnie ściany / a w Kościele iako do pocatowania Sióstr
wszystkich ma iść.

4. Taż mistrzyni / ma ią potym do Kapituły / własnie w po-
srzodek zaprowadzić / kiedy ma pasc / y blisko niej być / pilnu-
jąc tego co się ma czynić: y kiedy po odpowiedziach przystąpić
się ma do Przeorzyse / a do obleżenia pomagać. Także tuż
przyniey być / kiedy Konwent poydzie processya do Kościoła

z nią / y zároveň po ten akt trwa: aż do złożenia świeckich śbat
spodnich.

5. Onaż ma sobie napisać rok y dzień obłożyn / a gdy przy-
dzie czas professyey / ma iey serca dodawać do professyey / jeśli
spesobna: a jeśli nie / dać iey pokoy. A gdy na iey professya gło-
sy odbierać bada / ma dać świadectwo o niej prawdziwe bez af-
fektu / lub to za nią / lub przeciwko niej. Czasu 3. professyey
ma nauczyć wczas / iako ma przysc do Kapituły / y także pasc
krzyżem: a professya czyniac ma pokleknąć / ręce swe dać w re-
ce Przełożoney / tak żeby Konstitucye z ktorych się professya cy-
ta były położone na rękach obu: ma też mówić słowa pro-
fessyey wraźnie / nabożnie / y głośno. Taż Mistrzyni ma opá-
trzyć / aby woda święcona była napogotowiu / dla świecenia
habitu.

6. Ma też Mistrzyni przypomnieć Przeorzyse / aby nowa
profeska ięszce się zabawiła między innymi Nowicyuskami /
bądź to dla umartwienia albo wpołożenia iey / bądź też dla za-
prawowania innych Nowicyuszek / do tego czasu / iako się be-
dzie zdało.

7. Jeśli by która Nowicyuska nie była ięszce spesobna do
professyey / dla nie wmiętności / albo obyczajow / a jest nadzieia
że tym czasem obaczy się skutecznie albo starcznie polepszy
się / Mistrzyni to ma podać y poradzić. Ale jeśli by sta-
ba nadzieia była / lepiej żeby chędogo y obyczajnie zbyta by-
ła. Lecz trzeba na to wielkiej przyczyny. A nie może się No-
wicyuska zbyc dla defektu tego / o ktorym się wiedziało przy
przyimowaniu: chybaby się zaraz na początku oświadczyło /
że dla tego samego / jeśli by się nam zdało / możemy nie przyiać. A
jeśli by kiedy do tego przysło / starać się trzeba / aby wychodzą-
ca nie wzgorzyła się z tego / ale z roztropności y ludzkości Za-

konnie zbudowała się: y trzeba wszystko tey wrocieć do przyniosła bez trudności: y uczynić cokolwiek się może wedle sumnienia.

8. On Kapitułarz yk Nowicyuszek/ który też y szkoła nazwać się może/ na wiele się przyda. Tam abowiem uczyć ich trzeba o byczajow Zakonnych/ spowiedzi/ ceremoniey/ y Pacierzy: tam Kapituła ma trzymać ich Mistrzyni/ napominąć/ uczyć/ do zbudowania mówić/ y karać. Tam iesliby też była potrzeba/ za wola Mistrzyni/ może krotko Siostra rozmówić się z Nowicyuszką.

9. Nowotna zaś nie ma się oskarżować/ aże obaczy y nauczy się od drugich: a za pierwsze przestępstwa/ nie trzeba przytro na nie następować. A iesliby Nowicyuszek mało było/ może przyzwąć kilku profesek/ na wprawienie ich.

10. Ma się wystrzegac Mistrzyni/ żeby w tey Kapitułce żadna żelżona nie była; chybaby co iawnego y grubego było/ ale by to już do Przecorzyse należało: ma się też starać/ aby sposob opisany do czynienia Kapituły/ dobrze chowany był: y wiecey mieć intencya wprawić ich/ niż karać winy.

11. Tamże ma ich uczyć/ aby kiedy w Kapitułce Konwencieckiey/ każą im wynieść/ zeszły się zaraz po niej na swa Kapituła/ albo innego czasu naznaczonego: y iako na końcu Kapituły swey/ miała brać discipline/ ktore tey godne.

12. Kiedyby Nowicyuszek wiele było/ może sobie na pomoc wziąć ktora wprawioneysza w terzeczy: a iednak y sama Mistrzyni ma ich pilnować.

13. Ma się starać o potrzeby Nowicyuszek w strawie/ o dzieży/ tożn/ w chorobie/ y innych rzeczach: y podczas dispensować w postach/ a zwlaszcza Zakonnych łacniey.

14. Ma przestrzegac/ aby nie swankowały na zdrowiu dla nie dyskretnych (iako to bywa z wielkiey goracości na przedku) postow/ wstrzymiżliwości/ czynności/ disciplin.

15. A i Zakon ubogi/ y czasem nie dostate y tego y owego/ niech im siera dodate/ cieśy/ y do cierpliwego znoszenia wiedzie/ od zbytney a nie Zakonney rekreacyey odrywa/ aby na początku nałożynosy się ostro żyć/ łacniey obstaroaneya Zakonna znosiły potym.

16. Jesliby się też trąsły iakie Siostry rozpustne/ albo swowolne/ ma się starać aby Nowicyuski na te wzgorszenia nie patrzały. A iesliby też na co takiego napadły/ zaraz ich to rychley wyprowadzić/ ogrodzić/ y powiedzieć że beda za to dobrze karane. Lecz trzeba wszystkim ostrożnie żyć/ a nikogo nie gorszyć.

17. Ma też ich posilkować/ y tagodności swoja do siebie przyciągać/ y żeby w swych potrzebkach do niej się śmieły wciekały/ iako do matki. A tego trzeba ich nauczyć/ iako czasu y na mieyscu silentium, w wielkiey potrzebie/ mogą cicho iednym tylko słowkiem przemówić. Iako bracie licencya na to/ przez położenie palca na ustach.

18. Trzeba też aby ich uczyła/ z strony części albo członkow ciała. Ręce żeby nieknały się nikogo/ coby zaciągało albo krzywdziło/ albo iaka nie uczciwość. Tutech też beda trzymane przy pasie pod skaplerzem/ albo kiedy ptaszcz jest obleżony nad skaplerzem pod ptaszczem. Mogi aby się po Konwencie nie woczyły nie potrzebnie/ nie wchodziły do Cel/ ani Oficyn/ y mieysc Zakazanych: kiedy siedza/ żeby nogami rozkraczac/ ani iedne na druga zakładać: gdy wstana/ żeby skaplerzem tył zakrywaly rozpustniaczego na swe mieysce: kiedy chodza/ żeby to z statek czności y przystoyności było: a żeby też się z mieysca nie ruszały/ bez rozmysłu y przyczyny. Gdy stoja/ niech beda iako wryte/ a nie iako trzęcina chwielaca się to tam/ to sam: oczyma niech się niezapatrnia na to czego by się pożadać nie godzi.

to: Słowa niech nie tręca/ ożyma nie strzelata/ nogami nie
plasa. Język niech się zwyczajnie hamować/ chociaż po nie-
woli/ gwałt sobie czynić/ y radniey niech słuchaia niż mówia.
A gdy maia potrzebnie mówić krótkimi słowy y rozsądnymi
niech się odprawia: wszytkim niech wężliwość wyrządza/ do
wszytkich wężliwość mówia/ nie pochłopsku (ry) ale przynamniey
(wy) Siostry żadney po imieniu niech nie wspominaia/ bez
przydanku tego słowa (Siostra) niechay przezwiśka nikomu nie
wynayduia/ ani wynalezionych w ościech maia. Przysięgi y
nakazy niech nie używają: tylko/ iest/ albo nie. Twarz nie
zaspiała ale miernie wesoła niech noszą. Śmiech rozpustny do-
wst niechay nie przypuszczają. Szyje niech nie prosto trzymają
ia (bo musiałaby się y głowa nie skromnie podnieść) ale tro-
cho pochylona. Gniewu/ albo niecierpliwości/ na twarzy y w
iakiemkolwiek sprawie niech nie pokazują. Powieki nie podnie-
sione/ ale rączy spuszone niech mają. Wszytaczne do słucha-
nia/ nie nowin próżnych y świeckich rzeczy/ ale Boskich y zbaw-
iennych niech mają. Nos niech nie bardzo zakrytają/ gdy za-
leci taki smród: bo to rokosznicy światowi czynią/ a drudzy się
z tad gorzą. A też niechay ten smród obroca sobie na pokutę/
za to że na świecie się w tym kochały/ cierpliwie go znoszą.
W prostracyach/ weniach/ inklinacyach niech się stawa tak
iako się w Konstitucyach opisało.

18. Z strony noszenia szat/ aby kiedykolwiek siedzą nie bardzo
ich podnosiły: a na miejscu potrzebne idąc/ albo wracając się
y tam będąc głowę zakrywają/ po Konwencie bosko niech nie
chodzą. Kiedy inklinacya czynią albo siedzą/ płasz na kolano
niech zwiną/ albo skąplerz jeśli są bez płaszow: Na disciplina
się gotując/ niech pierwey grzbiet obnażą/ a potym skąplerz
na głowę zwiną: żeby też przestrzegaly gdy tożuchą używają/

aby

aby w syie po wierzchu nie był widziany. Pantośli we dnie bez
potrzeby niech nie noszą. Na toż wężliwość się niech zakrywają.
A gdy wstają/ toż niech przystoynie przysięga: żeby to toż
ochodożne były. Gdy barwią się około mycia głow y nog/
niech się wężliwość otoczą/ a skąplerz na przodku przypaszą.
Do cel inszych Siostr/ bez przyczyny bardzo gwałtowniey/ niech
nie wchodzą. Wiecey się niech kochają w podłych szatach/ niż
znaczniejszych: a jeśli drugie potrzebują szat/ pantośli/ niech
chętne nazywają licencya wziawszy. Kiedy nowego co się im
daie/ maia stare oddawac/ jeśli są nad zamiar Konstitucey.

20. Z strony też mieysc/ ma odpowiedzieć na które się im
godzi iść bez licencye/ a na które nie: signa odpowiedzieć/
które do choru wzywają/ które do Refektarza: że też między
Siostrami profestkami nie maia się mieszać ani z nimi wdawać/
chyba dla potrzeby za licencya. A kiedy zgromadnie wszytko się
nawduie/ żeby się stawali stateczniey y żakomniey/ a zwłaszcz
w chorze. Gdy przyjmą Sakrament/ niech ziemię nie całują/
ale tylko głowę troche zchyla/ a gdy go połkną/ dopiero niech
winem wsta popłoczą. Naużyć też/ których/ kiedy/ kśiąg w
chorze żyć maia/ a w nocy na intrzmi tak używać swiatła/ aby
inszych oczy nie obrażało: co będzie/ kiedy przystoynie włożyć
się świecą w abskons.

21. Z strony Refektarza: trzeba ich wżyć iako wczas zcho-
dzić się y wmyć/ ochraniać suknie żeby tey nie pomazac iako wpe-
dzy do niego przed obrazem który iest nad mieyscem Przeorzy-
szy/ trocha uklonąć się. Iako siedząc nie maia ścisnąć się/ dla
wolnego plwania/ by zaś nie przysło przez stół plwać/ co nie
iest obyczayność: żeby nie zaraz się porwały do iedzenia/ iako
świecicy/ ale po woli/ spuszczywszy obrus y nagotowały sobie/
y chleba wkróciwszy: żeby też nad potrzebe chleba nie krątały/

Ji 2

ale

ile co ziedza: żeby chleba nie drobili w kaski / ktoregoby ziesc nie mialy / a lepiej y drugi raz sobie vkrotic; niz raz a nad potrzebę: iako maia sianować rekawow / żeby ich nie pomazac / y skaplerzow żeby nie popluskac / y obrusow żeby nie barzo pobudzić. Ze kiedyby sie ktorey trafilo troche napoiu wylac / nie trzeba na koncu weniey czynic / azby co znacznego. Aby oso- bnych potrawek nie wzywaly / ale co im poloza wdziecznie y zdrowa przyjmowaly / a iesli sie czego iadać nie nanczyly / niech sie zuczaja / aby zarowno we wszystkich z inszymi sie zga- dzaly: (lecz kiedyby natura strzymać szeregze nie mogla / bez pieşgoty / trudnoby przelamac) kiedy z miski ziedza / niech ia wystawia na koniec stołu dla zbierania: żeby sie nie przypatro- waly co ktora czyni / ale czy spuszczone niech maia. Jedzac też / ochedoznie sobie niech poczynaja / aby inszym braydlmowosci nie czynic: kiedy podstrzega że drugie konca / y one też do tego niech sie maia / a ostatki chleba dla zbierania / przed soba na kraiu stołu kladą.

22. Z strony lokutarza / niech nie beda łacne do lokutarza przy- chodzieć na rozmowy; chybaby byly wezwane / albo przyczyna- linsina y potrzebna byla / azkolwiek y dla rekreacyey wczimwey y Zakonney / za licencya wyraźna moga isc / aby teskność z fery- ca otrzeć: ale tam nie mowic tylko vsiadşy / bez wolania y sprzeczanja sie: a do tego o rzeczach tylko pozytecznych. A gdy do kraty beda od tego wezwane / z licencya y Mistrzynia iso maia: a tam niech sie staraia / aby zbudowaly swieckie. Ca- łacno bedzie / kiedy statecznie y Zakonnie sobie postepowac be- da rozmawiaiac / o nowiny medbaiać / stowa duchowne wtra- caiać / napominaiac (iesli sie zeydzie) do pokuty wiodac / nie bezpiecność na swiecie przekladaiać / na co iesli ich nie stanie- wiac milczec y z nimi sie dlugo nie zabawiac / ale xpattrzywşy

okazyecze

okazyecze iata / odesć od nich obyczajnie. Zeby z Zakonnych Siostr wzorki wybieraly / a od swowolnych / z tych obyczajow sie nie wzyly.

23. Z strony Gasni / żeby go potrzebnie zazyly / a na prozno- wanie nic nie pozwalaly. A dla tego gdy czasem czekaia inszych Siostr / albo na tożu spać ktora nie moze / albo sama w celli jest / niech albo sie modli Panu Bogu wstnie / albo co zbawiennego medituie. Takze ow czas ktory jest po obiedzie lecie miedzy Gracjas y spaniem / toż niech czyni / albo co potrzebnego robi w milgeniu / sprzata / gotuieć. A ten czas / ktory niekiedy (razd- ko) dadza do rekreacyey / obroćć sobie na duszny pożytek zmie- rzaiac do dobrego konca / to jest żeby troche sobie odpoczyna- wşy / y posolgowawşy / byly rzezowieysze do spraw Zakonnych / sluzby Bożey: Albo też na tych rekreacyach pytaiać / y wzac sie Zakonności / drogi do doskonałości / sposobu do wmartwie- nia affektow / ogu / wşu / y wst.

24. Z strony wczimowości / ktora maia wyrzadzac / nie tylko przetożonym / ale y wszystkim: a zwlaszcza starszym. Ta pok- zuie sie w tym / kiedy powstaięş gdy ktora przemua / gdy nie blisko niey idzieş / ale troche opodal / gdy sie glowa kłaniaş: kiedy przed siedzaca stois / albo z daleka siedzis / albo do siedze- nia mieysca wstepuieş: albo w mowie nad sie insza przekladaş / y na tey zdaniu przestaięş.

25. Trzeba też ich wzyć / iako spowiedac sie maia zupełnie / nie metaiac / z şalem y wmyslem polepszyć sie / y wychodzieć / tak grzechow iako wşelakich okazy do nich: Jako kiedy czytaiać albo sluchaiać obaga y wspomnia / że sie czego nie spowiedaly / lub to i zapomniaty / lub że za grzech sobie nie miaty / maia na pierwszey spowiedzi to powiedzieć. Jako też na spowiedzi maia powiedac / nie tylko pewne grzechy / ale y w czym watpia /

Ji s

y poşusy /

y pokusy/ y pociechy duchowne/ y iesli co zamyślaia osobnego czynić: w czym też spowiednikowi maia koniecznie wierzyć (zwłaszcza kiedy jest biegy y rozsądny) by zaś oszukania ściana-
 Siego nie było. A któreby boiaźliwe albo scrupulośe były/ wie-
 dzieć maia/ że nie wszystkiego im trzeba się bać y spowiadać/ ale tylko pewnych grzechow; czego ma nauczyć spowiednik. Jako też maia zacząć spowiedz (nie wiem iesli tu się zeydzie-
 wenta czynić iako w Braciey) prześegnamy się mówić: Confiteor Deo, & B. Mariæ, & B. Dominico, & omnibus Sanctis, & tibi Pater, quia peccaui nimis, cogitatione lo-
 cutione, opere, & omissione, mea culpa. (abo kiedy tro-
 tka spowiedz/ dosyć rzec/ Mea culpa:) A potom powiedzieć co się przydało/ y zakonzyć. Także ze wszystkich inſych ktorych nie pamietam/ y nie wiem/ dacie się winna: precor te orare pro me. Potrzeba też ich wzywać/ aby nigdy nie śly spać/ maiać na sumieniu iaki grzech śmiertelny/ ale żeby go pierwey zbyły/ lub to przez spowiedz/ lub przez struże.

26. Z strony modlitwy/ żeby nie na długich polegaly/ ale na szczerzenabożnych/ y tu Pannu Bogu zapalonych/ ktoreby zaciagaly umartwienie affektor/ pokora/ cierpliwosc/ poslu-
 ſhenstwo/ zdanie y puszczenie się na wola Boża y Przelożo-
 nych: że maia prosić Panną Bogą nie tylko za się/ ale y za ro-
 dzice/ powinne/ przyiacioly/ nieprzyiacioly/ dobrodzieie/ za te
 ktore Przelożeni zalecaia: za Zakon/ za grzeszne/ nie wierne: y
 inſze w potrzebách iakich badace. Iz maia wiecey dufać mo-
 dlitwom pospolitym/ niż prywatnym/ y wtamtých się wiecey
 kochać: żeby z Kościoła nie wychodzily/ aże się zupełnie Offi-
 cium ſkonczy: a po Officium troche się Pannu Bogu pomo-
 dlily/ y poruczyły/ iesli co inſzego nie każe. Kiedy czytaia co-
 abo ſluchaia/ a zrozumieia że na czym ſwankuia/ maia zaraz

tedy

tedy ſerce podnieść do Panną Bogą/ wnetrznie przynamniemy/ proſiac o poſiłek na zbycie złego/ y nabycie dobrego. Także też
 kiedy na nie/ iaka wapliność przypadnie/ pokusa/ trudność/
 ſmutek/ abo co przeciwnego/ y na początku nowych ſpraw/ w-
 ciękać się do modlitwy. A żeby się uczyty prosić Panną Bogą
 o oddalenie złego/ gdy co takiego widza abo ſlyſza: a za do-
 bre rzeczy dziękować: y we wszystkich rzeczach tak ſzczęśliwych/
 iako przeciwnych Panną Bogą chwalić. Jako też starać się ma-
 ia/ żeby to co oſty na modlitwie mowia/ w ſercu też się wiſto:
 a iesli temu nie zarowe sprostaia/ nie maia się dla tego ſraſować/
 ani wątpić/ o pożytku modlitwy/ ani też ſcianaowi oſtepować/
 opuſzczając modlitwy/ dla tego: ſciana to ieſt który te modli-
 twy rozrywa. Ze też w modlitwach nie maia się barzo ſilić/
 y mordować ciało/ rozmaitymi poſtawami y ſchylaniem/ kiedy
 zdrowie znieść nie może.

27. Z strony roboty: tak niech się robota bawia/ żeby du-
 cha nabożenſtwa nie zgasiły/ y zakonności nie zaniedbały.
 Dla tego trzeba znać znać część czasu obrócić/ na czytanie ksiąg
 duchownych. A lepiej troche czytać/ y pamietać/ y do affektu
 to puścić/ y do wykonania/ niż wiele wiedzieć a nie nie czynić/
 ani affektor wſtramić/ ani grzechow malych wplenić.

28. Z strony meditacy/ aby kiedykolwiek czas maia/ robiac/
 leżac/ chodzac/ ſiedzac/ zarowe meditacya się zabawiaty: o
 dobrodzieystwach Bożych tak powszechnych/ iako wſaſnych:
 iako ieſt: Stworzenia/ odkupienie/ wcielenie się Syna Bożego/
 meka/ śmierć ic. o zaptacie dobrych/ karaniu y mekach złych/
 o miłoſierdziu Bożym: z inſzego też stworzenia/ y z piſnia co
 roziać/ y rozważać: wiec okolo ſwych defektor/ poſteptow/
 okolo zdrady dyabelskiej/ okolo poſlug Anielskich/ okolo żywo-
 tow y przyktadow ſwiatek/ o złoſci złych ludzi/ o ſobie ſamym

we wnetr

we wewnątrz y zewnątrz / o rożnych mocności Bożej / o wmielenności tego / o dobroci / o sirogości / o sądach tak łatwych tak ostrych. A te rzeczy rozmyślając / zároveň trzeba wyćisnąć i taki affekt / lub to nadzieję otuchy dobrej / lub bojaźni / miłości / żalu dla grzechów y ztego / wzdychania do dobrego / lub podziwowania się / dziełom czynienia / wężności / wstydu / postrząlni / albo inodlitwy porównyżyci. Bo tego lepiej dorydzie przez doświadczenie / niż przez naukę.

29. Trzeba też ich wzywać / żeby niedbały o widzenia / y cudowności czynienia (przychodzi ta wiec na nowotne w nabożeństwie / pokusa) gdyż te rzeczy do zbawienia nie pomagają / a pod czas ludzie się oszukiwają. Raczej niech się starają o cnoty wewnętrzne y sprawy dobre w których należy zbawienie. A gdy słyszą iako inie biorą pociechy od P. Boga / których one nie mają / niech się nie frąsują / ale niech wiedzą że miły Ociec ich odcyfuje czasem / a zároveň słusnie. Do tego / jeśli która nieczuła w sobie daru nabożeństwa albo poruszenia / niech nie rozumie o sobie żeby nie była w dobrym stanie / byle dobra wola miała / na którą Pan Bóg patrza. Wzywać ich też trzeba / aby pilnie staranie miały około sumnienia / iakoby je oczyszczając y czyste chować / aby ani śmiały byto / ani trwożliwe / przeciwko niemu / nie czyniły / a obiedliwe składały na poradę bacznych y biegłych. Do żadney osoby serca nie przykładają / ani długo dopuszczają affektowi trwać w sobie ku nikomu / a niech się strzegą żeby miłość duchowna nie przewierzgła się w cielesną. Niech się z wżądła własną wolą przetamyrwać / swoje zdanie opuszczać / prywatney miłości ni do czego nie mieć / we wszystkich postanowieniach niech przykładają / dla którego wszystkich y dobrych rzeczy mają odstępować / kiedy słyszą o kim że światobliwie żyje / niech biorą sobie w rozum ich cnoty / y w tym ich naśladować

ile

ile mogą / a czego nie mogą / niech się dziwić y Pana Boga chwalać. Na wpadłe niech się nie gniewają / ale posatowani mają / a sami się o siebie boją. O cudzych sprawach niech nie myśla / ani o rzeczy domowe się nie frąsują / tylko o siebie samych. Aby wszystkie rzeczy czyniły z dyskrety / która w tym należy / aby nie swym się rozumem rzadziły / ale cudzym / zwołając mistrzyni swej / kiedy się dwierzeży pokaza do zbawienia pożyteczne / lepszy niech się ima. Gdy czyta albo słysza co o cnotach / albo wżynkach Boga przyimnych / niech się starać wykonać / a ztego z pilnością się wówować.

Rozdział 4. O powinności Mistrzyni Konwierszek.

1. Gdy na nie włoża ten urząd / ma się dowiedzieć od przeorzy / iak wielka władza iey zleca nad nimi / tak z strony karania / iak y z strony licencyy dania na mówienie.

2. Ma też pilnie przeczytać sobie to co się napisało o Mistrzyni Nowicyszek / y wpatrować co się może przydać dla Konwierszek / lub to Nowicyszek / lub profesek / y to wykonać.

3. Ma im Regula y Konstitucye czytać / zwołując one miejsca które do nich należą / także inie postanowienia im służące / obwieszczać.

4. Ma ich też wzywać / aby na pamięć wmlały Paćierz / Ave Maria / y Credo / jeśli by które nie nauczyły się na świecie.

5. Trzymać Kapituła dla nich powinna / mając naznaczoney czas y miejsce od przeorzyse. Tam ma pamiętać skargi które Siostry chorowe czynią na nie / aby ich proklamowała w swej Kapituły / y jeśli by też dla skargi do Kapituły stawily się / mają być przypięte y słuchane / większe też występi ma zachować przeorzyse do karania.

R E

6. Ma

6. Ma też często wzywać samey Przeorzyśy na Gynienie im Kapituly / y ma przestrzec Wifitatora y Prowincyala (gdy do nich przychodzi) z czegoby ich karac. *Co rozumiey iesliby wielkość występku to wyciągać.*

7. Trzeba też aby miały swoje exhortacye abo napominania zbawienne do stanu ich należace / ktore ma Gynić badz to Mistrzyni sama / badz kto inszy: lecz trzeba po trosze im powiesdac na raz. Moga też y one z soba mieć rozmowy duchowne / przy Mistrzyni / powiedaiac sobie przykłady świętych.

8. Postarać się / aby w domu był taki znać na zwołanie ich / na te rzeczy przerzeczone / a różny od inszych.

9. Jesli też mają takie przykrości od chorowych Siostr / ma z strony Konwierszek w Kapitułe Kleryczek przekładać / broniac swych od wkrzymdzaiacych / iako będzie mogła / y oskarżaiac te ktore im ciężkość Gynia bez słusności.

10. Ma też tego pilnować / aby się często spowiedały / a iesliby w tym niedbale były / czas y miejsce im naznaczyć.

11. Wzyć ich też / aby swe urzędy / pilnie odprawowały: a tym ktoreby nie umiały żadney roboty potrzebney / ma naznaczyć ktora z umiejetnych / do nauczania ich.

12. Ma też ich wśilnie wieść do tego / aby się zawsze robotą bawiły y z pilnością / y dla tego dopuścić im / aby nie bywały na wszystkich godzinach / tak dziennych iako nocnych (bodzieli trzeba) krom Kompletu; chybaby przypadła gwałtowna robotą / a odwolec się nie mogła. Jako też iesli tak pilne są roboty / że czasu przespiania się we dnie / one robia / może się im ufolgować / aby na intrznia nie wstaly.

13. Nie dopuszczać im Misy Konwentckiey / y czytanych wielu / y godzin słuchac: kiedyby przez to miały swe roboty opuszczać. Nawet y w święto / iesli mają swe zabawy Zakon-

ne,

ne (iako w kuchni etc.) dosyć im wysłuchac ktorey Misy czytanej / a godziny odprawić / kiedy y kiedyby chciały.

14. Wzyć ich / iako się mają przy stole zachowac. A starać się / o ich potrzeby tak w chorobie / iako we zdrowiu.

15. Ma ich cieszyć / gdy rozumieia żeby ich lekce wazono / pokazuiac że w Zakonie świętym nikomu nie przepuszcza / ale wszystkim okazys do wniżenia podać. A do tego że lepiej waga w tym Zakonie Konwierski niż w inszych.

16. Przekładać im / że one też professys Gynia / ktore y chorowe aby ztad obaczyły / że także są powinne na wszelką zaconność / iako insze.

17. Kiedy mają osobny Dormitarz / ma sypiac przy nich / a kiedy nie mają osobnego / blisko nich.

18. Ma też mieć osobliwe oko na nie / y pilnować ich defektow / aby ich z mitości napomniata / y skarala / lub to na stronie / lub w Kapitułe.

19. A iesliby ktore były ley nieposlusne / tak / żeby sama podobac karania nie mogła / niechże odnieście Przeorzyśy abo starszey / aby ona w to lepiej potrafiła.

Rozdział 5. O dozorczy czeladzi.

1. **T**A ktorey się zleca zawiadowanie o czeladzi / ma się nadinsze Siostry starać / aby żadna się nie przysmowata iedno taka / o ktoreyby była nadzieia / że się wczciwie będzie zachowata między Siostrami.

2. Wzyć ich ma nauki Krześcianskiej / sposobu spowiedzi / starać się / aby się często spowiedały. Także aby się przystoynie zachowały / myśliły zawsze co dobrego / yrobily dla zbawienia swego. Podczas trzeba z nimi mieć iakie rozmowy duchowne /

Kt z

kazać

kazać im chodzić na Kazanie/ albo pod czas na przemowę/ kto-
ra się czyni Konwierskom/ jeśli się będzie zdało Przeorzyfzy.

3. Żeby robity wiernie/ żygliwie/ y pilno: a te które są w ku-
chni/ żeby ochędożnie y dobrze gotowały wszystko: a czego by
nie umiały/ niech się z pilnością uczą.

4. Żeby z Konwentu żadnym sposobem nie wychodziły/ ani się z siostrami nie pospolitowały.

5. Wystrzegając się koniecznie trzeba/ aby ani sama ani żadna
ich nie biła: nie tylko z gniewu/ ale ani żartem/ ani też dla ka-
rania kiedyby co zawiniły/ ale jeśli by co zdrożnego było/ napo-
mnieć na ostroniu/ albo też czasem w pospolitosci na kstat
Kapituły/ y mogła się im zadać jakie pokuty/ ale znośnie.
Co też im na początku przyjmując ich/ ma się porozić/ iż je-
śli chcą w Klastorze być/ tak będą poprawiane.

6. Siostry/ któreby się im nie słusnie przykryły/ albo by im
iaki zły przykład dały/ albo co nagany godnego przy nich/ albo
okolo nich czyniły/ ma w Kapitułe proklamować. A gdy co nie
słusnie na nich kładą/ albo o nich mówią/ ma ich iako nalepiey/
ile sumnienie swe y onych niewinność dopuści/ wymawiać.
A gdyby która z tych prosiła się do Zakonu za Konwierskę/ ma
dać prawdziwe świadectwo/ wiscey dogadzać Zakonnemu
pożytkowi/ niż prośbie ich.

7. A kiedyby się która taka znalazła/ żeby się nie zeszła w
Klastorze trzymać/ ma się postarać/ aby ją ludzko zbyć/ bez
wzgorzenia/ a ona odesła nie tracąc miłości ku Siostron y
Klastorowi.

8. Kiedyby się trafiły które/ coby darmo służyły dla Pana
Boga/ a chwalebnieby się zachowały/ trzeba takim wielką
wdzięczność/ chęć/ y opatrzenie w porzebach pokazać.

9. Aby wszystkie osobne tożka miały/ a sady ani klastorne/

am

ani znacznie świetne: a przeciwa żeby nie były sady podobne
Konwierskom/ ani się miała golić albo strzyć Zakonnym spo-
sobem.

10. Do posług wewnętrznych Siostr/ iako do mycia nog/ stu-
żenia chorym/ nie miała być przypuszczone: ani też dla nich ma
się gotować mięso. Stad znać iż żadna niema mieć służbistej.

Rozdział 6. O Kantorzyszy.

1. **M**Apzypominać Przeorzyfzy/ żeby się zdobyła na ksis-
gi do śpiewania w chorze/ jeśli ich nie ma: a jeśli są/
chowac ich y śanować: a drugie któreby nie śanowały/ o-
skarżać.

2. Ma pilnować Officium Kościelnego/ aby się starannie
powoli y z pauza odprawowało. Dla tego trzeba żeby go so-
bie przedtem przetrząta/ inszych Siostr przestuchata/ Rubryk
się wzyta/ y w nich świadoma była/ y do stolu czytać dawata/
zntoższy się z Przeorzyfzą.

3. Ma się też starać/ aby sady iaka była w chorze/ albo bli-
sko tedy/ dla chowania ksiąg chorowych.

4. Jej urząd jest pisać tabliczkę na odprawowanie różnych
Officya: a wezwać ją zgotować/ żeby sobie Lektorka przetrzą-
ta. A ma na Officya pisać wszystko bez braków: lecz na święta/
kiedy ludzie się zchodzą do Kościoła/ ma pisać sposobnieysze na
czytanie y śpiewanie. Jeśli by która z napisanych na iakie Of-
ficium nie mogła go dla iakiey słusney przyczyny odprawić/
niech oznajmi Kantorzyszy/ aby która inna napisała/ y prze-
strzegła jeśli się już tabliczka odczytata. Jeśli by zaś której
z trafunku iakiego nie dostawało/ niech sama zastąpi/ albo
inszej zleci (wezym wszystkie miała/ iey być posłusne) a iednak

K 3

niedbalstwo

niedbalstwo tamtey niech w Kapitułe opowie / y niedbata proklamuje. Kiedyby Siostra przez cztery dni wrząd swoy odprawowała / a wiecey dla iakiey przyczyny odprawować nie mogła / ma sie iey poczytać za cały tydzień. Tabliczka ta ma sie zawiesić na takim wolnym y sposobnym miejscu (iako przy chorze) aby sie żadna nie wymawiała nie wiadomością abo zapomnieniem.

5. Ma sporządzić chory dobrze / żeby równość była / tak w liczbie / iako w głosach / y wmiętności śpiewania.

6. Ma też hebdomada trzymać / kiedy na iey chorze się odprawuje. A choćiaj ma stawać na prawym chorze / może iednąk przestąpić się na lewy / kiedy dla zaczęwania / tam sposobney nie ma / w niebytności Sukcentoryssy.

7. Antiphony na swym chorze ma zlecać / także y to co sie ma śpiewać abo czytać / ale na ten czas tylko kiedy ani z Ordynariusza abo Rubryk naszych / ani na tabliczce nie naznaczone niktogo na to.

8. Jey też rzecz zacząć Antiphony po Psalmiech / po Magnificat, po Benedictus, krom po Magnificat y Benedictus w duplex y totum duplex. Także Alleluia we Mszy / kiedy go wszytek chor odprawuje: a hebdomada jest na iey chorze.

9. Kiedyby Siostry paury nie chowały / ona ma wezynieć znać / ruka wderzymy lekko: ale bez gniewu / bez rozruchu: iako y przystąpić może do nich spokojnie / bez furty / y napomnieć ich chodogo / żeby sie nie zturbowały: a do tego cicho y krotko słowkiem abo rącey znakiem.

10. W świętą przednieysę / ma Officium trzymającej podać wierszyk przed Laudes.

11. Jesliby Przełożona nie chciała / abo nie mogła Officium trzymać / będąc obecna / za iey rada inszy zlecić: abo iesliby

Przeło-

Przełożoney dośiać nie mogła / tedy y bez niey to może wezynieć / ale zawse starszym to poruczać / y sposobnym.

12. Jey też rzecz jest / błędy ktore się dzieją w chorze / tak w inklinacyach / prostracyach / Kletaniu / iak w siedzeniu / staniu / śpiewaniu / czytaniu ic. poprawiać: y o to proklamacye czynić. Lecz iesliby y sama pobadzita / ma być w Kapitułe proklamowana y karana. Przy stole też nie iey należy poprawować / ale ktorey zleca.

Rozdział 7. O Sukcentoryssy.

1. Sukcentoryssa / jest to lewego choru Kantoryssa / y iakoby wtora: Ta ma ratować Kantoryssa we wszytkim / co sie w iey wrzędzie dotkneło: może y tabliczkę pisać na swoy tydzień / iesli sie to będzie zdało Przeorzyssy. Także ma hebdomada trzymać na swym chorze / w niebytności Kantoryssy ma sie na prawy chor przestąpić / iesli tam hebdomada: (iako też y Kantoryssa na lewy) abo też inszy tam zlecić: kiedyby na chorze iey niedostawało Siostr / ma skłonać na Kantoryssa aby kazała ktorem sie przestąpić.

2. Jednąk ta nie może porządzić wszytkiego choru / y poprawować inszych / tylko na swym lewym chorze będącej / chybaby iaki bład był gruby abo nieznośny / a Kantoryssa by milgata. Lecz kiedy na iey stronie hebdomada / może wszytko.

3. W rzeczach watpliwych ma przedstawiać na zdaniu Kantoryssy / y choćiajby źle poprawowała abo mówiła / nie ma sie iey sprzeciwiać w chorze / ale w Kapitułe abo indziej napomnieć.

4. Rady wiele Siostr / może sie przyżyć pomocnie Kantoryssy y Sukcentoryssy / aby przydane w powszednie dni zaczęwały / y tak się wprawowały.

Roz-

Rozdział 8. O Zakrystyance.

1. **T**ę przasad jest / chędogo chować appáraty Kościelne / chustki do kielicha y ołtarza piśne podawać / chor żeby gesto był wmiatany / pátczyny ocieranie / starac sie : otwierac y zamykac do choru / Gásow postanowionych.

2. Dzwonienie wśelákie (krom owego ktore jest dla Kapituly / y przemowy ábo Kazania) do niey nalezy. Pierwsze signum ma być áni názyt długie / áni názyt krotkie / ále miernie pomiarkowane : lez to według Gásu moze być dłuższe ábo krotkse. Wtore zaś / ma być y głośnie / żeby mogto się styśec wśedypo Klastorze / y tak długie aby mogły się Siostry zysć do Kościoła / z iak nadalszego miejsca Klastornego / od początku dzwonienia : á skoro się zeyda zaraz ma skonczyć / nie gétac signum Przełożoney. Spacium też ábo Gás między pierwszym y wtorym signum tak wielkie ma być / żeby w nie mogto się odprawić (przed wtrznia) Officium o Pannie Maryey / y potrzeba ná miejscu pospolitym : á przed Prima / wmyćie rąk. Ná Niespor / takiey godziny ma dzwonić / żeby gdy Wieczersza bywa / nie wiele Gásu byto od wtorego stolu áze do Kompletu : á kiedy się pości / od Niesporu też do Kompletu. Ná Komplete zaś ma się tak dzwonić / aby lecie oddzwonić wśy wtory raz ieśze był iakoby dzien : á zimie iakoby noc. Czas zaś po Komplecie ná modlitwe tak wielki ma się pozwoić / iakby się mogto odprawić siedm Psálmow y Litanie. Ná przestrzegac aby dzwonienia były swego Gásu / y przystoyne odprawowane / żeby się Komwent nie turbował / y z niewśawigności przeszkody nie miał. Przeto trzeba się dobrze z Przeorzyśa y inszymi namowić / kiedy wstawac ná wtrznia / Prima / y Tóné Gásu przesypania się we dnie.

3. Signum

3. Signum też ná kollaracy / á dosyć troche kółka razow zabrzátnac w obie stronie. Ale ná danie Oleu swietego Siostrze wmieráácey / ma się dac signum w iedne tylko strone brzátnac : ná co potrzeba nágotowac też powinna.

4. O zegárze też ma zawiadowac / ktory niech nie kosztowny áni wydmowny będzie / ále pewny : Trzeba też tey Przeseńki mieć.

5. Prámie alb / obrusowac. Gaste ma być. Á korporaty / y purifikatoryze (to jest chustki do wycierania kielicha) osobno się prac mác / y woda z nich ma się do piscyny swietey wlać : á gdy się starzeá niech spalone beda y popiół wśypány tamże do piscyny. Piscyna jest dołek ná wczéinym miejscu wyróbiony.

6. Ná rzeczy Kościelne trzeba mieć registr / aby wśy rzeczy były wpisane. Rzeczy też Gásu swego ma przesyńac / ná darte opráwować / stare ná co inszego przerabiac.

7. Ná potátowanie Zakrystey / ma być skryneká w Kościele / do ktoreyby ludzie co kładli : tá tedy Zakrystyance oddawac się ma : á ona obroci to : ná potrzeby Kościelne / co byzás zostáło ma oddac kasárce / ábo ná co inszego wydać / iakó przeorzyśa sporzadzi.

8. Ma też w Kapitulie wylicac dobrodzieystwa dane / osobliwie ná potrzeby do Zakrystey.

Rozdział 9. O księgách.

1. **D**la Siostr / trzeba też mieć księgi w pospolitości / iakó Biblia (ktora się bez dozwoenia Przełożonych czytac nie ma) Psalterz / przypowieści Salomonowe / y inszych mędrcom / Żywoty swiatych / Roczne dzieie / Żwierciadło przykádow / Elementarzyk cwiżenia duchownego / Infirmarya

21

Chrześci.

Chrześcińska/ Wólność duchowna/ Akademia pobożności/ 16. Owo wszytkie księgi duchowne/ y nabożne: y do tego Regula y Konstitucye Zakonne.

2. Maia się porządnie do olinaryey kląć z podpisem nadsziedzący/ żeby nie trzeba wszytkich wartywać/ szukać iednych/ ale żeby łatwo naleść się każda księga mogła.

3. Regestr ich ma być przy tej/ ktorej są zlecone/ iako y kluczy do olinaryey: drugi też regestr na karcie przy olinaryey.

4. Dając do używania/ y odbierając trzeba obczyszczyć/ ięśli co nie zepsowane. A ięśliby się zepsowało dać naprawić zaraz/ a ta ktora nie samie odnieść do Przełożoney/ albo proklamować w Kapitułe.

Rozdział 10. O Examinatorach.

1. Ięśliby iako pożyty/ a ora być nie sposobna do Zakonu/ niech przestrzega Przełożona/ aby na examen nie była poślana/ ochraniając ię wstydu. O ktorej też wiadomość ięśli sposobna/ y intencya ma dobra/ może nie examiniować/ ale tylko pewność sposobności czynić.

2. O ktorej zaś wątpliwość ięśli w examiniowaniu/ nie potrzeba solennitatem, to ięśli wielkiego zachodu czynić/ ani z przykrycia następować/ ale ludzko/ y tak ostrożno/ że ta ktora examiniuje/ nie postrzeże się do końca/ ięśli ta examiniuje: w co łatwo się potrafi/ kiedy rozmawiając z nią/ będzie się wtracało co do wyrozumienia należeć będzie.

3. A wypytywanie o obyczajach/ zachowaniu 16. ma być ostrożnie czynione; zwłaszcza między towarzyszami iey/ powinny mi/ obcymi/ na wstronie/ żeby się one nie dorozumiały/ dla czego się osobno z nimi gada. Trzeba się tedy wywiadować/ o dwie

rzeczy.

rzeczy. Naprzód/ z strony złości ktorej są iakoby wrodzone y trudne do odicia/ iako ięśli gniwoliwa natura/ skłonna do furii/ do wderzenia: wpor y kłębność niepohamowana: skłonna do niepowściągliwości: swawola do skrocenia trudna/ y ięśli o ktorych poprawie ledwie być może nadzieia. Druga z strony cięta/ o dużości/ albo słabości/ dla ktorejby iey trzeba służyć/ a nie ona Zakonowi: y ięśli wady/ y nieochadożności: o czym też było w Deklaracyach.

4. Wybadawszy sposobność do Zakonu z strony intencyy/ wmiętności/ obyczajow/ y sił cielesnych/ wyrozumiały też że wady żadney nie ma/ mogą dalej postąpić z lekka pytając o przeszkodach do przyięcia/ bedzieli się zdało potrzebnym: bo nie trzeba też tu bardo się na to zdobywać/ żeby przy examiniowaniu co nowego przywieść/ y owszem kiedy spólnie się examiniuje/ a pierwsza dobrze wypyta/ dosyć będzie na tym; choćby drugie tylko słuchały/ a nie nie pytały.

5. To examiniowanie przed tym mogło być tak pojedynkiem od examinatorow czynione/ iako y w kupie: lecz teraz z ięśli nowiono w Bractwie żeby było nie tylko w kupie/ ale y w Consilium przy Oycach do rady należących. Rozumiałbym że w Siostr, może być po siarciu, bądź w kupie, bądź pojedynkiem.

6. Examinatorci co wyrozumieć/ są powinne w Kapitułe wiernie oznajmić/ nie dając się wprowadzić niemu/ ani się nie naczy nie oglądniąc.

Rozdział 11. O Cirkatorach.

1. Ten urząd ma się włożyć na ięśli Siostrę starezną/ do wcięcia na wyrozumienie rzeczy do Zakonności należących/ albo nie należących: ktoraby też była żarliwa/ y dbała o Za-

212

konno

konna obserwancya / a nie porywca albo swapliwa w swej iactliwosci.

2. Tey tedy powinność jest / obchodzić wszytek dom / nasierac do Officyu raz y kilka na dzień / zwlaszcza po obiedzie czasu przesypiania sie / y wpatrowac iesliby nie zdybata ktorey Siostry / nie tylko miodszej / ale y starszej / ktoraby co uczynila przeciwko Zakonności / albo powinney wczciwosci. A osobliwie ma obchodzić po ostatnim signum / y z swiatłem / iesliby noc byla / doyrzec do infirmaryey / kuchnie etc. iesliby tam iakie gady nie byly / albo tez rozpusty: doyrzec tez do kazdych drzwi / iesli sa dobrze zamknione / y pod czas intrznie po Dormitarzu y Cellach / obaczyc iesliby ktora nie pozostala.

3. Tey tez rzecz jest opatrzyć / aby czasu wiatru / ktore drzwi albo blony nie strzypialy / nie trzaskaly / y nie pokoinie czynily: zawarły y zamknawły ie dobrze / albo tez zapory iakie y hamulce uczyniwszy: czasu tez dżdża / zeby szkoda żadna nie byla.

4. Ona tez ma doyrzec / iesli te ktore na intrznia za licencya nie wstaly / intrznia odmawiaia slusnego czasu / y na miejscu powinny.

5. A kiedy obchodząc obaczy iakie rozpusty / moze skromno co rzecz / albo przemilczac znac iaki uczynic / aby ich w hamowac / a zwlaszcza po Komplecie / y czasu dziennego przesypiania sie: lecz nie iey rzecz jest / obchodząc gromic ktora / ale raczej wpatrywşy pamietac / y w Kapitule proklamowac / a wieksze y zwyżaynieysze rozpusty odnosic Przetozoney / aby ona lepiey temu zabiegala. Czasu tez Wsistacyey / iey nalezy / kondicya Klastoru z strony obserwancyey Zakonney oznaymic.

6. Gdy na maly czas bylaby zatrudniona / moze sama swoy urzad insey zlecic: ale na dlugi czas nie moze tylko sama Przeorzyssa / co by iey przypominac trzeba.

7. A cho-

7. A choćby Cirkatorka byla pilna / przecie wolno to badzie / ba y powinno / samey Przeorzyssy y Subprzeorzyssy tenze dozor czynic / kiedy sie im badzie zdalo potrzebnio.

Rozdział 12. O strażniczcze Dormitarza.

1. S Traż Dormitarza / pospolicie sie zleca na tydzień / gdy sie pise na tablicze; chybaby ktora na co inzego sie nie zeszla / tedyby zawse na tym urzedzie byc mogla.

2. Tey urzad jest zamylac y otwierac Dormitarz czasu swego. A gdy po ostatnim signum / albo po wtorym stole czasu przesypiania sie / ma zamknac Dormitarz / trzeba uczynic iaki znak maly / troche klucmi zabrzaklawşy (co teraz dzwonieniem odprawuie sie) aby drugie pospieszly sie przysc na Dormitarz / a indzie nie pozostaly.

3. Tey tez nalezy zamylac y otwierac blony pospolite Dormitarzskie / y Cel iesli w ktorych nie mieszkaja / y miejsc potrzebnych / kiedy badzie potrzeba / dla przewierania / dla dżdża / goraca / zimna / wiatru / y kolatu albo niepokoin: Co tez potrzebuie naprawy / ma oznaymic Przeorzyssy.

4. Ona ma zawiedowac o lampach / y oleiu na Dormitarzu / zapalac tez y gasic gasow swoich. Taz ma Dormitarz wmiatc / sama przez sie iesli temu podola / albo z towarzyszami sobie przydanymi: iako tez na miejscach potrzebnych / iesliby bylo co szpernego / ochadozyc (iako to w Zakonie iest okazywa do pokory / podle postugi odprawuiac.)

5. Ma sie starac / aby na Dormitarzu bylo ozdobnie / inszych niedbalstwa zastepiac / o co tez ma ich w Kapitule proklamowac.

6. Blisko drzwi Dormitarzskich iey Celli byc ma.

Rozdział 13. O Fortyance.

1. **D**o forty ma się postawić iaka Siostrą w leciech podestła / ktoraby lat 40. miała (iako y prowadzićelki) Zakonna / y w swym zachowaniu bezpiecna przeciwko wszelakiemu wytkroczeniu / rozsądna w smysłach / roztropna w odpowiedzi / y nie zabawniczka / ani wielomowna / ani curiosa pytań / iako nowiny y inſe rzeczy nie potrzebne / ani też gruba w odpowiedzi: a kiedyby tego potrzebą była troche poczętać przy forcie / żeby swymi postępkami / mowa / y skromnością / obce budować mogła.

2. Ma mieć miejsce iakie sposobne w forty na to / żeby wstąpić mogła kiedyżądzwonia do forty: lecz nie ma tak skwapliwą być do przybycia / gdyż inſa jest w Braciey / kiedy się trafia iak okazyje do spowiedzi / rady / y inſe słusne przyczyny. A dla tego w Officium y obiady nie zeydzie się otwierac / y odrywac.

3. Gdyby kto przyſzedł dla iakmużny / niechay wzięcie się obeydzieć z nim / albo postarac się żeby wedle możności Konwentu co dano / albo powiedziec że Konwent ubogi / albo że zwyżali tego niemają: lecz o troche chleba nie / ięliby miało być wzgorſzenie dla odmowienia: Wprawdzie iakoby się wboſtvo wnieſło / Gestoby pokoy Siostr rozrywano. Przeto na tego inſzego to przed forte wlozyć / aby odprawowat chędogo. Daie się też tu przestroga Cap: 22. żeby oſtatk i misne nie dawaty się wboſtwu przy Klastorze / ale tylko potrawy Zakonne. A tego trzeba czeladzi nauczyć / aby się takſtawie obchodzili z ubogimi / y cierpliwie nie przeciwiać się ich nie dyskrecyey: a iędnak nie dopuſzczac wołania: wzięwſzym na wſtrome dawac / chorym y nadznieyſzym / doſtātniey.

5. Jey

4. Jey też wżad iest / ięliby ktore przy forcie w modestyey a bo wkladnoſci y skromnoſci Zakonney wytkroczyły / albo długſie narozmowie zabawiły / odnosic do Przełożoney / albo proklamować w Kapitule / albo to ſprawić / żeby proklamowane były.

5. Jęliby forte albo kraty naprawypotrzebowat / ma to oznaymic komu nalezy. A klucze od krat na noc albo chowac pilno / albo oddawac komu kaze Przeorzyſa. Bo od ſamey forty klucze nie przy niej być mają.

Rozdział 14. O Depositarzach.

1. **C**hoć iay rzadkoby się trafić mogło / aby do Klastora Siostr dawano co wielkiego do ſchowania (o czym się tu mowi) iędnak ięliby się trafiło / trzeba żeby takie miejsce do chowania / warowne było tak od wnetrznych / y od poſtrotnych: A przymowac się cudze rzeczy nie mają bez licencyey: a bezpiecniey ie przymowac zamknione albo zapieczetowane / niż iawne: Dla tego że kiedy się tak przymuie / a zginat by: tego ſkoda badzie czy deposit: kiedyby zaś odbierat się iawnie / mogliby pozowani być depositarze.

2. Ma się tedy deposit zlecic dwiem a albo trzem a / rozsądnym y pewnym / ktoreby miały rożne klucze / a iędna drugiey nie zlecata: ale przy ſobie miała y każda ſwoym otwierala / y zamykala bedac obecnie y ſpolnie.

3. Gdy się przymuie cudzy deposit / ma się napisac na iakim papierze czy iest / y co z nim kaze czynic / ięśli kaze ſobie czy komu inſemu oddac: y iakoby ſobie z nim poſtapić / kiedyby się trafiło / że ten kto go daie umart / aboby nie wpoſminat ſię. (Z czego znać że to o depositach obeych ſię rozumie.)

4. Nie mogą depositarki z tego depositu nic brac / bez woli

tego

tego czy jest / ani depositarze w tym powinni słuchać Przełożonego.

5. Jako kiedy się przystępuje do depositu / mają być słusni świadkowie / tak też kiedy się oddaje: bo idzie o potwarzę.

Rozdział 15. O Celleraryssy.

1. **C**hoćby ten urząd sędowania zabarwia się około rzeczy doczesnych / jednakże ta która ten urząd ma nosić na sobie / trzeba żeby była (wedle słów świętego Benedykta) w obyczajach ściągła / trzeźwa / nie obżarta / nie wyniosła / nie kłóśna / nie krzywdząca / nie ślupa / nie rozrzućna / nie leniwa: ale bogobojna / która by wzgromadzeniu o wszystkich iako matka staranie miała / bez woli Przełożonej nie nie czyniła / co każą przestrzegają / Siostry nie zasnuć: Jeśli by która z tego się w niej nie słusnie napierała / z pokorą y miłością odmawiała / a nie pogardzała / ani ją zasnuć: sumienia swego ochraniała.

2. Niech też osobliwe staranie ma o chorych / y kiedy się trąfi / a będzie mogło być o ubogich / porozumiewaj się z Przeorzyssą.

3. Siostrom zwykłe potrzeby niech nie zatrzymawa / ale wszystkim swego czasu daj / aby żadna się nie gorczyła / ani smuciła w domu Pańskim.

4. Jey urząd jest iak mużny / y wszystko co do Kłasztora przychodzi odbierać / wydawać y płacić; chyba by śnać potrzeby Zakrysty i y Kościelne insemu się zleciły.

5. Tak ma w Kapitułce wyliczać wiernie wszystkie dobrodzieistwa.

6. Skupować swego czasu / drwa / olej / y inne potrzeby:

także

także zboża y inne rzeczy: na potrzebę przedać / opatrować świecami / mydłem &c.

7. Należyte rzeczy żeby dobrze się chowały bez naruszenia. Co zostanie w Infirmaryi / Refektarzu / Kuchni / y indziej / kazac zbierać: y dla tego trzeba czasem nążyć do Officyn / a któreby na swych urzędach niedbale były / proklamować ich w Kapitułce.

8. Czasu obiadu ma nążyć do Kuchni / że jeśli by nie gotowo było / zatrzymano się w cymbał bić. A jeśli obaczy żeby iey tam trzeba było / dla lepszego nągotowania może zostać / a do wtorego stołu iść.

9. O myciu głowy / nog / strzyżeniu / paleniu w piecu / wyćieraniu łóżkow / ona ma wiedzieć / y insym od Przeorzyssy na to nąznaczonym zlecić / które też mogą się na tabliczce pisać.

10. Opatrować ma slugi / które wiernie / robotne / uczciwe / do pospolitości Zakonney potrzebne / albo zbytne / a za radą y licencyą Przeorzyssy zatrzymawać albo zbierać.

11. Rachunek czynić przed Przeorzyssą / Subprzeorzyssą / y insymi starszymi na to obranymi: kiedy się im będzie zdało: a nalepiey raz w Miesiąc. Dla tego trzeba mieć dwa rejestry / jeden wziętku / drugi wydatku.

Rozdział 16. O Konfilium albo radzie.

1. **P**odzielivszy sprawy na trzy rzędy. W pierwszym są drobne potoczne / albo często się trącające / a te Przełożona sama odprawować może / nie dokładając się nikogo / iako to poprawić / kupić piwa / win / skarać defekty &c. W wtórym są tak wielkie że ich Przeorzyssa nie może y nie ma skonczyć bez

W m

dotożę

dołożenia się wszystkich Komwentu: to jest wszystkich professek / iako przyjmowanie do Zakonu / przedawanie y kupowanie grun-
tow / albo rzeczy ruchomych za wielką sumę / przyjmować
dzierżeczną na wychowanie ić. y kiedykolwiek się przykładą pie-
czę Komwentu. Wzajem są sprawy średnie / iako to / Ge-
ladz przyjmować albo zbywać / czynić prowisia dla Kom-
wentu albo Siostr / karać wielkie występki / y wdanie pod-
cieżki win / słuchanie rachunkow / wysądzenie y składanie z
wzajem / budynki czynienia ić.

2. Przeto dla takowych spraw / ma się naznaczyć kilka
Siostr (wedle wielkości zgromadzenia.) Mogą one z po-
średką swego obrzą / iako rektore są świadome siebie / a Pro-
wincyal albo od niego władza te mający potwierdzić. Te Sio-
stry na to wysądzone / mają być letnie rozsądne domowpne y
biegłe w rzeczach / młodszygi dobrą Zakonnego / w swym zda-
niu nie uporne / stateczne / y o którychby się tyczyło / iż mają Du-
chą Bożego.

3. Te Siostry nie mają się porażać / odprawować spraw /
do których należy wszystek Komwent / ale się do niego odwoły-
wać / chyba by miały zlecenie od wszystkich osobliwie.

4. Ma się też o kondicyi domu wiedzieć / co ma / y co dłużej

Rozdział 17. O Refektoraryi.

1. **D**o Refektarza ma się naznaczyć Siostr / lub chorow /
lub Komwierszk / któraby była rzetła y pilna / do zgo-
towania ochodownie tego co się ma gotować.

2. Jej urząd jest przed iedzeniem wczas przytężyć stoły przy-
stojnie / y chedogo: chleb / piwo / sol / talerze / tytki / nagoto-
wać / tak / żeby serwitorki nie miały co kłóć tylko potrawy. A

może

może salsertki / y piwo w naczyniu położyć między trzech / byle
przed każda była salsertka / albo kubek.

3. Agdy się poino odprawnie wieszera albo kółce / ma
świece nagotować w przystojnych y chedogich lichtarzach /
tak żeby każdey widoku albo światła dostatecznie dodały.

4. Obrusy zaś tak mają się położyć na stole / aby z krain sto-
ły były gale / iakoby dopuścić / kiedyby mogły się położyć ko-
newki dla pima / salsertki z sol / lichtarze / kostki z łagod / lupiny
z tabletk / y inne nie potrzebne ostątki / żeby nie mazały
obrusa. A tenże obrus ma się zwinąć po tamtej stronie / kiedy
Siostry siedzieć mają / y kłóć tam co się pospolicie na obrusie
kładać / a potem przytężyć ona część obrusa / która się zwinie-
ła / przystojnie: aże Siostry wsiadły tam zpuszczają one część
obrusa / y na kolana położyć.

5. Ma też się starać / aby z imie czasu wielkich mrozow gdy pje-
rzyś da licency / Refektarz był ciepły / a kiedy nie wielkie zimno /
przećis żeby wagle na patellach było dla zagrzania piwa / któreby
tego potrzebowały / albo gotowe grzane dano w iacie naczynie.

6. Ma też ochotno y często obchodzić stoły upatrując / ięśli
ktorey czego nie dostaje z pospolitości / to jest co wszystkie mają /
albo ięśli która odemknie od siebie / żeby zdjąć y odnieść / albo
insey (która niemając.) Jesli też która dla choroby / niespe-
bności / albo iakiey przyginy insey pokarmow / albo inaczey
zgotowanych ma wzywać / niech się pilnie stara o nie / aby nie
schodziło ninaczey / według sporządzenia Przeorzyśy. A trze-
ba / aby obchodzić / często się przystojne pokazywać / ięśliby
czego iey nie zlećia. A ięśliby która Siostr / omieśćia przyś /
y nieśmiała wnieść bez licency / iey rzecz jest od niej prosić o
licency / y opatrzyć miejscem / ięśliby wszystkie były zastąpione /
y posłuszyć iey albo serwitorkom polecić.

Mm 2

2. Te

7. Teraz ościatki y co się zbiera z stołu / które się nie odno-
sia do kuchni / ma schować / y przebraćować / osobno kładąc /
co należy do iatmużny / a co się przyda znowu dać Siostrzom /
abo chłodzi / abo robotnikom iakim iesli są / a powinno się
im dać.

7. Kiedy Siostry zchodzą się do stołu dla kollacyey / także
w wielki Piątek / nie trzeba kłaść obrusow.

9. Jey urząd jest posługować w Refektarzu / tym które są di-
spensowane / aby dwa kroć iadły czasu postu dawszy iakie si-
gnum na to czasu perone / a nie domyślaiąc się nic nad spozar-
dzenie Przeorzyse. Także iesliby która z licencya poprzeczila o-
biad / dla czytania abo posługi do stołu / tedy też ma iey posłużyć.

10. Lecz to wszystko ma z taką skromnością y zakonnoscią
czynić / żeby dla tego urzędu silentium nie łamała z drugimi /
ani u okienka do kuchni głośno / mówiła / ani zgłaski
czyniła / ani często gadała / ale kiedy y ile trzeba / gdyż wiele
rzeczy może y przez znaki sprawić.

11. Ma się też wszystkim starwić chętna / łaskawa / y wesota
w usługowaniu im (wszystko to dla nieba.) Jednak nie ma
nie dodawać ani dopuszcząć / iedno wedle sporządzenia pospo-
litego.

12. Trzeba iey dla chowania rzeczy Refektarskich mieć bli-
sko iaką komorę ochodzoną / która zowia dispensą / to jest śa-
farnia / y sporządzić olnaryami / strzyniami / żerdziami / ławą-
mi ic. W teyż Celli ma się chować chleb / y dodawać kiedy ko-
wiel potrzeba: tylko że do Infirmaryey chodzący się ma da-
wać. Tu też syr ma być / owoce / y inie rzeczy które nada Celler-
aryssa abo śafarką / lub to na każdy dzień / lub pewnych dni:
czym ma śafować iako ona sporządzi. Tuż ma się chować
obrusy / łose / śalsjerki / fragmentarze / tyłki ic. chybaby w Re-

fektarzu

fektarzu miejsce było na to sposobne. Na tym miejscu przed
obiadem / wieczera / kollacya / ma się nagotować piwo: y z te-
goż do stołu ma się dodawać: w tymże miejscu ma chodogo
chowac ościatki dla iatmużny.

13. Tak powinna wedle lać do ławatyry / y sam ławatyryz
często chodować. Także też regniki chodogie mieć / które mają
być przed Refektarzem / y pewnego czasu chować / żeby nie by-
ły pomazane. Jako y obrusy y wszystkie inie naczynia mają być
ochodzone: y Refektarz / y ta Dispensa często wmiatane / pa-
siny ocierane / mysy y śiurcy przez łapki wyłowione.

14. Ma też wspominać kucharki / aby wczesnie nagotowały
wszystko: tak / żeby zaraz się zadzwoniło w cymbał / skoro Za-
krytyanka w choru da signum (które się dla tego daie.) Bo
trzeba ochraniać Siostryby prożniąc na to nie czekały.

15. Ma się też starać / aby ławy przed Refektarzem / na któ-
rych wsiadają Siostry / wymyte były / chodogie / y przystoy-
nie położone: a czego by w potrzebach nie dostawało / ma się
wspominać u Celleraryssy / abo Przełożoney / iesliby ta niedba-
ła była.

16. Iesliby iaka świecka / z iakiey okazyey tam miała wnieść:
a Siostryby siedziały na ziemi / ma Przeorzyse przestrzec / aby
świeckie połuty nie zaśtały.

17. Refektoraryssa gdy się w Refektarzu odprawi / ma się
innymi robotami zabawić.

Rozdział 18. O Serwitorkach.

1. Serwitorki pierwszego stołu / wstyskawszy signum przy-
Kosiele po godzinach / mają się pospieszyć do Refekta-
rza / zdiawszy płaszcze / y tam iesliby potrzebować pomocy

M m 3

Refes

Refektoraryssa, ratować ją. Ale tego rzadko by była potrzeba, zwolając kiedy Siostry nie wiele.

2. A po Benedykcyę gdy wsiada Siostry, bez omiślenia niech przyniosą pierwszą potrawę, począwszy od młodszych. Potym nie długo czekając przynieść znowu co się ma przynieść, przed tym niż pierwszą misę zdeyma się: które nie miała się zdeymować, aż się wszystkie Siostry odprawia z pierwszą potrawą. Toż czynić z innymi potrawami: a niechay nie porówna się do Siostry, aż ona odstawi od siebie, z kąd pozna że już nie dba o to. Zbierając zaś misę z stołu, od starszych trzeba poczynąć.

3. Ich też rzecz jest, kiedy nie miała co innego czynić, obchodzić się, wpatrując jeśli której chleba, albo czego nie dostatek: albo jeśli która chce czego prosić.

4. Gdy się konczy pierwszy stół, y naczynie się wszystko odnieść do kuchni, miała zbierać owoce jeśli zostały, w koszyk albo w takie naczynie, a lupiny od owoców, skorupki od jajec, y o rzeczy y inne nie potrzebne rzeczy w takie naczynie przystoynie osobne, co się zowie fragmentarzem, y to odnieść do dispensy.

5. Potym gdy Siostry skonczy jedzenie, miała zbierać ostatki chleba które zostały, w kosz albo takie naczynie włożyć.

6. Niech przestrzegają, aby we wszystkim Zakonnie sobie postępowały, y ślacznie chodziły, aby nie wzgorzły które, bądź to nie chowaniem silentium, bądź wolaniem y zgłosem czyniąc y ołną kuchennego, albo się sprzecając z którą, albo rozmową y poselskimi od jednej do drugiej, bądź złamaniem takiego naczynia.

7. Ich też to rzecz, aby drzwi Refektarskie y ołną były zamknięte, albo otworzone wedle potrzeby: a jeśli by jakie kołki albo korowice były, wygnąć.

Kiedy

8. Kiedyby która serwitorka było, a Siostry tak mało, żeby im jedną służyć mogła: miała się obie znieść, y podzielić, aby jedną iadła, a druga służyła. Może się to przydać na co innego: ale tu skądą kazać służyć dwiema gdy podola jedną. Raczeyby mogła iedną y służyć, y wsiadać do jedzenia, mając na pieczy y oczach posługi.

9. Z strony serwitek w torego stołu. Gdy Konwent wyjdzie z Refektarza na Gracjas, one albo ona niech pozostawszy tam zaraz Gracjas odprawi, potym niech stół dla lektorki serwitorki, Siostry kuchennych, y które wtedy miała iść, nągotuje, niechayże im służy nosząc y odnosząc, y wszystko tak czyniąc, iadło się rzekło o serwitorkach pierwszego stołu. A jeśli co zostało od pierwszego stołu przebranego dla Siostry, może się im pożyczć. Jeśli zaś zabędzie iey co czasu, ma poćchu żyć dla Siostry, albo Refektoraryssa ratować w sprzątaniu y ochodożeniu. Lecz kiedy mało Siostry, a Refektoraryssa temu sprostaa, skądą odrywać której od Gracjas, chybaby dla czytania.

10. Czasu postu miała sprzątać z stolow, obrusy, y na swoim miejscu pokłść: ale kiedy dwa troć się, miała obrusy zostawić na stołach, aż do wieczery, zainagrosy ich przystoynie.

11. Z strony kollarcey także czynić. Bo y na signum y Kollarci, badzieli tego trzeba przyć, ratować, na kollarcey służyć, do wtorego stołu także. Lecz nie wielka okazyja tego jest: gdyż może serwitorka pierwszego stołu, y służyć y posiadać do kollarcey.

Rozdział 19. O Lektoryssy stołowej.

1. **T**A która pisano żyć do stołu, ma sobie pilnie y w czas przyzrzyć, aby y sama zrozumiała, y słuchające sma-

lowały.

łowały sobie: a tego nie rozumie ma pytać Nistrzyni / albo inszych starszych.

2. Gdy bierze benedykcyę na obiedzie albo wieczerzy / ma stać nać w puł Refektarza: ale przy kółacyey na tym miejscu / kiedy czyta / gdy się da signum / rzecze: Benedicite.

3. Na obiedzie y wieczerzy nie ma poczynąć czytania zaraz / ale poczekać / aż wszyscy vsiedzą y uspokoją się: lecz na kółacyey / skoro kłkają ich się stawi / może zaraz po signum pociąć.

4. Miejsce zaś do czytania ma być takie / żeby po wielkiej głęsi miała twarz obrocona do Konwentu.

5. Czytać też ma ani nazbyt cicho / ani wrzaskliwie / ani bardzo przedko / ani bardzo leniwo: ale statecznie / rozdzielnie / y zrozumiale: a głosem może troche poprzestawać.

6. Regulo ma czytać / pierwszy dzień po Niedzieli: Konfitecye na każdy dzień / krom świąt: Tabliczka kiedy się konczy stół / a nie czytać kiedy się już skonczył.

7. Pospolicie ma się czytać do stołu y Siostr / z Biblij Prouerbia, Ecclesiastes, Ecclesiasticus, Sapientia, y insze rzeczy zrozmniałe z Prorokow: y Historyi ksiąg Krolewskich zc. wczym trzeba się dokładać Przetożonego / albo Wikaryego. Na wieczerzy / y na kółacyey / żywoty świętych / Historye Kościelne / y insze księgi duchowne dozbudowania. Wświata / Kazania / a bo żywot onego świętego / którego święto jest: W wielki Piątek Passya po Polsku / albo o macie Pánstkey co: W posty / co o pokucie / y martwieniu zc.

8. Lekcyja do stołu ma od tytułu zacząć. Na przykładz ksiąg przypowieści Salomonowych wtory Rozdział. A kiedy pierwszy Rozdział czytaćby się miał / tak tylko mówić: Zaczyna się księgi przypowieści Salomonowych / a już nie trzeba przydawać pierwszy Rozdział: bo się to już każda domysli tego.

Atkiedy

A kiedy z pośredką się czyta Rozdział / tak mówić: z ksiąg przypowieści Salomonowych / w trzecim Rozdziale.

9. Konzac czytanie / może sobie naznaczyć woskiem kiedy przestala / aby potym wiedziata ona sama / albo ktora po niej czytać będzie / to co się ma czytać.

10. Bywa y Bractey ten który poyrąwia lektory stolarze / toż może być y Siostr / albo przez sama Przeorzyse / albo przez ktora wyprawna w czytaniu na to od niej postanowiona: A ktorey się to zleci / niema być bázko przykra przy stole / ale przed tym nauczyć z miłości / iednak kiedyby się trąsił defekt / trzeba go poprawić z skromnością bez gniewu.

Rozdział 20. O Infirmariis.

1. Infirmariis ta się zowie / ktora ma zawiadować o wszystkich chorych / y o miejscu dla chorych. A na ten wrząd trzeba taką upatrować / ktora by była cierpliwa przeciwko przytrościom niemocnych / y miała spólny żal albo politowanie mieć y pokazać chorey: łagodnie albo przytęmnie / nie ostro albo sułliwie gadać / słowy pociesnymi opływać: opatrna y rozsądna w dostawaniu / chowaniu / śafowaniu potrzeb / ani skapa w dodawaniu / ani rozrzutna w wydawaniu czego bez przyczyny.

2. Ta tedy ma mieć staranie o wszystkich co należą do niemocnice y rozmaitych chorych / y opatrzyć aby ninącym nie sędziło / głasiu potrzebnego.

3. Miejsce żeby było zdrowe y dobrze sporządzone w Officynach / kuchni / komorach albo izdebkach / pościeli / strzygach / olmarych / śafach / y schowaniu: mogli być / niech będzie ogródek blisko Infirmariy / albo Infirmariya poblis

Atk

Atk

zu pospolitego ogrodu: o co ma z Przeorzyssą mówić. Wiec żeby infirmarzya często wmiatana była / poprawowana / miała swoje rozmaite potrzeby / iako stoły / obrusy / serwetki / naczynia / kubki albo szklenice / kieliski / miski / talerze / tyłki: także stoliki dla tych / co iedzą na tożku: panewki / pátelle do lekarstwa / págese: tázianka / do puszczenia krwi potrzeby / do mycia też nog / y głowy / wrynaty / stolce / máry: naczynia do omycia rąk y twarzy umarłego / y pospolity ławatyrsz dla wmycia rąk wszystkich tam leżących / albo iedzących. Brewiarz też dla Pańcierzy / y inſze ksiągki duchowne / dla czytania chorym na ich pociechu. Także świece / y olej dla lampy / owo żeby wſelaka chorym wystuga była: A niedopuszcząć żeby obce służyły chorym / ale tylko Siostry: chybaby dla iakiego niebezpieczeństwa sie dopuścilo.

4. Ma też sie starać / aby lekarstwa wczesnie podane były / y iedzenie zdrowych rzeczy / wedle nauki lekarza: Jesliby też chora nie była tak bázro na śitach wpádła / ani było niebezpieczeństwa z poruſzenia albo nawietrzenia sie / dobraby rzecz przyprowadzić chore do ſłuchania Mſe: a kiedyby iſſze albo infirmarzya o ściána z Kościotem była / y blisko ogrodu: albo Kápliszká tak sie sporadziła / żeby y Siostry z infirmarzyey mogły ſłuchać Mſy / y Káptan ze dworu chodzić mogł / sporadziwszy okná aby przez nie tylko elewacya mogła sie widzieć; bázroby przyſtoyna y nabożna rzecz była.

5. Dla potrzeb wſelakich niech sie wcieta do Celleraryſſy / chybaby inaczey sporadziło sie: to iest / żeby Infirmaryſſá miała odtązone dochody / albo iatmużny były na to oſobliwie dane: A na ten czas trzeba będzie / żeby y Infirmaryſſá wyliczyła ie / iako Zakryſtyantá (ieſli ich ma) y Celleraryſſá poſpolite.

6. Jey

6. Jey też rzecz iest często nawiedzać chore / doſierac do kuchentki / y Officyn infirmarzyey należacych / żeby wſytko sie gotowało przyſtoynie / a ſamá (bądźieli trzeba) pomagła / niedbała napomniata / y w Kápitule proklamowała: a czasem Przełożoney powiedziata. Jako też kiedyby tam rozpusta iata / albo nierząd był. Dla tego nie trzeba oraz wielu przypuſzczac do nawiedzenia chorey / a bez licencyey żadney / iako te y w inſzych Zakonách iest: y trzeba wiedzieć komu dać licencya. Bo drudzy albo ładaco mówia / nie do potrzeby zbawienney chorego: inſy y przykrymi ſa im / długo ich bawiac / albo przyczyne choroby im wymawiaiac y ſtroſuiac / nie będąc Przełożonymi / iako y oni przyiaciele Jobowi / ciſzey ciſſzyćiele: drudzy gania medyki opatrzenie ie. a onoby trzeba chwalić / chorego wſpołoić / y ieſliby co byto / ogradzać.

7. Ma chorym z Kápituly odnieſć / ieſliby co Przełożona do nich należacego mówiła. A gdy choroby ich co daley ſa ciſſſze / ma Przełożoney przypomnieć / żeby za nie kázala sie modlić / y P. B. proſić / o cierpliwoſć / o dobre przygotowanie na śmierć ie. Także też pomárte Siostry ma Przełożoney przypominac.

8. Storo ſie dowie o ktorey chorey / albo ia przyprowadza do infirmarzyey / ma ia z wielką chaciá y miłościá przyiac / y łagodnie pocieſzyć / a potym wſelakimi potrzebami opatrzyć / poprzedaiać proſby.

9. A kiedyby ktora bawiła ſie y mieſkac długo chciała / w infirmarzyey / iakoby ſie wywoiać tey kaſki Zakonney / ma przeſtrzedz Przełożoną / żeby temu zabiežala. Jako też kiedyby ktora z pokory albo Zakonnoſci proſiła / o wyſcie z infirmarzyey / a ieſſzeby ſie nie zeſto / tedy ma obwieſcić Przełożoney: albo Cieſli ſamá moc na to ma / odwieſć ia od tego / przytożywszy ie / że ta pobożnoſć y nabożeńſtwo / byłaby z znacznym ſwántkiem

Tu 2

abo

abo niebezpieczeństwem zdrowia. A kiedy wszystkie zdrowe / y żadna nie choruje: ma zamknąć Infirmaryę / y strzedz.

10. Nie wódzi tu przytoczyć co też s. zgromadzenie / dla sporządzenia niektórych Kłasztorow Zakonnic / między Ordinacyę / (które tu są przy Konstitucyach) włożyło siedm rzeczy. 1. Aby do Infirmaryey nie wazyła się żadna iść / tylko prawdziwie / bez zmyślenia choruiąca. 2. Żeby krom Infirmaryey / Gasi choroby żadna indziej nie leżała; ale zachorowawszy / powinna była skłonić się do infirmaryey: a roztążnie to mocą świętego posłuszeństwa. 3. Pod kłatwą zakazuje Medykowi / żeby nie śmiał nawiedzać żadney (krom pierwszego razu) ani lekarstwa dawać / po ki w infirmaryey nie będzie. 4. Spowiednik też sub pena suspensionis, ab audiendis confessionibus ipso facto, nie może słuchać tylko w infirmaryey. 5. Opatrzenie ma być z pospolitości / a nie każda sobie w osobności. 6. Infirmaryuska ma być pilna / miłość mająca / ktorey dla wysługi ma się przydać Konwierset / ile potrzeba pokaze. 7. Wszystkie Konwiersetki niech pospolitości usługują: a osobno niech się żadney Siostrze niepozwalać / jeśli są pozwolone / niech się odcygnia. Lecz jeśli ktora dla choroby / albo starości potrzebuje wysługi osobney / Przełożona niech naznaczy / czasem też czasem infirmaryę / odmieniając umysłnie / aby żadna nie była dłużej trwająca / ale tylko do czasu / y potrzeby. Do choru zaś należące / na to się odrywać nie mają.

Rozdz. 21. O Serwitorce chorych.

1. **K**iedy posługujące starać się trzeba / żeby była litościwa / a miłosierna na chore w ich potrzebach / cierpliwa na ich przykrości / a przykrości / zdobywała się na sto-

wa

wa pociesne / y ktoreby choremu mogły ulżyć: by też na ten czas wszystkiego zaniechać / y odstąpić / dla tej pobożney sprawy: tak nabożeństwa prywatnego / iako y tych zabaw / bez ktorych zbawienie y Zakon nie poświęca.

2. Serwitorka zaś może być dwójaką / iedną pospolitą dla tych / ktore przychodzą do spólnego stołu w infirmaryey / bądź mięsnego / bądź posilkowego. Druga zaś osobną / dla tej / abo tych ktore na lożu leżą. A każda z nich ma wiedzieć swoją powinność.

3. Trzeba też wiedzieć / że w Infirmaryey mają być dwie izbie / iakoby dwa Refektarzyki / w ktorych pierwsze Serwitorki (nazwane / pospolite) posługować mają. Jeden kiedy się je mieś: drugi kiedy mieś się nie je / kiedy lekarstwo biorące / a mieś nie potrzebujące / krew puszczające / chorzy y mdli appetitu pomieszanego nie mający iadać / a zowie się dom rekrecyey. W tych obudwuch Serwitorki mają sobie postąpić we wszystkim / iako się wyżej napisało o Refektarysi / y Serwitorkach pierwszego / abo wtorego stołu: tak z strony przykrycia stołu / iako służenia do stołu / y zbierania na konen / iako też z strony nacynia / y innych rzeczy. Ma też być ona dispensa / abo dwie / dla dwuch Refektarzykow: o ktorych zawiadomienie ma mieć przednia Serwitorka.

4. A gdy przyjdzie godzina iedzenia / też Serwitorka ma dać signum we dzwonek / ktory jest w infirmaryey / aby się ześły Siostry / ktore mają tam iść. A gdy się zedydą / y rece sobie wymia / nie czekając nic / ma się odprawić benedyktowanie. Ma też opatrzyć aby iakie książki do zbudowania zarówno na doradzi były / na ktorychby / abo ona czytala / kiedy nie jest czym innym zabawiona do stołu / abo ktora infirmaryę z iedzacych / a słaby chęć. A odprawiały się / ma zamknąć / chybaby tam

na 3

były /

były/ na którychby legaty Siostry/ wedle sporządzenia Przeorzyſy.

5. Ma też ta poſługaczka znieść ſia zwięzora z Infirmarzyſſa/ dla tego aby oznaymiła co potrzeba na intro gotować/ y wiele ieſt chorych/ y ieſli wbywaia albo przybywaia/ y rożność ich.

6. Taż ma przynieść chlebą y piwá z Reſektarzą/ albo piwnice przeſtrzegając tego/ aby ſie nie brato nad potrzeby: y co zbędzie odnoſić/ iako ſia powiedziało.

7. Ma też Geſto nawiedzać kuchnię/ y napominać żeby o mieſzkania nie było/ y ratować ich kiedy może/ y tego potrzebá/ aby ſia na czas zamierzony nagotowało.

8. A kiedy niemáſz wiele chorych/ albo niemáſz co czynić w Infirmáryey niech ſie tam nie bawi proſnując. By zaś nie wdala ſie w rozpusty/ od Konwentekiey poſpolitoſci nie ſtronita/ y z Zakonnoſci nie wſtapiła. A owſem może zlecić mále poſlugi chorym nie leżącym/ iako to żeby iedną drugiey poſtuliſyła/ albo obruſy po iedzeniu ſprzatneła/ a ona ſamá do Konwentu iść mogła: lecz w Konwencie odprawiały ſia z iedzeniem/ trzeba ſia wrócić/ y doyrzec/ ieſli to co zleciła ſprawiono/ a ieſli nie/ ochotnie ſamá niech ſprzatnie.

9. Ma też y tożka ich wſłać/ kiedy tego buda chciały/ y potrzebowały.

10. Poſługaczka też leżących/ to wſytko ma czynić/ co o nie leżących ſie napisało. Nad to/ koldertki y ſáty/ y inſze rzeczy z Dormitarzą znieść/ ieſli one buda chcieć albo potrzebować: a nie tylko poſciel poſłać/ ale y wrynaty y potrzebne rzeczy nagotować: także y wryns zoſtawić dla pokazania Medykowi.

11. Ma chorego pilnować w dnie y w nocy/ kiedy tego potrzeba/ pomagając do żuwania/ do wſtania/ do połozenia na

tożku:

tożku: chować ta w cieple/ y przynim będąc nie dopuſzczając odtrywać ſie: ieſliby niebeſpieczno było/ albo tego potrzeba/ ma ſypiać przy niej.

12. Co Medyk ſporządzi/ ták z ſtrony lekarſtwa/ iako z ſtrony poſitki/ y inſzych rzeczy/ ták czynić koniecznie.

13. Zgotowawſy ieść/ ſtolić do tożka przyſtawić/ albo na tożku deſertke ſerwetka przykryta położyć.

14. Szaty/ koldertki/ y inſze rzeczy iej/ prać y chedożyć/ mieyſce ſamo Geſto wmiatać. Gdyby miała do tażni iść/ ſtarać ſia o wſytkie potrzeby: iako też do puſzczania krwi/ mycia głowy/ y nog/ być przy wſytkim/ pomagając/ y wſytko ſamá ſprawić gdy może przyſtoynie.

15. Potrzeb niektórych doſtawac w poſługaczki poſpolitey/ iako chlebá y piwá/ y inſzych rzeczy ſpolnych: niektórych od Infirmáryſſy/ gdy tamta nie ma.

16. Opárzyć też ſwiatłem/ y księgami dla Pacierzy/ zchoć ie mówiac/ albo kiedy ona nie może przy niej mówić: a iako Officium ták y Mſy nie ma ſie opuſzczac. Kiedy też chora może iſć na Mſá/ ale ieſt mda/ ma ta ratować prowadzac y odprawiając.

17. Ma też y ksiąſtki duchowne mieć/ na pociechu y zbudowanie iej/ y czytać potroſe tedy y owedy przed nią: y ſtarać ſia aby inſe Siostry na to ſpoſobne co powiedziały/ do pocieſzenia y zbudowania iej.

18. Gdyby tego ſia chota nápięta/ coby z niezdrowiem iej było/ oſtrożnie ia ma odwieſć od tego. A ieſliby też nie ſzkodziło/ ma iej dogodzić. Cwo cokolwiek może wymyſlić/ na poratowanie iej ták z ſtrony duſze/ iako z ſtrony ciała/ ma ſie pilnie ſtarać/ lub to ſamá/ lub przez ktore inſe.

19. O ſpowiedź/ Komunię/ y Oley ſwiaty ieſli-

by

by chora zaniedbana prosić; ma ią ostrożnie y łagodnie wiesić do tego: A gdyby gas temu był, ma dać znać którym należy; y o to czego tedy trzeba nagotować. Jeśli też choroba co daley cięzka jest; Przeorzyssy przypominieć w Kapitulie; aby ią zaleciła do modlitw; ięliby Infirmaryssa tego nie zgyniła.

20. Gdyby miała umrzeć y blisko tego była; niechay nagotować kłótkę; a gdyby do konania się zanośiła; niechay kłótką niem w nie; zwola Siostr dla czynienia kommendacyey to jest zalecenia dusze iey; iako się wypisano wyżej. Ma też nagotować popiół y miejsce; kedy ma być położona; y cokolwiek potrzeba niech przygotować z towarzyszkami sobie naznaczonymi. A gdy umrze postarać się ma; aby rece y twarz wodą ciepłą ochłodzone były; lecz ięliby potrzeba było y ciało chłodzić; wedle kondicyey choroby; miałoby się zgynić; iedno barzo ostrożnie; zastronowsy miejsca wstydliwe; gdyż każdyby sobie żyzył takiey ochrony. Po pogrzebie; mary odnieść na swe miejsce; ięśli grob iest we wnatz.

21. Potym iey sarty y prześcieradła dać poprać (leż to rącey Infirmaryssa ma czynić) koldra; materacy; y inſe rzeczy na których leżać dać wysuszyć; wychłodzić; wyprać co się może; przed tym niż do używania inſym Siostron się dadzą. Obuwie dać do Celleraryssy albo Westiaryki ktora o tym zawiaduje.

22. Ma też ta serwitorka przypominieć Infirmaryssy; aby na pierwszey Kapitulie; dusza iey była zalecona do modlitw.

23. Jeśli też ktora z świeckich zachorząta; Infirmaryssa o niey ma wiedzieć; y wszytkim opatrować z miłości; y z pilnością; według sporządzenia Przeorzyssy.

24. Opuſzczono tu coś potrzebnego co w dawnieyszych Konſtitucyach napisano; a podobno Drukarz przestąpił; a Korrektor nie doyrzał; około obudwu serwitorek. Jż kiedy

máto

máto chorych; zgyni dosyć iedna Serwitorka; albo y sama Infirmaryssa. Także; Przeorzyssa ma sporadzić; aby skoro się skonczy pierwszy stół; ktorakolwiek z tych co iadły; postać do Infirmaryey; na dokonzenie spraw; aby serwitorka przystała do Refektarza ięć w wtorego stołu; żeby trzeciego nie zgyniła. Zarosie przestrzega tego Zakon; aby zdrowi krom Refektarza nie iedli; a chorzy tylko w Infirmaryey; serwitorki też w Refektarzu; a nie tam kedy służą. A ta naiadſzy się niech się wroci do Infirmaryey widzieć; ięśli dobrze posprzątano; aby dołożyła; czego niedostaje.

Rozdział 22. O Gościach.

1. **A**ż Siostry pospolicie gości nie przylmują; gdyż do Klastora nie może się żadna wpuścić; y swegoż Zakonu; iednak ięliby z iakieykolwiek przyczyny trafiło się żeby ktora za słuszną woladzą postano na mieszkanie; albo dla wrzedu; albo też dla sposobności lepszey; na karante; mogłoby się co przydać y tu; z Brackich Instrukcy.

2. Máiąc tedy słuszną licencyą do wpuszczenia iey. Naprzód niech ią z wielką miłością przywitaia; y zaprowadzą do choru; kedy się benedicya da; a ięliby nie słuchata Alfy; postarać się aby była. Po Alfy; ięliby potrzebowała czego; chętnie dać. Jeśli by chciała odpocynąć sobie; zaprowadzić ią do Infirmaryey; kedyby gotowe łóżko było; y potrzeby inſe. Pokazać miejsce potrzebne; gotować śpieszno iedzenie. Po wieczery (ięśli nie post) wodę na nogi; potrzeby do łóża nagotować.

3. Wſzytko się ma czynić; cokolwiek się przed tym powie; dzało o Serwitorkach w Infirmaryey. A także kiedyby gość albo goście nie skonczyli obiadu; a w Konwencie się skonczył;

Co

ma

ma Przeorzyśa postać ktora z tych co inż iadły dla dosłużenia im/ aby ta ktora poczęła im służyć/ śła do Refektarza iść w wtorego stołu/ a niaidysz się znówu przybyła.

4. A choćay na pierwszym wstępie/ żeby ktora/ albo ktore były przy nich/ trzeba dopuścić: iednak pod czas silentium trzymania/ nie może to być/ także kiedy do Refektarza trzeba iść/ y po dźwięnieniu na spanie: A naderwytko/ żeby dla gości iaka rozpusta nie była/ dawienie się długie z nimi/ albo iadać iakie gadli.

5. Goście zaś obcy na podworze/ ani się mają przyjmować/ ani im przy forcie albo kracie godzi się do iedzenia y picia podawać/ bo się to zakazało.

Rozdział 23. O Kuchni.

1. Siostra Konwierśka nąznaczona do czynienia iść/ ma być dowcipna na to/ aby wniata wazzyć przystoynie oschodźnie y wżćwie: żeby też była rozsądna do podziałow/ w robocie cierpliwa/ w obyczajach spokojna/ nie sprzecliwa/ ani kważna.

2. Jey tedy rzecz iest/ kuchnia chodogo y porządnie porwodzić/ zamykać kiedy się odprawi.

3. Tam ma być sol/ drwa/ y inśe rzeczy do używania częstego potrzebne/ na pogotowiu/ chusty do ściągania misek oche- dożne.

4. Wczas się ma wywiedzieć od Celleraryśy/ co się ma gotować/ starać się o dobre potrawy/ y żeby iayca zepsowane nie były/ ani ryby śmierdzące/ albo inśe rzeczy nie dowarzone.

5. A nie ma żazac dzwonić w cymbał/ a żeby wyśytko było gotowe/ aby iedno za drugim bez omieśkiania się dawato.

6. Jesliby

6. Jesliby też Przełożona żazata dla ktorey co osobnego na- gotować/ że chora/ albo nieposobna iest/ lub to do czasu/ lub żawse: ma się starać/ aby na tym nigdy nie schodziło.

7. Kiedyby się trąfio mieć w kuchni kucharki prostagły/ ma ich z chaci wzyć/ tak z strony nauki Chrześciańskiej/ iako z strony obyczajow y roboty/ bez siku y gniewu: a bića albo wderzenia wśelakim sposobem się chronić/ także laćania/ przekli- nania/ y inśych słow nieporządných. Boby ony się zturbowa- ty/ wzgorzły/ y wyszedły/ o Zakonnicach żeby mowily: a naderwytko/ że Zakonnicy skromność y cierpliwość należy. Ma też opatrzyć aby co iedli y pili swych czasow: y ostatki mias może się im czasem dać/ ktoreby od chorych zostały/ ie- śli się to Przełożoney będzie zdało/ byle osobno.

8. Ma tego przestrzegać/ aby się z tymi pomocnicami nigdy nie swarzyła/ ani się sprzeczała: także z serwitorkami chorych/ y inśymi ktore tam przychodzą/ ale niech każdej wygodzi iako może/ z cierpliwością y skromnością.

9. Dla chorych mieso nigdy niema się gotować w tej kuchni/ ale indziej: Leż kiedy Klastor iefezie nie pobudowany/ może w pospolitey osobno wazzyć/ a lepieyby kiedyby inśa była do tego.

10. Żeby wolnieysza do gotowania wczesnego była/ ma rano wysłuchać Mszy/ y pobudzić kucharki kiedy długo sp'a.

11. A gdy iść do wtorego stołu/ ma sporządzić/ aby ktora co w kuchni posługuje/ tym czasem zastąpiła/ nawczywszy ia co ma czynić.

Rozdział 24. O piwnicy.

1. Piwnica ma się zlecić Siostrze/ ktoraby się z tym wniat- ta obchodzić: albo iacno v kogo się nauczyć.

Co 2

2. Ta

5. Ta ma każda prozina bezkła wypłatawsky / na suchym miejscu położyć / aby się nie zepsowała: kiedy zaś warzenie piwa następuje pogotować wszystko naczynie / zlewac / y dozierać w dzień y w nocy.

3. Ktore piwo na zeladź obrócić / y iako go dawać / Przekorzyć się porozumieć. Ostatki piwa po Siostrach zlewac / albo dla octu / albo dla zeladzi / albo dla obogich.

4. Nie ma się odgadzać od pironice / kiedy trzeba piwa dawać: Nie dawać też go / jedno iako trzeba / y wedle czasu / chybaby za licencyą osobną: kiedyby się też napsowało / nie dawać go Siostron.

5. Jesliby się achtelem kupowało / wczas dać znać / żeby się o inſe wczesnie postarano.

Rozdział 25. O Westiaryey.

1. **W**estiarzem y Braciey zowią / nie krawca ktory habity robi / ale ktory jest postanowiony nad nimi / y nad tymi ktorzy obuwie czynia. Przeto y y Siostr Westiarka jest ta / ktora zarwiednie o ubierze y obuwiu / iako są suknie / skaplerze / płasze / rąbki / wela / kożuchy / pasy / podwiaszki / obuwie / rzemyki / pantofle / smarowanie trzewików / materace / koldry / wezgiłowki / podusieczki / stomki / plewy / dla chorych pierznięci / ściertki / przesćieradła / chusty na ścieranie nog / y głowy / ręczniki / nożyeczki dla strzyżenia włosów / y do obrzynania paznokci / grzebienie / y inſe takowe. A na chowanie tych rzeczy ma mieć iakie miejsce sposobne / ktore się zowie Westiary.

2. Na niey tedy należy / o wszystkie te rzeczy się starać / nabywać / naprawiać / kłaniać / dodawać / odbierać / chować / od Celleraryssy mieć nakład na potrzeby.

3. Gdy

3. Gdy się przybliża zima / ~~nie~~ wczesnie ma Siostry odzieniem opatrwać / także koldertami podszytymi / niż im zimno ~~nie~~ dotuczy: obaczysz co ktora ma / y czego potrzebuje.

4. A gdy Siostra o co z takich rzeczy prosić / y potrzebować będzie / bez trudności / y chętnie ma dać / iesli może: a iesli nie / ma się starać o to sama. Jesliby zaś ta co prosi nie potrzebowała / ma ją chedogo napomnieć / żeby nazbyt y bez potrzeby nie napierała się mieć / iesliby na tym nie przestala / ma powiedzieć Przelozoney.

5. Siostron ktore potrzebuiac nie wspomina się / tym pilniey ma dogadzać y opatrzyć / nim pokora ich wielkiego względu jest godniejsza.

6. A gdy co nowego Siostrze się dać / ma stare oddać / chybaby z licencyą zatrzymać / tego potrzebując.

7. Nigdy żadna Siostra / bez licencyey tej Westiarki / nie ma kazać sobie kłaniać / sukna / y co inſzego / tak w domu / iako indziej. Ta też ma przypinować: tak sukna / iako pletna / śaty y pieniadze / gdy się na to dać / bądź to Komwentowi / bądź też Siostrze ktorey / y obrócić tak iako trzeba wedle Zakonności.

8. Ta też ma habie zgotować dla Nowicyszek / gdy ich maia obłoczyć / y do Kapituły przynieść: a śaty ich swieckie chować / a bez ich woli nie z nimi nie czynić.

9. Ma też y zeladź opatrwać odzieniem y obuwie / iesli Komwent powinien: a starać się / żeby nie używali śat nieprzystoynnych przeciwko skromności / albo wężowości.

10. Gdy Serwitorki chorych dla potrzeby ich / wspomina się / ma tego / ma nieodwlecznie dać / a na toż nowe w Cellach Dormitarskich / potrzebami opatrzyć.

11. Opatrzyć Komierski skaplerzami grubymi / ktorzychby używały gdy w kuchni robia / albo inſe roboty ktore mają ha-

Co 3

bit.

bit czynią. Także Siostron inszym służącym/ lub w kuchni/ lub do stołu/ lub w Infirmarijey: także do strzyżenia włosów/ niech mają takie kiecki/ fartuchy/ albo iakoby kosule grube/ których by tedy używały/ y białości habitu ochraniały. Tak do ścierania misel w kuchni/ rączniki ma dąć.

12. Kiedy się pospolite pranie ma odprawować/ trzeba żeby w Kapitułe przestrzegła Siostry/ aby tego a tego czasu znosiły wszystkie/ co mają do prania/ poznaczywszy chusty. Lecz lepiej że sama Westiarka o tym wie/ kiedy żadna w Celi gospodarstwa albo sprzętu nie ma/ ale Konwent perowych dni przez Westiarkę potrzeby dać/ iako tunicelle co tydzień/ albo nawiecey dwie Niedzieli/ chustki ze dwa razy w tydzień/ albo ile trzeba ić.

13. A kiedy rzeczy do tożą należące/ y inne widzi prożne bez używania/ mazać/ na Westiaryę zanieść/ starać się żeby to wytrzebowano y przesuszono/ aby ani mol/ ani szurek popsuwał.

14. Kiedy obaczy na ktorej Siostrze sukna zdarta/ albo poprawny co potrzebnego/ ma ona opatrzyć.

15. Jesliby ktora niedbata była/ szat swych nie śanując/ albo iakokolwiek w tych rzeczach ktore do Westiaryey należą wytkrotyła/ niechay to obwieścić Przełożoney/ żeby ją napomniata/ albo w Kapitułe Westiaryka niech ją proklamuje.

16. Kiedy upatrzy że niektore Siostry/ mają czego nązbyt w habitach/ w koldertach ić. ma powiedzieć Przeorzyssy/ aby ona w Kapitułe kazala wszystkim/ naznaczywszy/ Gas znosić y oddać Westiarcę/ ktoreby miały co nad ligba zamierzona w Konstitucyach/ albo iakokolwiek zbyt rzeczy. A kiedy przyniosła/ albo na Wistacyey naydzie Przełożona/ Westiarka ma odebrać/ y schować iako rzeczy pospolitości służące.

17. Gdyby

17. Gdyby ktora miała habit/ albo długi nązbyt/ albo kołtorny y swietny/ albo cokolwiek nie Zakonnym sposobem uczynionego/ ma kazać to poprawić/ albo przestrzedz przetożona aby tey wzięła/ iesli jest przeciwko Zakonowi.

18. A iże w Siostr nie mają krawcow/ ani sewcow: przeto Instrukcyja zleca to Westiarcę/ ktora tak ma postępować sobie/ indziej dając robić/ żeby ztąd ani wzgorzenie/ ani skody nie było. Do tego w kraiannin y syciu sukien/ skaplerzow/ y płaszczow/ ma się starać/ aby wszystko wedle Zakonu było/ nie po świecku/ ani z iaką nieprzyystoynością (iako są rozpory na bołu) a iednako wszystkim y w wszystkich. Także y materya nie ma być kosztowna/ ani barwa inaksa. Bo krom płaszcza/ welum/ pasy/ trzewików: ktore mają być czarne/ wszystko inne białe ma być/ iako rękawy ić. (lecz rękawy nie nązbyt wedle Zakonu.) Także y trzewiki żeby nie były swieckie/ ani swiatem pachnały/ ale raczej potora y Zakonność pokazywały.

19. Kiedy przychodzi do zapłaty/ zarosie niech tak sobie postępuje/ wczesnie y wiernie płacić/ żeby rzemieślnicy nie mieli okazyey/ szemrać przeciwko Zakonowi albo Zakonnym osobom.

Rozdział 26. O Ogrodzie.

1. I Ako potrzeba Siostron ogrodu dla zdrowia/ tak też pospolicie nayduie się przy wszystkich Klastorach: zlecić go tedy potrzeba komu/ lub to swieckiej/ aby zabawy y przeszkody Siostry nie miały/ lub to Siostrze zwłaszcza Konwierse/ albo też kiedy tych niemał chorowey. Tylko trzeba aby taka biegłość w tym miała/ albo przynamniej sposobność/ żeby innych pytać poleta snadnie/ y wykonywała.

2. Takiey wtząd jest/ staranie mieć/ aby chwasty wyrwane były/

były/ drzewa nie potrzebne wykopywane: dobre tylko y pożyteczne siewione/ sadzone/ chodzone/ wspierano/ przywołowane/ okopywano/ pokrapiano/ wilki obcinano: zrozumiałyśmy pierwej ziemi/ na co się nalepiey przyda. Jednak o takie się starać drzewa/ któreby chorym pomocne były/ albo przynamniey choroby nieślano rodziły. A to mieć na pieczy/ żeby drzewa wysokie nie były blisko murów/ przez któreby kto mógł wniknąć y wynieść. Jeśli też między drzewy się co sieie albo sadi/ trzeba żeby drzewa młodsze nie były. Wiecey same drzewa porządkiem niech będą sadzone/ aby rekreacya nie tylko z owoców była/ ale y z ochodźnego porządku. Do tego niech drzewa nie będą tak młodsze y gęste/ żeby tam siedząc albo chodząc zaraz się wzajem wśytek widzieć nie mogły. Tam rozebyć mogą/ dla wodek ić. Kwiecie y zioła dla ozdoby otarżow/ byle to nie zaszkadziło drzewu pożyteczniejszemu. A bez wiedzienia Przetozoney/ nie ma nic wielkiego czynić/ iako iest drzewo iakie wyćiąć/ albo wykopać/ albo siewić na placu/ który się przyda na co inszego.

3. Ma się starać/ żeby tam miejsce było sposobne dla wieczney rekreacyey: tak chorym iako zdrowym. Jarzyny także/ szałaty/ szałwia/ groszki/ cebule/ pietruszki/ grochy/ banie/ melony/ y inne owoce/ które może plodzić ona ziemia: Także pasternak/ kopr/ anyżek ić. A każde nasienie wczesnie posiewać/ siewić albo sadić/ y rozsadzać.

4. Droga też po ogrodzie ma być/ aby te rzeczy/ które tam są/ nie były podeptane/ gdy dla rekreacyey Siostry przyda.

5. To wszystko ma robić Hortulancka/ jeśli iest Konwierszka/ chorowa jeśli podola: a przy świeckiej ma być saszka do zierając.

6. Tej też rzad iest/ klucze mieć do ogrodu na dzień/ y gassu swego otwierać y zamykać.

Roz:27. O offiicach w ogulności

1. **K**ażda Siostra/ na którą kładą iaki urząd/ jeśli chce w sobie iaką do tego nieposobność/ ma się pokornie wymawiać/ pokazując szczerze nie zmyślnie/ y bez przysady salsu swoy defekt/ do tego urzędu. A jeśli by Przetozona albo Przetozona wymówek nie przyjmowała/ ma przyjąć urząd nabożnie/ wśiadc swietemu posłuszeństwu: y prosić aby iey był zleceniy/ na odpuszczenie grzechow/ a dla tego uczyni wenia.

2. Przyjawszy urząd/ ma wpatrować co za licencyey generalney potrzebuie do prawowania swego urzędu/ dla których brania trudnob y nązbyt y przykro/ co raz do Przetozoney chodząc y z nim albo z nią się znając. Ta ma chętnie Przetozona pozwolić/ jednak jeśli by nie dalsznie ma się przetrwać/ ale przecie czynić ochotnie co może: chociaż co raz o licencya prosić.

3. Gdy które wykracza przeciwko iakiemu urzędowi/ tak który urzędu się tknie/ ma w Kapitułe proklamować/ y Przetozoney sprawę dąć/ w czym y iakiego napomnienia trzeba.

4. Cemu która podobać nie może zupełnie/ może wspominać się o Przetozoney pomocnicy: z którą tak się ma obchodzić/ owarzysko y łagodnie/ żeby każda z chęcią podiała się iey pomagać.

5. W zatrudnieniu swym/ ma przestrzec/ zwołując Przetozona/ aby nie było omieszkania.

6. Rady też pod liczbą się co odbiera/ ma pilnować rejestru przyjmując y oddając/ y z tego rachować się.

7. Nie ma wydawać nic bez licencyey/ ani brać. A kiedy weźmie co za licencya/ ma to dobrodzieystwo wypowiedzieć w Kapitułe.

8. Kofra/ na swego urzędu potrzeby ma się wspominać o Celleraryey/ albo iako sporządzi Przetozona: a potym gassu swego rachunek czynić.

9. Jeśli drugie Oficjantki w Głymiey niedogadzą, nie ma się z nimi swarzyć, ani turbować, ale do Przetożney się wdac.

10. Kiedyby się trąsilo używać świeckich do iakiey posługi, ma się obchodzić wczciwie y spokojnie z nimi, y tak wstytko odprawować, żeby się nie wzgorzeli, co y o sługach domowych też trzeba rozumieć, a nie porywać się ni do łogo, ani słowem ani ręką, bo to nigdy się nie godzi: nawet ani lekko uderzyć: lecz zmiłości trzeba go napomnieć, y nauczyć.

11. Gdyby się ieden urząd dwiema zlecał, ma tak Przetożna ocetkować kaźdey sprawy, aby iedną spuszczoży się na drugą, omieśkania nie czyniła.

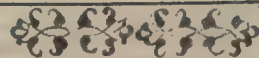
12. Starać się też z pilnością ma kaźda wedle swego urzędu, aby żadnego niedbalstwa nie czyniła; zwłazężąc zacząby zamieszanie albo wzgorzenie albo szkoda lub dożesna, lub duchowna posła.

13. Na początku też swego urzędu, jeśli widzi do siebie, że czego nie dostaie w biegłości, ma prosić Przetożney, aby iakiey świadożney w tym zleciła, ktoraby ją wyćwiczyć mogła.

REGISTR ROZDZIAŁOW.

I. O urządzie Przeorzyssy.	218.	XV. O Celleraryssy.	252.
II. O urządzie Subprzeorzyssy.	223.	XVI. O Konsilium.	253.
III. O Mistrzyni Nowicyussek.	225.	XVII. O Refektoraryssy.	254.
IV. O Mistrzyni Komwiersek.	237.	XVIII. O Serwitorkach.	257.
V. O dozorczy czeladzi.	239.	XIX. O Lektorzyssy do stołu.	259.
VI. O Kántoryssy.	241.	XX. O Infirmaryssy.	261.
VII. O Sukcentoryssy.	243.	XXI. O Serwitorce chorych.	264.
VIII. O Zakrystyanse.	244.	XXII. O Gościach.	269.
IX. O kłiegiach.	245.	XXIII. O Kuchni.	270.
X. O Examinatorkach.	246.	XXIV. O Pivnicy.	271.
XI. O Cirkatorkach.	247.	XXV. O weftaryey.	272.
XII. O Strażnicze Dormi.	249.	XXVI. O Ogrodzie.	275.
XIII. O Fortyanse.	250.	XXVII. O officiach w ogólności.	277.
XIV. O depozitarkach.	251.		

Przy

Przy welowaniu

1. Antiph.: Veni sponsa Christi, accipe coronam. quam tibi Dominus præparavit in æternum.

Psalmus 44.

2. ERuctavit cor meum verbum bonum: dico ego opera mea regi.

Lingua mea calamus scribæ: velociter scribentis. Speciosus forma præ filiis hominum, diffusa est gratia in labiis tuis: propterea benedixit te Deus in æternum.

Accingere gladio tuo super femur tuum: potentissime.

Specie tua, & pulchritudine tua: intende, prospere procede & regna.

Propter veritatem, & mansuetudinem, & iustitiam: & deducet te mirabiliter dextera tua.

Sagittæ tuæ acutæ, populi sub te cadent: in corda inimicorum regis.

Sedes tua Deus in sæculum sæculi: virga directionis, virga regni tui.

Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem: propterea vixit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ præ consortibus tuis.

Mirrha, & gutta, & casia à vestimentis tuis, à domibus eburneis: ex quibus delectauerunt te filie regum in honore tuo.

Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato: circumdata varietate.

Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam: & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui.

Pp 2

Et

Et concupiscet rex decorem tuum: quoniam ipse est Dominus Deus tuus, & adorabunt eum,

Et filiae Tyri in muneribus: vultum tuum deprecabuntur omnes diuites plebis.

Omnis gloria eius filiae regis ab intus: in fimbriis aureis circumamicta varietatibus.

Adducentur regi virgines post eam: proximae eius afferentur tibi.

Afferentur in letitia & exultatione: adducentur in templum regis.

Pro patribus tuis nati sunt tibi filij: constitues eos principes super omnem terram.

Memores erunt nominis tui: in omni generatione & generationem.

Propterea populi confitebuntur tibi in aeternum: & in saeculum saeculi. Gloria Patri, &c.

Lecz iesliby przed tym zamężna była: Psalm 84.

Benedixisti Domine terram tuam: auertisti cap. vitatem Iacob.

Remisisti iniquitatem plebis tuae: operuisti omnia peccata eorum.

Mitigasti omnem iram tuam: auertisti ab ira indignationis tuae.

Conuerte nos Deus salutaris noster: & auerte iram tuam a nobis.

Numquid in aeternum irasceris nobis? aut extends iram tuam a generatione in generationem?

Deus tu conuersus viuificabis nos: & plebs tua letabitur in te.

Ostende

Ostende nobis Domine misericordiam tuam: & salutare tuum da nobis.

Audiam quid loquatur in me Dominus Deus: quoniam loquetur pacem in plebem suam.

Et super sanctos suos: & in eos qui conuertuntur ad cor.

Verumtamen prope timentes eum salutare ipsius: ut inhabitet gloria in terra nostra.

Misericordia & veritas obuierunt sibi: iustitia & pax osculatae sunt.

Veritas de terra orta est: & iustitia de caelo prospexit.

Etenim Dominus dabit benignitatem: & terra nostra dabit fructum suum.

Iustitia ante eum ambulabit: & ponet in via gressus suos. Gloria Patri, &c.

3. Po Gloria Patri &c. powtorzyć Antiphonę.

4. Wierzę Kapłan mówi: a Siostry odpowiedzą.

Y. Audi filia & vide & inclina aurem tuam.

R. Et obliuiscere populum tuum, & domum patris tui.

Y. Et concupiscet rex decorem tuum.

R. Quoniam ipse est Dominus Deus tuus.

Y. Ipse illuminet oculos tuos, ne vnquam obdormias in morte.

R. Ne quando dicat inimicus tuus, praeualui aduersus eam.

Y. Domine exaudi &c. Y. Dominus vobiscum &c.

5. Potymy: Gracę 2. a za każdą odpowiedź: Amen.

6. Tu welowanie: Ktore gdy się dzieje: chor mta odprawa: Antiphonę. Posui signum in faciem meam, ut nullum praeter eum amatorem admittam.

7. Kapłan pieć Gracę mówi: a po każdej odpowiedzi Siostry Amen.

8. Responsorium. Amo Christum, in cuius thalamum introi

ui, cuius mater virgo est, cuius pater feminam nescit, cuius mihi organa modulatis vocibus cantant. Quem cum amavero. casta sum, cum tetigero, munda sum, cum accepero, virgo sum. *Y.* Annulo suo subarrhavit me, & immensis monilibus ornauit me. *porotoryć!* Quem cum amavero &c.

9. *Kapłan mowi wierse.*

Y. Saluam fac ancillam tuam.

R. Deus meus sperantem in te.

Y. Mitte ei auxilium de sancto.

R. Et ex Syon tuere eam.

Y. Domine exaudi orationem meam.

R. Et clamor meus ad te veniat.

10. *Dwoje Oracye! a za każda Amen.*

11. *Antiphoná.* Ista est virgo sapiens, quam Dominus vigilantem inuenit, quæ accepta lampade, sumptis secum oleum, & veniente Domino introiit cum eo ad nuptias Alleluia.

12. *Potym Akolitki niech mowia wierse.*

Y. Ab occultis meis munda me Domine.

R. Et ab alienis parce ancillæ tuæ.

Ubo ten:

Y. Offerentur regi virgines post eam.

R. Proximæ eius offerentur tibi, in lætitia & exultatione.

13. *Kapłan Oracya: Famulam. Siostry Amen odpowiedza.*

Kiedyby zaś brata welum Wdowá.

Wiaśto tey ostatniej Antiphony! Ista est virgo. odprawia się te trzy.

1. Ipsi

1. Ipsi sum desponsata, cui Angeli seruiunt, cuius pulchritudinem Sol & Luna mirantur.

2. Annulo suo subarrhavit me Dominus meus Iesus Christus, & tanquam sponsam decorauit me corona.

3. Induit me Dominus cyclade auro texta, & immensis monilibus ornauit me.

Wierse Akolitki:

Y. Diffusa est gratia in labiis tuis.

R. Propterea benedixit te Deus in æternum.

Oracya zaś co przed tym była: Famulam &c.

Krom Psalmu y Antiphon ostatnich nie się więcej nie odmienia.

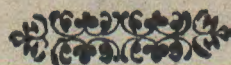
Dokład.

Zesłoby się tu jeszcze położyć trzy rzeczy.

1. *Oracye! które się odprawia w kapitułe.*

2. *Benedikowaniestom! na obiedzie, wieczerzy, y kolacye.*

3. *Zakończenie godzin przez fidelium, antiphony y oracye.* Jedną słusniej się zda mieć to osobno, w mniejszych ksiąstwach, nie nosząc soba całych konstrycey, gdyż y na tym ostatnim harkuśu to nie zmieściłoby się, a drugiego nie napętniło by. Ato przecież dla miejsca zbytniego wyrażnie dołoży się, że na kolacya nie przed Refektarz, ale do Refektarza miała się schodzić, iako to w konstrynciach obaczyć możemy. Benedictio zaś, tak właśnie być ma. Largitor omnium bonorum benedicat potum ancillarum suarum.

Doyle

1. *Wieder: Diese ist eine alte Handschrift.*
2. *Demnach ist die Handschrift eine alte.*
3. *Demnach ist die Handschrift eine alte.*
4. *Demnach ist die Handschrift eine alte.*
5. *Demnach ist die Handschrift eine alte.*
6. *Demnach ist die Handschrift eine alte.*
7. *Demnach ist die Handschrift eine alte.*
8. *Demnach ist die Handschrift eine alte.*
9. *Demnach ist die Handschrift eine alte.*
10. *Demnach ist die Handschrift eine alte.*

